

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI

UNUTULMA HAKKI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLYAS ATAĞAN YASAK

İSTANBUL, 2023

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI

UNUTULMA HAKKI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLYAS ATAKAN YASAK

DANIŞMAN: PROF. DR. İPEK SAĞLAM

İSTANBUL, 2023

ÖZET

UNUTULMA HAKKI

İnsan hayatındaki değişim, teknolojinin geometrik şekilde ilerlemeye başlamasıyla birlikte hızlanmıştır. İnsanların günlük ritüelleri de bu kapsamda değişime uğramıştır. İnternet de bu çerçevede insan hayatının odak noktası olmaya başlamıştır. Özellikle sosyal medyanın son yirmi yıl içerisinde hayatımıza girmesi ile insanların ve hayatlarındaki yeri daha da artmıştır. Tüm bunlar neticesinde insanlar, internet öncesinde fiillerine veya sözlerine yazılı olsa dahi belirli bir süre geçtikten sonra diğer insanlar tarafından ulaşılması oldukça meşakkatliydi. Fakat artık internet içerisinde yer alan bu etkileşimlere ulaşım herkes tarafından birkaç saniye içerisinde erişilebilmektedir. Bu durum da kişinin kendini maddi ve manevi olarak geliştirmesine engel olabilecek niteliktedir. Çünkü kişinin yapmış olduğu fiilin, paylaşımın veya etkileşimin üzerinden belirli süre geçtikten sonra, o kişinin yapılmış olan paylaşım da etkileşim de ya da fiil de var olandan tamamen farklı bir kişi haline dönüşmüş olması olasıdır. İnsanlığın gelişimi ile paralel şekilde sorunlara çözüm üreten hukuk, bu konuda da bir gelişim göstermekte ve kişilerin geçmişte yer alan bilgilerinin unutulmasına, bir diğer ifadeyle kişiye yeni bir sayfa açmasına imkân tanımaktadır. Bu çerçevede de bu tezin konusunu unutulma hakkı oluşturmaktadır. Tezin amacı ise, internet içerisinde yer alan kişilere ait bilgilerin gerektiğinde unutulmasının ne şekilde mümkün olduğunun ve nasıl kullanılacağının hukuken incelenmesidir. Tezin bu amacını gerçekleştirirken mukayeseli hukuklar incelenip ülkemiz açısından da günümüz mevzuat hükümlerinde unutulma hakkının dolaylı olarak yer alması üzerinde durulup ilerleyen süreçte atılması gereken adımlardan bahsedilecektir. Ayrıca bu tez kapsamında unutulma hakkı ile ifade özgürlüğünün ve basın özgürlüğünün çatışması gündeme gelebileceği için bu konularda da hangi sınırların ne şekilde çizilebileceği tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Unutulma Hakkı, İnternet, Sosyal Medya, İfade Özgürlüğü, Kişisel Verilerin Korunması Hakkı, Özel Hayatın Gizliliği.

ABSTRACT

RIGHT TO BE FORGOTTEN

The change in human life has accelerated with the geometrical progress of technology. People's daily rituals have also changed in this context. In this context, the Internet has become the focal point of human life. Especially with the introduction of social media into our lives in the last twenty years, the place of people and their lives has increased. As a result of all these, even if people's actions or words were written before the internet, it was very difficult to be reached by other people after a certain period of time. However, access to these interactions, which take place in the internet, is within a few seconds' reach by everyone. This situation can prevent a person from developing himself materially and spiritually. Because after a certain period of time has passed after the action, sharing or interaction that the person has made, it is possible that that person has turned into a completely different person from the one in the sharing, interaction or act. The law, which produces solutions to problems in parallel with the development of humanity, also shows a development in this regard and allows people to forget their past knowledge, in other words, to open a new page for the person. In this context, the subject of this thesis is the right to be forgotten. The aim of the thesis is to legally examine how it is possible to forget the information of the people on the internet when necessary and how it can be executed. While achieving this aim of the thesis, comparative laws will be examined and the indirect involvement of the right to be forgotten in the current legislation provisions in Turkey will be emphasized and the steps to be taken in the following process will be mentioned. In addition, within the scope of this thesis, since the conflict between the right to be forgotten and the freedom of expression and freedom of the press may come to the fore, it will be discussed how and what boundaries can be drawn on these issues.

Keywords: Right to be Forgotten, Internet, Social Media, Freedom of Speech, Right to Protection of Personal Data, Right to Privacy.

ÖNSÖZ

“Unutulma Hakkı” başlıklı tezimin yazılma amacı hem literatürün geniş olmaması hem de yeterli mevzuat hükmü bulunmaması sebebiyle öğretiye bir katkı sunmasıdır. Bu konunun seçilmesindeki bir diğer faktör ise; internet, dünyadaki en az 5 milyar insanın bilgilerini içeren ve bu insanları birbirine bağlayan bir platformdur. Bu yüzden interneti kullanan ve kullanacak olan tüm insanlığın ileriki yıllarda daha çok ihtiyaç duyacağı bu tez konusunun, ulusal ve uluslararası alanda akademiye bir katkı sunması bunun sonucunda da temel insani hakların internet ortamında da korunması amaçlanmaktadır.

Bu amaçlarla başlayarak yazdığım tezimin, yazım süreci boyunca zamanını, ilgisini ve bilgisini benden hiçbir zaman esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. İpek Sağlam’a teşekkür ederim. Tez çalışmasını yürüttüğümüz süre boyunca her zaman destekleyici olup tezimin eksiklikleri konusunda beni yorumlarıyla yönlendirmesi bu tezin yazılması açısından önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca tez jürimde yer alan Dr. Öğretim Üyesi Başak Görgeç ve Doç. Dr. Memet Erdem Aybay’ın yaptıkları değerlendirmeler ve sormuş oldukları sorular ile tezimin daha da olgunlaşmasını sağlamış oldukları için teşekkür etmek isterim.

Bu tez çalışması kapsamında TÜBİTAK 2210-A Genel Yurtiçi Yüksek Lisans Burs Programı çerçevesinde maddi destekte bulunan TÜBİTAK’a da teşekkür ederim.

Tezimi yazmam konusunda evimizin her yerine notlar bırakan, cesaretlendiren, stresli dönemlerim başta olmak üzere her daim yanımda olan maddi ve manevi desteği hiçbir zaman esirgemeyen canım eşim ve hayat arkadaşım Kevser Köksal Yasak’a minnettarım.

Sadece tez yazım sürecimde değil, hayatım yaşadığım her zorlukta yanımda olup maddi manevi destek veren anneme, babama ve kardeşime teşekkür ederim.

Son olarak tezimin yazım süreci boyunca her konuşmamızda beni cesaretlendiren ve destekleyen değerli dostlarım Ahmet Burak Tokmak, Oğuzhan Solak, Yahya Çakal, Ramazan Furkan Türkan’a da teşekkürü borç bilirim.

İLYAS ATAKAN YASAK

İstanbul, 2022

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

UNUTULMA HAKKININ TARİHSEL GELİŞİMİ, HUKUKİ TANIMI, DİĞER HAKLARLA İLİŞKİSİ VE UNSURLARI

I.	UNUTULMA HAKKININ TARİHSEL GELİŞİMİ.....	4
A.	İnternet Öncesinde Unutulma Hakkının Tarihsel Gelişimi.....	5
B.	İnternetin Gelişimi Sonucunda Unutulma Hakkının Zorunluluğu.....	6
II.	UNUTULMA HAKKININ TANIMI, AMACI VE KORUDUĞU HUKUKİ DEĞERLER.....	10
A.	Unutulma Hakkının Tanımı, Amacı ve Temellendirilmesi	10
1.	Unutulma Hakkının Tanımı.....	10
2.	Unutulma Hakkının Amacı ve Temellendirilmesi.....	11
B.	Unutulma Hakkının Koruduğu Hukuki Değerler ve Diğer Haklarla İlişkisi.....	18
1.	Unutulma Hakkının Koruduğu Hukuki Değer.....	18
a.	Unutulma Hakkı ve İnsan Onuru.....	18
b.	Unutulma Hakkı ve İnsanın Kendini Gerçekleştirme Hakkı.....	19
c.	Unutulma Hakkı ve Kişilik Hakkı.....	21

d. Unutulma Hakkı ve Sözleşme Özgürlüğü.....	21
2. Unutulma Hakkı ile Özel Yaşamın Korunması Hakkı Arasındaki İlişki.....	23
3. Unutulma Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması Arasındaki İlişki.....	25
III. UNUTULMA HAKKI UNSURLARI.....	27
A. Unutulma Hakkının Öznesi.....	27
1. Gerçek Kişilerin Unutulma Hakkı.....	27
2. Tüzel Kişilerin Unutulma Hakkı.....	30
B. Unutulma Hakkının Yükümlüsü.....	32
1. Unutulma Hakkında İçerik Üreticisi veya Sağlayıcının Yükümlülüğü.....	32
2. Unutulma Hakkında Arama Motorlarının Yükümlülüğü.....	34
C. Unutulma Hakkının Bilgi Unsuru.....	35
D. Unutulma Hakkının Zaman Unsuru.....	36
E. Unutulma Hakkının Mekan Unsuru.....	37

İKİNCİ BÖLÜM

UNUTULMA HAKKININ ULUSAL VE ULUSLARARASI MEVZUATTAKİ YERİ VE MAHKEME KARARLARININ İNCELENMESİ

I. UNUTULMA HAKKININ ULUSAL MEVZUATTAKİ TEMELLERİ.....	39
A. Unutulma Hakkının 1982 Anayasası Çerçevesinde İncelenmesi.....	39
B. Unutulma Hakkının Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Çerçevesinde İncelenmesi.....	40
1. Genel Bilgiler	40
2. Kişisel Verilere İlişkin Temel Kavramlar.....	41
a. Kişisel Veri.....	41
b. Hassas Veri.....	42
c. Veri Sorumlusu	43
d. Veri İşleyen.....	44

3. Kişisel Verilerin İşlenmesi.....	44
a. Kişisel Verileri İşleme Şartları.....	45
4. Kişisel Verileri İşlenmesi İlkeleri.....	47
5. KVKK Kapsamında Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi.....	49
C. Unutulma Hakkının Türk Medeni Hukuku Çerçevesinde İncelenmesi.....	50
D. Unutulma Hakkının Adli Sicil Kanunu Çerçevesinde İncelenmesi.....	51
E. Unutulma Hakkının 5651 Sayılı Kanun Çerçevesinde İncelenmesi.....	53
II. UNUTULMA HAKKININ ULUSAL MAHKEMELERİN KARARLARINDAKİ GÖRÜNÜMÜ.....	58
A. Anayasa Mahkemesi Kararları Çerçevesinde Unutulma Hakkı.....	58
1. 2014/1808 Başvuru Numaralı ve 03.03.2016 Tarihli Kararı Değerlendirilmesi.....	59
2. 2014/18260 Başvuru Numaralı ve 04.10.2017 Tarihli Kararı Değerlendirilmesi.....	63
3. 2014/1808 Başvuru Numaralı ve 04.10.2017 Tarihli Kararı Değerlendirilmesi.....	65
4. 2014/19685 Başvuru Numaralı ve 15.03.2018 Tarihli Kararı ve Değerlendirilmesi.....	67
5. 2014/17943 Başvuru Numaralı ve 05.10.2017 Tarihli Kararı ve Değerlendirilmesi.....	69
6. 2014/16026 Başvuru Numaralı ve 05.10.2017 Tarihli Kararı ve Değerlendirilmesi.....	70
7. 2014/16026 Başvuru Numaralı ve 04.10.2017 Tarihli Kararı ve Değerlendirilmesi.....	71
B. Yargıtay Kararları Çerçevesinde Unutulma Hakkı	72
III. UNUTULMA HAKKININ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMELERİNDEKİ GÖRÜNÜMÜ.....	76
IV. RUS HUKUKU ve AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ HUKUK SİSTEMİ ÇERÇEVESİNDE UNUTULMA HAKKI.....	79
V. AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU ÇERÇEVESİNDE UNUTULMA HAKKI.....	85

A. Kişisel Nitelikteki Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Şahısların Korunmasına Dair 108 sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi” (108 sayılı sözleşme) ve “Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bu Tür Verilerin Serbest Dolaşımına Dair Bireylerin Korunmasına İlişkin 95/46 sayılı AB Yönergesi (Yönerge).....	85
B. Avrupa Birliği Adalet Divanı’nın Agencia Española De Protección De Datos, Mario Costeja González V. Google Spain Sl, Google Inc. Kararı (Google Kararı).....	87
C. Genel Veri Koruma Tüzüğü (GVKT) Çerçevesinde Unutulma Hakkının Değerlendirilmesi.....	91

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UNUTULMA HAKKININ UYGULANMASI

I. GENEL OLARAK.....	93
II. UNUTULMA HAKKININ TALEP EDİLEBİLECEĞİ YÖNTEMLER.....	93
A. Unutulma Hakkının Silme Yöntemi ile Kullanılması	93
B. Unutulma Hakkının Sildirme Yöntemi ile Kullanılması.....	95
C. Unutulma Hakkının Anonimleştirme Yöntemi ile Kullanılması.....	100
D. Unutulma Hakkının Listelenmeme Yöntemi ile Kullanılması.....	102
III. UNUTULMA HAKKININ KULLANILMASININ TÜRK MEDENİ HUKUKU KAPSAMINDA TALEP EDİLEBİLECEĞİ YÖNTEMLER.....	103
IV. ARAMA MOTORLARINA VE İÇERİK SAĞLAYICIYA BAŞVURU YOLUYLA UNUTULMA HAKKININ KULLANILMASI YÖNTEMİ.....	103
V. UNUTULMA HAKKI BAŞVURUSUNUN DEĞERLENDİRME AŞAMASINDAKİ TEMEL İLKELER VE DENGİ TESTİ.....	110
A. Bilginin Niteliği.....	111
B. Kişinin Toplumdaki Konumu.....	112

C. Bilginin Amacı ve Zaman Unsuru.....	113
D. İfade ve Basın Özgürlüğünün Rolü.....	114
VI. UNUTULMA HAKKINA YÖNELİK ELEŞTİRİLERİMİZ, ÖNERİLERİMİZ VE SONUÇ.....	115
KAYNAKÇA.....	120

KISALTMALAR

ABAD	Avrupa Birliği Adalet Divanı
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AK	Avrupa Konseyi
AYM	Anayasa Mahkemesi
bkz.	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
CD	Ceza Dairesi
E	Esas
HGK	Hukuk Genel Kurulu
GDPR	General Data Protection Regulation
GVKT	Genel Veri Koruma Tüzüğü
IP	İnternet Protokolü
İHEB	İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
K.	Karar
KURUM	Kişisel Verileri Koruma Kurumu
KVKK	Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
No	Numara
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
s.	Sayfa
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK	Türk Medeni Kanunu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
vb.	Ve Benzeri

Yönerge	Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bu Tür Verilerin Serbest Dolaşımına Dair Bireylerin Korunmasına İlişkin 95/46 sayılı AB Yönergesi
Yönetmelik	Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik
108 Sayılı Sözleşme	Kişisel Nitelikteki Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Şahısların Korunmasına Dair 108 sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi
5651 Sayılı Kanun	İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Dünya İnternet Kullanım Oranı (bkz. Ekler 1)

Tablo 2: Türkiye İnternet Kullanım Oranı (bkz. Ekler 2)

Tablo 3: Dünya Sosyal Medya Kullanım Oranı (bkz. Ekler 3)

Tablo 4: Dünyadaki İnternet Sitesi Sayısı (bkz. Ekler 4)

“Unutma olmadan hayat; en erdemli ve uyumlu niteliklerimizden bazılarını feda etme riski taşır”¹

GİRİŞ

İnsan hayatındaki değişim, teknolojinin geometrik şekilde ilerlemeye başlamasıyla birlikte hızlanmıştır. İnsanların günlük ritüelleri de bu kapsamda değişime uğramıştır. İnternet de bu çerçevede insan hayatının odak noktası olmaya başlamıştır. Günümüzde Dünya Bankası verilerine göre dünya nüfusunun yarısından fazlası internet erişimine sahip olup birçok ihtiyacını interneti araç olarak kullanarak gidermektedir². Türkiye için de durum farklı olmayıp Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2021 yılında internete erişim oranı yüzde 92 ve internet kullanım oranı yüzde 82,6 düzeyinde gerçekleşmiştir³. Alishverişten sosyal hayata, eğitimden eğlenceye kadar birçok alanda internet birçok insan için vazgeçilmez bir konuma ulaşmıştır. Özellikle sosyal medyanın son yirmi yıl içerisinde hayatımıza girmesi ile insanların hayatlarındaki yeri daha da artmıştır. Sadece gerçek kişiler için önemli olmayıp aynı zamanda birçok tüzel kişiler için de sosyal medya önemli hale gelmiştir. Ticari şirketler reklam amacıyla sosyal medya hesapları kullanmakta, işveren konumunda olduklarında da aday işçilerin sosyal medya platformlarını incelemektedir. Sadece ticari şirketler değil gerçek kişiler de kendi hayatlarının birçok anını bu sosyal medya platformlarında fotoğraf veya video olarak paylaşmakta, fikirlerini ifade etmekte, birbirleri ile iletişime geçmektedir. Bir diğer ifadeyle sosyal medya içerisinde yer alan insanların büyük çoğunluğu günlük hayattaki tüm faaliyetlerini sosyal medya aracılığıyla da yapmaktadır. Bu faaliyetler zaman geçtikte hem daha çok kişi tarafından kullanılacağı hem de daha çeşitli platformlar aracılığıyla yapılan faaliyetlerin çeşidi artacağı tahmin edilmektedir. İstatistiklere de bakıldığında 2025 yılında 4,5 milyar insanın sosyal medya kullanılacağı tahmin edilmektedir⁴. İnsan hayatında internetin ve özellikle sosyal medyanın hem dezavantajı hem de avantajı olarak görülebilecek bir sonuç da yapılan her paylaşım veya beğeni ifade eden ve etmeyen etkileşimler internetin içerisinde yer bulmaktadır. İnternet öncesinde insanların fiillerine veya sözlerine yazılı olsa dahi belirli bir süre geçtikten sonra diğer insanlar tarafından ulaşılması oldukça meşakkatli bir süreç gerektirmekteydi. Fakat artık internet içerisinde yer bulan bu etkileşimler, herkes tarafından birkaç saniye içerisinde erişilebilecek mesafededir. Bunun sonucunda da yıllar öncesinde bir kişi tarafından yapılmış olan bir paylaşım veya etkileşim o kişi tarafından unutulsa dahi başkaları tarafından araştırıldığında gündeme gelebilecektir. Bu durum da kişinin kendini maddi ve manevi olarak geliştirmesine engel olabilecek niteliktedir. Çünkü kişinin yapmış olduğu fiilin, paylaşımın veya etkileşimin üzerinden belirli süre

¹ Fawcett, J. M., & Hulbert, J. C. (2020), “The many faces of forgetting: Toward a constructive view of forgetting in everyday life”, *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 9/1: s.1.

² <https://data.worldbank.org/indicator/IT.NET.USER.ZS?end=2020&start=2000&view=chart> Erişim Tarihi: 24.04.2022.

³ [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanım-Arastirmasi-2021-37437](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanım-Arastirmasi-2021-37437). Erişim tarihi: 11.02.2022 (Tablo 1).

⁴ <https://www.statista.com/statistics/278414/number-of-worldwide-social-network-users/> Erişim tarihi: 24.04.2022.

geçtikten sonra, o kişinin yapılmış olan paylaşımında, etkileşimde ya da fiilde var olandan tamamen farklı bir kişi haline dönüşmüş olması olasıdır. Fakat diğer insanlar internette yer olan o bilgilere göre kişiyi değerlendirebilecek ve o kişi değerlendirenlerin gözünde adeta o zamana hapsedilmiş olacaktır. İnsanlığın gelişimi ile paralel şekilde sorunlara çözüm üreten hukuk, bu konuda da bir gelişim göstermekte ve kişilerin geçmişte yer alan bilgilerinin unutulmasına, bir diğer ifadeyle kişiye yeni bir sayfa açmasına imkan tanımaktadır. Bu çerçevede de bu tezin konusu unutulma hakkı olup hukuki yönleriyle incelenmeye çalışacaktır. Tüm bu açıklamalar ışığında genel bir değerlendirme yapılması gerekirse, bu tezin konusu olan unutulma hakkının ilerleyen yıllarda hayatımızın içerisinde çok daha fazla yer alma ihtimali yüksektir. Özellikle son zamanlarda metaverse⁵, web 3.0⁶ gibi teknolojik ilerlemeler neticesinde kişiler interneti artık sadece bir araç olarak kullanmayacak, internetin içinde soyut olarak yaşayacaklardır. Bunun sonucunda da unutulma hakkının hukuki durumu daha da önemli hale gelecektir. Ayrıca hukuki düzenlemelerin teknolojinin gelişmesine paralel olarak ilerlemesi sağlandığında hem kişilerin kendilerini geliştirmesi önündeki engeller kalkmış olacak hem de kişilerin bilgilerinin korunması sağlanacaktır. Bu çerçevede de unutulma hakkı tek başına hukuki kavram olarak açıklanmayacak olup diğer hukuki kavramlar ile değerlendirilecektir. Bu değerlendirme tezin üç bölümünde yapılacaktır. İlk bölümde unutulma hakkının tarihçesinden bahsedilecektir. Unutulma hakkının ilk olarak gündeme gelmesi her ne kadar internet ile olmuş olsa da “benzer” hukuki kurumların geçmişte de olduğuna değinilip internet sonrası unutulma hakkının gelişimi incelenecektir. Ardından unutulma hakkının hukuki olarak tanımı, amacı ve koruduğu hukuki değerler incelenecektir. Bu incelemenin sonrasında ise diğer haklar ile ilişkisi kısaca bahsedilecek benzerlikleri, farklılıkları ve çatışma noktaları ortaya konacaktır. İlk bölümün son kısmında ise unutulma hakkının unsurlarından bahsedilecektir. Bu kapsamda da unutulma hakkının öznesi olması konusunda tereddüt olmayan gerçek kişiler anlatılacak olup tüzel kişilerin de unutulma hakkının öznesi olabileceği üzerinde durulacaktır. Sonrasında da unutulma hakkının yükümlüsünün kimler olabileceği üzerine değerlendirmede

⁵ Metaverse hem teknolojinin gelişmesiyle (sanal gerçeklik gözlükleri vb.) hem de Web 3.0’ın gündeme gelmesiyle günümüzde üzerine akademik çalışmaların yoğunlaştığı bir alan olmuştur ve bu çalışmalar giderek artmaktadır. Bu kapsamda da meta Antik Yunanca bir kelime olup ötesi anlamına gelmekte, verse ise evren anlamını karşılamaktadır. Her ne kadar anlamı evren ötesi olsa da sanal evren olarak Türkçeye çevrilebilir. Tanımına bakıldığında ise sanal ortam içerisinde insanların sınır tanımaksızın ekonomik ve sosyal her türlü etkileşimde bulunabileceği internet alanı olarak ifade edilebilir.

Çelik, R. (2022), “Metaverse Nedir? Kavramsal Değerlendirme ve Genel Bakış”, *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 8/1: s.68.

⁶ Her ne kadar tanımı üzerinde net bir görüş birliği bulunmasa da Web 3.0; Web 1.0 ve Web. 2.0 ardından ortaya çıkmış merkeziyetsiz şekilde insanların iletişim kurabileceği teknolojik gelişimin adıdır. Sadece iletişim kurma konusunda değil aynı zamanda yapay zeka kullanılarak kişilerin tercihleri doğrultusunda toplanan verilerin analizi yapılarak her kullanıcının özgün internet kullanımının önü açılması sağlanmaktadır. Semantik web adı verilen bu veri toplama ve kategorileştirme işlemine ek olarak yapay zeka kullanılarak da bu toplanan veriler içerisinden anlamlı ve yeni sonuçlar çıkartılmaktadır. Tüm bu açıklamalar ışığında Web 3.0 kişilerin merkezi bir yapılanma olmadan birbiri ile her türlü etkileşimi sağlayabildiği ve daha fazla verinin internette anlamlı şekilde bulunup sonuçlar üretebildiği yeni ve gelişmekte olan bir alandır.

Ersöz, B. (2020), “Yeni Nesil Web Paradigması: Web 4.0”, *Bilgisayar Bilimleri ve Teknolojileri Dergisi*, 1/2: s. 61.

Nath, K. (2015), “What Comes after Web 3.0? Web 4.0 and the Future”, *International Conference on Computing and Communication Systems (ICCS’15)*, 2, s. 338.

bulunulacaktır ve unutulma hakkının mekan, zaman ve bilgi unsurundan bahsedilecektir. Bu kısımda da özellikle zaman konusunda genel görüşün aksine daha kısa süreler geçtikten sonra unutulma hakkının kullanılmasının önünün açılması gerektiği detaylı şekilde açıklanacaktır. Tezin ikinci bölümünde ise ulusal ve uluslararası alanda unutulma hakkının mevzuat temeli ve öğreti bakış açıları sunulacak ve mahkeme kararları değerlendirilecektir. Bu kapsamda da özellikle Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD) kararları önem arz edecektir. Ayrıca unutulma hakkı konusunda birbirinden oldukça farklı bakış açılarına ve düzenlemelerine sahip Rus Hukuku ve Amerika Birleşik Devletleri hukuk sistemleri incelenecektir. Bu bölümde ayrıca Türk hukuku çerçevesinde unutulma hakkının mevzuat temelini ne olduğu, Anayasa Mahkemesi (AYM) kararların ne yönde olduğu ve Yargıtay kararları incelenerek değerlendirmelerde bulunacaktır. Tezin son kısmı olan üçüncü bölümde ise unutulma hakkının uygulanmasının ne şekilde olacağı anlatılacaktır. Bu çerçevede de unutulma hakkının hangi yöntemlerle kullanılacağı, Türk hukuku bakımından unutulma hakkının uygulamasının kişiler bakımından nasıl talep edilebileceği, içerik sağlayıcılarına veya üreticilerine ne şekilde başvuru yapılacağı ve arama motorlarına başvuru yönteminin nasıl olduğu anlatılacaktır. Ardından bu başvuruların değerlendirmesinin sınırlarının ne olduğu çatıştığı diğer haklarla dengelenmesinin hukuki olarak nasıl yapılması gerektiği ortaya konup talebin sonucunun ne olabileceği anlatılacaktır. Tezin sonuç kısmında da daha yeni bir alan olan unutulma hakkının uygulanması konusundaki eleştirilerimiz ve önerilerimiz olacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

UNUTULMA HAKKININ TARİHSEL GELİŞİMİ, HUKUKİ TANIMI, DİĞER HAKLARLA İLİŞKİSİ VE UNSURLARI

I. UNUTULMA HAKKININ TARİHSEL GELİŞİMİ

“Hukuk devlet tarafından yürürlüğe sokulan, bireylerce uyulmasının maddi olarak zorunlu kılındığı kurallarla, toplumsal ilişkileri düzenleyen ve bireylerin toplumsal davranışlarını kontrol eden, adaleti sağlamayı amaçlayan geçerli kurallar sistemidir (düzenidir).”⁷ Antalya’nın bu tanımından da yola çıkarak hukukun fonksiyonlarından birinin de bireylerin toplumsal davranışlarını kontrol etmesi olduğu görülecektir. Bir arada yaşayan bireyler de mutlaka birbirleri ile iletişimde olup bu iletişim içerisinde hem kendisi hem de başkaları hakkında bilgi paylaşımı yapmaktadırlar.⁸ Bilgi paylaşımları teknolojik gelişmeler çerçevesinde de değişmekte toplumsal ilişkiler de bu teknolojik ilerlemelere ayak uydurmaktadır. Örnek vermek gerekirse; mesafe açısından birbirinden uzakta olan insanlar mektup ile haberleşirken şu an internet sayesinde görüntülü konuşma programları⁹ ile iletişim kurabilmektedirler. Bu iletişim yöntemleri de geçmişe göre insanların daha kolay bilgi paylaşımı yapmalarına olanak sağlamaktadır. Her ne kadar bu kolaylıklar olsa da geçmişte de insanlar bilgi edinme, sosyalleşme gibi amaçlarla kendileri ve başkaları hakkında iletişim araçları kullanarak etkileşim sağlamaktaydı. Herhangi bir gazetenin haberinde, bir kitabın bölümünde veya devletin arşiv kayıtlarında kendileri veya başkaları hakkında bilgilere insanlar ulaşabilmekteydi. Başkaları hakkında bilgiye ulaşabilme, insanlar hakkında o bilgiler silinmediği veya ulaşma imkanı engellenmediği müddetçe imkan dahilindeydi. Her ne kadar bilgiye erişim hakkı, ifade özgürlüğü gibi haklar bakımından bu durum hukuki olarak mümkün olsa da belirli bir süre geçtikten sonra bilgilerin güncelliği, doğruluğu veya gerekliliği bilginin ilk işlendiği tarihe göre farklı olabilmektedir. Özellikle de internetin icadı ile insanların her türlü bilgisi internet ortamında kalıcı olarak bulunabilmektedir. Bu durum insanların geçmişteki iletişim araçları veya bilgi paylaşım çeşitlerine göre çok daha kolay bir şekilde başkaları hakkında bilgiye ulaşabilme ve bu bilgileri paylaşabilme imkanı tanımaktadır. Bu tezin de konusunu oluşturan unutulma hakkı internet ortamında yer alan kişisel bilgilerin unutulma hakkı kapsamında değerlendirilmesi üzerine olacaktır.

⁷ Antalya, G. O. (2020), “*Hukuk Bilimine Katkı Olarak*” *Hukuk Teorisi ve Hukuk Metodolojisi (2.Baskı)* Hukuk Teorisi Cilt 1, Seçkin Yayıncılık, s.149.

⁸ “Bilgi” kavramı konusunda daha detaylı bilgi için bkz: Birinci Bölüm, III, C.

⁹ Görüntülü konuşma programları özellikle COVID-19 salgını ile birlikte insanlar tarafından tercih edilmekte olup ZOOM, FaceTime, Skype gibi uygulamalar üzerinden yapılmaktadır.

Fakat konunun net bir şekilde anlaşılabilmesi ve neden sadece internet ortamında yer alan bilgilerin unutulma kapsamında olduğunun açıklanabilmesi amacıyla ilk olarak internetin icadından önceki durum açıklanacak olup ardından internet ile unutulma hakkının gelişimi açıklanacaktır.

A. İnternet Öncesinde Unutulma Hakkının Tarihsel Gelişimi

İnternetin tüm dünyada yaygın olarak kullanılmasından önce de kişilerin bilgilerinin isteyerek veya istemeyerek diğer insanların ulaşabileceği yerlerde bulunabilmekteydi. Özellikle toplum nazarında popüler hale gelen davaların televizyonlarda, basılı gazetelerde veya dergilerde bulunabilmekteydi. Sadece davalar değil, ünlü kişiler başta olmak üzere bazı kişilerin gündelik bilgileri bile dergilerde veya kitaplarda kendilerine yer bulabilmekteydi. Bu kapsamda da unutulma hakkının internet öncesinde ilk görünümünü rehabilitasyon hakkı olarak görebilmekteyiz¹⁰. Çünkü internet öncesi dönemde insanlar hakkındaki kayıtlar genellikle devletin organları vasıtasıyla tutulmaktaydı. Toplumsal güvenliği sağlama amacıyla suç kaydı olanların kayıtları çeşitli sürelerle tutulması çoğu ülkede yapılmaktaydı ve bu durum halen devam etmektedir. Bu kayıtların belirli süre geçtikten sonra silinerek kişilerin topluma tekrardan uyum sağlaması da rehabilitasyon hakkı ile sağlanmıştır. Bir diğer ifadeyle genel olarak ceza hukuku açısından devletler kişilerin kayıtlarını tutmaktaydı ve bu kayıtların belirli süreyle silinmesi kişilerin topluma adapte olması açısından önem taşımaktaydı. Türkiye açısından da Adli Sicil Kanunu¹¹ çerçevesinde bulunan düzenleme bu konuda önem arz etmektedir.

Adli sicil kayıtlarının dışında insanlar kendilerinin bilgilerinin geçtikleri çeşitli yerlerden de bilgilerinin silinmesini talep edebilmektedir. Örnek vermek gerekirse Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun önüne gelen bir dosyada *“Dört yıl önce gerçekleşen bir olayın mağduru olan kişinin adının açık bir şekilde yazılarak kitapta yer alması halinde unutulma hakkının bunun sonucunda da davacının özel hayatının gizliliğinin ihlal edildiği kabul edilmelidir. Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın “Google Kararı”nda açıkladığı gibi ilgili verinin kamu hayatında oynadığı önemli rol ve halkın ilgili veriye yönelik yoğun ilgisi şeklinde, üstün bir kamu yararı ortaya koyan özel sebepler bulunmadığına göre bilimsel esere alınan kararda kişisel veriler açık bir şekilde yer almamalıdır. O halde davacının isminin rumuzlanmadan kitapta yer almasının unutulma hakkını ve bunun neticesinde özel hayatın gizliliğini ihlal ettiği dikkate alındığında davacı lehine manevi tazminat koşullarının gerçekleştiğinin kabulü zorunludur.”*¹² şeklinde karar vermiştir. Bu karar her ne kadar içerisinde unutulma hakkı geçse de

¹⁰ Turgut, C. (2021), Kişilik Hakkının Bir Görünümü Olarak Unutulma Hakkı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.44.

¹¹ Adli Sicil Kanunu. Erişim Tarihi: 22.05.2022. www.mevzuat.gov.tr Bu kanunun 9.maddesi adli sicil kayıtlarının “silinmesini” düzenlemektedir.

¹² Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 17/06/2015, 2014/56 E., 2015/1679 K., <https://ea70330bbfe919e2312426c9be35e661274d7d97.vetisonline.com/belge/y-hgk-e-2014-56-k-2015-1679-t-17-06-2015-dort-yil-once-gerceklesen-bir-olayin-magduru-olan-kisinin-a/1516907/kitap+ki%5c%9fisel+bilgi> Erişim Tarihi: 23.05.2022.

internet ile alakalı olmayan bir şekilde kişinin bilgilerinin bir kitapta yer almasının neticesinde özel hayatın gizliliği, mahremiyet hakları gibi konularda değerlendirme yaparak hak ihlalinin meydana geldiği konusunda karar verilmiştir. Her ne kadar unutulma hakkı ile mahremiyet hakkı veya özel hayatın gizliliği hakkı ilişkili olsa da birbirleri yerine kullanılabilecek haklar değildir. Özellikle internet içerisinde yer almayan bilgilerin unutulması talepleri bu haklar çerçevesinde istenebilir durumda olup unutulma hakkının konusunu oluşturmamaktadır. Bu karar unutulma hakkının gelişimi için her ne kadar faydalı olmuş olsa dahi unutulma hakkının internet öncesi gelişimi içerisinde değerlendirilebilecek bir karardır.

Unutulma hakkının mekan unsurunda detaylı şekilde anlatılacak olsa da tüm bu anlatılanlar ışığında kişilerin internet dışında basılı veya yazılı kaynaklar aracılığıyla diğer kişilerin bilgilerine ulaşması internete göre çok daha zor olması, insanların artık bilgiye ulaşım aracı olarak interneti kullanmasının yukarıda açıklandığı üzere baskın olması sebebiyle internet öncesinde yer alan kişilerin unutulma talepleri unutulma hakkının konusunu oluşturmamaktadır. Çünkü güncel mevzuat hükümleri doğrultusunda bu haklar koruma sağlayabilmektedir. Bu yüzden internet öncesi unutulma hakkı unutulma hakkının gelişimine katkı sağlamış olup unutulma hakkının mekan unsurunu asıl olarak internet oluşturmaktadır.

B. İnternetin Gelişimi Sonucunda Unutulma Hakkının Zorunluluğu

İnternet, insanların alışveriş kültürlerinden sosyalleşme imkanlarına bilgi edinme alışkanlıklarından gündelik hayatta verdikleri tepkilere kadar her alanda yaşam biçimini değiştirmiştir. Bu değişiklik insanların hayatlarını her ne kadar kolaylaştırmış olsa da birtakım sorunları da beraberinde getirmiştir. Bunlardan bir tanesi de insanların bilinçli veya bilinçsiz şekilde internet ortamına aktardığı bilgilerin¹³ hayatları boyunca silinmemesi sonucunda meydana gelen sorunlardır. Bu çerçevede de her ne kadar yukarıda açıklandığı üzere internet öncesi çağda insanlar kendileri hakkında bilgiler içeren yazılı metinlere veya görsellere karşı sildirme hakkını kullanıyor olsa da bu hakkı unutulma hakkı olarak nitelendirmemiz mümkün değildir. Çünkü binlerce yıldır devam eden yazılı ve görsel metinlerin silinmesini talep etmek mevcut hukuki yollarla mümkündür. Fakat çok yeni bir teknolojik gelişme olan internetin hukuki olarak her yönüyle düzenlenmesi mümkün olmamıştır. Bu kapsamda da savunduğumuz görüşe göre unutulma hakkı, sadece internetin araç olarak kullanılarak insanların bilgilerinin çevrimiçi şekilde bulunduğu¹⁴ internet ortamı üzerine olacağı için öncelikle internetin ne

¹³ 2021 tarihi itibarıyla internet sitesi sayısı günümüzde 1.88 milyar civarındadır. Bkz: Tablo 4. <https://www.statista.com/chart/19058/number-of-websites-online/> Erişim Tarihi: 10.05.2022.

¹⁴ Unutulma hakkının unsurlarından olan mekan unsurunu sadece internet olarak kabul edeceğimizden ötürü daha detaylı bilgi için bkz: Birinci bölüm, III, E.

olduğu ve gelişim sürecinden bahsedilmesi elzemdir. Çünkü bir hakkın kullanılması için öncelikle sınırlarının iyi çizilmesi gerekmektedir.

Tarihsel olarak internetin gelişimine bakıldığında; Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Sovyetler Birliği'nin soğuk savaş döneminde olduğu süreçte, iletişim araçlarını geliştirmesini amaçlanmış ve ABD'nin Advanced Research Project Agency adıyla kurduğu dairenin ARPANET adıyla sivil kullanıma 1980 yılında açtığı ilk bilgi paylaşımını sağlayan icadı internetin temelini oluşturmuş olup sadece bilim insanları veya belirli bir grubun kullandığı bir teknoloji olarak bulunmaktaydı. Sonrasında ise 1990 yılında hyper text transfer protocolünün icadıyla birlikte günümüz internetine dönüştüğü süreç meydana gelmiştir¹⁵. Bu gelişmeler ile birlikte artık sadece bilim insanları değil aynı zamanda da kişiler arasında eğlence, ticaret, sohbet etme amacıyla da kullanımı yaygınlaşmaya başlamıştır¹⁶. O tarihten bugüne dünyanın yarısının kullandığı bir iletişim aygıtı halini alan internet; bilgisayar, telefon ve tablet gibi birçok teknolojik alet ile kişileri birbirine bağlamaktadır. Kelime manası olarak uluslararası ağ ve genel ağ¹⁷ manasına gelen internet binlerce ağı birbirine bağlamaktadır. Bu ağların da bağlı bulunduğu binlerce bilgisayarı veya diğer teknolojik aletleri de birbirine bağlamaktadır. Backbone(omurga) adı verilen ana iletişim hatları ile bilgisayarlar arasında bağlantılar aracılığıyla sağlanmaktadır. Bağlantıların ortak bir dil kullanılarak, belli kurallara göre yapılması gerekmektedir. Bu ortak dil günümüzde çok fazla telaffuz edilen “İnternet Protokolü” (TCP/IP, Transmission Control Protocol/ Internet Protocol) olarak adlandırılmaktadır.¹⁸ Her bilgisayar kendine ait IP bulundurmaktadır. Bu IP adresleri hangi bilgisayardan internete girildiği konusunda önem taşımaktadır. Kanuni olarak net bir tanımlı bulunmasa da İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'da da internetin tanımlar kısmında düzenlendiği görülecektir.¹⁹ Kısaca internet dünyadaki herhangi bir insanın elinin altında bulundurduğu bir teknolojik alet ile kendine has dili olan bir bağlantı kullanarak diğer bağlantılarla iletişime geçebilmesini sağlayan uluslararası ağ bütününe verilen addır. Bu şekilde tanımlı yapılan internetin işlevi ise insanların, devletlerin, kurumların ve kuruluşların sıklıkla kullandığı bir iletişim aracı haline gelmiştir. İnternet sayesinde kişiler sınavlara başvuru yapabilmekte, online şekilde devletin çeşitli kurumlarına ulaşabilmekte, ticaret gerçekleştirebilmekte, birbirleri ile iletişim halinde olabilmekte, bilgilere daha hızlı ve kısa sürede ulaşabilmektedir. Genel olarak bu şekilde işlevlere sahip olsa da özel olarak aşağıdaki işlevlerin de tanımının yapılması unutulma hakkı açısından önem arz etmektedir:

¹⁵ Ekici, Ş. (2022), “*Bilişim ve Teknoloji Hukuku*”, Seçkin Yayıncılık, s. 54-55.

¹⁶ Sağlam, İ. (2003), *Elektronik Sözleşmeler*, s.33.

¹⁷ Türk Dil Kurumu Türkçe sözlüğü. <https://sozluk.gov.tr> Erişim tarihi: 15.04.2022.

¹⁸ Erçetingöz S. E. (2019) İnternet Ortamında Şeref ve Haysiyetin Korunmasında Uygulanacak Hukuk, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 45.

¹⁹ 5651 Kanun numarasına sahip İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un tanımlar kısmını düzenleyen 2.maddenin g bendinde internet ortamı: Haberleşme ile kişisel veya kurumsal bilgisayar sistemleri dışında kalan ve kamuya açık olan internet üzerinde oluşturulan ortamı şeklinde tanımlanmaktadır.

Elektronik posta: İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte insanlar geleneksel posta yöntemi yerine elektronik posta yöntemini tercih etmeye başlamışlardır. Elektronik posta ile hızlı ve birden fazla kişi ile iletişime geçme imkanı doğmuştur. Elektronik posta günümüzde bazı konularda tebligat yerine bile geçmekte ve kişilerin hukuki olarak yapacakları işlemleri de etkilemektedir. Hem gerçek kişilerin hem de tüzel kişilerin elektronik posta kullanması, birçok bilgi alışverişinin elektronik postayla olması ve bu elektronik postaların kişiler tarafından gönderildikten sonra silinememesi sebebiyle unutulma hakkının içeriğini oluşturabilmektedir.

Sosyal medya: Sosyal ağ siteleri, medya paylaşım siteleri ve bloglar gibi çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulan sosyal medya zaman veya mekan fark etmeksizin insanların birbirleri ile çoklu şekilde diyalogların, paylaşımlarının yer aldığı insanların kendi içeriklerini belirlediği, yayınladığı ve paylaştığı internet siteleri olarak tanımlanabilir²⁰. Özellikle son 10 yılda popüler hale gelen sosyal medyanın insanların kendi istekleriyle birçok bilgisini paylaşması sebebiyle unutulma hakkının odak noktası olmaktadır.

World Wide Web: Günümüzde insanlar internetin sadece www olarak bilinen world wide web'ten oluştuğunu düşünse de internetin sadece bir kısmı www'den oluşmaktadır. Tanım olarak dünyayı saran ağ olarak tanımlanmakta ve internet ulaşım araçlarından olan web'in her sayfanın HTML dili olarak bilinen bilgisayar dilini kullanılarak web sunucularına servis edilmesiyle insanların kullanımına sunulmaktadır. Bu sunulma işlemi de tarayıcılar aracılığıyla yapılmaktadır²¹. İnternetin bir kısmını oluşturan world wide web herkes tarafından kolayca kullanabilmesi sebebiyle unutulma hakkı bakımından önem arz etmektedir.

Burada internetin en önemli işlevlerinden olan arama motorlarına değinilmesi gerekir. Çünkü günlük olarak arama motorlarında milyonlarca arama yapılmakta ve her kişi diğerleri hakkında hızlı bir şekilde bilgiye ulaşabilmektedir. Bir başka ifadeyle arama motorları internet ortamındaki bilgileri, siteleri kullanarak otomatik olarak bir dizin oluşturur ve kişiler arama yaptıklarında en uygun sonuçları kullanıcılara sunar²². Bunun sonucunda da kişiler istemedikleri bilgilerin arama motorlarından çıkarılmasını veya görünmemesini isteyebilmektedir. Arama motorları da bu çerçevede kişilerin taleplerini değerlendirerek aramalarda görünmemesini veya tamamen silinmesini yahut daha ileri sayfalarda görünmesini sağlayabilmektedir. Unutulma hakkının yükümlüsü olarak arama motorları ilerleyen kısımlarda daha detaylı anlatılacak olup çoğu ülkede olduğu gibi ülkemizde de yükümlü olarak değerlendirilen arama motorlarının böyle bir yetkiye sahip olduğunu kabul etmek kanaatimizce doğru değildir.

²⁰ Erçetingöz, "İnternet Ortamında Şeref ve Haysiyetin Korunmasında Uygulanacak Hukuk", s. 54.

²¹ Erçetingöz, İnternet Ortamında Şeref ve Haysiyetin Korunmasında Uygulanacak Hukuk, s. 53.

²² Özbakır, A. F. (2019), Sosyal Medyada ve İnternette Sorumluluk, Adalet Yayınevi: s.145.

İnternetin günümüzdeki en önemli işlevlerinden birisi de satış pazarlama konusudur. İnternetin dünya çapında kullanılmaya başlaması ile küçük esnaflardan uluslararası şirketlere kadar herkes interneti ticaret için kullanmaya başlamıştır. Bu kullanımın sebebi ise hem kendi pazarlamalarını yapabilmek için hem de daha fazla bilgiye sahip olarak ticari yöntemlerini şekillendirmektir. Bu çerçevede de bilginin değerini anlayabilmek için özellikle bilgi çağını ve bilgi toplumunu anlamak gerekir. Bilginin ekonomik, sosyolojik ve kültürel olarak değişime etki eden en önemli öge olduğu ve sanayi toplumu için sermaye ne ise bilgi toplumunda da bilginin o olduğu²³ gerçeği her geçen gün doğrulanmaktadır. Bilgiye sahip olma özellikle “hiper kişiselleştirme”²⁴ ile ürünlerin pazarlanarak satılması konusunda kendini göstermektedir. Bilgiye sahip olma ise kişilerin büyük çoğunlukla kendi istekleriyle verdiği internette yer alan bilgilerden oluşmaktadır. Herhangi bir internet haberciliği yapan bir sitede hangi sayfada ne kadar süre geçirildiği, hangi sosyal medya hesabında video izlerken ne tarz videolarda daha fazla vakit geçirildiği, bir yazı içeren paylaşım yapıldığında hangi kelimelerin fazla kullanıldığı gibi binlerce bilgiyi internet ortamına aktarmış bulunmaktayız. Şirketler özellikle satış pazarlama konusunda şirketler bu bilgileri kullanmaktadır. Son yıllarda da büyük veri (big data) şeklinde duyduğumuz bu bilgilere sahip olmanın amacı internette yer alan neredeyse sınırsız sayıda olan bilginin en anlamlı ve kullanışlı hale getirilmesine olanak sağlayacak sistemlerin geliştirmesini sağlamaktır²⁵. Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere internet üzerinden satış yapan şirketler veya kişiler ne kadar fazla bilgiye sahip olursa o kadar doğru ve uygun pazarlama yöntemleri gerçekleştirebilecektir. Türkiye açısından bakıldığında da 2021 yılında Türkiye’de e-ticaret yüzde altmış dokuz oranında artmıştır²⁶. Bu oranlar aynı şekilde dünyada da büyümektedir²⁷. Bu şekilde büyüyen sektöre kişilerin bilgileri de geometrik şekilde artarak büyümektedir. Bu bilgilerin her ne kadar ülkemizde Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK)²⁸ gibi mevzuat hükümleri ile ne şekilde kullanılacağı açıklanmış olsa da hukuka uygun şekilde işlenmiş olan verilerin de silinmesini talep hakkı bulunmaktadır. Bu noktada da unutulma hakkı uygulama bulacaktır.

Tüm bu açıklamalar sonucunda internetin hayatın her alanında aktif olarak yer aldığı anlaşılacaktır. Bu çerçeve de her ne kadar internetin toplum nazarında kullanılmaya başlaması çok daha öncelerine dayanmış olsa da unutulma hakkının internet ile gündeme geldiği ilk ses getirebilen dava ABAD’ın 13 Mayıs 2014 tarihli Agencia Española De Protección De Datos, Mario Costeja González

²³ Yeşilorman, M. ve Koç, F. (2014), “Bilgi Toplununun Teknolojik Temelleri Üzerine Eleştirel Bir Bakış”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24/1, s.118.

²⁴ “Klasik sadece demografik ve web verilerine değil, yapay zeka aracılığıyla, ürün ihtiyacı için doğru zamanlama, kişiye özel mesaj ve tahminler, taahhütleri yansıtabilecek şekilde kişiselleştirme, cihazlar arasında çok kanallı pazarlama ile birleştirme gibi pazarlama faaliyetlerini içermektedir.”

Akyılmaz, B. (2022), “Pandemi Sonrası Tüketicilerin Teknoloji Kullanımı”, Tor Kadioğlu, C. (Ed.), *Pandemi Sonrası Tüketim Araştırmaları*, s. 13.

²⁵ Ekici, S. (2022), *Bilişim ve Teknoloji Hukuku*, Seçkin Yayıncılık: s. 292.

²⁶ <https://www.eticaret.gov.tr/haberler/10040/detay#:~:text=2021%20y%C4%B1l%C4%B1nda%20%C3%BClkemizde%20e%2Dticaret,%17%2C7%20olarak%20ger%C3%A7ekle%C5%9Fti>. Erişim Tarihi 17.05.2022

²⁷ 2020 yılında küresel olarak e-ticaret hacmi 4.2 trilyon dolara ulaşmıştır: <https://www.eticaret.gov.tr/cevrimiciegitim/sayilarla-dunyada-e-ticaret-21> .

²⁸ Kişisel Verilerin Korunması Kanunu: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6698.pdf> Erişim Tarihi: 17.05.2022

V. Google Spain SL, Google Inc. davasıdır.²⁹ Bu davanın ardından hem devletler hem de arama motorları çeşitli düzenlemeler getirmiştir. Bu düzenlemelerin detaylı bilgisi aşağıdaki ikinci ve üçüncü bölümde detaylı şekilde incelenecektir. Her ne kadar bu dava gibi çeşitli gelişmeler olsa da günümüzde hiçbir devlet tam manasıyla internetin getirmiş olduğu süresiz ve neredeyse sınırsız bilgi sayesinde/yüzünden kişilerin bilgilerinin ne şekilde korunabileceği, kısa süre içerisinde etkisini, güncelliğini kaybedecek bilgilerin kişilere verebileceği zararların ne şekilde engellenebileceği belirsizdir. Bu tez çerçevesinde de genel kanının aksine tüzel kişiler dahil olmak üzere tüm kişilerin bilgilerinin unutulabilmesinin sağlanmasının, zaman açısından da kişilerin bilgileri unutturmasının yıllar değil günler içinde yapabilmesinin diğer hakları tamamıyla engellemediği ve belirleyeceğimiz diğer şartların da gerçekleşmesi durumunda mümkün olması gerektiği savunulacaktır.

II. UNUTULMA HAKKININ TANIMI, AMACI VE KORUDUĞU HUKUKİ DEĞERLER

A. Unutulma Hakkının Tanımı, Amacı ve Temellendirilmesi

1. Unutulma Hakkının Tanımı

Türk Dil Kurumu (TDK)'nin tanımına göre unutulma “unutulmak durumu” şeklinde tanımlanmıştır. Unutulma hakkı da bu tanımda olduğu gibi kişilerin internet ortamından kendisini çeşitli yöntemler aracılığıyla unutturması anlamına gelmektedir. Yargı kararlarına bakıldığında da Yargıtay; *“Unutulma hakkı; üstün bir kamu yararı olmadığı sürece, dijital hafızada yer alan geçmişte yaşanan olumsuz olayların bir süre sonra unutulmasını, başkalarının bilmesini istemediği kişisel verilerin silinmesini ve yayılmasının önlemesini isteme hakkı olarak ifade edilebilir”*³⁰.” şeklinde ifade etmiştir. AYM’de aynı şekilde hakkın tanımı yapmaktadır³¹. Bir başka tanıma göre de “unutulma hakkı geçmişte yaşadığı bir olayı, sergilediği bir davranışı yahut geçmişe ait bir başka kişisel bilgisini kapsayan içeriklerin daha üstün bir menfaat olmadığı takdirde diğer kişiler tarafından sürekli erişebiliyor/ulaşılabilir olmasının önüne geçme menfaatidir”³².

Tanım konusunda kanaatimizce yargı kararlarında yer alan kişisel veriler ifadesi tam olarak unutulma hakkını tanımlamamaktadır. Çünkü kişisel verilerden daha geniş kapsamlı olarak kişilere ait tüm bilgiler unutulma hakkının konusunu oluşturabilmektedir. Örnek vermek gerekirse internet

²⁹ Daha detaylı bilgi için bkz: İkinci Bölüm, V, B.

Avrupa Birliği Adalet Divanı, 13.05.2014, C-131/12. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131> Erişim Tarihi: 12.04.2022.

³⁰ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 17/06/2015, 2014/56 E., 2015/1679 K., <https://ea70330bbfe919e2312426c9be35e661274d7d97.vetisonline.com/belge/y-hgk-e-2014-56-k-2015-1679-t-17-06-2015-dort-yil-once-gerceklesen-bir-olayin-magduru-olan-kisinin-a/1516907/kitap+ki%5c5%9fisel+bilgi> Erişim Tarihi: 23.05.2022.

³¹ Anayasa Mahkemesi, N.B.B. Bireysel Başvurusu, 03.03.2016, Resmi Gazete Sayısı: 29811, Resmi Gazete Yayın Tarihi: 24.08.2016.

³² Turgut, C. s.18.

ortamında yer alan pasif veriler olarak adlandırılan kişilerin internet sitelerinde geçirdikleri süreler, beğendikleri fotoğraflar gibi birçok bilgiyi de unutulma hakkı içerisinde barındırmaktadır. Ayrıca öğretilerdeki çoğunluk görüş ve yargı kararları unutulma hakkını sadece gerçek kişilerin kullanabileceği bir menfaat olarak tanımlasa da kanaatimizce tüzel kişilerin de unutulma hakkını kullanabilmesinin önü açılmalıdır³³. Bir diğer husus ise hem öğreti hem de yargı kararlarına bakıldığında kişilerin geçmişte internet ortamında yer alan bilgileri ibaresi geçmektedir. Fakat kanaatimizce geçmişte ibaresi günümüz dünyasının hızı karşısında geçerliliğini koruyabilecek bir husus değildir. Bu yüzden geçmişte ibaresinin unutulma hakkı tanımı içerisinde yer almaması gerektiğini düşünmekteyiz³⁴. Tüm bu açıklamalar çerçevesinde bir tanım yapılacak olursa; unutulma hakkı, kişilere ait her türlü bilginin daha üstün bir menfaat bulunmadığı durumlarda diğer haklarla en az çatışabilecek yöntemlerden başlamak üzere internet ortamında erişiminin önüne geçilmesini amaçlayan bir haktır.

2. Unutulma Hakkının Amacı ve Temellendirilmesi

Tanımı yapılan unutulma hakkının amacının ve temellendirmesinin de yapılması konunun anlaşılması açısından önem arz etmektedir. Bunun için insan psikolojisinin işleyişinin incelenmesi zorunludur. Çünkü insan sürekli değişim içerisinde olsa bile, insanın değişim hızı ile teknolojinin değişim hızı artık birbirine ayak uyduramamaktadır. Bir başka ifadeyle teknolojinin gelişim hızı insanın biyolojik ve psikolojik olarak değişim hızından daha fazla olduğu için insanların bireysel olarak kendileri ve genel anlamda da toplum, bu hıza uyum sağlayamamaktadır. Unutulma hakkı da bu uyum sağlayamamayı düzenlemeyi hedeflemektedir. Bu uyum sağlamamanın sebepleri tam olarak anlaşıldığında unutulma hakkının neden olması gerektiği net bir şekilde ortaya çıkacaktır. Çünkü hukukun amacına bakıldığında genel olarak insanların güvenliğini, toplumsal düzen ve barışı, özgürlüğü, toplumsal gereksinimleri, eşitliği ve adaleti sağlama olarak görülebilir³⁵. Bu amaçların hepsinin odak noktasının insan olduğu ve hukukun insanların bir arada yaşamasını sağlayan bir araç olduğu görülecektir. İnsanı odak noktasına alan hukukun da ilerleyebilmesi insana ve topluma hizmet edebilmesi için diğer bilimlerden de faydalanmak gerekmektedir. Bu noktada da unutulma hakkı da psikoloji biliminden faydalanarak temellendirilmesi önem arz etmektedir. Şöyle ki;

İnsanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliği anlayabilen, öğrenebilen, değerlendirebilen, sorgulayabilen ve gerektiğinde düzeltebilen bir zihne ve beyne sahip olmasıdır. Bu becerilerimizin oluşumunda hem sosyokültürel faktörler hem de beyinin yapısı gibi biyolojik ve dolayısıyla psikolojik faktörler yer almaktadır. Beyin ve ilgili sosyal işlevlerin temel çalışma alanı da bilişsel psikoloji

³³ Daha detaylı bilgi için bkz: Birinci Bölüm, III, A, 2.

³⁴ Daha detaylı bilgi için bkz: Birinci Bölüm, III, D.

³⁵ Anayurt, Ö. (2021), *Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları* (21.Baskı), Seçkin Yayıncılık, s. 51.

oluşturmaktadır³⁶. Bilişsel psikolojinin çalışma alanında bir hayli yer kaplayan alt alan ise öğrenme, insan hafızası ve işleyişi alanları olmaktadır. Unutulma hakkının amacı açısından da önem arz eden konu insan hafızasının nasıl işlediğine ilişkin bölümüdür. İnsan hafızası ve öğrenmeyi ilk çalışan isim olan Ebbinghaus, 2300 adet anlamsız heceyi insanların nasıl ezberlediğini, ezberledikten sonra nasıl hatırladığını ve nasıl unuttuğunu çalışmıştır. Bulduğu öğrenme ve daha sonrasında unutma sürecine Unutma Eğrisi ismini vermiş, anlamlı kelimelerin anlamsız kelimelere göre daha kolay hatırlandığını ve farklı ya da ayırıcı öğelerin daha sıradan öğelere göre daha çok akılda kaldığını bulmuştur³⁷. Bu noktada farklı ve ayırıcı öğelerin sıradan öğelere göre daha çok akılda kaldığı konusunda dikkat çekici bir çalışma alanı da flaş bellektir, İngilizce literatürdeki adıyla “flashbulb memory”dir. Flaş anılar, duygusal bileşenleri çok yoğun, duyulduğunda çok etkisi yaratan, çok gündemde olan, şu an doğru kabul edilmese de özellikle canlı ve doğru hatırlandığı varsayılan anılardır ve bu anıların daha iyi hatırlanmasının nedeninin onların daha çok tekrarlanmış/yinelenmiş olduğu söylenmektedir³⁸. Bu anıların ilk çalışmaya başlandığındaki gibi canlı ve doğru olmadığı, hatta bozulmaya ve değiştirilmeye çok açık olduğu çarpıcı bir araştırma tarafından kanıtlanmıştır. Bu araştırma, bütün dünya tarafından flaş anı olarak değerlendirilebilecek eski futbolcu, yayıncı ve aktör olan OJ Simpson’ın cinayetten suçlandığı davasının karar gününde katılımcıların haberi duyduklarında ne yapıyor olduklarına dair toplanan anılar üzerine yapılan bir araştırmadır³⁹. Katılımcılardan haberi duyduklarından 3 gün sonra, 15 ay sonra ve 32 ay sonra olmak üzere üç kez haberi duyduklarında ne yaptıklarını anlatmaları istenmiştir. 15 ay sonra toplanan anıların sadece %11’inde büyük bozulmalar görülürken 32 ay sonra toplanan anıların %40’ından fazlasında çok ciddi bozulmalar meydana gelmiştir. Örnek olarak verilen bir anıda, katılımcılardan birisi haberi duyduktan 3 gün sonra o sırada ne yaptığını “*Revelle'deki [Üniversite] Banliyö Salonundaydım ve televizyonda gördüm. Saat 10:00'a yaklaştıkça odaya daha fazla insan girdi. Sesi açmak zorunda kaldık, ama bu biraz havalıydı. Herkes konuşuyordu.*” şeklinde rapor ederken 32 ay sonra o sırada ne yaptığını “*İlk kez evde oturma odamda televizyon seyrederken duydum. Abim ve babam yanımdaydı. Özellikle hiçbir şey yapmıyorduk, yemek yiyor ve haber istasyonunun farklı izleyici gruplarını nasıl kapsadığını izliyorduk...*” şeklinde rapor etmiştir⁴⁰. Buradan da açıkça görüldüğü gibi flaş anılar aynı diğer anılar gibi bütün olarak korunmazlar, unutmaya karşı bağışık değildirler, ciddi bir

³⁶ Smith, E. E., & Kosslyn, S. M. (2014), *Bilişsel psikoloji*. (Çev. Ed.: M. Şahin). Ankara: Nobel Yayınevi.

³⁷Ebbinghaus, H. (1913), *Memory: A contribution to experimental psychology* (Çev: H. A. Ruger & C.E.Bussenius), New York: Teachers College, Columbia University. (Orijinal çalışma, *Über das Gedächtnis*, yayın tarihi:1885).

³⁸ Neisser, U., ve Harsch, N. (1992), “Phantom Flashbulbs: False Recollections Of Hearing The News About *Challenger*”, Winograd E. ve Neisser, U. (Ed.), *Affect And Accuracy In Recall: Studies Of “Flashbulb” Memories* New York: Cambridge University Press: 9–31.

³⁹ Schmolck, H., Buffalo, E. A., ve Squire, L. R. (2000), “Memory Distortions Develop Over Time: Recollections Of The O. J. Simpson Trial Verdict After 15 And 32 Months”, *Psychological Science*, 11: 39–45.

⁴⁰ Schmolck, H., Buffalo, E. A., ve Squire, L. R. (2000), “Memory Distortions Develop Over Time: Recollections Of The O. J. Simpson Trial Verdict After 15 And 32 Months”, *Psychological Science*, 11: s.41.

seviyede yanlış hatırlanıyor olabilirler fakat diğer anılarla kıyaslandığında çok ciddi ve kritik sonuçlara neden olabilecek önemli bir farklılıkları da bulunmaktadır: insanlar bu anıların tam olarak hatırladıkları şekilde olduklarına tamamen ve kendilerinden son derece emin bir şekilde inanmaktadırlar. Halka mal olmuş, duygusal yükü ağır bu tür toplumsal ya da bireysel olayların sosyal medya ve internet haberciliği aracılığıyla çok daha hızlı yayıldığı ve yeniden gündeme çok kolay getirilebilmektedir. İnsanlar gerçekten kötü niyetli olmadan doğru olduklarına inandıkları bilgilerini ve anılarını tekrardan paylaşmaktadırlar. Her ne kadar hukuka uygun şekilde bir anısını yazıyor olsa dahi, üzerinden zaman geçtikten sonra güvenilirliği azabilecek bilgileri paylaşma ihtimali meydana gelecektir. Bunu fark ettiklerinde ise kısa süre içerisinde bu bilgiyi internet ortamından unutulma hakkını kullanma yöntemleri ile ortadan kaldırma şansına sahip olabileceklerdir.

Unutulma hakkıyla alakalı sadece flaş anılar değil, aynı zamanda unutulma hakkı insan hafızasıyla alakalı olduğu için insan hafızası konusunda da belirli sınıflandırmaların açıklanması gerekmektedir. Bu sınıflandırmalar da unutulma hakkının zorunluluğu konusunda yol gösterici olacaktır. Bu kapsamda, insan hafızası günümüzde duysal, kısa süreli (çalışma), uzun süreli bellek; açık ve örtük bellek; semantik ve episodik bellek gibi alt yapı taşlarına ayrılarak sınıflandırılabilir bir hale gelmiştir⁴¹. İlk olarak, kısa süreli bellek kapasitesi üzerine çalışan Ericsson üniversite öğrencilerini 230 saat boyunca eğiterek en başta 7 hane olan kısa süreli hatırlama kapasitesini haneleri anlamlı bir şekilde gruplayarak 79 haneye kadar artırmıştır⁴². Normalde kısa süreli/çalışma belleğinin gelen bilgiyi akılda tutma süresi 30 saniye civarındır ve kapasitesi eğitimle yükseltilebiliyor olsa bile sınırlı seviyededir. Çalışma belleğinde işlenmesi gereken ne kadar çok girdi olursa, işlemi tamamlama yani aslında gelen bir bilgiyi doğru bir şekilde anlamlandırma başarımız da o kadar azalmaktadır⁴³. Bu basit bilgiyi günümüz dünyasında hem hızın hem de teknolojinin katkısıyla maruz kalınan girdi ve bilgi yığını göz önünde bulundurarak değerlendirildiğinde; her an, her şekilde ve hep birlikte ulaşımının olması ya da bunların kişilere ulaştırılması, alınan bilgileri başarılı ve mantıklı bir şekilde işleme alınmasını zorlaştırıyor denilebilir. Bu girdilerin kapsamı kısa bir cümlelik bilgiden, kişilere ya da olaylara kadar genişletilebilir ve zorlaşan işleme alma becerileri insan olarak insana ait olduğundan en çok etkilenen yine insan olacaktır. Şöyle ki; internet ortamında kısa süreli hafızaya sürekli şekilde girebilecek bilgiler bulunmaktadır. Örnek olarak Twitter üzerinden on saniye içerisinde görülen bir görselin bir tık ile tekrardan paylaşılması olasıdır. Bu paylaşımı yapacak kişi kısa süreli hafızasını kullanarak yeterince anlamlandırmadan belki de istemediği bir paylaşım yapmış olabilecektir. Bu

⁴¹Goldstein, E. B. (2014), *Cognitive psychology: Connecting mind, research and everyday experience*, Belmont: Cengage Learning.

⁴² Ericsson, K. A., Chase, W. G. ve Falloon, F. (1980), "Acquisition Of A Memory Skill", *Science*, 208: 1181–1182.

⁴³ Baddeley, A. D. (2000), "The Episodic Buffer: A New Component Of Working Memory?", *Trends In Cognitive Sciences*, 4: 417–423.

paylaşımı yapması hukuken herhangi bir engel teşkil etmese de aradan bir gün geçtiğinde yapmış olduğu paylaşımın aslında istemediği bir paylaşım olduğunu fark edebilir. Kısa süreli hafıza sonucunda yapmış olduğu bu paylaşımı internetten kaldırmak istediğinde unutulma hakkını kullanması gerekebilecektir.

Kısa süreli hafıza ile unutulma hakkı ilişkisi yukarıdaki gibi olmakla birlikte aynı zamanda uzun süreli bellek ile unutulma hakkı da ilişkilidir. Bu çerçevede uzun süreli bellek; açıkça anlatılabilen anılardan, kişisel deneyimlerden ya da günlük hayattan oluşan belleği de içermekte ve beynin hipokampus olarak adlandırılan bölgesinin aktif olarak kullanıldığı bir çalışma alanı olduğu söylenebilmektedir⁴⁴. Uzun süreli hafıza veya bir diğer ifadeyle hatırlamayı test etmenin de üç yolu bulunmaktadır. Bu yollar unutulma hakkı ile de bağlantılıdır. En basit fakat en zor olan uzun süreli belleği test yollarından birincisi serbest hatırlamadır, örneğin sınavlarda paragraf şeklinde cevapları beklenen klasik sorular buna girmektedir. Bir diğeri ise anıları hatırlamak için kullanılan farklı ipuçlarının olduğu ipucu hatırlamadır, örnek olarak boşluk doldurma soruları verilebilir. Son olarak ise bir liste içerisinde tanıma ile hatırlamadır ve buna da örnek olarak çoktan seçmeli sorular verilebilir⁴⁵. En basit fakat en zor olan hatırlama türü olan serbest hatırlama aslında belleği aktif kılan ve öğrenmeyi destekleyen bir yol olmasına rağmen günümüzde sahip olunan imkanların genişliği serbest hatırlamayı çoğu zaman işlevsiz ve tercih edilemez kılmaktadır ve örnek verildiği gibi daha kolay alternatifler sunmaktadır. Yani, aslında üzerinde düşünmeye fırsat vermeyecek hızda kişilere bazen bir haber kanalı aracılığıyla bazen kulaktan kulağa bazen de sosyal medya ile gelen bilgilerin, insan hafızasının bilgiyi işleme yönteminin doğal bir sonucu olarak anlamlandırılmamış, derin işleme alınamamış ve eğer bir şekilde uzun süreli hafızaya girdiyse bile asıl anlamından uzak bir şekilde sadece belirgin bazı özelliklerine dayanarak hatırlanmış olacağını varsaymak akla yatkındır. Buna kanıt olabilecek ve unutulma hakkıyla doğrudan ilgili olan 1957’te yapılmış bir deneye bakıldığında katılımcılardan bir listedeki kelimeleri üç farklı şekilde çalışmaları istenmiştir: yapısına göre (büyük harf mi/küçük harf mi?), sesbilgisine göre (köpek kelimesiyle kafiye oluşturuyor mu?) ve anlamına göre (kelime bu cümledeki boşluklu yere uyuyor mu?). Sonrasında katılımcılara tanıma testi verilmiş ve hangi tür bilgiyi işlemenin en iyi uzun süreli hafızayla sonuçlandığı test edilmiştir. Bulunan sonuçlarda istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde anlamına göre çalışılan kelimelerin diğer iki gruptaki kelimelere göre daha iyi ve doğru hatırlandığı bulunmuştur⁴⁶. Bu deneyin sonuçları unutulmanın neredeyse olmadığı dijital dünyayı göz önüne alınarak değerlendirildiğinde, dijital olarak var olan her şeyin bir süre sonra

⁴⁴ Goldstein, E. B. (2014), *Cognitive psychology: Connecting mind, research and everyday experience*, Belmont: Cengage Learning.

⁴⁵ Earhard, M. (1967), “Cued recall and free recall as a function of the number of items per cue”, *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*, 6/2: 257-263.

⁴⁶ Craik, F. I. M. ve Tulving, E. (1975), “Depth of processing and retention of words in episodic memory”, *Journal of Experimental Psychology: General*, 104: 268–294.

anlamının ya da anlamlı bir şekilde hatırlanmasının kaybolduğu ve sadece yapısal bir boyut kazandığı öne sürülebilir. Anlamından arındırılmış şekilde varlığını sürdüren bilgilerin, bazen bilinçli bazen de bilinçsiz bir şekilde olduğundan farklı bir şekilde hatırlanması ve o şekilde aktarılması da sadece güçlü bir olasılık değil, teknoloji kadar hızlı değişmeyen insan beyninin çalışma şeklinin muhtemel bir sonucu olacaktır. Bunun sonucunda da kişiler kendi istekleri ile paylaşmış olsalar dahi çok kısa bir süre geçtikten sonra aslında istemedikleri yanlış hatırladıkları bir paylaşım yapmış olma ihtimalleri meydana gelebilecektir. Bu da unutulma hakkının insanın sadece biyolojisinden dolayı bile olması zorunlu olduğunu ortaya koymaktadır.

Unutulma hakkı ve insan hafızası ile alakalı bir diğer konu ise açık ve örtük bellektir. Açık bellek yukarıda uzun süreli hafıza altında da tanımlanmış olan semantik ve episodik belleği içeren, kişinin bilinçli olarak bilip beyan edebileceği gerçekler ve olaylardan oluşan bellektir. Örtük bellek ise bilmediği halde bir eylemi öğrenmek ya da bildiği şeyi tam olarak deklare edemediği durumlarda aktif olan hazırlama (priming) etkisini de içeren bellek türüdür⁴⁷. İngilizce literatürde priming olarak bilinen hazırlama etkisi herhangi bir uyarana maruz kaldığında bilinçli bir karar olmaksızın bilinçsiz bir şekilde o uyarana verilen tepkiye denir ve belli bir yönde tepki verilmesi için o uyarana istenen tepkinin eşleştirilebildiği de birçok deney ile kanıtlanmıştır⁴⁸. Örneğin bir kişinin okul kelimesini gördüğünde öğretmen demesi gibi birbiriyle alakalı bir hazırlama etkisi olabileceği gibi birbiriyle alakalı olmayan konularda da hazırlama etkisi yaratılabilir ve bu ikinci tür hazırlama aslında sıklıkla reklamcılıkta kullanılmaktadır⁴⁹. Bu da insanlar çok gördükleri, çok maruz kaldıkları ve onlarla eşleştirilen bilgileri çok söylemeye ve tekrar hatırlamaya meyilli olduklarını göstermektedir. Sosyal medya ve haberciliğin gelmiş olduğu noktada herhangi bir bilginin çok sık olarak gündemde olması olumlu konular için iyi sonuçlar doğursa da bireyler nezdinde olduğunda örneğin adı geçen kişilere dair iyi veya kötü olan diğer tüm güncel olmayan eşleştirilmiş bilgilerin yeniden hatırlanması aslında örtük hafızanın normal işleyiş biçimidir. Halbuki sadece kötü veya zarar verici bilgiler için değil, bazen iyi olan bilgilerin bile unutulması gerekebilir fakat mevcut şartlarda bu pek de mümkün olmamaktadır. Bu yüzden de unutulma hakkı özellikle çok tekrar eden paylaşımlar için uygulama alanı bulabilecektir.

Unutulma hakkı ve beyin ile alakalı son konu ise neden unutuyoruz sorusunun cevabıdır. Yukarıda bahsedilmiş diğer araştırmalardan da anlaşılabileceği üzere ‘normal’ unutmama, aslında uyum

⁴⁷ Rovee-Collier, C. K., Hayne, H. ve Colombo, M. (2001), *The development of implicit and explicit memory* (24 Baskı), John Benjamins Publishing.

⁴⁸ Hermans, D., De Houwer, J. ve Eelen, P. (2001), “A time course analysis of the affective priming effect”, *Cognition & Emotion*, 15/2: 143-165.

⁴⁹ Iyengar, Shanto, Donald R. Kinder, Mark D. Peters ve Jon A. Krosnick, (1984), “The Evening News and Presidential Evaluations”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 44/4: 778-87.

sağlayan mekanizmaların bir ürünüdür ve aslında olan her şeyi kesinlikle hatırlamak ciddi şekilde bunaltıcı ve güçten düşürücü bir durum meydana getirebilmektedir.

Unutmaya katkı sağlayan üç ana faktör ise ilk olarak bilgiyi ilk alırken yanlış bir şekilde kaydedilmesinden kaynaklanan kodlama hataları, ikinci olarak bilgiyi hatırlamaya/geri çağırmaya çalışıldığında meydana gelen, araya giren engellemelerden kaynaklanan geri çağırımlar, araya girmeler ve son olarak var olan bilginin ya da anının orijinal halinden başka bir şekle değişmesinden kaynaklanan bozulmadır⁵⁰. Burada dikkat çekici olan husus anılarda bozulma sayesinde gerçekleşen unutmaya yanlılık, yanlış atıf ve telkin edilebilirlik etkileri hususudur. Yanlılık olarak tanımlanan kavram kişisel yanlılıklardan ya da ön yargılardan kaynaklanan anıların bozulması halidir. Yanlış atıf olarak tanımlanan kavram sahip olduğumuz bir anıya, bilgiye ya da inanca dair kaynağın yanlış tanımlanması, bir şeyi duyduğunu hatırlamak ama onu nereden nasıl duyduğunu hatırlamama halidir. Örneğin, bazen bir suç işlememiş bir kişinin o suçu işlediğine gerçekten inanıp suçu itiraf etmesine bile neden olabilir⁵¹.

Telkine açıklık olarak tanımlanan kavram ise üstü kapalı bir telkin yoluyla kişinin hafızasının yanıltılabileceğini ve gerçek bilginin unutulmasını sağlamayı ifade eder. Örneğin bir suçta tanıklık yapmak için çağrılan tanıklara 6 kişi gösterilip ‘Bunlardan hangisi suçu işledi?’ şeklinde sorulduğunda orada duran 6 kişiden birisi o suçu işlememiş olsa bile o suçu işlediği telkin edilmiş olur ve tanığın aralarından bir tanesi seçme olasılığı ciddi şekilde artar⁵². Bu çerçevede de unutulma hakkının merkezinde olan kişinin kendi isteğiyle dijital ortamlarda paylaştıkları ya da onun hakkında paylaşılanların istenildiği takdirde kaldırılmasının gerekliliği bahsedilen gerçek bilginin unutulmasını sağlayan hafıza hatalarında net bir şekilde görülebilir. Bir insan işlemediği bir suçu kendi isteğiyle itiraf edebilirken ya da gördüğü suçlu orada olmasa bile bunlardan bir tanesi suçlu denildiğinde başka birisini suçlu olarak seçebilirken, bir kişi hakkında toplum nazarında kayda değer sayılmayacak ama kişi nazarında önemli ya da rahatsızlık verici herhangi bir bilginin kaynağının yanlış hatırlanması, telkin yoluyla değiştirilmesi ya da tamamen kişisel ön yargılardan kaynaklanan bireysel faktörlerle değiştirilmesi son derece mümkündür. Bilginin yayılma hızı göz önünde bulundurulduğunda ise gerektiğinde ‘unutulma’ yoluyla müdahale edilerek olası problemlerin önüne geçilmelidir.

Unutma ve hafızadaki bozulmalara verilen en çarpıcı örnekler ve araştırmalar sahte anılar (false memory) üzerine yapılan çalışmalardır. Bir deneyde katılımcılara ‘yatak, dinlenme, uyanık, yorgun, rüya uyanmak, gece, battaniye, uyuklamak, uyumak, horlama, yastık, huzur, esnemek, uyuklu’ şeklinde 15 kelimeden oluşan ve ‘uyku’ kelimesiyle alakalı fakat onu içermeyen bir liste gösterildiğinde ve

⁵⁰ Schacter, D. L. (2001), *The seven sins of memory*, New York: Houghton Mifflin.

⁵¹ Henkel, L. A. ve Coffman, K. J. (2004), “Memory distortions in coerced false confessions: A source monitoring framework analysis”, *Applied Cognitive Psychology*, 10: 567–588.

⁵² Ross, D. F., Ceci, S. J., Dunning, D., ve Toglia, M. P. (1994), “Unconscious transference and mistaken identity: When a witness misidentifies a familiar but innocent person”, *Journal of Applied Psychology*, 79: 918–930.

sonrasından listedeki kelimelerden hatırladıklarını söylemeleri istendiklerinde katılımcıların %55'inin listede olmayan 'uyku' kelimesini kendilerinden emin bir şekilde rapor edildikleri gözlenmiştir⁵³. Zihinde ve beyinde sahip olunan doğru anılar olduğu kadar yanlış veya unutulmuş anıların da insan hafızasında varlığının kanıtı mevcuttur. Bir bilginin olma olasılığı mümkünse ve bilginin kaynağı belirlenemiyorsa, hayal mi yoksa gerçek mi olduğuna karar verilemiyorsa o bilgi gerçekten var olmamış olsa bile olduğuna inanmak gayet mümkün görünmektedir.

Sonuç olarak, öğrenme, hafıza ve türleri, unutma ve unutmaya etki eden faktörler değerlendirildiğinde insan hafızasının unutmaya ve bozulmaya çok elverişli olduğu, hatta hem biyolojisinin hem de psikolojisinin bu şekilde geliştiği gözler önüne serilmiştir. İnsanların gerçekten de hiç yaşanmamış olayları bile hatırlayabiliyor oluşu bir yana, yaşanmış olayları yanlış, yanlış, kasten veya kasıtsız bir şekilde değişmiş olarak hatırlamalarındaki yüksek ihtimal diğer yana koyulduğunda unutulma hakkının olmadığı bir dijital dünyanın insan tarafından yine insana karşı yarattığı ya da yaratabileceği tehlikeler ve zorluklar meydana gelecektir. Görünürde son derece net olarak görünen bir bilgi, bir anı, bir haber, bir toplumsal olay bütünüyle ya da bazı kısımlarıyla bozulmuş ya da yanlış olabilmektedir. İnsanın zihnindeki boşlukları doldurabilmesi ve hayatta kalması için bazı zamanlarda faydalı olabilen 'hatırlamadığımızda boşlukları doldurma' eğilimi, konu toplumsal olaylar ya da bireylerle ilgili olduğunda zarar verici sonuçlar doğurabilmektedir. Unutulma hakkının gerekliliği bağlamında insanların özgür iradeleriyle paylaştığı şeyleri yine özgür iradeleriyle kaldıramamalarının neticesinde dijital dünyada anlamlarını yitirmiş, sadece bazı görünür özellikleriyle bilinen yanlış bilgiler, hazırlama etkisiyle birbiriyle bilinçsizce ilişkilendirilen bağlantısız olaylar, sadece kişisel önyargılardan bile kaynaklanabilecek yanlış suçlamalar ya da etiketlemeler meydana gelebilecektir. Telkin ya da yönlendirici sorularla orijinal olayın kendisinin olduğundan daha farklı şekilde olduğuna kişilerin inandırılması, sadece olma ihtimali olduğu ve insanlara olduğu söylendiği için kabul edilen bilgilerin olması ya da sadece toplumsal duygusal yükü ve medyatik gücü fazla olduğu için şahit olanlar tarafından tamamen doğru hatırlandığı/hatırlatıldığı sanılan ama aslında tamamen değişmiş olabilecek bilgi kirliliği yığnında kaybolmanın meydana gelmesi de muhtemeldir.

Unutmak, insanın uyum sağlamasının ve tazelemesinin bir yolu olarak insan beyninde bulunurken, dijital dünyada bunun mümkün kılınmaması insanın kendi biyolojisine uygun olmayan bir uygulama olacaktır. Bu yüzden unutulma hakkının yeknesak şekilde tüm dünyada uygulanabilir şekilde düzenlenmesi ve insan ile uyumlu hale getirilmesi elzemdir.

⁵³ Roediger, H. L. ve McDermott, K. B. (1995), "Creating false memories: Remembering words not presented in lists", *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 21: 803-814.

B. Unutulma Hakkının Koruduğu Hukuki Değerler ve Diğer Haklarla İlişkisi

İnsanların fiziki dünyadaki sosyallikten ticarete kadar tüm etkileşimlerinin neredeyse tamamının sanal olarak internet ortamında görülebildiği günümüz dünyasında; unutulma hakkı da insanların belirtilen bu internet ortamında kendiliğini gerçekleştirmesinin en önemli araçlarından bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun sonucunda da insana ait birtakım hukuki değerler unutulma hakkı yardımıyla korunmaktadır. İnsan hakkı olarak insanın onurunun korunması hakkı, insanın maddi ve manevi varlığını geliştirebilmesi hakları başta olmak üzere özel yaşamın korunması hakkı, mahremiyet hakkı, lekelenmeme hakkı, şeref ve itibarını koruma hakkı gibi birçok hukuki değeri barındıran hakların korunması konusunda unutulma hakkı başat rol oynamaktadır. Bu rolünü yerine getirirken diğer haklarla da hem olumlu hem de olumsuz bir ilişki içerisine girmektedir. Tezin bu bölümünde de unutulma hakkının koruduğu hukuki değerlerin neler olduğu ve hangi haklar ile çatışma içerisinde olduğu açıklanacaktır.

1. Unutulma Hakkının Koruduğu Hukuki Değerler

a. Unutulma Hakkı ve İnsan Onuru

Unutulma hakkının koruduğu hukuki değerlerin en üstünde insan onuru gelmektedir. Diğer tüm hakların ülkeden ülkeye farkları bulunduğu için ilk olarak evrensel bir hak olan insan onuru hakkının unutulma hakkı kapsamında irdelenmesi tarafımızca tercih edilmiştir. Bu çerçevede unutulma hakkı ile insan onuru birbiriyle sıkı bir ilişki içerisinde olup bu ilişkiyi açıklayabilmek için insan onuru kavramının değerlendirilmesi gerekir.

İnsan onuru tarihsel olarak Antik Yunan döneminde aristokratik olarak kullanılmış, günümüz anlamıyla anlaşılan insan onuru yerine hiyerarşik ve ayrıcalıklı bir anlam ifade etmişti. Orta Çağ'da ise insanın diğer canlılardan ayıran ve bu anlamda onu onurlu kılan hususun Tanrı'nın bir sureti olmasıyla açıklanmış. Aydınlanma döneminde Kant ile birlikte ise modern insan onuru kavramının temelleri atılmış olup özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında insan onuru kavramı insan hakkı olarak karşımıza çıkmıştır⁵⁴. İnsan onurunu gelişimini devam ettirdiği günümüz evrensel hukuku kapsamında tanımlamak gerekirse de insan onuru kavramının kısıtlama ve yetkilendirme şeklinde iki farklı kullanımı bulunmaktadır. Konumuzla alakalı olan yetkilendirme şeklindeki insan onuru kavramı insan haklarının temelini teşkil etmektedir. İnsanı diğer canlılardan ayıran ve sırf insan olduğu için bir değere sahip

⁵⁴ İspir, Z. (2017) İnsan Haklarının Temeli Olarak İnsan Onuru Kavramı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, S 26-46.

Günümüzde insan onurunu korumak için kişisel verilerinin de korunması gerektiğine ilişkin görüşler de bulunmaktadır. Kalabalık, H. (2017), *İnsan Hakları Hukuku* (5.Baskı), s.462.

olduğunu söylemeyen bu tanım, insanın kendisinden bile korunmasının gerekliliğini ifade etmektedir⁵⁵. Örnek vermek gerekirse cüce fırlatma yasağına karşı bir cücenin açmış olduğu davada BM İnsan Hakları Konseyi kararını şu şekilde vermiştir: “Cüce fırlatma yasağının kötü niyetli bir önlem teşkil etmediğini, ancak kamu düzenini korumak için gerekli olduğunu ve bunun da insan onuruna ilişkin hususları gündeme getirdiğini gösterdiği kanaatindedir.”⁵⁶. Bu durumun unutulma hakkıyla olan bağlantısı ise açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bir kişinin kendi isteğiyle olsa bile insan onuruna yakışmayacak şekilde kamu düzenini bozucu işlemleri yapması yasaklanabilirken bir kişinin kendi isteğiyle hukuka uygun olarak yapmış olduğu paylaşımların yine kendi isteğiyle unutulmasını isteme hakkına evleviyetle sahip olmalıdır.

İnsan onuru kavramı konusunda İnsan Hakları Arap Şartı⁵⁷ gibi uluslararası birçok belgede ve anlaşmada yer almaktadır. Örnek olarak İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde; “*Bütün insanlar hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdana sahiptirler ve birbirlerine karşı kardeşlik zihniyeti ile hareket etmelidirler.*”, “*Herkes her nerede olursa olsun hukuk kişiliğinin tanınması hakkını haizdir.*”, “*Her şahsın, cemiyetin bir üyesi olmak itibarıyla, sosyal güvenliğe hakkı vardır; haysiyeti için ve şahsiyetinin serbestçe gelişmesi için zaruri olan ekonomik, sosyal ve kültürel hakların milli gayret ve milletlerarası işbirliği yoluyla ve her devletin teşkilatı ve kaynaklarıyla mütenasip olarak gerçekleştirilmesine hakkı vardır.*” şeklinde maddeler bulunmaktadır⁵⁸. Tüm bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere tüm insanlar sırf insan oldukları için insan onuruna sahip olup kendilerini gerçekleştirebilecek şekilde yaşama hakkına sahiptir. İnsan onurunun korunabilmesi için unutulma hakkı zorunludur. Çünkü kişinin internet ortamında bulunan bir bilgisinin çok kısa bir süre sonra bile bilişsel olarak o kişiyi yansıtmama ihtimali bulunmaktadır. Bunun sonucunda da kişinin sırf insan olması sebebiyle sahip olduğu ve onu diğer canlılardan ayıran insan onuru kavramına aykırı bir durum ortaya çıkacaktır. Kişinin kendisiyle aslında alakası olmayan bir bilginin sonsuza kadar internet ortamında bulunmasının o kişinin onurunu, şahsiyetini ve itibarını zedeleyecek olduğu açık olduğundan o bilginin unutulması kişinin insan onuru kapsamında sahip olması gereken bir haktır.

b. Unutulma Hakkı ve İnsanın Kendini Gerçekleştirme Hakkı

Unutulma hakkının koruduğu hukuki değerler konusundaki bir diğer husus ise insanın kendini gerçekleştirme hakkıdır. İnsanın kendini gerçekleştirebilmesi hem maddi hem de manevi şekilde

⁵⁵ Ergün, F. K. (2019) Benzersiz Olma Hakkı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.49-51.

⁵⁶United Nations Human Rights Committee, Manuel Wackenheim v France, CCPR/C/75/D/854/1999, <https://juris.ohchr.org/Search/Details/1010> Erişim Tarihi: 05.10.2022.

⁵⁷ Arab Charter on Human Rights. <https://digitallibrary.un.org/record/551368>. Erişim Tarihi: 05.10.2022.

⁵⁸ İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, www.hsk.gov.tr Erişim Tarihi: 05.10.2022.

olabilmektedir. Unutulma hakkı da insanın hem maddi hem de manevi şekilde kendini gerçekleştirmesinin önünü açabilen bir hak olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede ilk olarak kişinin kendini gerçekleştirmesinin tanımının yapılması önem arz etmektedir. İnsanın maddi olarak kendini gerçekleştirebilmesi diğer canlılarda olduğu gibi olup geçim ve güvenlik hususlarında toplanmaktadır⁵⁹. Diğer husus ise insanın kendini manevi olarak geliştirmesiyle alakalı olan kısımdır. İnsanı diğer canlılardan ayıran nokta insanın kendini manevi olarak geliştirebilmesidir. İnsanın düşünebilmesi, anlam verebilmesi, akıl yürütebilmesi insanın manevi yönünü oluşturmaktadır⁶⁰. İnsanın kendisini manevi olarak geliştirebilmesi de bu çerçevede insan hakkının temeli olan ve yukarıda da açıklanan insan onuru ile alakalıdır. İnsan kendini manevi olarak geliştirebilme hakkına sahip olduğu müddetçe insan onuruna sahip olabilecektir.

Uluslararası hukukta kendini maddi ve manevi olarak gerçekleştirebilme konusu AİHS'in 8.maddesi kapsamında ele alınmaktadır. Türk Hukuku'nda da 1982 Anayasası'nın 17.maddesinde *"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."*⁶¹ şeklinde açıklanmıştır. Hem uluslararası metinlerden hem de Türk Hukuku'ndan anlaşılacağı üzere kişinin kendini hem maddi hem de manevi olarak gerçekleştirebilme hakkının bulunduğu açıktır. Bu belirtilen hakkın gerçekleşebilmesinin sağlanabilmesi birçok faktörle birlikte unutulma hakkının uygulanmasına da bağlıdır. Örnek vermek gerekirse bir kişinin bir iş başvurusu yaptığında ekonomik olarak kendini gerçekleştirme amacı bulunmaktadır. Kişinin internet ortamında bulunan bir bilgi sebebiyle işe alınmaması sonucunda bu durum gerçekleşmeyebilecektir. Unutulma hakkı sayesinde kişinin aslında artık olmadığı bir kişi sebebiyle maddi anlamda kendini gerçekleştirmesinin engellenmesinin önüne geçilebilecektir. Bu husus günümüz dünyasında çok önemli bir yer kaplamaktadır. Çünkü artık özellikle işverenler tarafından işe alım yapılırken kişilerin internet ortamındaki profilleri de dikkate alınmaktadır. ABD'deki şirketlerin yüzde doksan sekizi sosyal medya sitelerini kontrol etmektedir⁶³.

Bir diğer husus ise kişinin manevi olarak kendini gerçekleştirebilmesidir. Kişinin manevi olarak kendini gerçekleştirebilmesinin yolu da zihinsel olarak kendi istekleri doğrultusunda hareket edebilmesinden ve geçmişinin kendisine bir bağ olmamasını sağlamaktan geçer. Burada hatırlatılması gereken husus ise unutulma hakkının temellendirilmesi yapılırken psikolojik açıdan değerlendirildiğinde kişilerin bir gün önce yapmış oldukları paylaşımların bile unutulma hakkı

⁵⁹ Gümüş, A. T. (2005), *"Türk Anayasasında Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Koruma ve Geliştirme Hakkı"*, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 13/2, s.136. <https://doi.org/10.15337/SUHFD.2017.183>.

⁶⁰ Gümüş, A. T. s. 137.

⁶¹ 1982 Türk Anayasası, Madde 17.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> Erişim Tarihi: 05.10.2022

⁶² Unutulma hakkının ulusal mevzuattaki düzenlemeleri konusunda daha detaylı bilgi için bkz: İkinci Bölüm, I.

⁶³ Cülcüloğlu, E. (2013), *"İnsan Kaynaklarında Yakın Dönem"*, *Bilişim Dergisi*, 41/153, s.18.

kapsamına girebileceğinden söz edilmiş olmasıdır. Bu açıdan bakıldığında kişinin internet ortamında yer alan bilgisi sebebiyle kendini manevi olarak gerçekleştirmesinin önünde bir engel oluşabilecektir. Örnek vermek gerekirse kişi yaşamış olduğu birtakım sorunları internet ortamında paylaştığında aradan belirli bir süre geçip sorunlarını çözdüğünde bile o bilgilerin internette halen yer alması o kişinin manevi gelişimine engel oluşturabilecektir. Bu engelin oluşmamasının yolu unutulma hakkının uygulanarak kişiye geniş alan sağlanması aracılığıyla manevi gelişiminin engellenmesinin önlenmesidir.

c. Unutulma Hakkı ve Kişilik Hakkı

Unutulma hakkının koruduğu hukuki değerlerden diğer bir tanesi de Türk Medeni Kanunu⁶⁴(TMK)'un 24.maddesinde yer alan kişilik haklarını korucuyu hükümdür⁶⁵. Kişilik haklarının korunması hem maddi hem de manevi şekilde olabilmektedir. Bu yüzden yukarıdaki açıklandığı üzere manevi şekilde de kişilik hakları ihlal edilebilecektir. Unutulma hakkı da kişilik hakkının özellikle manevi şekilde ihlal edilmesini engelleyici bir yoldur.

d. Unutulma Hakkı ve Sözleşme Özgürlüğü

Unutulma hakkının koruduğu hukuki değerler ile alakalı bir başka husus ise Türk Borçlar Kanunu⁶⁶ (TBK)'dur. Türk Borçlar Kanunu'nun 26.maddesi kapsamında taraflar sözleşmelerini özgürce belirleyebilir. Fakat sözleşme özgürlüğünün sınırlarının da kanunda öngörülen sınırlar içerisinde olması gerekmektedir⁶⁷. Sözleşme özgürlüğü kapsamında unutulma hakkının konusunu oluşturan husus sözleşmenin içeriği hususudur. Sözleşmenin içeriği de objektif esaslı unsurlarındandır⁶⁸. İnternet ortamından örnek vermek gerekirse bir kişinin sosyal medya hesabı açabilmesi için sosyal medya sitelerinin sözleşmelerini kabul etmesi gerekmektedir⁶⁹. Bu sözleşmeler kabul edilmeden belirtilen internet siteleri kullanılamamaktadır. Bu yüzden kullanıcı ve içerik sağlayıcı olarak sosyal medya platformları aralarında kurdukları sözleşme ile kullanıcının sosyal medya platformunu kullanmasını sağlamaktadır. Bu çerçevede aşağıda içerik sağlayıcısı ve unutulma hakkının yükümlüsü olarak açıklanacak olan sosyal medya platformları kendilerine başvurulması halinde unutulma hakkının uygulanması konusunda yükümlü olacaklardır. Çünkü hukuken kullanıcı ile aralarında bir sözleşme

⁶⁴ 4721 Sayılı, 08.12.2001 Resmi Gazete tarihli, Türk Medeni Kanunu. Erişim Tarihi: 06.10.2022.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf>.

⁶⁵ Bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, III.

⁶⁶ 6098 Sayılı, 11.01.2011 tarihli, 04.02.2011 Resmi Gazete tarihli, Türk Borçlar Kanunu Erişim Tarihi: 06.10.2022.
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6098.pdf>.

⁶⁷ TBK Madde 26: “Taraflar, bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebilirler.”

⁶⁸ Oğuzman, M. K., Öz, M. T. (2020), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I*, s. 75.

⁶⁹ Facebook kullanım sözleşmesi: <https://www.facebook.com/legal/terms>.

Twitter kullanım sözleşmesi: <https://help.twitter.com/tr/rules-and-policies>.

Linkedin kullanım sözleşmesi: <https://tr.linkedin.com/legal/user-agreement>. Erişim Tarihi: 06.10.2022.

kurulmuş olmaktadır. Bu sözleşmenin içeriğinde TBK bakımından kişinin paylaşmış olduğu paylaşımların süresiz şekilde internet sitesi içerisinde yer alması ibaresi bulunmamaktadır. Böyle bir ibare bulunmuş olsa dahi Türk Borçlar Kanunu'na aykırı olacaktır. TBK'nin 27.maddesi "*Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür.*" şeklinde kanun koyucu tarafından kanunlaştırılmıştır. Bu kapsamda özellikle de kişilik haklarını korumayı amaç edinen kurallar emredici hukuk kuralları olup bu konuda yapılan sözleşmeler kesin hükümsüz olacaktır ve bu konuya ilişkin TMK'nin 23⁷⁰.maddesinde yer alan hüküm unutulma hakkı ve TBK ile oldukça ilişkilidir⁷¹. Çünkü bir kişinin kendi kişilik değerlerinin bir kısmının süresiz bir şekilde bir internet sitesinin içerisinde bulunmasına rıza göstermesi, o haktan vazgeçme anlamı taşıyacaktır. Bir diğer ifadeyle sanal ortamda da olsa, kişinin kendisine ait bilgilerin silinememesi bir sözleşmeyle kararlaştırılmaz.

Unutulma hakkının internet ortamında talep edilmesi söz konusu olduğundan sosyal medya sitelerini kullanırken kullanım sözleşmelerine ilişkin bir diğer konu da tezin kapsamını genişletmemesi adına kısaca değinilecek olan genel işlem şartlarıdır. Genel işlem şartları TBK'nin 20.maddesinde düzenlenmiştir.⁷² İnternet sitelerinin sunmuş olduğu kullanım koşulları, TBK'nin belirtilen maddesine göre ileride çok sayıdaki benzer sözleşmede kullanmak amacıyla, önceden, tek başına hazırlayarak karşı tarafa sunduğu sözleşme hükümleri olan genel işlem koşulları tanımına uymaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta sözleşme özgürlüğünün daha güçsüz konumda olan tüketicinin korunması⁷³ amacıyla kısıtlanması hususudur. İnternet sitelerinin daha güçlü konumda ve kullanıcıların genellikle tüketici konumunda olduğu sosyal medya sitelerinin kullanıcıları ile yapmış olduğu bu sözleşmelerin genel işlem koşulları kapsamında değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Bu bağlamda bakıldığında kullanım sözleşmelerinde kişilere ait bilgilerin internet ortamından kaldırılması talep hakkının sözleşme ile kaldırılamayacağı açıktır. Çünkü TBK'nin 25.maddesi⁷⁴ gereği kullanıcının aleyhine dürüstlük kurallarına aykırı olacak hükümler konulamayacaktır. Daha açık bir ifadeyle, kişilerin unutulma hakkı

⁷⁰ "Kimse, hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemez. Kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlayamaz". <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf>. Erişim tarihi: 06.10.2022.

⁷¹ Oğuzman, M. K., Öz, M. T. s. 57.

⁷² TBK madde 20: "Genel işlem koşulları, bir sözleşme yapılırken düzenleyenin, ileride çok sayıdaki benzer sözleşmede kullanmak amacıyla, önceden, tek başına hazırlayarak karşı tarafa sunduğu sözleşme hükümleridir. Bu koşulların, sözleşme metninde veya ekinde yer alması, kapsamı, yazı türü ve şekli, nitelendirmede önem taşımaz." Erişim tarihi: 11.10.2022.

⁷³ 6502 sayılı, 07.11.2013 tarihli Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un beşinci maddesi: "Haksız şart; tüketiciyle müzakere edilmeden sözleşmeye dâhil edilen ve tarafların sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerinde dürüstlük kuralına aykırı düşecek biçimde tüketici aleyhine dengesizliğe neden olan sözleşme şartlarıdır." Erişim Tarihi: 11.10.2022 <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6502.pdf>.

⁷⁴ TBK madde 25: "Genel işlem koşullarına, dürüstlük kurallarına aykırı olarak, karşı tarafın aleyhine veya onun durumunu ağırlaştırıcı nitelikte hükümler konulamaz". Erişim tarihi: 11.10.2022.

taleplerini karşılayacak olan kişi veya kurumlardan olan internet sitelerinin, kişilerin unutulma hakkını önleyici hükümleri kullanıcılara dayatması kesin hükümsüz olacaktır⁷⁵.

Sonuç olarak, unutulma hakkı insan psikolojisi ile yakından alakalı olduğundan, insan da hem maddi hem de manevi açıdan bir bütün teşkil ettiğinden ötürü unutulma hakkı insan onurunu korumakta, kendini gerçekleştirmesi için yeni bir sayfa açarak olanak sağlamakta ve kişiliğini korumaya yardımcı olmaktadır. Unutulma hakkı özel yaşamın korunması ve mahremiyet hakkıyla da yakından ilişkili olduğu için bir sonraki bölümde bu husus irdelenecektir.

2. Unutulma Hakkı ile Özel Yaşamın Korunması Hakkı Arasındaki İlişki

Unutulma hakkı, esasında insanın kendisine ait bilgilerinden hangilerinin sanal ortamda başkaları tarafından görülüp hangilerinin görülmeyeceğine karar vermesi hakkıdır. Bu durum bir diğer ifadeyle açıklanacak olursa; unutulma hakkı bir kişiye ait bilginin o kişi tarafından talep edilmesi halinde sanal ortamdaki tamamen yok edilmesi, görünürlüğünün azalması, listelenmemesi gibi yöntemlerin kullanılarak kişinin istediği bilgilerin diğerleri tarafından ne şekilde ulaşılmayacağına sahip olma hakkıdır. Her ne kadar unutulma hakkı sadece kişinin özel yaşamına ait bilgiler için kullanılmasa da unutulma hakkının diğer haklar ile çatışması durumunda, özel yaşamın korunması hakkı söz konusu olduğu zaman unutulma hakkının kullanılması talebinin kabul edilebilirliği artmaktadır. Ayrıca unutulma hakkının var olma sebeplerinden birisi de özel yaşamın korunmasıdır.

Özel yaşamın unutulma hakkı açısından incelenebilmesi için öncelikli olarak tanımının yapılması önem arz etmektedir. Bu bağlamda kamusal alan, özel alan ve sır alanı olarak üçlü bir ayrım

⁷⁵ Genel işlem koşullarının hüküm ifade edebilmesi için birtakım denetimlerden geçirilmektedir. Bu denetimlerden bir tanesi de konumuzla alakalı olarak içerik denetimidir. İçerik denetimi bir tarafın aleyhine olacak şekilde bir hükmün bulunması ve bu hükmün aynı zamanda da dürüstlük kuralına ters düşmesi gerekecektir. Oğuzman, M. K., Öz, M. T. s. 175. Daha detaylı açıklama yapılacak olursa içerik denetimi yürürlük denetiminden sonra gelen sözleşme adaletini sağlamayı amaçlayan bir denetim mekanizmasıdır. Genel işlem koşullarının, yan edim yükümlülükleri kapsamında zayıf konumda bulunan kişinin aleyhine hükümler getirilebilmektedir. Aleyhe olan hususlar her zaman içerik denetimden geçememesi gibi bir durum söz konusu olmayıp çeşitli şartların bir arada sağlanması gerekmektedir. Bu şartların ilki ise getirilmiş olan hükmün taraflardan birinin “ölçsüz” şekilde aleyhine olması durumudur. Tüm sözleşme hükümlerine bakarak bu durumun tüm sözleşme açısından da o kişinin ölçsüz şekilde aleyhine olduğunun kabulü gerekir. İkinci şart ise kabul edilmiş olan şartın kişi tarafından makul olmayacak derecede risk altına girmesidir. Bir diğer şart ise sözleşmenin konusunun belirli olmasıdır. Edim ve karşı edim dengesinin incelenmesi sonucunda dengesizliğin meydana gelmesi de bir başka şart olarak ortaya çıkmaktadır. Son olarak tüm bu şartlarının değerlendirilmesi dürüstlük kuralları göz önünde bulunarak değerlendirilmelidir. Eğer içerik denetimden geçemeyen bir husus söz konusu olduğunda kısmi butlan yaptırımı söz konusu olacaktır. Tuzcuoğlu, T. (2020), *Avrupa Birliği Normları ve 6998 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Işığında Genel İşlem Şartları*, s.160-183. Yargıtay’da benzer şekilde içerik denetimi tanımını yapmaktadır: “Sözleşmede, yürürlük denetiminin aşılması ve yorumu gerektirecek bir belirsizliğin bulunmaması veya bulunsu bile düzenleyen aleyhine yorum yapılmış olmasından sonra, sözleşmenin bir de “içerik” denetimine tabi tutulması gerekmektedir. İçerik denetimi yapılırken, genel işlem koşulu olduğu ileri sürülen hükmün “dürüstlük kuralı”na aykırı olup olmadığı, karşı tarafın aleyhine ve onun şartlarını ağırlaştırıcı nitelikte olup olmadığına bakılacaktır. Hangi tür sözleşme hükümlerinin dürüstlük kuralına aykırı ve diğer tarafın şartlarını ağırlaştırıcı nitelikte olduğu hususu Kanunda düzenlenmemiş olup, mahkemece her somut olayda bu durumun tartışılması ve değerlendirilmesi gerekir.” Yargıtay 11.H.D. 2016/4676 E. 2017/3160 K. ve 29.05.2017 tarihli kararı vetisonline.com Erişim Tarihi: 24.10.2022.

yapılarak konunun anlaşılması sağlanacaktır⁷⁶. İlk olarak, kamusal alan kişilerin özel yaşamı dışındaki herkes tarafından izlenebilen belli bir ölçüde aleni olan yaşam alanıdır⁷⁷. Örnek vermek gerekirse bir kişinin sinemaya gitmesi, toplu taşıma araçlarını kullanması, alışveriş merkezinde alışveriş yapması kişinin kamusal alandaki yaşamına örnektir. Bu alan hem ulusal hem uluslararası düzenlemelerle özel yaşama göre daha az korunmaktadır. İkinci olarak, özel yaşam alanı ise sadece kişinin ailesi veya yakın arkadaşları gibi belirli birkaç kişi ile paylaştığı, toplumun tamamına açmadığı alanı ifade etmektedir. Özel hayat ile kamusal hayatın farkı konusunda dikkat edilmesi gereken nokta kişilerin kendilerine ait bilgileri kamuya tam manasıyla açıp açmamasıdır⁷⁸. Bu nokta unutulma hakkı açısından değerlendirilmesi gereken bir özellik arz etmektedir. Şöyle ki; kişiler internette, özellikle de sosyal medya platformlarında kendi profillerini kilitleyerek kimin takip edeceğini, paylaşmış oldukları bilgileri kimin görebileceğini düzenleyebilmektedir. Bunun sonucunda da eğer bir kişinin kilitli hesabı var ise bu onun özel yaşamı olarak değerlendirilerek kişinin unutulma hakkı talebinin değerlendirilmesinde göz önüne alınacaktır. Tanım açısından son olarak kişilerin sır alanı bulunmaktadır. Sır alan kişinin kendisinin bildiği ve kişi tarafından tercih edilen sadece birkaç kişiye kendisi hakkında cinsel yaşam, duygular, düşünceler, sağlık ve korkular gibi konuların bir bölümünü aktardığı objektif (sadece kişi ve birkaç kişi tarafından bilinebilir olması) ve subjektif (kişinin iradesi ile gizli tutulması) şartları sağlayan alandır⁷⁹. Bu alanın internet özelinde değerlendirilmesi güçtür. Çünkü internetin bilgiye ulaşımı kolaylaştırması özelliği sebebiyle kişilerin sır alanını bu açıdan internet ortamında paylaşması, bu alanın onun sır alanı olma iradesinden çıktığının göstergesi olacaktır. Bir başkasının onun sır alanını paylaşması ise unutulma hakkının kullanılmasından ziyade özel yaşamı koruyucu diğer hukuki düzenlemelerden faydalanarak çözebileceği bir husustur.

Özel yaşamın korunmasına mevzuat çerçevesinde bakıldığında ilk olarak Anayasa’da yer alan özel hayatın gizliliğine ilişkin maddeler gündeme gelecektir⁸⁰. Bu maddelerden de anlaşılacağı üzere kanun koyucu özel olarak özel hayatın gizliliğine önem vermiştir. Bu maddelerden olan en dikkat çekici bölüm ise ilgili maddenin üçüncü fıkrasında yer alan düzenlemedir. Bu düzenleme; *“Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak*

⁷⁶ Güntürk, S. M. (2012), *Özel Hayatın Gizliliğin Korunması*, s. 49-53.

⁷⁷ Okur, N. (2010), *Anayasa Hukuku Açısından Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.6.

⁷⁸ Bozlak, Ay. (2013), *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Çerçevesinde Türk Ceza Hukukunda Özel Hayatın Korunması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, s. 31.

⁷⁹ Büyük, S. (2019), *Özel Hayatın Gizliliğini İhlal Suçu: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Yargıtay Kararları Işığında*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 11-12.

⁸⁰ 1982 Anayasası’nın 20.maddesi: “Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz”.

kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.” şeklinde yer almaktadır. Tarafımızca her türlü kişisel verinin unutulma hakkı kapsamında olduğu fakat unutulma hakkının sadece kişisel verilerden oluşmadığı şerhini düşüğümüz bu hususta, kanun koyucunun kişilere kendilerine ait verilerin silinmesi talep etme hakkı verdiği açıkça görülecektir. Kanun koyucu Anayasa’nın bu bölümde özel olarak bu hususu düzenlemiştir. 07.05.2010 tarihinde Anayasa’ya eklenen bu hüküm, bilinçli olarak Anayasanın bu maddesine eklenmiştir. Çünkü kişinin özel yaşamı ve kendisine ait kişisel veriler birbiriyle ayrılmaz şekilde ilişki içerisinde. Özel yaşamın korunmasına ilişkin bir başka hüküm ise AİHS’in 8.maddesinde⁸¹ yer almaktadır. AİHM unutulma hakkını özel hayatın korunması, kişisel veriler üzerinden değerlendirmekte ve AİHM de AİHS’nin 8.maddesi üzerinden kararlar vermektedir⁸². Bir diğer düzenleme ise BM’nin İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde geçmektedir. Bu düzenleme “Hiç kimse özel hayatı, ailesi, meskeni veya yazışması hususlarında keyfi karışmalara, şeref ve şöhretine karşı tecavüzlere maruz bırakılamaz. Herkesin bu karışma ve tecavüzlere karşı kanun ile korunmaya hakkı vardır.”⁸³ şeklindedir. Mevzuat hükümlerine ek olarak Yargıtay’ın unutulma hakkı konusunda vermiş olduğu ilk kararlardan bir tanesinde de “Kişisel verilerin korunması insan haklarıyla yakından ilişkilidir. Çünkü kişisel verilerin açıklanması öncelikle özel hayatın gizliliğini ihlal edilebileceği gibi bir takım diğer bağlantılı hakları da zarar görebilir.”⁸⁴ şeklinde karar verilmiştir. Tüm bu düzenlemeler ve yargı kararları birbiriyle benzer olup kişilerin özel yaşamını korumaya yönelik hükümler içermektedir. İnternet ortamında yer alan kişilere ait bilgilerin, kişilerin özel yaşamının korunması konusunda daha çok korunmaya muhtaç olduğu açıktır.

Sonuç olarak; kişiye duyulan saygının bir ürünü olan özel hayatın gizliliği hakkında aslında en önemli nokta, kişinin paylaşacağı veya saklayacağı şeyleri kişilerin belirlemesi özgürlüğüdür⁸⁵.

3. Unutulma Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması Arasındaki İlişki⁸⁶

Kişisel veriler hukuku ile unutulma hakkı birbiri ile bağlantılı kavramlar olup öğreti tarafından da unutulma hakkının konusunu kişisel verilerin oluşturduğu konusunda görüş birliği bulunmaktadır⁸⁷.

⁸¹ AİHS’nin 8.maddesi: “Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.” Erişim Tarihi: 11.10.2022 https://www.echr.coe.int/documents/convention_tur.pdf.

⁸² Turgut, C. s.139.

⁸³ <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/9a3bfe74-cdc4-4ae4-b876-8cb1d7eeae05.pdf> Erişim Tarihi: 12.10.2022.

⁸⁴ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 2014/56 E., 2015/1679 K. 17.06.2016.

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> Erişim Tarihi: 13.10.2022.

⁸⁵ Kaya, M. (2015), *Elektronik Ortamda “Elektronik Haberleşme-İnternet-Sosyal Medya) Kişilik Haklarının Korunması* (1.Baskı), Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 41.

⁸⁶ Kişisel veriler hukuku konusunda daha detaylı bilgi için bkz: İkinci Bölüm, I, B.

⁸⁷ Turgut, C. s. 133.

Turan, M. (2021), *Karşılaştırmalı Hukukta Kişisel Verilerin Korunması* (4.Baskı), s.120.

İstisnai olsa da tüzel kişilerin de unutulma hakkından faydalanması gerektiğine ilişkin görüş: Yavuz, C. (2020), *İnternet’teki Arama Sonuçlarından Kişisel Verilerin Kaldırılması Unutulma Hakkı* (3. Baskı), s.57.

Bu görüşlerden ve hem ulusal hem uluslararası yargı kararlarından anlaşılacağı üzere kişilerin unutulma hakkını kullanabilmesi için ortada kişisel verilerin olması ön şarttır. Fakat kanaatimizce bu görüş doğru değildir. Kişisel veriler unutulma hakkının konusunu oluşturmakla birlikte unutulma hakkının bilgi unsurunu sadece kişisel veriler oluşturmamaktadır. Kişisel verilerin içerisinde tüzel kişilerin verileri kabul edilmemektedir. Halbuki internetin çok fazla geliştiği ve neredeyse bütün fiziksel ortamın sanal ortama aktarabildiği günümüzde, tüzel kişilerin unutulma hakkının olmadığı savunulması kanaatimizce doğru değildir. Bu husus unutulma hakkının öznesi bölümünde tarafımızca detaylı şekilde açıklanacak olup bu kısımda bir örnek verilerek dile getirilecektir. Günümüzde sosyal medya hesapları üzerinden birçok kişi hem ulusal hem de uluslararası anlamda ticaret yapabilmektedir. Bu ticaret fiziken bir ürünün satışı olabildiği gibi aynı zamanda kişilerin ürettikleri içeriklerin içerisinde reklam çalışması yapması⁸⁸, eğlence sektörüne ait içerikler üretmesi veya bilgilendirici podcastler yapması⁸⁹ şeklinde de olabilmektedir. Kişiler bu tür faaliyetler ile ticari bir iş yapmakta olup bu iş için de kendi sosyal medya hesapları için şahıs şirketleri veya genellikle limited şirket⁹⁰ kurmaktadır. Bu şirketlerin bir kısmının tüzel kişiliği⁹¹ sahip olduğu açıktır. Fakat şirketler genellikle bir veya birkaç kişiden oluşmakta olup bu kişi şahıs şirketi adı altında sosyal medyada işlemlerini yapmaktadır. Bu kişinin tüzel kişiliği ile gerçek kişiliği arasında bağ, fiziki dünyadaki şirketler ile şirketlerin organları arasındaki bağdan güçlüdür. Şirketi veya bir başka ifadeyle sosyal medya hesabı hakkında yorum yapıldığında aslında sadece şirketi için değil kendi şahsı için de yapılmış olmaktadır. Bu yüzden tüm tüzel kişilerin unutulma hakkına sahip olmadığını savunmak internetin insanların hayatlarında geldiği bu noktada doğru olmayacaktır. Gerçek kişilerin unutulma hakkı bölümünde detaylıca anlatılacak olan bir diğer husus ise, unutulma hakkı sadece kişisel verilerden ibaret olduğunda belli ve belirlenebilir gerçek kişiye ait verilerin unutulmasının kişiler tarafından talep edilebileceği fakat anonim kişiler tarafından yapılan bu talebin

Unutulma hakkının konusunun kişisel verilerden oluştuğu hakkındaki görüşler için: Yılmaz, Ç. (2019), Kişiliğin Korunmasında Unutulma Hakkı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Lisansüstü Programları Enstitüsü, s. 8.

Tekin, G. (2020), Anayasa Hukuku Açısından Unutulma Hakkı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 52.

Daha detaylı bilgi için bkz: İkinci Bölüm, V.

Avrupa Birliği Adalet Divanı, 13.05.2014, C-131/12. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131> Erişim Tarihi: 12.10.2022.

⁸⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=C19Sce74yxw> Bu içerikten anlaşılacağı üzere Youtube gibi platformlarda kişiler reklam geliri elde edebilmektedir. Erişim Tarihi: 12.10.2022.

⁸⁹ <https://fularsizentellik.com/podcast> Anonim şekilde belirtilen linkte görüldüğü üzere kişiler bilgilendirici içerikler üretmekte ve bunun karşılığında çeşitli yollarla para kazanmaktadır. Erişim Tarihi: 12.10.2022.

⁹⁰ 12.01.2022 tarihli Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir Vergisi Genel Tebliği

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/01/20220112-4.htm> bu tebliğden de anlaşılacağı üzere kişilerin internet üzerinden kazançları vergilendirilmekte fakat istisnadan yararlanmaktadırlar. Erişim tarihi: 12.10.2022.

⁹¹ Limited şirketlerin tüzel kişiliği hakkında: Bahtiyar, M. *Ortaklıklar Hukuku* (15.Baskı), s.3. Ayrıca tüzel kişi tanımı yapılacak olursa içerisinde sürekli bir amaç barındıran, bu amacı gerçekleştirmek için organizasyona ve bağımsızlığa sahip olan hukukun tanıdığı ve iradenin bulunduğu bir topluluktur. Erdoğan, İ., Keskin, A. D. (2019), *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku* (2.Baskı), s.338. Bu çerçevede limited şirketlerde tüzel kişiliği haizdir. Erdoğan, İ., Keskin, A. D. s. 81. Benzer şekilde tüzel kişilerin hak ve fiil ehliyetlerine sahip olduğu açıktır. Ayan, M., Ayan N. (2016), *Kişiler Hukuku* (16.Baskı), s.201. Sonuç olarak açıklandığı üzere internet ortamında özellikle gelir eden kişiler tüzel kişiliği sahip şirketler üzerinden tüm hukuksal işlemlerini yapmaktadırlar.

karşılanamayacağı hususudur. Artık sosyal medya sayesinde insanlar anonim şekilde de kendi görüşlerini ifade etmektedir⁹². Eğer sadece belli veya belirlenebilir kişilerin unutulma hakkı olduğu savunulursa anonim hesap kullanan milyonlarca insanın unutulma hakkını kullanamaması sonucu ortaya çıkacaktır.

Sonuç olarak unutulma hakkının konusunu oluşturan bilgi unsurunun önemli bir kısmını kişisel veriler oluşturmakta olup unutulma hakkıyla yakından ilişkilidir. Kişisel verilerin korunması açısından tezin ilerleyen kısımlarında anlatılacak olan kişisel verileri işleme ilkeleri, kişisel verilerin silinmesi gibi konular unutulma hakkıyla bağdaşmaktadır. Fakat kanaatimiz unutulma hakkının hem tüzel kişiler tarafından da talep edilebilirliği hem de anonim hesapların da unutulma hakkını kullanabilirliği sebebiyle unutulma hakkının bilgi unsurunu daha geniş perspektiften değerlendirmektir.

III. UNUTULMA HAKKI UNSURLARI

A. Unutulma Hakkının Öznesi

1. Gerçek Kişilerin Unutulma Hakkı

Unutulma hakkının asıl öznesini tartışma olmaksızın gerçek kişiler oluşturmaktadır. Gerçek kişi ise hakkın süjesi olarak haklara ve borçlara ehil olan insanlardır⁹³. Genel olarak bakıldığında da hem Avrupa Birliğinde hem de ülkemizde unutulma hakkının konusunu gerçek kişilere ait kişisel veriler oluşturmaktadır. Örnek vermek gerekirse; *Google Spain SL and Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González* kararında da Avrupa Birliği Adalet Divanı gerçek kişilerin unutulma hakkından faydalanacağını belirtmiştir. İlgili karar detaylıca aşağıda açıklanacak olup kararın çeşitli yerlerinde gerçek kişilerin unutulma hakkından faydalanacağı tekrarlanarak dile getirilmiştir. Kararın dördüncü paragrafında açık şekilde kişisel verilerin gerçek kişilere ait olabileceği üzerinden unutulma hakkının öznesi belirlenmiştir⁹⁴. AYM'nin unutulma hakkına ilişkin vermiş olduğu ilk karar olan NBB kararından da açıkça anlaşılabileceği üzere gerçek kişilerin unutulma hakkına sahip olduğu görülmektedir⁹⁵.

Yukarıdaki açıklanan hususlarda fikir birliği bulunsa dahi anonim hesapların ne şekilde değerlendirileceği konusunda henüz bir tartışma yapılmamıştır. İnternet ortamında yer alan sosyal

⁹² Anonim hesap sayısı ile alakalı net bir bilgi olmamakla birlikte milyonlarca takipçisi olan anonim hesaplar bulunmaktadır. Kırmızı, Ö. (2022), "Dijital Kültür Ortamında Mizahın Yeni Bir Mecrası: Twitterdaki Anonim Hesaplar", *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 12-1, s.3.

⁹³ Akipek, J., Akıntürk, T., Ateş, D. (2021), *Kişiler Hukuku*, s. 239.

⁹⁴ "Personal data" shall mean any information relating to an identified or identifiable natural person ("data subject") şeklinde ifade edilmiştir. Kararın tamamı için: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131> Erişim Tarihi: 13.10.2022.

⁹⁵ Anayasa Mahkemesi, 03.03.2016, 2013/5653 Başvuru Numarası. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/5653> Erişim Tarihi: 13.10.2022.

medya platformlarında gerçek kişiler anonim⁹⁶ profiller oluşturarak kendi duygu ve düşüncelerini ifade etmekte; hatta yüzleri belli olmaksızın çeşitli fotoğrafları internet ortamına yüklemektedirler. Bu bakımdan incelendiğinde kişiye ait verilerin olduğu açık olup bu verilerin belli veya belirlenebilir gerçek kişiye ait olması konusunda netlik bulunmamaktadır. Belirli gerçek kişinin anlamı kişinin adı soy adı gibi direkt olarak kişinin belirlenebileceği verileri ifade etmektedir. Örnek vermek gerekirse kişinin sosyal medya hesabını kendi adı ve soy adıyla kullanması, adresinin ve fotoğraflarının bulunması kişinin belirli olduğunun göstergesidir. Belirlenebilir kişi ise yardımcı birtakım bilgiler ile kişinin tespit edilebilmesi şeklinde olabilir. Bir örnekle açıklamak gerekirse hapisanede kişilerin isim ve soy isimleri yerine kişilere bir kod atanmaktadır. Bu kod ile kişiler belirlenebilmektedir. Bu yüzden bu kodlar kişisel veri olabilmektedir⁹⁷. Bu örnekler açısından değerlendirme yapıldığında anonim profil kullanan kişilerin kullanmış oldukları bilgisayarların IP tespiti yapılabilmekte, bu sayede de hangi bilgisayardan paylaşım yapıldığı tespit edilebilmektedir. Eğer bu tespitin belirlenebilir gerçek kişi olarak değerlendirilmesi yapılırsa anonim hesapların paylaşmış olduğu bilgiler kişisel veri olabilecek ve açıklandığı üzere unutulma hakkını kullanmalarında bir engel bulunmayacaktır. Ancak tarafımızca internet ortamında paylaşılan ve kişiye ait olan verinin hangi bilgisayardan paylaşıldığı bilinse dahi gerçek kişinin tespiti yapılamayacaktır. Çünkü bilgisayardan birçok kişi faydalanyor olabilir. Bu yüzden belirlenebilir gerçek kişi hususunda internet ortamındaki anonim hesaplar dahil olmayacaktır. Buna rağmen kanaatimizce anonim hesapların unutulma hakkını kullanabilmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır. Şöyle ki; kişiler kendilerine ait bilgileri internet ortamında paylaşmaktadır. Bu bilgiler ile belki de senelerce bir anonim hesabı kullanmış ve fikirlerini ifade etmiş olabilirler. Örnek vermek gerekirse birçok kişi günümüzde Spotify adı verilen bir uygulamada podcastler yükleyerek kendi düşüncelerini ifade etmektedirler⁹⁸. Bu düşünceleri aslında gerçek kişiliklerinden ayırmak imkansızdır. Çünkü sadece bu kişilerin kim olduğunun belirlenmesi hususunda bir sorun söz konusudur. Bunun dışında fikirlerini, duygularını veya başka herhangi bir bilgisini kendi gerçek kişiliğinden ayırmadan paylaşım yapmaktadırlar. Bu paylaşımların da unutulma hakkına dahil olması gerekir. Unutulma hakkının temellendirmesi yapılırken psikolojik altyapısı kısmında aslında insanların başta kendilerinin unutulmaya ihtiyaç duyduğu açıklanmıştı. Bir kişinin bir platforma onlarca podcast yükleyerek düşüncelerini ifade etmesinin ardından bir süre sonra o kişinin fikirleri tamamen değişmiş olabilir. Bu değişim sonucunda da bu düşüncelerinin internet ortamında bulunmamasını istemesi ihtimal dahilindedir. Bir başka şekilde ifade edilecek olursa; unutulma hakkının koruduğu hukuki değerler ve temeli açısından bakıldığında, kişinin kendi iç huzuru, geçmişinden kurtulma duygusu, kendisini manevi

⁹⁶ Anonim profil: Gerçek kişilerin internet ortamında kendi kimliklerini gizleyerek oluşturmuş oldukları profillere verilen addır. Gündelik kullanım olarak müstear/takma ad olarak nitelendirilebilir.

⁹⁷ Özkan, O. (2020), Kişisel Verilerin Korunması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.19.

⁹⁸ <https://open.spotify.com/show/2hC1h1LKSFSZKqFogeDk8y> Erişim Tarihi: 13.10.2022.

olarak gerçekleştirme düşüncesi ile gerçek kişiliğinden hiçbir şekilde ayıramayacağımız anonim hesabın da unutulma hakkı başvurusu yapabilme imkanı bulunmalıdır.. Sonuç olarak anonim hesapların ister belirlenebilir gerçek kişi olsun ister belirlenemez olsun unutulma hakkını kullanabilmesi gerekir.

Fakat tüm bu açıklamalarda dikkat edilmesi gereken husus gerçek belirli kişilerin unutulma hakkı başvuruları ile anonim olarak unutulma hakkına başvuru yapacak kişilerin arasında değerlendirme açısından bir fark olacağıdır. Burada denge testi yapılacağı zaman anonim hesapların kabul edilebilirliği oldukça düşecektir. Çünkü unutulma hakkının kullanılması neticesinde verilecek olan kararın neticesi sadece kişiye ait bilginin direkt silinmesi değil, anonimleştirme, listeden kaldırma gibi diğer yöntemlerin de kullanılarak kişinin unutulma hakkını kullanması ile diğer haklara verilecek zararı en aza indirmektir. Kanaatimizin anonim hesapların da unutulma hakkını kullanma hakkının olmasındaki temel gaye kişilerin anonim hesap kullandığında hiçbir şekilde unutulma hakkına sahip olmaması düşüncesinin önüne geçmektir. Diğer bir ifadeyle kişiler anonim olsalar dahi unutulma hakkını kullanma hakkına sahip olabilecekler ama bu hakkın kullanılması neticesinde denge testi diğer kişilerde olduğu gibi uygulanacak; anonim profil olmaları sonucunda da hak taleplerinin başarıya ulaşma olasılığının düşmesine sebep olacaktır.

Bir başka husus ise ölü kişilerin unutulma hakkının olup olmadığı hususudur. TMK'nin 28.maddesi “*kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer.*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu bakımdan ölüm kişinin kişiliğini hukuken sona erdirmektedir⁹⁹¹⁰⁰. Bu açıdan bakıldığında ölen kişinin kişisel veriler üzerinde herhangi bir tasarrufu olamayacağı düşüncesi oluşabilmektedir¹⁰¹. Fakat bu mutlak bir kural değildir. Şöyle ki bu konuda iki husus gündeme gelebilmektedir¹⁰². Birinci olarak ölen kişinin unutulma hakkı kapsamında bir talebi bulunuyorsa ve bu talep doğrultusunda manevi tazminat talebi varsa TMK'nin 25.maddesi gereğince mirasçıları bu davaya devam edebilecektir. Fakat unutulma hakkı sadece dava açılarak değil aynı zamanda arama motorlarına başvuru, içerik üreticisine başvuru şeklinde de olabilmektedir. Bu açıdan mirasçılar evleviyetle bu başvuruyu ölen kişi ölmeden önce yaptıysa devam ettirebileceklerdir. İkinci husus ise ölen kişinin hiçbir başvuru yapmaması veya dava açmaması durumunda mirasçıların veya ilgili diğer kişilerin

⁹⁹ Akipek, J., Akıntürk, T., Ateş, D. s.248.

¹⁰⁰ Ölüm ile kişilik sona ermektedir. Kişi öldükten sonra borçlara veya haklara ehil olma ehliyetini yitirmektedir. Ayan, M., Ayan N. s. 171.

Yargıtay'da aynı şekilde “*HMK 114. maddesine göre tarafların, taraf ve dava ehliyetine sahip olmaları; kanuni temsilin söz konusu olduğu hallerde, temsilcinin gerekli niteliğe sahip bulunması, dava şartları arasındadır. Ölüm ile kişilik sona erdiğinden, ölü kişinin taraf ehliyeti ortadan kalkar.*” Karar vererek haklara ehil olma imkanının ortadan kalktığını belirtmiştir. Yargıtay 4.H.D. 2014/89 E. 2014/3297 K. ve 27.02.2014 tarihli kararı. vetisonline.com/belge/y-4-hd-e-2014-89-k-2014-3297-t-27-02-2014. Erişim Tarihi: 24.10.2022

¹⁰¹ KVKK'nın 7.maddesinde “*Bu Kanun ve ilgili diğer kanun hükümlerine uygun olarak işlenmiş olmasına rağmen, işlenmesini gerektiren sebeplerin ortadan kalkması hâlinde kişisel veriler resen veya ilgili kişinin talebi üzerine veri sorumlusu tarafından silinir, yok edilir veya anonim hâle getirilir.*” düzenleme yer almaktadır. Bu açıdan ölen kişinin kişisel verileri kişisel verileri işleyen tarafından resen de silinebilecektir.

¹⁰² Bu noktada bazı durumlarda bazı haklar mirasçılara geçebilecektir. Örneğin kişinin ölümünden önce açmış olduğu manevi tazminat talepli davayı mirasçıları devam edebilecektir. Serozan, R. (2006), Kişiyi Sıkı Biçimde Bağlı Sayılan Manevi Hakların Mirasçıya Geçebilirliği, *Prof. Dr. Özer 40 Seliçi'ye Armağan*, s. 561

durumudur¹⁰³. Mirasçılar veya diğer kişilerin, eğer ölen kişiye ait kişisel verilerin içerisinde kendileri hakkında da bir kişisel veri bulunuyorsa bu durumda unutulma hakkını kullanmalarının önünde bir engel bulunmamaktadır. İki örnek ile bu durum açıklanabilir. Birincisi bir hastalığa sahip kişinin ölmesi üzerine çocuklarının da o hastalığa sahip olduğu düşüncesinden kurtulmak amacıyla kişiler ölen kişi hakkında yer alan hastalığın kaldırılmasını talep edebilecektir. Bir başka örnek ise mirasçıların veya ilgili kişilerin ölen kişinin sosyal medya platformlarının silinmesi talebidir. Bu talebin karşılanması, o kişilerin kendilerini psikolojik olarak etkileyen ölüm gibi bir olayı atlatmalarına faydalı olacaktır. Bir başka faydası ise ilerleyen yıllarda milyonlarca veya milyarlarca hesaba ulaşacak olan ölümlerin hesaplarının durumudur. Çünkü sosyal medya platformlarının tüm dünya tarafından kullanılmaya başlaması yaklaşık on yıldır süregelen bir durumdur. Günümüzden 50 yıl sonra tüm sosyal medya platformlarının veya yeni oluşturulacak platformların yarısı ölümlerin hesaplarından oluşacaktır. Hem veri işleme faaliyetlerinin sıhhati hem de kişilerin psikolojik durumlarına katkı için ölen kişilerin mirasçıların veya ilgili kişilerin ölen kişinin profillerini kaldırabilmesi talebinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu değerlendirme yine denge testinin sonucunda unutulma hakkı lehine olması durumunda olumlu sonuçlanacaktır.

2. Tüzel Kişilerin Unutulma Hakkı

Tüzel kişi, TMK kapsamında 47. İla 55.maddeler arasında düzenlenmiştir. 47.maddeye göre tüzel kişi *“Başlıbaşına bir varlığı olmak üzere örgütlenmiş kişi toplulukları ve belli bir amaca özgülenmiş olan bağımsız mal toplulukları, kendileri ile ilgili özel hükümler uyarınca tüzel kişilik kazanırlar.”* şeklinde düzenlenmiştir. Tanım şeklinde ifade edilecek olursa belirli bir amaç uğruna ve başlı başına bağımsız bir varlığa sahip olmak amacıyla örgütlenmiş ve hukuk düzenin kendilerine hak ve borçlara ehil olma hakkı tanıdığı topluluklardır denilebilir¹⁰⁴. Öğretide tüzel kişi çeşitli teoriler ile açıklanmaya çalışılmış, bu teorilerin çözmeye çalıştığı problemler günümüzde çözülmüştür fakat teknolojik gelişmelerle birlikte farklı sorunlar ortaya çıkmıştır. Örnek vermek gerekirse azınlığın korunması ve tüzel kişilerin vatandaşlığı günümüzde önem arz eden sorunlardandır¹⁰⁵. Bu sorunlara ek olarak unutulma hakkının tüzel kişiler tarafından kullanılıp kullanılamayacağı hususunda da tartışma bulunmaktadır. Genel görüş tüzel kişilerin kişisel verilere sahip olamadıkları için unutulma hakkına sahip olamayacağı üzerinedir. Fakat İtalya ve Avusturya özelinde kişisel verileri koruma kanunları kişisel verilerin sadece gerçek kişileri değil tüzel kişileri de kapsamı üzerinedir¹⁰⁶. Tüzel kişilerin

¹⁰³ Bu husus açısından ise kişiler ölen kişiye karşı saldırılarda bu saldırıların sona erdirilmesini talep edebilirler. Bu aslında ölen kişinin hatırasına saygı ve yakınlarının da bu sebeple kişilik haklarının ihlal edilmesine dayanmaktadır. Helvacı, S. (2016), *Gerçek Kişiler*, s.166.

¹⁰⁴ Akipek, J., Akıntürk, T., Ateş, D. s. 511.

¹⁰⁵ Akipek, J., Akıntürk, T., Ateş, D. s.519.

¹⁰⁶ Yavuz, C. s. 54.

kişisel verileri olabiliyorsa bu durumda unutulma haklarının da olabileceği bu ülkeler için söylenebilecektir. Bir başka tüzel kişilerin unutulma hakkına sahip olabilmesiyle bağlantılı dava ise AİHM'nin Bernh Larsen Holding AS ve Diğerleri v. Norveç davasıdır¹⁰⁷. Bu dava kapsamında Bernh Larsen Holding tarafından vergi incelemesi için bilgisayarlarındaki tüm verileri talep eden kurum şikayet edilmiştir. AİHM'de AİHS'nin 8.maddesi çerçevesinde değerlendirme yaparak başvuran şikayetçileri haklı bulmuştur¹⁰⁸. Bu davadan direkt olarak tüzel kişilerin unutulma hakkına sahip olması gerektiği sonucu çıkmasa bile, unutulma hakkı konusunda açıklandığı üzere özel hayatın gizliliği özel bir yer tutmaktadır. Bu yüzden tüzel kişiler özel yaşamın korunması hakkına sahip olabiliyorlarsa unutulma hakkına da sahip olabilmelerinin önünde engel bulunmamaktadır.

Tüzel kişilerin unutulma hakkına sahip olabilmesi ile alakalı bir diğer konu ise TMK 48.maddesindeki “tüzel kişiler, cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehildirler” düzenleme gereği, tüzel kişilerin belirli haklar dışında gerçek kişilerden ayrı olmamasına ilişkindir¹⁰⁹. İnsana özgü olmayan bütün haklara ehil olabilen tüzel kişiler kendilerini koruyucu hükümlerden faydalanması gerekecektir. Yargı kararlarında da bu durum söz konusudur. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da “Bu kapsamda, tüzel kişinin ekonomik faaliyetini yürütürken kazandığı saygınlık, onun kişisel değerleri içinde yer alır. Ticari şeref ve haysiyetin çiğnenmesi, onun ekonomik yaşam içindeki yerini ve durumunu sarsabilir. Tüzel kişinin kişilik haklarından olan onur ve saygınlığı onun korunan değerlerinin başında gelir. Bu nedenle tüzel kişi onur ve saygınlığından vazgeçemeyeceği gibi, bu değerlerini hukuka ve ahlaka aykırı olarak da sınırlayamaz.”¹¹⁰ şeklindeki kararında tüzel kişilerin kişilik hakları olduğu konusunda net bir şekilde karar vermiştir. Sadece insana dair kişilik hakları dışında tüm kişilik haklarına sahip olan tüzel kişilerin unutulma hakkına sahip olamaması doğru olmayacaktır. Çünkü unutulma hakkı sadece insana özgü hususları içermemektedir. Her ne kadar unutulma hakkı insan onuru gibi kavramlarla iç içe olsa da, özel yaşamın korunması gibi konularda tüzel kişileri de ilgilendirdiği açıktır.

Tüm bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere tüzel kişilerin unutulma hakkına sahip olmayacağı genel görüş olarak kabul edilse de tüzel kişilerin de istisnai olarak gerçek kişilerin kullanabileceği belirli

¹⁰⁷ AİHM, 14.3.2013, 24117/08, Bernh Larsen Holding AS and Others v. Norway

[https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:\[%22002-7514%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/fre#%22itemid%22:[%22002-7514%22]) Erişim Tarihi: 14.10.2022.

¹⁰⁸ Kararın sonuç kısmında yazışma ve konut özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmiştir: “In sum, despite the lack of a requirement for prior judicial authorisation, the Court found that effective and adequate safeguards against abuse had been in place and a fair balance had been struck between the companies’ right to respect for “home” and “correspondence” and their interest in protecting the privacy of persons working for them on the one hand, and the public interest in ensuring efficient inspection for tax assessment purposes on the other”. Erişim tarihi: 14.10.2022.

¹⁰⁹ TMK 48.madde: “Tüzel kişiler, cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehildirler”.

¹¹⁰ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 22.01.2016, 2014/213 E., 2016/70 K.

<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> Erişim Tarihi: 14.10.2022.

hakları kullanabileceği ifade edilmiştir. İfade edilen birtakım yargı kararlarında veya belirli ülkelerdeki kanunlarda, tüzel kişilerin de adeta gerçek kişi gibi özel hayata saygı maddesi kapsamında değerlendirildiği görülmektedir. Bu açıdan kanaatimiz, unutulma hakkı konusunda tüzel kişilerin istisnai olarak değerlendirilmeleri değil, adeta gerçek kişiymiş gibi başvuru yapabilmeleri, gerçek kişilerin unutulma hakkı taleplerinin değerlendirilmesi denge testinde ne şekilde oluyorsa aynı şekilde değerlendirilmeleri üzerinedir.

Bu noktada dikkat edilmesi gereken ayrı bir husus, tüm tüzel kişilerin bu hakkı kullandığında sonuç alamayacağına ilişkindir. Çünkü güçlü bir konumda olan tüzel kişiliğe sahip birçok şirket bulunmaktadır. Kanaatimizce, şirketler unutulma hakkı başvurusu yaptıklarında yukarıda açıklandığı üzere gerçek kişilere de uygulanan denge testinden geçmelerinin imkanı bulunmamaktadır. Özellikle güçlü olan şirketlerin bütün bilgilerinin kamu tarafından bilinmesi gerekir. Bu açıdan da eğer bir şirket unutulma hakkı talebinde bulunuyorsa kamu yararının üstün olması sebebiyle unutulma hakkı talebi reddedilme olasılığı yüksek olacaktır. Fakat bu durumun söz konusu olması her tüzel kişiliğin unutulma hakkının reddedileceği anlamına gelmemektedir.

B. Unutulma Hakkının Yükümlüsü

1. Unutulma Hakkında İçerik Üreticisi veya Sağlayıcının Yükümlülüğü

Unutulma hakkının yükümlüsünün ABAD'ın 13 Mayıs 2014 tarihli Agencia Española De Protección De Datos, Mario Costeja González V. Google Spain Sl, Google Inc davasında arama motorları olduğu konusunda karar verilmiştir. Her ne kadar arama motorlarının yükümlü olduğu tarafımızca kabul edilse de birden fazla yükümlü bulunmaktadır. Bu yüzden ilk olarak internetin süjelerinin anlaşılması gerekir. İnternet, tek başına faaliyette olabilecek bir teknolojik gelişim olmayıp bazı sujeler vasıtasıyla işlevlerini yerine getirmektedir. Bu kapsamda da aktörlerin teknik boyutuna değinilmeyecek olup kısaca tanımlanacaktır.

Telefon/telekomünikasyon idareleri, var olan telefon hatlarından özel hatları internet bağlantısı hizmetine sunmaktadır ve bu hatlar internet servis sağlayıcılarına tahsis edilmektedir¹¹¹. İnternet servis sağlayıcıları ile telekomünikasyon idareleri arasında özel hukuk ilişkisi kurulmaktadır¹¹². Bu çerçevede sorumluluk hukuku açısından idarenin sadece teknik altyapı sunma sorumluluğu bulunmakta olup kişilik hakları açısından bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu açıdan da unutulma hakkı talepleri telefon/telekomünikasyon idareleri tarafından yerine getirilemeyecektir.

¹¹¹ Demir, E. (2014), İnternet Aracılığı İle Kişilik Haklarına Saldırı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 45.

¹¹² Sağlam, İ. (2007), Elektronik Sözleşmeler, s.36.

Bir diğer tanım ise internet servis sağlayıcılarıdır. İnternet servis sağlayıcıları, kendi bilgisayarlarını kullanıcıların internete ulaşabilmeleri için bir giriş kapısı olarak hizmete sunan gerçek ya da tüzel kişilerdir¹¹³. Bir diğer ifadeyle modem denilen aletler kullanılarak telefon sinyallerini bilgiye çevirmede insanların internete bağlanmasını sağlayacak omurgayı oluşturmaktadırlar¹¹⁴. İnternet servis sağlayıcıları da bu açıdan kişilik hakları ile doğrudan ilgisi olmayan kurumlar olup unutulma hakkının kullanılmasında yükümlü konumunda değildirler. Bir diğer tanım olan internet erişim sağlayıcıları da 5651 sayılı kanunda “kullanıcılarına internet ortamına erişim olanağı sağlayan her türlü gerçek veya tüzel kişileri” şeklinde ifade edilmiştir¹¹⁵. İnternet servis sağlayıcılarında da olduğu gibi depolama benzeri hizmetleri yerine getirmemekte, sadece erişim sağlamak ve unutulma hakkının yükümlüsü olmamaktadırlar.

Unutulma hakkının yükümlüsü olarak internet içerik sağlayıcıları 5651 sayılı kanunda¹¹⁶ internet ortamı üzerinden kullanıcılarına sunulan her türlü bilgi veya veriyi üreten, değiştiren ve sağlayan gerçek veya tüzel kişiler olarak nitelendirilen, tüzel veya gerçek kişi fark etmeksizin web sayfası içeriği hazırlayan, internete yükleyen, bilgiyi üreten her çeşit kişiye verilecek sıfat olarak tanımlanmıştır¹¹⁷. Somutlaştırılacak olursa, internet içerik sağlayıcıları internetteki bilgiyi üreten kişilerdir. Bir diğer ifadeyle sosyal medya hesaplarında duygularını, düşüncelerini veya fotoğraflarını paylaşanlar; internet haber sitelerine köşe yazısı yazanlar veya internet alışveriş sitelerine satacakları ürünün tanıtımını yapanlar internet içerik sağlayıcılarıdır. İnternet içerik sağlayıcıları hem unutulma hakkının yükümlüsü hem de unutulma hakkının öznesi konumundadırlar. Örnek vermek gerekirse bir kişinin kendi sosyal medya hesabında arkadaşlarıyla paylaşmış olduğu fotoğrafın sosyal medya sitesine başvuru yaparak kaldırılmasını talep etmesi onu unutulma hakkının öznesi konumuna getirirken; paylaşım yapan kişinin arkadaşının sosyal medya platformuna başvuru yapması sonucunda sosyal medya platformu tarafından paylaşım yapan kişi ile iletişime geçerek fotoğrafın kaldırılmasını sağlanması durumunda aynı kişi unutulma hakkının yükümlüsü olacaktır. Bir diğer içerik sağlayıcı konumunda olan yükümlü ise haber siteleridir. Haber siteleri hem yer sağlayıcı hem de içerik sağlayıcı konumunda olabileceklerdir. Bu çerçevede içerik sağlayıcı olduğu konum kendilerinin ürettiği ve internet sitesine koymuş olduğu haberler olacaktır. Bir örnek ile açıklamak gerekirse; günümüzde birçok haber kaynağı sadece internet haberciliği yapmaktadır. Bu haberlerin de bir kısmı unutulma hakkı bakımından kişilerin talepleri doğrultusunda kaldırılacak haberlerdir. Çünkü internet haber

¹¹³ Demir, “İnternet Aracılığı İle Kişilik Haklarına Saldırı”, s. 46.

¹¹⁴ Sağlam, İ. s.36.

¹¹⁵ 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5651.pdf> Erişim Tarihi: 06.10.2022.

¹¹⁶ 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5651.pdf> Erişim Tarihi: 06.10.2022.

¹¹⁷ Demir, “İnternet Aracılığı İle Kişilik Haklarına Saldırı”, s. 50.

sitelerinde yer alan haberler kendi sitelerinin arşivlerinde yer almakta, aradan çok uzun bir zaman geçse bile silinmemektedir. Bu yüzden kişilerin talepleri doğrultusunda internet içerik sağlayıcısı olarak haber siteleri unutulma hakkını kullanacak olan bu kişilere karşı yükümlü olacaklardır.

Dijital bir depo olan internet yer sağlayıcısı 5651 sayılı kanunda, hizmet ve içerikleri barındıran, sistemleri sağlayan veya işleten gerçek veya tüzel kişileri ifade eder şeklinde tanımlanmaktadır. İnternet yer sağlayıcı unutulma hakkı açısından önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü kanun metninden de anlaşılacağı üzere internet yer sağlayıcıyı Twitter, Facebook gibi internet siteleri oluşturmaktadır. Bu internet siteleri aynı zamanda sosyal ağ sağlayıcı¹¹⁸ da olabilmektedir. Bu siteleri milyarlarca insan içerik üreticisi olarak kullanmaktadır. Aynı zamanda bu siteler içerisinde arama bölümlerinin olması, birçok kişinin diğer kişiler hakkında çeşitli bilgilere ulaşmasında kolaylık sağlamaktadır. Bu yüzden, bu sitelerin unutulma hakkını talep edecek kişiler bakımından unutulma hakkının yükümlüsü olacağı açıktır.

Tüm bu açıklamalar ışığında; unutulma hakkının yükümlüsünün kim olacağı konusunda hem ülkemizde hem de uluslararası alanda yeknesak bir düzenleme olmaması sebebiyle net bir cevap bulunmamaktadır. Özellikle hukuka uygun şekilde paylaşılmış olan bilgilerin, kişilerin talepleri doğrultusunda kullanılması konuyu daha da çetrefilli hale getirmektedir. Bu yüzden kişilerin unutulma hakkı taleplerini kullanmalarını sadece arama motorlarıyla sınırlandırmak doğru olmayacaktır. Çünkü arama motorlarının yapmış olduğu işlevlerin bir kısmını hem içerik sağlayıcılar hem de yer sağlayıcılar karşılamaktadır. Bu yüzden unutulma hakkı taleplerinin kişiler tarafından hem içerik sağlayıcılara hem de yer sağlayıcılara yöneltilebilmesi gerekmektedir.

2. Unutulma Hakkında Arama Motorlarının Yükümlülüğü¹¹⁹

ABAD'ın 13 Mayıs 2014 tarihli Agencia Española De Protección De Datos, Mario Costeja González V. Google Spain Sl, Google Inc kararında arama motoru tarafından gerçekleştirilen söz konusu işleme, amaçlarıyla ilgili olarak yetersiz, alakasız veya artık ilgili olmayan durumda olması söz konusu olduğunda sonuç listesindeki ilgili bilgi ve bağlantılar silinmelidir şeklinde diyerek arama motorlarının net şekilde yükümlü olduğu konusunda karar verilmiştir. Her ne kadar tarafımızca arama motorlarının böyle bir yetkisi olmasının olumsuz sonuçları olacağı düşünülse de günümüz uygulaması

¹¹⁸Sosyal ağ sağlayıcı ise “sosyal etkileşim amacıyla kullanıcıların internet ortamında metin, görüntü, ses, konum gibi içerikleri oluşturmalarına, görüntülemelerine veya paylaşmalarına imkân sağlayan gerçek veya tüzel kişileri tanımlamaktadır: 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5651.pdf> Erişim Tarihi: 14.10.2022.

¹¹⁹ Daha detaylı bilgi için bkz: Üçüncü Bölüm, IV.

açısından arama motorları unutulma hakkı konusunda yükümlü kabul edilerek unutulma hakkı taleplerini karşılamaları gerekmektedir.

C. Unutulma Hakkının Bilgi Unsuru

Unutulma hakkının bilgi unsuru kişilerin unutulma hakkı taleplerinin konusunu oluşturan husustur. Bilgi unsurunun tanımı ise TDK açısından “insan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkeler bütünü¹²⁰” şeklindedir. İnternet ortamındaki bilgi unsuru da internet ortamında yer alan kişiye ait her türlü içerik denilebilir. Bu içerik kişinin düşüncesi olabileceği gibi fotoğrafı, mesleği, hüküm giymiş olduğu bir davanın haberi olabilecektir.

Bu tanımlamadan sonra, unutulma hakkı bakımından bilgi unsurunda üzerinde durulması gereken husus bilginin doğru olmasıdır. Bir diğer ifadeyle bilginin hukuka uygun olması gerekmektedir. Bir bilgi eğer hukuka aykırı şekilde internet ortamında bulunuyorsa bu durumda hukuka aykırı olması sebebiyle içeriğin yayından kaldırılması talep edilebilecektir¹²¹. Kişilerin bilgilerinin hukuka aykırı şekilde internet ortamında yer almasına bir örnek, kişilerin açık rızaları olmaksızın kendi kişisel verilerinin işlenmesidir. Fakat burada dikkat edilmesi gereken husus açık rıza olmaksızın da kişilere ait bazı bilgiler internet ortamında yer alabileceğidir. Örnek vermek gerekirse, kişisel verilerin bazı istatistiki amaçlar doğrultusunda işlenmesi veya sanat, tarih, edebiyat veya bilimsel amaçlarla ya da ifade özgürlüğü kapsamında işlenmesidir¹²². Bu husus unutulma hakkı konusunda denge testi yapılması ve kişisel verilerin işlenmesi bölümü ile yakından alakalı olduğu için kişisel verilerin işlenmesi bölümünde detaylı şekilde açıklanacaktır.

Unutulma hakkının bilgi unsurunda, bilginin doğru olmasına ek olarak bu bilginin alenileşmiş olması gerekmektedir. Alenileşme ise kişinin bilgisinin internet ortamında yer alması neticesinde isteyen kişilerin kolay bir arama ile o bilgiye ulaşabilmesidir. Eğer bir bilgi alenileşmemişse, bu durumda o kişinin unutulma hakkını kullanmasının bir anlamı kalmayacaktır.

¹²⁰ <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 14.10.2022.

¹²¹ 5651 sayılı Kanun'un 9.maddesi: “İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden gerçek ve tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşlar, içerik sağlayıcısına, buna ulaşamaması hâlinde yer sağlayıcısına başvurarak uyarı yöntemi ile içeriğin yayından çıkarılmasını isteyebileceği gibi doğrudan sulh ceza hâkimine başvurarak içeriğin çıkarılmasını ve/veya erişimin engellenmesini de isteyebilir.” şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeden de anlaşılacağı üzere bilginin kişilik haklarına aykırı olması sebebiyle erişim engellenebilecektir. Erişim Tarihi: 14.10.2022.

¹²² Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 28.maddesi: “Bu Kanun hükümleri aşağıdaki hâllerde uygulanmaz: a) Kişisel verilerin, üçüncü kişilere verilmemek ve veri güvenliğine ilişkin yükümlülüklerle uyulmak kaydıyla gerçek kişiler tarafından tamamen kendisiyle veya aynı konutta yaşayan aile fertleriyle ilgili faaliyetler kapsamında işlenmesi. b) Kişisel verilerin resmi istatistik ile anonim hâle getirilmek suretiyle araştırma, planlama ve istatistik gibi amaçlarla işlenmesi. c) Kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini, ekonomik güvenliği, özel hayatın gizliliğini veya kişilik haklarını ihlal etmemek ya da suç teşkil etmemek kaydıyla, sanat, tarih, edebiyat veya bilimsel amaçlarla ya da ifade özgürlüğü kapsamında işlenmesi....” Erişim Tarihi: 14.10.2022.

Unutulma hakkının bilgi unsuru bu şekilde olup, ek olarak bir başka husus önem arz etmektedir. Bu husus ise internet sitesine kullanıcı tarafından girildiğinde kişilerin bırakmış olduğu izlerin rakam ve harflerden oluşan işaretleri şeklinde tanımlanan çerez bilgilerdir¹²³. Bu bilgiler yine kişilere ait olup şirketler tarafından özellikle pazarlama ve reklam amacıyla kullanılmaktadır. Neredeyse her internet sitesinde çerez bilgilerin ne olduğu, kullanıcılardan hangi bilgilerin içerik ve yer sağlayıcılar tarafından toplanacağı belirtilmektedir. Bu bilgilerin içeriğinde, kişilerin hangi linke tıkladığından kaç saniye sayfanın hangi bölümünde kaldığına kadar birçok bilgi olabilecektir. Bilgi kişiye ait tüm bilgileri kapsadığına göre, unutulma hakkının bilgi unsuru denildiğinde çerez bilgilerin de unutulma hakkı kapsamında olduğu aşikardır. Bir örnek ile açıklamak gerekirse; iki çocuklu bir kişi internet kullanımının büyük bir kısmını çocuklarının gereksinimleri için kullanmaktadır. Bu kişinin çocuklarının ölümü durumunda dahi internette halen çerez bilgileri bulunması sebebiyle reklam ve pazarlama açısından sürekli çocuk gereksinimleri karşısına çıkacaktır. Bu kişinin tüm çerez bilgilerinin unutulması talebi arama motorları veya internet yer/içerik sağlayıcıları tarafından karşılanmalıdır. Çünkü unutulma hakkı geçmişte geçmişte bırakabilmeyi sağlamaktadır. Benzer senaryodaki bir kişi geçmişindeki olumsuz bir olayı atlatmış olsa dahi karşısına çıkacak olan bir reklam ile tekrardan o duyguları yaşayabilecektir. Bu yüzden çerez bilgiler de unutulma hakkı kapsamında değerlendirilmelidir.

Sonuç olarak hukuka uygun şekilde internet ortamında yer alan kişiye ait her türlü içerik unutulma hakkının bilgi unsurunu oluşturmaktadır.

D. Unutulma Hakkının Zaman Unsuru

Unutulma hakkının zaman unsuru konusunda kabul edilmiş olan görüş, hukuka uygun şekilde alenileşmiş bilgilerin, üzerinden ancak belirli bir zaman geçtikten sonra kişiler tarafından unutulma hakkının talep edilebileceği üzerinedir. ABAD, İspanya v. Google kararında, internette yer alan bilginin on altı yıl önceye dayanmasını kararında zaman unsuru olarak kullanmış ve güncelliğini yitirdiğini belirtmiştir¹²⁴. Öğreti tarafından da aradan belirli zaman geçmesi unutulma hakkının değerlendirilmesinde önemli bir kriterdir¹²⁵.

Kanaatimizce unutulma hakkı kişinin geçmiş ile bağlantısını en aza indirmeye yarayan, kişilerin geçmişlerinin geleceklerini belirlememesi açısından önemli bir yere sahip olan bir haktır. Bu bakımdan zaman unsuru konusunda hem öğretide hem de yargı kararlarında kabul edildiği şekliyle ancak uzun bir

¹²³ Keser, Y. (2020), “Tüketicinin Kişisel Verilerinin İşlenmesinde Rıza”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 28/3, s.1196.

¹²⁴ Agencia Española De Protección De Datos, Mario Costeja González V. Google Spain SL, Google Inc. Paragraf 98. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131> Erişim Tarihi: 14.10.2022.

¹²⁵ Yavuz, C. s. 253.

süre geçtikten sonra unutulma hakkının talep edilebilmesi doğru değildir. Çünkü işbu tezde unutulma hakkının temellendirilmesi yapılırken de açıklandığı üzere kişilerin bir gün öncesinde bile yapmış olduğu bir faaliyetin unutmaya veya unutulmaya açık olduğu aşikardır. Hatta önemli bir olayın hatırlanması dahi aradan çok kısa bir süre geçtikten sonra bile ilk günkü gibi olmayacaktır. Bu yüzden, hem insan psikolojisinin bu durumu göz önüne alındığında hem de teknolojik gelişmelerle birlikte insan hayatının sosyolojik olarak aşırı hızlandığı şu dönemlerde, unutulma hakkı açısından kişilerin talepleri sadece zaman unsuru sebebiyle reddedilmemelidir. Hatta yargı kararlarından da anlaşılabileceği üzere güncelliğini yitirmiş olan bilginin tanımı muğlaktır. Güncelliğini yitirme kişiye, bulunulan ülkeye ve konuya göre değişmektedir. Bu açıdan kişilerin talepleri değerlendirilmeli, bu değerlendirmede zaman unsuru yine önemli bir yer edinmiş olsa dahi kısa zaman geçmiş olan fakat unutulma hakkının diğer şartlarını sağlayan unutulma hakkı talepleri kabul edilmelidir.

E. Unutulma Hakkının Mekan Unsuru

Unutulma hakkının mekan unsuru mecburi olarak internet ortamıdır. Çünkü unutulma hakkının ortaya çıkış süreci bölümünde anlatıldığı gibi teknolojik gelişmeler neticesinde gündeme gelmiştir. İnsanların bilgilerinin unutulmasını istemesi geçmişte bu kadar gündemde olmayan bir konudur. İnsanların bilgilerinin yer aldığı fiziki ortamda koruyucu mekanizmalar yer almaktadır. Buna ek olarak da fiziki ortamda yer alan bilgilerin ulaşılması oldukça güçtür. Bir diğer husus ise fiziki ortamda yer alan bilgilerin yanma, kaybolma, yırtılma gibi bir sürü sebep ile yok olma imkanı bulunurken internet ortamında yer alan bilgiler bu tür durumlardan etkilenmemektedir. Bir başka husus ise fiziki ortamda yer alan bilgilerin yayılım hızı ile internet ortamında yer alan kişilere ait bilgilerin yayılım hızı arasında büyük farkların bulunmasıdır. Bu sebeple unutulma hakkının talep edilebileceği ortam sadece internet olacaktır. Fakat Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun kararında

“Davacı, geçmişte yaşadığı kötü bir olayın toplum hafızasından silinmesini istemektedir. Unutulma hakkı ile geçmişindeki yaşanan talihsiz bir olayın unutulması geleceğini serbestçe şekillendirmek, diğer bir deyişle hayatında, yeni bir sayfa açma olanağı istemektedir. Kaldı ki, davacı da yargılama sırasında verdiği dilekçelerinde bu istem üzerinde ısrarla durmuştur. Davacı unutulma hakkı ile özel hayatına ilişkin kişisel verilerinin üçüncü kişiler tarafından bilinmemesini, aradan geçen süre nedeniyle toplum hafızasından silinmesini istemektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde; 4 yıl önce gerçekleşen bir olayın mağduru olan kişinin adının açık bir şekilde yazılarak kitapta yer alması halinde unutulma hakkının bunun sonucunda da davacının özel hayatının gizliliğinin ihlal edildiği kabul edilmelidir. Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın “Google Kararı”nda açıkladığı gibi ilgili verinin kamu hayatında oynadığı önemli rol ve halkın ilgili veriye yönelik yoğun ilgisi şeklinde, üstün bir kamu yararını ortaya koyan özel

sebepler bulunmadığına göre bilimsel esere alınan kararda kişisel veriler açık bir şekilde yer almamalıdır¹²⁶”

şeklinde karar vermiştir. Bu karara göre kitap içerisinde yer alan kişiye ait bilginin de unutulma hakkı kapsamında olduğu sonucu çıkmaktadır. Fakat kararın içerisinde ABAD’ın Google kararına gönderme yapılmakta, ABAD’ın kararında da açıkça sadece internet ortamında yer alan bilgilerin unutulma hakkı kapsamında olduğu anlaşılmaktadır. Kanaatimiz ABAD’ın ve öğretinin kabul ettiği sadece internet ortamında yer alan bilgilerin unutulma hakkı kapsamında olduğu düşüncesidir.

¹²⁶ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 17.06.2015, 2014/56 E., 2015/1679 K.
<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/> Erişim Tarihi: 14.10.2022.

İKİNCİ BÖLÜM

UNUTULMA HAKKININ ULUSAL VE ULUSLARARASI MEVZUATTAKİ YERİ VE MAHKEME KARARLARININ İNCELENMESİ

I. UNUTULMA HAKKININ ULUSAL MEVZUATTAKİ TEMELLERİ

A. Unutulma Hakkının 1982 Anayasası Çerçevesinde İncelenmesi

Anayasa, normlar hiyerarşisinin en üstünde bulunması sebebiyle ilk olarak ulusal mevzuat kapsamında unutulma hakkının 1982 Anayasası bakımından incelenmesi yapılacaktır. İlk olarak 1982 Anayasası'nın 17.maddesine göre herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu görülecektir¹²⁷. İnsanların bilgilerinin internet ortamında unutulmasını talep etmesi de bu bakımdan kişilerin maddi ve manevi varlığını geliştirmesine katkıda bulunmaktadır. Kişilerin geçmişe bir sünger çekerek yeni bir sayfa açmasına fayda sağlayacak olan unutulma hakkı kişilerin maddi ve manevi varlığını geliştirmesine imkan tanıyacaktır.

Anayasa açısından bir başka madde ise Anayasa'nın 20.maddesinde yer alan özel hayatın gizliliği ve korunması maddesidir. Bu madde unutulma hakkının da bir bakıma özünde bulunan ve yargı kararlarına da yansıyan unsurlardan birini içermektedir. Unutulma hakkı, özel hayatın gizliliği başlığı altında hem yukarıda hem de ABAD'ın kararında açıkça değerlendirilmiş, ayrıca AYM'nin unutulma hakkına ilişkin başvurularında da bu konu Anayasa'nın 17. ve 20.maddesinde kapsamında değerlendirilmiştir. AYM kararları ulusal yargı kararları bölümünde incelenecek olup, AYM bir kararında her ne kadar tüm hukuk yolları tüketilmediği için kabul edilemezlik kararı vermiş olsa da karşı oy yazısında unutulma hakkı ve anayasa ilişkisi açıklanmıştır: *"Unutulma hakkı Anayasa'mızda açıkça düzenlenmemiş olmakla birlikte Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve ödevleri" başlığı altında düzenlenen 5. Maddesinde "insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak" ifadesi ile devlete pozitif bir yükümlülük yüklenmiştir. Bu yükümlülük bağlamında Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen kişinin manevi bütünlüğü bağlamında şeref ve itibarının korunması hakkı ve Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile birlikte düşünüldüğünde, devletin bireye geçmişte yaşadıklarının başkaları tarafından öğrenilmesi engellenerek "yeni bir sayfa açma" olanağı verme*

¹²⁷ 1982 Anayasası 17.madde: *"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."* <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf> Erişim Tarihi 15.10.2022.

hususunda bir sorumluluğu olduğu açıktır.¹²⁸”. Anayasanın 20.maddesinin 3.fikrasında yer alan kişisel verilerin silinmesi konusu ise detaylı şekilde yukarıda anlatılmıştır.

Unutulma hakkı ile alakalı olan bir diğer madde ise Anayasa’nın 25.maddesinin birinci ve ikinci fıkralarıdır. Birinci fıkrada herkesin düşünce ve kanaatin hürriyetine sahip olduğu söylenmektedir¹²⁹. Bu bakımdan ifade hürriyeti ve unutulma hakkının çatışması söz konusu olmaktadır. Bu maddeye göre değerlendirilme yapıldığında, kişilerin özellikle de başkalarının paylaşmış olduğu kendilerine ait bilgileri üzerinden unutulma hakkını kullanması ifade özgürlüğünü sınırlamaktadır. Bu yüzden unutulma hakkının kullanılması ile sınırlandırılan haklardan olan ifade özgürlüğünün dengelenmesi için unutulma hakkının uygulanması kısmında değinilecek olan denge testi gündeme gelecektir. Denge testinin esas olarak dayandığı husus mevzuat açısından bu nokta olmaktadır. Bu maddeye ilişkin bir diğer husus ise ikinci fıkrada yer almaktadır. İkinci fıkraya göre kimsenin düşünce ve kanaatini açıklamaya zorlanamayacağı belirtilmiştir¹³⁰. Bu fıkra da unutulma hakkını desteleyen bir şekilde anayasada yer almaktadır. AYM’nin kararlarında da düşünce ve kanaatlerin açıklanmaya zorlanması anayasaya aykırı bulunmuştur¹³¹. Unutulma hakkı da kişinin kendi düşüncesini, duygusunu veya kanaatini açıklamasının ardından artık o duygu, düşünce ve kanaatini açıklamama talebini de içerisinde barındırmaktadır. Bu sebeple de kişilerin unutulma hakkı taleplerinin ifade etmeme hürriyeti açısından da değerlendirilmesi gerekir.

B. Unutulma Hakkının Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Çerçevesinde İncelenmesi

1. Genel Bilgiler

Günümüzde özellikle de son yirmi yılda kişisel veri hukuku büyük bir gelişim göstermiştir. Bunda giriş bölümünde açıklandığı üzere internet kullanımının büyük payı bulunmaktadır. Unutulma hakkının tam manasıyla algılanması için kişisel veri hukukunun temel özelliklerinden de bahsedilmesi

¹²⁸ Anayasa Mahkemesi, 17.05.2018, 2014/19685 Başvuru Numarası, C.K. Başvurusu. vetisonline.com/ Erişim Tarihi: 14.10.2022.

¹²⁹ Anayasa’nın 25/1: “Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir”. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> Erişim tarihi: 15.10.2022.

¹³⁰ Anayasa’nın 25/2: “Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir.” Anayasa madde 25 birinci fıkra “Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz”. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> Erişim tarihi: 15.10.2022.

¹³¹ Her ne kadar unutulma hakkıyla doğrudan ilgili olmasa da kanunların düşünceleri ve kanaatleri açıklama konusunda insanları zorlaması anayasaya aykırı olacağı için ilgili karar tezin bu kısmına eklenmiştir. Çünkü unutulma hakkını kullanılamaz hale getiren herhangi bir kanunun anayasa ile bağdaşmaması neticesinde de iptali gerekebilecektir: “Kaldı ki, bir anket kapsamında bireyleri belli konularda sorulacak sorulara cevap vermeye zorlamak herkesin özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu; herkesin vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahip olduğu ve bu dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamayacağı; herkesin düşünce ve kanaat hürriyetine sahip olduğu, her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimsenin düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamayacağına ilişkin yukarıda belirtilen Anayasa hükümlerine aykırıdır. Zaten kanunlar Anayasaya aykırı olamayacağına göre belirtilen sebeplerle Anayasaya aykırı olan söz konusu Kanun hükmünün iptali gerekmektedir.” Anayasa Mahkemesi, 12.10.2011, 2010/12 E., 2011/135 K. vetisonline.com Erişim Tarihi: 13.10.2022.

elzemdir. Çünkü kişisel verilerin korunması hakkı ile unutulma hakkı birbirleriyle bağlantılı kavramlar olup her iki hakkın özünde de bireyin onurlu yaşaması, kişiliğini serbestçe geliştirmesi, kişisel verileri üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabilmesi ve geçmişte kalmış ancak tekrar gündeme gelmesi rahatsızlık oluşturabilecek kişisel verilerin kişi aleyhinde kullanılmasının önüne geçilmesi düşünceleri yatmaktadır¹³². Bir diğer ifadeyle, kişisel verisinin unutulmasını isteyen kişinin amacı geçmişte kalan kişisel verilerinin hatırlanmasını istememektir. Bu kapsamda da unutulma hakkının temellerinden olan kişisel verilere ilişkin temel kavramların bilinmesi önem arz etmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus ise şudur: her kişisel veri unutulma hakkının konusunu oluşturabilirken her bilgi kişisel veri değildir fakat kişisel veri olmamasına rağmen unutulma hakkının konusunu oluşturabilecektir.

Bir başka husus ise kişisel verilerin işlenmesiyle birlikte bilgilerin hafızalarda yer edinmesi unutulma hakkının kullanılmasına ortam sağlamaktadır. Bu yüzden bu bölümde kişisel verilere ilişkin temel kavramlar açıklanacak olup kişisel verilerin işlenmesi anlatıldıktan sonra bu bölümün son kısmında unutulma hakkının talep edilebilmesi için kişisel veri ilkelerinden de yararlanıldığından dolayı kişisel veri ilkeleri anlatılacaktır.

2. Kişisel Verilere İlişkin Temel Kavramlar

b. Kişisel Veri

Öğretide çeşitli tanımları yapılmakla birlikte kişisel veri AK'nin 108 sayılı sözleşmesinde¹³³ kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişi hakkındaki tüm bilgileri ifade eder tanımı doğrultusunda KVKK¹³⁴'nin 3. Maddesinde yer alan tanımlar başlığının d bendinde de kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi şeklinde tanımlanmıştır. Öğretiye bakıldığında ise kişisel veri, kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ait fiziksel, fizyolojik, zihinsel, ekonomik, kültürel veya sosyal kimliğine özel verilerin tamamıdır¹³⁵. Tüm bu tanımlamalardan yola çıkarak kişisel veri sadece gerçek kişiye ait bilgilerden oluşmaktadır. Tüzel kişiler bu bakımdan kişisel veri sahibi olarak

¹³² Elmalica, H. (2016), "Bilişimin Çağının Ortaya Çıkardığı Temel Bir İnsan Hakkı Olarak Unutulma Hakkı", *Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi* 65/4, s.1608. Benzer şekilde kişisel veriler çeşitli kategorilere ayrılabilir. Bunlar kişisel kimlik bilgileri olarak ad,soyad telefon numarası olabilir. Bir diğer kategori kişisel özellik olarak cinsiyet olabilir. Bir başka kategori ise kredi kartı bilgisi gibi finansal belirleme unsurları olabilir. Lisans bilgileri gibi akademik hususlar da kişisel veri olabilir. Başka bir kişisel veri ise adli sicil bilgileri olabilir, çocuklarının bilgileri de aynı şekilde bir başka kategori olan aile üyelerine ilişkin bilgiler olabilir. Sağlık ve bilişim ortamları da kişilerin kişisel verisi olabilir. Turan, M. (2021), s.35. Bu çerçevede önemli olan husus kişisel verilerin aslında gerçek kişiye ait belirlenebilir verilerin sınırlı sayıda olmaksızın neredeyse tüm verileri kapsayabileceğidir. Baysal, M. (2022), *Kişisel Verilerin Korunması Kanunu El Kitabı* (5.Baskı), s.30. Bir başka şekilde ifade edilecek olursa kişisel verilerin bu şekilde sınırlı olmaması kanun koyucunun bilinçli bir tercihinin sonucu olup ilerleyen yıllarda teknolojinin de gelişimi ile birlikte yeni kişisel veri kategorilerinin çıkabilmesi ihtimalinin bulunmasıdır. Çelikel, S. (2022), *Kişisel Verileri Koruma Hukuku Kapsamında Veri Sorumlusu ve Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri*, s.56.

¹³³ <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2016/03/29/KisiselVerilerinOtomatikIslemeTabiTutulmasiKarsisindaBireylerinKorunmasiSozlesmesi.pdf> Erişim Tarihi: 11.09.2022.

¹³⁴ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6698.pdf> Erişim Tarihi: 10.09.2022.

¹³⁵ Bozkurt, H. (2009), *Kişisel Verilerin İşlenmesinin Hukuki Boyutu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 3.

Baysal, M. (2022), *Kişisel Verilerin Korunması Kanunu El Kitabı* (5.Baskı).

değerlendirilmemektedir. Unutulma hakkı kapsamında da tüzel kişilerin unutulma hakkına sahip olmadığı genel olarak bu yüzden kabul edilmektedir. Çünkü unutulma hakkı yukarıda unutulma hakkının öznesi bölümünde açıklandığı üzere, sadece kişisel veriler üzerinde olabildiği savunulmakta ve bu kapsamda tüzel kişilerin kişisel veriye sahip olabileceği kanun kapsamına alınmadığı için unutulma hakkının kullanılmasının mümkün görünmediği savunulmaktadır. Kanun her ne kadar açık şekilde bunu ifade etmiş olsa da günümüz dünyasında teknolojinin gelişmesiyle birlikte tüzel kişilerin de internet üzerinden birçok işlemi yaptıkları aşikardır. Hatta bazı şirketlerin internet üzerinden yapmış oldukları işlemler fiziki alışveriş oranlarından daha fazla düzeye erişmiştir. Bu kapsamda tüzel kişiler açısından da internetin ne kadar önemli olduğu görülecektir. Eğer tüzel kişilerin hiçbir şekilde unutulma hakkına sahip olmadığı düşünülürse hakkaniyetli bir yaklaşım sergilenmiş olmamaktadır. Sonuç olarak hem ulusal hem de uluslararası düzenlemeler bakımından gerçek kişilerin kimliği belirli veya belirlenebilir her türlü kişisel verisi unutulma hakkının konusunu oluşturabilecektir. İnternet ortamında paylaşılmış bir fotoğraf, ses kaydı, video görüntüleri gibi gerçek kişi hakkında her türlü belirli veya belirlenebilir veri bu çerçevede değerlendirilmektedir.

c. Hassas Veri

Geçmişten günümüze birtakım kişisel verilerin diğer verilere göre daha iyi korunması önem arz etmektedir. KVKK'nın 6. maddesinin birinci fıkrası kapsamında kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veri olarak tanımlanmaktadır¹³⁶. Unutulma hakkı kapsamında bakıldığında verilerin bu şekilde tasnif edilmesi pratik bir önem kazanmaktadır. Unutulma hakkı gündeme geldiğinde genel veri ile hassas veri arasındaki fark iyi tespit edilirse, kişilerin unutulma taleplerinin değerlendirilmesi sırasında diğer haklar ile denge testi yapılırken göz önüne alınarak unutulma hakkının kabul edilme ihtimalini arttıracaktır. Çünkü unutulma hakkının diğer haklar ile çatışması söz konusu olduğunda, kişisel veri ile hassas veri arasındaki farka göre genel kişisel verilerin denge testinden geçemeyeceği fakat hassas kişisel verilerin geçebileceği durumlar meydana gelebilecektir. Örnek vermek gerekirse kişinin hassas nitelikteki verisi kılık ve kıyafeti olabilmektedir. Kişinin paylaşmış olduğu bir sosyal medya paylaşımında giymiş olduğu kıyafet neticesinde bir işe girememe tehlikesi ortaya çıkabilecektir. Her ne kadar ayrımcılık yasağı kapsamında işverenin giymiş

¹³⁶ Hassas veri olarak belirtilen bu veriler tahdidi olarak sayılmıştır. Altındere, M. (2020), *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku ve Uygulanması*, s.51.

KVKK kapsamında bu şekilde tanımlanan hassas veriyi, Yargıtay'da aynı şekilde kararlarında kullanmaktadır “Buna göre kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı veya cinsel hayatı ile ilgili verilerinin kaydı, bir başkasına verilmesi veya ele geçirilmesi bunlar hassas veriler oldukları için mutlak olarak cezai yaptırımlarla korunmaları gereken kişisel verilerdir.” Yargıtay 12. C.D. 2014/607 E. 2014/16665 K. ve 07.07.2014 tarihli karar. vetisonline.com Erişim Tarihi: 24.10.2022.

olduğu kıyafeti baz alarak değerlendirme hakkı genel olarak bulunmasa bile işçinin bu konuda unutulma hakkı talebi olduğunda genel nitelikteki verilerine oranla daha dikkatli inceleme yapıldığında unutulma hakkının kabul edilme olasılığı artacaktır. Bu hususu bir diğer örnek ile açıklamak gerekirse bir kişinin siyasi düşüncesi sebebiyle ayrımcılığa maruz kalamayacağı açıkça korunan bir haktır. Fakat bu kişi kendi siyasi görüşünü zaman içerisinde değiştirebilecektir. Bunun sonucunda da kendi içsel huzuru açısından bile olsa internet ortamında yer alan kendisinin siyasi görüşüne ait verilerin unutulmasını talep edebilecektir. Dikkat edilmesi gereken husus ise bu kişinin siyasi bir figür olmamasıdır¹³⁷.

d. Veri Sorumlusu

Veri sorumlusu KVKK'nın 3. maddesinin 1 bendinde düzenlenmiş olup kişisel verileri işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişiyi ifade etmektedir¹³⁸. Arama motorları da bu bakımdan veri sorumlusu olarak değerlendirmektedir. Kurul¹³⁹'un kararı *“arama motorlarının, üçüncü taraflara ait internette topladıkları verilerin işlenmesinin amaç ve vasıtalarını belirledikleri göz önünde bulundurularak Kanunun 3'üncü maddesinde yer verilen tanım çerçevesinde veri sorumlusu olarak kabul edilmesine”*¹⁴⁰ şeklindedir. Burada da açıkça arama motorlarının veri sorumlusu olduğu kabul edilmektedir. Fakat sadece arama motorları veri sorumlusu olmayıp başka veri sorumluları da bulunmaktadır. Bu bakımdan unutulma hakkı talebi her ne kadar arama motorları üzerinden gerçekleştirilse de başka veri sorumluları ile iletişime geçilerek unutulma hakkı talebi o veri sorumlusuna da yapılabilecektir. Bir örnek üzerinden açıklamak gerekirse, kişinin bir internet sitesinde fotoğrafının veya bir başka bilgisinin yer alması durumunda veri sorumlusu olarak o internet sitesine talepte bulunularak internet sitesinde yer alan verilerin silinmek suretiyle unutulması talep edilebilir. Bunun sağlanması durumunda arama motorları üzerinden talepte bulunulmasının hukuki yararı bulunmayacaktır. Bir başka şekilde ifade edilecek olursa, bir şirketin internet sitesi internet yer sağlayıcı veya internet içerik sağlayıcı olabilecektir. Bu bakımdan da kendisine unutulma hakkı konusunda başvuru yapılabilecektir. Örneği daha da özelleştirecek olursak, işçi A'nın 2002-2008 yılları arasında çalıştığı işyerinde işverenine açık rızası ile vermiş olduğu kişisel verilerinden olan ve dini görüşünü yansıtan bir fotoğrafın 2021 yılında kaldırılmasını talep ettiğinde unutulma hakkının veri sorumlusundan talep edilmesi ile gerçekleşme ihtimali söz konusu olacaktır. Bu çerçevede veri sorumlusu unutulma hakkının talep edildiği kişi olabilecektir. Burada dikkat edilmesi gereken hususlardan bir tanesi de veri sorumlusunun gerçek kişi

¹³⁷ Unutulma hakkının siyasi figürlerin kullanması konusunda daha detaylı bilgi için bkz: Üçüncü Bölüm, V.

¹³⁸ Veri sorumluları olarak bu şekilde adlandırılan kişilerin kişisel verilerin korunması amacıyla her türlü önlemi almaları ve işlemiş oldukları kişisel verileri kişisel verileri işleme amacı dışında başkaları ile paylaşmamaları gerekir. Bu çerçevede de bu sorumlulukları da veri işleme faaliyeti sona ermiş olsa dahi devam etmektedir. Doğan, B. *Karşılaştırmalı Hukukta Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel verilerin Korunması*, s.55.

¹³⁹ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Kurul Kararları. kvkk.gov.tr Erişim tarihi: 15.10.2022.

¹⁴⁰ 23.06.2020 tarih ve 2020/481 Kurul Kararı. tps://www.kvkk.gov.tr Erişim Tarihi: 15.10.2022.

olabileceği gibi tüzel kişi de olabilmesidir. Bu kapsamda unutulma hakkı talebinde bulunulan kişi genellikle tüzel kişiliğe sahip gazete, şirket veya arama motorları olacaktır.

e. Veri İşleyen

Veri işleyen, KVKK'nın 3. maddesinin 3. bendi kapsamında veri sorumlusunun verdiği yetkiye dayanarak onun adına kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişiyi ifade etmektedir. Veri işleyene örnek işçi olabileceği gibi aynı zamanda veri sorumlusunun kendisi de veri işleyen olabilmektedir. Bir iş yerinde işveren tarafından işçilerin özlük dosyalarını tutmakla görevlendirdiği kişi bu kapsamda veri işleyen olacaktır. Veri işleyenin unutulma hakkı kapsamında önemli bir konumu bulunmamaktadır.

3. Kişisel Verilerin İşlenmesi

Kişisel verilerin durağan bir şekilde kişi üzerinde vücut bulması bir anlam ifade etmemektedir. Ayrıca kişisel verilerin yukarıda değinildiği üzere kişisel veriler hukuku anlamında işlenmeden unutulma hakkına konu olabilmesinin imkanı bulunmamaktadır. Bu bakımdan kişisel veriler işlenmesi hukuken incelenmesi gereken bir konudur. Kişisel verilerin işlenmesi, KVKK'nın 3. maddesinin 3. bendinde kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlemi şeklinde tanımlanmıştır¹⁴¹. Bu tanımdan da yola çıkarak kişisel veriler iki şekilde işlenebilmektedir. Bunlardan ilki tamamen veya kısmen otomatik şekildedir. Diğer işleme şekli ise veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollardan işlenmesidir. Veri işlenmesi için kanun metninde yazılı olan işlemler tahdidi olarak sayılmayarak teknolojik gelişim doğrultusunda oluşabilecek işleme çeşitlerine açık kapı bırakılmıştır. Bu kapsamda ilk veri işlemeye örnek olarak bir işçinin iş başvurusu esnasında internet üzerinden özgeçmiş adı altında fotoğrafını, adresini, eğitim durumunu ve geçmiş iş tecrübelerini işverenin sistemine kaydettirmesi durumunda işçi adayının kişisel verilerinin işlenmesi gerçekleşmiş olacaktır. İkinci duruma örnek ise işçi adayının iş başvurusunu yüz yüze yaparken işverenin notlar alarak otomatik olmayan yollarla veri işlemesi gerçekleştirmesi durumudur. Bu iki örneğin verilmesinin nedeni unutulma hakkının ne zaman istenebileceği ile yakından alakalı olmalarıdır. Bu kapsamda eğer kişisel verilerin işlenmesi otomatik olmayan yollardan yapılmış ise bu çerçevede kişinin unutulma hakkı çerçevesinde talebi olumsuz değerlendirilecektir. Çünkü internet üzerinden bir kişisel veri bulunmayacak, başka hukuki yollar

¹⁴¹ Kişisel verilerin işlenmesi bu kapsamda tahdidi olarak sayılmadığı açıktır. Örnek vermek gerekirse kişilerin telefonları aracılığıyla reklam ile bilgilendirilmesi veya bir sınav sonucunun açık şekilde ilan edilmesidir. Öztürk, B., Çalışkan E. A., Seyhan, S. (2022), *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Teorik ve Pratik Çalışma Kitabı*, s.57.

kullanılması gerekecektir. Bir örnek ile açıklamak gerekirse, işçi internet üzerinden iş bulma amacıyla aracı kuruma yüklemiş olduğu kişisel verilerinin unutulma hakkı kapsamında silinmesini talep edebilecekken önceki işverenin internet ortamına yüklememiş olduğu, bir diğer ifadeyle otomatik olmayan yollardan işlemiş olduğu kişisel verilerinin silinmesini talep edemeyecektir.

a. Kişisel Verileri İşleme Şartları

Kişisel veriler kişilik hakkı kapsamında olup işlenmeleri kanun koyucu tarafından birtakım şartlara bağlanmıştır. Şartların sağlanmaması durumunda unutulma hakkının gündeme gelmesi söz konusu olmayıp hukuka aykırı kişisel verilerin işlenmesi sebebiyle KVKK kapsamında başvurular yapılarak kişisel verilerin kaldırılması talep edilebilecektir. O yüzden şartların neler olduğu hususu önemlidir. Bu şartlar genel anlamda KVKK'nın 5. maddesinde genel nitelikteki verilerin işlenmesi ve 6. Maddesinde hassas nitelikte verilerin işlenmesi şeklinde düzenlenmiştir.

Kişisel verilerin işlenmesi iki başlık altında toplanabilmektedir. Birincisi genel kişisel verilerin işlenmesidir; ikincisi ise hassas nitelikteki kişisel verilerin işlenmesidir. Genel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi şartları şu şekilde açıklanabilir. İlk olarak kişinin açık rızası ile kişisel veriler işlenebilmektedir. Açık rızanın unsurları ise belirli bir konuya ilişkin olması¹⁴², aydınlatılmış olması, özgür irade ürünü olması ve belirsizliğe yer vermeyecek şekilde açıkça ifade edilmiş olmasıdır¹⁴³. Kişiler belirli sebepler ile karşısındaki kişiye kişisel verilerin işlenmesi konusunda açık rıza verdiğini ifade etmiş olabilir. Ama bu rızanın gerçek manada olması gerekir. Çünkü belirli durumlarda daha güçsüz olan tarafın daha güçlü olan tarafa açık rıza vermesi detaylı şekilde incelendiğinde aslında açık rızanın verilmediği ortaya çıkabilecektir. Eğer açık rıza hukuka uygun bir biçimde alınmadıysa, unutulma hakkı talep eden kişi unutulma hakkı incelemesine geçilmeden hukuka aykırı şekilde işlenen kişisel veriler sebebiyle kişisel verilerinin kaldırılmasını talep edebilecektir. Örnek vermek gerekirse, A'nın işçi olarak çalıştığı ve internet sitesi de bulunan B şirketinin talebi üzerine A'nın geçmişte yayımlanmış tüm makalelerinin adlarını ve yayım tarihini şirketin internet sitesinde yayımlayabilir. Fakat A açık rıza vermesini işverenin terfi baskısı yüzünden olduğunu kanıtlanması durumunda açık rıza geçerli olmayacaktır. Aşağıda açıklanacağı üzere, açık rıza bulunmasa bile bazı durumlarda kişisel verilerin işlenebilmesi söz konusu olacaktır. Burada üzerinde bir daha durulması gereken husus eğer açık rıza olmamasına rağmen diğer kanuni sebepler sebebiyle işlenen kişisel veriler var ise bu durumda hukuka uygun olsa dahi unutulma hakkının konusunu oluşturabilecektir.

¹⁴² Bu hususta kişisel veriler işlenirken ilk olarak bir bilgilendirme yapılmadan açık rızanın varlığından söz edilemez. Açık rızanın varlığı için yapılacak olan bu bilgilendirmenin kişisel verilerin işlenmesinin amacının, hangi verilerin işleneceğinin, ne kadar süre işlenmeye devam edeceğinin, gibi konularda kişisel veri sahibine bilgi verilmesidir. Keklikkiran, D. A. (2021), "Genel İlkeler Bağlamında Kişisel Verilerin İşlenmesi", *Kişisel Verilerin Korunması Alanında Yeni Gelişmeler Sempozyumu*, s.25.

¹⁴³ Özkan, O. s. 120-125.

Açık rızanın aranmadığı bazı durumlarda kişisel veriler işlenebilmektedir. Bu durumlardan ilki kanunun açıkça öngördüğü durumlardır. Örnek olarak Türk Sivil Havacılık Kanunu'nun¹⁴⁴ 40. maddesinin 5. fıkrasına göre havayolu şirketleri seyahat edecek kişilerin bazı bilgilerini toplayabilir. Diğer bir durum ise kişinin kendisinin veya bir başkasının hayatının ya da beden bütünlüğünün korunması için olan durumlar olabilmektedir¹⁴⁵¹⁴⁶. Açık rızanın aranmadığı üçüncü durum ise sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması durumudur. KVKK'nin 5. maddesinin c bendinde yer aldığı üzere *"bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması"* şeklinde düzenlenmiştir. Bu konuya bir eğitim kurumuna kayıt yaptırılırken kişinin kimlik bilgilerinin ve adres bilgisinin alınması ile kişisel verilerinin işlenmesi örnek verilebilir. Kişinin bu bilgileri vermesi ve karşı tarafın bu verileri işlemesi her ne kadar hukuka uygun olsa da unutulma hakkına konu olabilecektir. Örnek vermek gerekirse bir kişinin kaydolmuş olduğu üniversitede belirli bir engeli olması sebebiyle üniversitenin mevzuat hükmü çerçevesinde¹⁴⁷ bu bilgiyi alıp kişiye daha iyi imkanlar sunması mümkün olabilecektir. Fakat kişi bu hukuka uygun verinin de silinmesini unutulma hakkı kapsamında talep ederek sildirebilecektir. Diğer durum ise veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirirken zorunlu olarak veri işlemek durumunda olmasıdır. Bir işçinin özlük dosyasının tutulması da bu konuya örnektir¹⁴⁸. Bir hakkın kullanılması, tesisi veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması genel nitelikli kişisel verilerin açık rıza olmaksızın işlenmesinin bir diğer durumudur. Son olarak veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlemenin zorunlu olması açık rıza olmaksızın işlenebilen genel nitelikli verilerdendir. KVKK kapsamında genel nitelikli verilerin bu şekilde işlenmesi zorunludur.

Kişisel verilerin işlenmesi ile alakalı bir diğer husus ise hassas verilerin işlenmesidir. Hassas nitelikte kişisel veriler ise iki bölüme ayrılmaktadır.¹⁴⁹ Sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel veriler,

¹⁴⁴ Havayolu ile seyahat edecek kişilerin bilgileri kişilerin seyahatini kolaylaştırmak veya güvenlik ve risk değerlendirmesi yapmak amacıyla 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu çerçevesinde toplanabilir, kaydedilebilir, işlenebilir, paylaşılabilir, havacılık güvenliği ve emniyetini sağlamak üzere değerlendirilerek gereken tedbirler alınabilir. Bu kapsamda, talep halinde yolcu bilgileri havayolu işletmeleri veya kurumlar tarafından üçüncü ülkelerle İçişleri Bakanlığının uygun görüşü ile paylaşılabilir. İçişleri Bakanlığı değerlendirme esnasında ilgili tüm kurum ve kuruluşlar ile koordine sağlar ve mütekabiliyet çerçevesinde karar verir. Bknz: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2920.pdf>

¹⁴⁵ Avcı, Y. (2019), "Kişisel Verilerin Korunması", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 66.

¹⁴⁶ Örnek vermek gerekirse bir işçinin hayatı tehlike yaşadığı bir durumda veya bilinci kapalı olduğunda zorunlu olarak kişisel verilerin işlenmesi söz konusu olabilecektir. Uncular, S. (2018), *İş İlişkisinde Kişisel Verilerin Korunması*, s.149.

¹⁴⁷ 14.08.2010 tarihli Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği. Erişim tarihi: 24.10.2022.

¹⁴⁸ İşveren çalıştırdığı her işçi için bir özlük dosyası düzenler. İşveren bu dosyada, işçinin kimlik bilgilerinin yanında, bu Kanun ve diğer kanunlar uyarınca düzenlemek zorunda olduğu her türlü belge ve kayıtları saklamak ve bunları istendiği zaman yetkili memur ve mercilere göstermek zorundadır. İşveren, işçi hakkında edindiği bilgileri dürüstlük kuralları ve hukuka uygun olarak kullanmak ve gizli kalmasında işçinin haklı çıkarı bulunan bilgileri açıklamamakla yükümlüdür.

¹⁴⁹ Hassas nitelikteki kişisel verilerin işlenmesi konusunda Kurum veri işleyen önlemlerinin ne olacağına ilişkin karar yayımlanmıştır. Detaylı bilgi için bkz. *"Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesinde Veri Sorumlularınca Alınması Gereken Yeterli Önlemler"* ile ilgili Kişisel Verileri Koruma Kurumunun 31/01/2018 Tarihli ve 2018/10 Sayılı Kararı <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4110/2018-10> Erişim Tarihi:24.10.2022.

sadece kişilerin açık rızası ile işlenebilmesine bağlıdır. Bunun istisnası ise KVKK'nın 6. Maddesinin 3. fıkrası çerçevesinde *“kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacıyla, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından ilgilinin açık rızası aranmaksızın işlenebilir”* düzenlenen hükümdür. Sağlık ve cinsel hayata ilişkin olmayan diğer hassas nitelikteki veriler kanunlarda öngörülen hâllerde ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın işlenebilmektedir. Ayrıca açık rızaya ilişkin yukarıda anlatılan hususlara dikkat edilmesi gerekir. Hassas nitelikteki kişisel veriler hukuka uygun olarak işlenmiş olsa dahi kişilerin unutulma hakkını talep etmesi durumunda talebin olumlu değerlendirilmesi açısından avantaj sağlamaktadır.

4. Kişisel Verileri İşlenmesi İlkeleri

Kişisel verilerin işlenmesine ilişkin ilkeler KVKK'nın 4. maddesinde düzenlenmiştir. Kişisel verilerin işlenmesi ilkeleri unutulma hakkı ile doğrudan alakalıdır. Çünkü unutulma hakkı talep edildiğinde inceleme yapılırken konunun bir kısmı kişisel verilere ilişkin olduğu için kanunlarca düzenlenmiş ilkeler yol gösterici olmaktadır. Bazı ilkeler de doğrudan unutulma hakkı talebi incelenirken mahkemeler tarafından dikkate alınmaktadır.

Kişisel verilerin işlenmesi ilkelerinden ilki hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma ilkesidir. Bu ilke KVKK'nın 4. maddesinin 2. fıkrasının a bendinde düzenlenmiştir. Kişisel verilerin işlenmesi bakımından hukuka uygun olma konusunda sadece KVKK veya özel hukuk kanunları aklı gelmemelidir çünkü tüm hukuk düzeni bakımından işlemenin geçerli olması gereklidir. Dürüstlük kuralına uygun olma ise TMK'nın 2. maddesi kapsamında herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır şeklinde ifade edilen kapsamda değerlendirilmelidir. Kişisel veriler açık rıza veya kanundaki diğer şartları sağlasa bile dürüstlük kuralına uygun olarak işlenmezse kişisel verilerin işlenmesi hukuka aykırı olacaktır¹⁵⁰.

Kişisel verilerin işlenmesi ilkelerinden bir diğeri ise KVKK'nın 4. maddesinin 2. fıkrasının b bendinde yer alan gerektiğinde güncel ve doğru olması hususudur¹⁵¹. Kişisel veriler kişilerin doğru bilgilerini içermek zorundadır. Doğru bilgi içermemesi yukarıda değinilen ilkelerden hukuka ve dürüstlük kuralına uygun olma şartını sağlamayıp aynı zamanda Türk Ceza Kanunu kapsamında da suç teşkil edebilecektir. Gerektiğinde güncel olması gereken kişisel verilerin bu kapsamda unutulma hakkı ile birebir örtüştüğü görülmektedir. Doğru bilgilerin yer almaması başlı başına kişisel verilerin kaldırılması sebebi oluşturup unutulma hakkının konusuna girmemektedir. Güncel olmama ise unutulma

¹⁵⁰ Kaya, İ. S., Tolun, Y. (2022), *Türkiye’de, Avrupa’da ve California’da Kişisel Verilerin İşlenmesi* (2.Baskı), s.63.

¹⁵¹ Bu hususu bir örnek ile açıklamak gerekirse; kişinin bir bankaya kredi almak için başvuru yaptığında yapılacak olan kişisel veri işleme faaliyeti finansal verilerin işlenmesi olacaktır. Güncel ve doğru bilgiler olması gerekir ki kişinin kredibilitesi ölçülebilsin, bunun sonucunda da hem kişi hem de banka adına doğru sonuçlar alınabilsin. Keklikkiran, D. A. s.27

hakkının sebebini de oluşturmaktadır. Bir diğer ifadeyle unutulma hakkında zaman unsuru bölümünde de açıklandığı üzere aradan uzun süre geçtikten sonra hukuka, dürüstlük kuralına ve mevzuat hükümlerine uygun olsa da kişinin unutulma hakkı talep edebilmesi mümkün olacaktır.

KVKK'nın 4. maddesinin 2. fıkrasının c bendinde yer alan belirli, açık ve meşru amaçlar¹⁵² için işleme kişisel verilerin bir diğer işleme ilkesidir. Bu ilke kişisel verilerin işlenmesi açısından önem arz etmektedir. Çünkü sadece halkın merak duygusunu gidermek amacıyla yapılan kişisel verilerin işlenmesinin meşru bir amaç doğrultusunda yapıldığı net olarak söylenemez. Bu kapsamda da kişisel verileri işlenen kişi unutulma hakkı talep ederek verisinin yayından kaldırılmasını sağlayabilecektir. Örnek vermek gerekirse dünyaca ünlü B şirketinin yöneticisi A'nın özel yaşantısının medya kurumları aracılığıyla gündeme getirilmesi, A açısından unutulma hakkını talep edebilmesinin temelini oluşturabilir. Fakat burada tekrar etmek gerekir ki unutulma hakkı talebi değerlendirildiğinde halk açısından önemli görülen kişilerin unutulma hakkını kullanması talebinin kabul edilebilirliği daha az olmaktadır.

Kişisel verilerin işlenmesi ilkelerinden bir diğeri ise KVKK'nın 4. maddesinin 2. fıkrasının c bendinde işlendikleri amaçlarla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma ilkesidir. Kişisel veriler işlenirken veri sorumlusu tarafından bir amaçla işlenmekle ve bu amaç doğrultusunda sınırlı ve ölçülü¹⁵³ olması gerekmektedir.

Kişisel verilerin işlenmesi ilkelerinden beşincisi ise KVKK'nın 4. maddesinin 2. fıkrasının d bendinde yer alan ilgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilmesidir. Bu kapsamda da kişisel veriler hukuka ve kanuna uygun olarak işlenmiş olsa dahi kişisel verilerin ilelebet işlenmeye devam edilmemesi gerekir. Kişisel verilerin bir kısmı mevzuatta öngörülen süre kadar muhafaza edilmek zorundadır. Ardından mevzuat çerçevesinde gerekli işlemlerin yapılması gerekir. Bu bakımdan unutulma hakkı ile benzerlik göstermektedir. Fakat burada unutulma hakkının kullanılması hukuka uygun bilgilerden oluşması ile ayrılık göstermektedir. Hukuka uygun şekilde kişisel veriler işlendikten sonra belirli bir süre geçmesi üzerine o verilerin silinmemesi hukuka aykırı veri işleme anlamına gelecektir.

¹⁵² Kişisel verilerin belirli, açık ve meşru amaçlar doğrultusunda işlenmesi ilkesinin temel amacı denetimin azalmasının önüne geçmektir. Ayrıca açık şekilde veri işleyen tarafından verisi işlenecek olan kişiye verilen bilgilendirme sonucunda alınan açık rıza dışında diğer konularda da veri işleme faaliyeti yapılamayacağı anlamına da gelmektedir. Uyarer, S. G. (2020), *Kişisel Verilerin Korunması ve Türk Ceza Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması*, s.126.

¹⁵³ Bu husus aslında genel olarak hukuk devleti olmanın getirmiş olduğu bir sonuçtur. Temel hakların sınırlandırılması hususunda da bir orantılılık olması gerekir. Bu yüzden de amaç ve araç arasında bir ölçülülük ilkesi olması zorunludur. Özdemir, H. (2021), *Türkiye'de Kişisel Verilerin Korunması, Kişisel Verilerin Korunması Alanında Yeni Gelişmeler Sempozyumu*, s.154.

Son olarak; Kurul aynı zamanda unutulma hakkına ilişkin rehber ilkeler de yayınlamıştır¹⁵⁴. Bu rehber ilkeler içerisinde de “*Kişisel Verileri Koruma Kurulu Tarafından Kişilerin Ad ve Soyadı ile Arama Motorları Üzerinden Yapılan Aramalarda Çıkan Sonuçların İndeksten Çıkarılmasına İlişkin Değerlendirmede Dikkate Alınacak Kriterler*” bölümü yer almaktadır. Bu bölümde yer alan kriterler ise “*ilgili kişinin kamusal yaşamda önemli bir rol oynaması, arama sonuçlarının öznesinin çocuk olması, içeriğin doğruluğu, kişinin çalışma hayatı ile ilgisi, ilgili kişi hakkında hakaret, onur kırıcı, iftira niteliğine sahip olması, özel nitelikli kişisel veri niteliği taşıması, güncelliği, kişi hakkında önyargıya sebep olması, kişi açısından risk doğurması, kişinin kendisi tarafından yayımlanma durumu, gazetecilik faaliyeti kapsamında işlenen verileri kapsamı, yayınlanmasında yasal zorunluluk olması, ceza gerektiren bir suçla ilgili*” olmasıdır. Bir başka şekilde ifade edilecek olursa; kişiler, ad ve soyadı ile arama motorlarında arama yaptığında çıkan sonuçların listelenmemesini talep ettiğinde Kurul’un açıklamış olduğu bu ilkeler doğrultusunda karar verilmesi gerekeceğini belirtmiştir.

5. KVKK Kapsamında Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi

KVKK’nin 7.maddesinde kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale getirilmesi konusunda madde düzenlenmiştir. Bu madde metni şu şekildedir: “*Bu Kanun ve ilgili diğer kanun hükümlerine uygun olarak işlenmiş olmasına rağmen, işlenmesini gerektiren sebeplerin ortadan kalkması hâlinde kişisel veriler resen veya ilgili kişinin talebi üzerine veri sorumlusu tarafından silinir, yok edilir veya anonim hâle getirilir*”. Madde metninden anlaşılabileceği üzere hukuka uygun şekilde işlendikten sonra işleme sebepleri ortadan kalktığında kişisel verilerin resen veya ilgilinin talebi üzerine silinmesi gerekecektir. Bu hususta önemli olan nokta, işleme sebeplerinin ortadan kalkmasının anlamı veri işleme faaliyetinin hukuka aykırı hale gelmiş olmasıdır. Hukuka aykırı veriler de açıklandığı üzere unutulma hakkının konusunu teşkil etmemektedir. Fakat internet ortamından silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale getirilmesi unutulma hakkı sonucunda meydana gelen durum ile aynı olacaktır.

Bu konuda değinilecek bir diğer kısım ise verilerin silinmesinden, yok edilmesinden veya anonim hale getirilmesinden ne anlaşılması gerektiğidir. Çünkü unutulma hakkı talebi sonucunda kişilere ait bilgiler silinmeyebilir anonimleştirilebilecektir. Bu konuda yol gösterici olması açısından Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik¹⁵⁵’in tanımlar kısmının incelenmesi gerekir. Kişisel verilerin silinmesi ilgili yönetmeliğe göre “*kişisel verilerin silinmesi, kişisel verilerin ilgili kullanıcılar için hiçbir şekilde erişilemez ve tekrar kullanılamaz hale getirilmesi işlemidir.*” şeklinde tanımlanmıştır. Kişisel verilerin yok edilmesi ise “*kişisel verilerin*

¹⁵⁴ <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/11b6fd99-d42a-45b1-a009-21f2d36ded21.pdf> Erişim Tarihi: 15.10.2022.

¹⁵⁵ 28.10.2017 tarihli Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/10/20171028-10.htm> Erişim Tarihi: 15.10.2022

yok edilmesi, kişisel verilerin hiç kimse tarafından hiçbir şekilde erişilemez, geri getirilemez ve tekrar kullanılamaz hale getirilmesi işlemidir.” ifadeleriyle açıklanmıştır. Son olarak anonim hale getirme de “kişisel verilerin anonim hale getirilmesi, kişisel verilerin başka verilerle eşleştirilse dahi hiçbir surette kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilemeyecek hale getirilmesidir.” şeklinde yönetmelikte düzenlenmiştir.

C. Unutulma Hakkının Türk Medeni Hukuku Çerçevesinde İncelenmesi¹⁵⁶

Unutulma hakkının kapsamı; tanımından da anlaşılacağı üzere hukuka uygun şekilde internet ortamında bulunan kişilere ait bilgilerden oluşmakta fakat aynı zamanda TMK’nin kişilik haklarını koruyucu hükümleri ile unutulma hakkı arasında da benzerlik bulunmaktadır. Bu bakımdan tarafımızca her ne kadar hukuka aykırı bilgilerin internetten unutulmasını talep etme imkanı unutulma hakkı aracılığıyla mümkün olmasa da aralarında bulunan benzerlikten ötürü unutulma hakkının Türk Medeni Hukuku çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir. Bu bölümde detaylı şekilde inceleme yapılmayacak olup tezin üçüncü bölümünde unutulma hakkının kullanılmasının Türk Hukuku kapsamında değerlendirilmesi yapılırken ayrıntılı açıklama yapılacaktır. Çünkü Türk Hukuku’nun yürürlükteki mevzuatı açısından unutulma hakkı özelinde bir düzenleme bulunmamakta, içerdiği bazı hükümler bakımından unutulma hakkının koruduğu hukuki değerleri koruyan birtakım düzenlemeler bulunmaktadır. Bu düzenlemelerden bir tanesi de TMK’de bulunan kişiliği koruyucu hükümlerdir.

Kişiliğin korunması konusunda TBK¹⁵⁷’de haksız fiil hükümleri düzenlense de kişilik zararı söz konusu olduğunda ilk olarak uygulanması gereken hükümler TMK’nin 24. ve 25.maddeleridir¹⁵⁸. Bu konuda kişiliği koruyucu çeşitli imkanlar bulunmaktadır. Bu imkanlar saldırıya son verme davası, saldırı tehlikesinin önlenmesi davası, saldırının hukuka aykırılığının tespiti davasıdır¹⁵⁹. Unutulma hakkının Türk Hukuku bakımından uygulanma yöntemleri bölümünde detaylı şekilde bu davaların şartlarının neler olduğuna değinileceği için bu bölümde sadece birer örnek vererek açıklamak yerinde olacaktır. Saldırıya son verme davası unutulma hakkıyla da bağlantılı olarak bir kişi hakkında bir gazetenin internet arşivinde şeref ve itibarını hukuka aykırı şekilde zedeleyecek bir içeriğin yer almasıdır. Saldırı

¹⁵⁶ Bilgi için bkz: Üçüncü Bölüm, III.

¹⁵⁷ TBK’nin 49.maddesi ve devamında haksız fiile ilişkin hükümler bulunmakta olup TMK’nin 58.madde kişilik hakkının zedelenmesini düzenlemektedir: “Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir. Hâkim, bu tazminatın ödenmesi yerine, diğer bir giderim biçimi kararlaştırabilir veya bu tazminata ekleyebilir; özellikle saldırıyı kınayan bir karar verebilir ve bu kararın yayımlanmasına hükmedebilir.” <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6098.pdf> Erişim Tarihi: 03.11.2022.

¹⁵⁸ TMK’nin 24.maddesi: “Hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir. Kişilik hakkı zedelenen kimsenin rızası, daha üstün nitelikte özel veya kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması sebeplerinden biriyle haklı kılınmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır.” TMK’nin 25.maddesi: “Davacı, hâkimden saldırı tehlikesinin önlenmesini, sürmekte olan saldırıya son verilmesini, sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespitini isteyebilir. Davacı bunlarla birlikte, düzeltmenin veya kararın üçüncü kişilere bildirilmesi ya da yayımlanması isteminde de bulunabilir. Davacının, maddî ve manevî tazminat istemleri ile hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın vekâletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesine ilişkin istemde bulunma hakkı saklıdır. Manevî tazminat istemi, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez; miras bırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçmez. Davacı, kişilik haklarının korunması için kendi yerleşim yeri veya davalının yerleşim yeri mahkemesinde dava açabilir.” <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf> Erişim Tarihi: 03.11.2022.

¹⁵⁹ Akipek, J., Akıntürk, T., Ateş, D. s.397-400. Ayan, M., Ayan N. s. 110.

tehlikesinin önlenmesi davasına ise örnek olarak bir gazetenin bir sanatçı hakkında yayınlacağı ilginç resimlerini duyurmasına karşı açılacak dava verilebilir¹⁶⁰. Tespit davası ise hukuka aykırı davranışın tespitine ilişkin olup internet ortamında yer alan kişiye ait bir bilgi silinmiş olsa dahi bu dava açılabilir.

D. Unutulma Hakkının Adli Sicil Kanunu¹⁶¹ Çerçevesinde İncelenmesi

Lekelenmeme hakkının ve rehabilitasyon hakkının tarihsel olarak unutulma hakkının temellerini oluşturmuş olması unutulma hakkının tarihsel gelişimi bölümünde açıklanmıştı. Adli Sicil Kanunu kapsamında da özellikle rehabilitasyon hakkı önem arz eden bir kavramdır. Bu sebeple ilk olarak lekelenmeme hakkı, ardından rehabilitasyon hakkı açıklanacak olup ardından Adli Sicil Kanunu ve unutulma hakkı ilişkisi değerlendirilecektir.

Lekelenmeme hakkı, masumiyet karinesinin bir görünüşü olup kişinin toplum gözünde itibarının korunmasını amaçlayan, insan onuru ile ilişkili olan, ulusal ve uluslararası hukuk tarafından korunan bir haktır¹⁶². Bir başka şekilde ifade edilecek olursa lekelenmeme hakkı, bir kişi üzerinde suçsuzluk karinesi teşkil etmekte, kişinin suç işlediğinin kesin olarak tespit edilmesine kadar kişinin suçsuz olduğu karene olarak kabul edilmektedir¹⁶³. Bu çerçevede lekelenmeme hakkının unutulma hakkıyla bağlantılı olduğu görülmektedir. Kişinin ister kendi yapmış olduğu bir fiil olsun isterse başkası tarafından ona atfedilen bir husus olsun, kişinin bu prangadan kurtulmasını, şeref ve itibarını korumasını amaçlamaktadır. Burada unutulma hakkından ayrıldığı nokta, lekelenmeme hakkının sadece ceza hukukunun bir konusu olmasıdır fakat unutulma hakkı çok daha kapsamlı bir şekilde kişinin onurunu, itibarını ve açıklandığı üzere manevi olarak kendini gerçekleştirmesinin önünü açmaktadır. Rehabilitasyon hakkı ise bir kişi hakkında ceza mahkumiyeti kararı verilmesi ve kararın üzerinden uzun zaman geçmesi neticesinde, aynı unutulma hakkında olduğu gibi yeni bir sayfa açmasına imkân tanıyan bir hak olmasıdır¹⁶⁴. Rehabilitasyon hakkının bir bakıma Türkiye'deki karşılığı da Adli Sicil Kanunu'ndaki çeşitli hükümlerde görülmektedir.

Bu açıklamaların ardından ilk olarak Adli Sicil Kanunu'nun 2. maddesinde “*Hakkında Türk mahkemeleri veya yabancı ülke mahkemeleri tarafından kesinleşmiş ve Türk Hukukuna göre tanınan mahkûmiyet kararı bulunan Türk vatandaşları ile Türkiye’de suç işlemiş olan yabancıların kayıtları da dahil tüm adli sicil bilgileri; mahallinde bilgisayar ortamına aktarılmasını takiben, Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğündeki Merkezî Adli Sicilde tutulur.*” şeklinde düzenleme bulunduğu görülmüş, Adli Sicil Kanunu'nun 4.maddesinde ise hangi bilgilerin tutulacağı yazılmıştır. Buna göre, adli sicilde yer alan bilgiler, kişilerin kişisel veri olarak adlandıracağımız bilgilerinden

¹⁶⁰ Akipek, J., Akıntürk, T., Ateş, D. s.399.

¹⁶¹ 5352 Sayılı 25.05.2005 Tarihli, Adli Sicil Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5352.pdf> Erişim Tarihi: 30.10.2022.

¹⁶² Akıncı, F. (2020), “Lekelenmeme Hakkı”, TAAD, 11/43: s.177-199.

¹⁶³ Durmaz, B. Z. (2021), “Ceza Muhakemesi Hukukunda İspat Bakımından İfade ve Sorgu”, s.31-33.

¹⁶⁴ Turgut, s.23-25.

oluşmaktadır. Unutulma hakkının bilgi unsuru ile tamamen örtüşen bir durum bulunmaktadır. Bu noktada önemli olan bir diğer husus, adli sicil kayıtlarının Adli Sicil Kanunu’nun 7. maddesi uyarınca “İlgili kişiye veya vekâletnamede açıkça belirtilmek koşuluyla vekiline”, “Kamu kurum ve kuruluşlarına, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına” ve “Yabancı devletler tarafından istenilen adli sicil bilgileri mütekabiliyet esasına göre” verilebilmesidir. Bu çerçevede adli sicil kayıtları toplumun tamamına açık bilgilerden oluşmamaktadır. Bu durumu destekleyen bir diğer husus ise “Adli sicil ve arşiv bilgileri gizlidir. Bu bilgiler, görevlilerce açıklanamaz ve bu Kanun hükümlerine göre verilen kişi, kurum ve kuruluşlarca verilmiş amacı dışında kullanılamaz.” şeklinde düzenlenen Adli Sicil Kanunu’nun 11. maddesidir.

Unutulma hakkıyla bağlantılı olan bir diğer konu ise adli sicil kayıtlarının silinmesinin Adli Sicil Kanunu’nun 9. maddesinde düzenlenmiş olmasıdır. Buna göre “(1) Adli sicildeki bilgiler; a) Cezanın veya güvenlik tedbirinin infazının tamamlanması, b) Ceza mahkûmiyetini bütün sonuçlarıyla ortadan kaldıran şikâyetten vazgeçme veya etkin pişmanlık, c) Ceza zamanaşımının dolması, d) Genel af, Halinde Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğünce silinerek, arşiv kaydına alınır. (2) Adli sicil bilgileri, ilgilinin ölümü üzerine tamamen silinir. (3) Türk vatandaşları hakkında yabancı mahkemelerce verilmiş olup 4’üncü maddenin birinci fıkrasının (f) bendine göre adli sicile kaydedilen hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûmiyet hükümleri, kesinleştiği tarihten itibaren mahkûmiyet kararında belirtilen sürenin geçmesiyle, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğünce adli sicil kayıtlarından çıkartılarak arşiv kaydına alınır. Adli para cezasına mahkûmiyet hükümleri ile cezanın ertelenmesine ilişkin hükümler, adli sicil kaydına alınmadan doğrudan arşive kaydedilir.” şeklinde düzenlenmiş olup aynı kanunun 12. maddesinde¹⁶⁵ silinme süreleri ayrıca düzenlenmiştir.

Adli Sicil Kanunu kapsamında kişilerin bilgilerinin silinmesi, açıklandığı üzere her ne kadar talep edilebilecek olsa da bu bilgilerin internet ortamında yer almaması veya internet ortamında yer almış olsa bile topluma açık olmaması sebebiyle Adli Sicil Kanunu unutulma hakkından ayrılmaktadır. Unutulma hakkının mekan unsuru bölümünde açıklandığı üzere de unutulma hakkı sadece internet ortamında yer alan bilgilerden oluşmaktadır. Unutulma hakkının bilgi unsuru da “alenileşmiş” bilgilerden oluşmaktadır. Sonuç olarak Adli Sicil Kanunu, insanın unutulma ve yeni bir sayfa açma ihtiyacının sadece internetle birlikte ortaya çıkmadığını kanıtlamaktadır. Fakat internetle birlikte bu ihtiyaç yeni bir hak olan unutulma hakkını ortaya çıkartmıştır.

¹⁶⁵ “Madde 12- (1) (Değişik: 5/4/2012-6290/2 md.) Arşiv bilgileri; a) İlgilinin ölümü üzerine, b) Anayasanın 76 ncı maddesi ile Türk Ceza Kanunu dışındaki kanunlarda bir hak yoksunluğuna neden olan mahkûmiyetler bakımından kaydın arşive alınma koşullarının oluştuğu tarihten itibaren; 1. Yasaklanmış hakların geri verilmesi kararı alınması koşuluyla onbeş yıl geçmesiyle, 2. Yasaklanmış hakların geri verilmesi kararı alınması koşulu aranmaksızın otuz yıl geçmesiyle, c) Diğer mahkûmiyetler bakımından kaydın arşive alınma koşullarının oluştuğu tarihten itibaren beş yıl geçmesiyle, tamamen silinir. (2) Fiilin kanunla suç olmaktan çıkarılması halinde, bu suçtan mahkûmiyete ilişkin adli sicil ve arşiv kayıtları, talep aranmaksızın tamamen silinir. (3) Kanun yararına bozma veya yargılamanın yenilenmesi sonucunda verilen beraat veya ceza verilmesine yer olmadığı kararının kesinleşmesi halinde, önceki mahkûmiyet kararına ilişkin adli sicil ve arşiv kaydı tamamen silinir. (4) (Ek: 24/11/2016-6763/40 md.) Akıl hastalığı nedeniyle hükmedilen güvenlik tedbirlerine ilişkin kayıtlar, infazının tamamlanmasıyla tamamen silinir.” <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5352.pdf> Erişim Tarihi: 30.10.2022.

E. Unutulma Hakkının 5651 Sayılı Kanun Hükümleri¹⁶⁶ Çerçevesinde İncelenmesi

5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un özellikle 9. maddesi unutulma hakkıyla doğrudan bağlantılıdır. Bu maddenin başlığı içeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesidir. Unutulma hakkı da genel olarak internette yer alan bilgilerin unutulması amacı taşıması sebebiyle bu kanunun özellikle 9. maddesinin incelenmesi gerekmektedir. Kanunun 9. maddesinin 1. fıkrasına bakıldığında *"İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden gerçek ve tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşlar, içerik sağlayıcısına, buna ulaşamaması hâlinde yer sağlayıcısına başvurarak uyarı yöntemi ile içeriğin yayından çıkarılmasını isteyebileceği gibi doğrudan sulh ceza hâkimine başvurarak içeriğin çıkarılmasını ve/veya erişimin engellenmesini de isteyebilir."* şeklinde bir düzenleme yapıldığı görülecektir. Bu düzenlemeye göre, kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişiler içeriğin kaldırılmasını ve çıkarılmasını talep edebileceklerdir. Bu hususta tezin ilgili bölümleri ile alakalı çeşitli konular dikkati çekmektedir. Açıklandığı üzere unutulma hakkının kullanılması sonucunda ortaya çıkması muhtemel sonuçlar ilgili Kanun hükmü ile paralellik göstermektedir. Aynı zamanda koruduğu hukuki değerler iki kurum açısından da benzerdir. Bu yüzden iki kurumun birbirinden ayrıldığı nokta kişilik haklarının ihlali noktasında toplanmaktadır. Unutulma hakkı daha geniş şekilde, kişilik hakları yürürlükteki hukuk bakımından ihlal edilmese bile talep edilebilirken içeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesi kişilik hakları ihlalinde söz konusu olacaktır. Bunun dışında, birbiriyle benzerlik gösteren ve bu iki kurum açısından dikkat çeken ilk husus tüzel kişilerin de bu talepte bulunabileceğine ilişkindir. Savunduğumuz görüşe göre, unutulma hakkının tüzel kişiler tarafından da talep edilebilmesi kanunun bu maddesi ile paralellik göstermektedir. Bir diğer husus ise içeriğin yayından çıkarılması talebi içerik sağlayıcısına da iletilebilecektir. Bu noktada unutulma hakkı konusunda da yol gösterici olmuştur. Bu yüzden unutulma hakkı talepleri de benzer kurum olan içeriğin yayından kaldırılmasında olduğu gibi içerik sağlayıcısına da başvuru yapılarak kullanılabilecektir.

İlgili Kanunun 9. maddesinin ilk fıkrasının uygulanabilmesi için prima facie (ilk bakışta ihlal) durumu söz konusu olduğunda, başvurucuya olumlu karar verilmesi gerekir. Öğretiye göre de ilk bakışta ihlal olduğu durumlarda ancak Kanun'un 9. maddesi uygulanmalıdır çünkü eğer ilk bakışta ihlal durumu dışındaki diğer durumlar için de başvurular kabul edilirse bilgiye erişim hakkının orantısız şekilde engellenmesi gündeme gelecektir¹⁶⁷. Zaten kişilik haklarının ilk bakışta ihlal edilmediği durumlar

¹⁶⁶ 5651 Sayılı 04.05.2007 Tarihli İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun <https://www.mevzuat.gov.tr/Mevzuatmetin/1.5.5651.Pdf> Erişim Tarihi:03.11.2022.

¹⁶⁷ Turgut, s.372.

bulunuyorsa TMK'nin kişiliği koruyucu hükümlerine başvurulabilecektir. AYM¹⁶⁸ de benzer şekilde *“Bu sebeplerle genel olarak koruma tedbirlerinin ve özel olarak da başvuruya konu İnternet yayınına erişimin engellenmesi tedbirinin alınmasının haklılığı, ancak bir görünüşte haklılık veya “ilk bakışta” (prima facie) haklılık olarak nitelendirilebilir. Başka bir deyişle mevcut başvuruya konu erişimin engellenmesi kararının dayanağı olan 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinde öngörülen sulh ceza hâkiminin yirmi dört saat içinde duruşma yapmaksızın, karşı tarafı dinlemeksizin, delil toplamaksızın, talepte bulunan tarafından kendisine sunulan delillerle sınırlı bir inceleme sonunda erişimin engellenmesine karar vermesi usulünün istisnai olduğunun kabul edilmesi gerekir. Bu usul ancak İnternet yayınının kişilik haklarını apaçık bir şekilde ihlal ettiğinin daha ilk bakışta anlaşıldığı durumlarda işletilebilir. Bir kimsenin çıplak resimlerinin veya video görüntülerinin yayımlanması gibi kişilik haklarının ihlal edildiğinin daha ileri bir inceleme yapmaya gerek olmaksızın ilk bakışta anlaşılabildiği hâllerde 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinde öngörülmüş olan istisnai usul işletilebilir.”* şeklinde karar vererek ilk bakışta ihlalin söz konusu olduğu durumlarda ancak bu madde uygulanmalıdır demektedir.

İlgili Kanun'un 9. maddesinin 4. fıkrasına göre *“Hâkim, bu madde kapsamında vereceği erişimin engellenmesi kararlarını esas olarak, yalnızca kişilik hakkının ihlalinin gerçekleştiği yayın, kısım, bölüm ile ilgili olarak (URL, vb. şeklinde) içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle verir. Zorunlu olmadıkça internet sitesinde yapılan yayının tümüne yönelik erişimin engellenmesine karar verilemez. Ancak, hâkim URL adresi belirtilerek içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle ihlalin engellenemeyeceğine kanaat getirmesi hâlinde, gerekçesini de belirtmek kaydıyla, internet sitesindeki tüm yayına yönelik olarak erişimin engellenmesine de karar verebilir.”* şeklinde düzenleme yapılmıştır. Bu noktada hem unutulma hakkı hem de içeriğin yayından kaldırılması veya erişimin kaldırılması açısından iki taraflı bir sorun söz konusu olacaktır. İlk olarak, başvuru tarafından yapılan başvurular mutlaka URL belirterek yapılmak zorundadır. Bu durumda başvuru kendi kişilik haklarını ihlal eden URL adreslerini tek tek tespit etmek durumunda kalacaktır. Bu durum ise kişilik haklarını ihlal eden tüm URL'lerin tespitinin zor olması sebebiyle hakkın kullanımını zorlaştırmaktadır. Kanun'un 9. maddesinin 9. fıkrası her ne kadar bu durumu kolaylaştırmak için *“Bu madde kapsamında hâkimin verdiği içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararına konu kişilik hakkının ihlaline ilişkin yayının başka internet adreslerinde de yayınlanması durumunda ilgili kişi tarafından Birliğe müracaat edilmesi hâlinde mevcut karar bu adresler için de uygulanır.”* şeklinde bir hüküm getirmiş olsa da bütün URL'lerin tespiti internet ortamının genişliği karşısında zor gözükmetedir. İkinci olarak, Kanun'un 9. maddesi incelendiğinde erişimi engellenen kimsenin ifade özgürlüğü son derece kısıtlanmış olacaktır.

¹⁶⁸ Anayasa Mahkemesi, 2014/5552 Başvuru Numaralı, 26/10/2015 Karar Tarihli, 14/12/2017 Resmi Gazete Tarihli başvuru. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/5552> Erişim Tarihi: 03.11.2022.

Özellikle ilgili Kanun'un 9. maddesinin 2. fıkrasına ve 6. fıkrasına göre içerik veya yer sağlayıcı talebi cevaplandırılacak yahut hâkimin 24 saat içinde karara bağlayacak olması ifade özgürlüğünün kısıtlanması durumunu daha da ağırlaştırmaktadır. Bu yüzden Kanun'un ifade özgürlüğünü de koruyucu mekanizmalar getirmesi daha yerinde olurdu. Kanun'un 9. maddesinin 6. fıkrasına göre her ne kadar itiraz usulü öngörülmüş olsa bile bu usul açıklandığı üzere sadece ilk bakışta ihlalin var olup olmadığını inceleyecektir. İtirazın olumsuz sonuçlanması sonucunda genel mahkemelerde dava açılması söz konusu olup yargılama sürecinin uzun olması sebebiyle ifade özgürlüğü zarar görebilecektir. Tezin öneriler kısmında detaylı şekilde açıklanacağı üzere hem kişilik haklarının ihlalinde hem de ihlal durumu söz konusu olmasa bile unutulma hakkı başvurularında yeknesak ve çatışan hakları dengeleyen bir düzenlemenin getirilmesi bu bakımdan mecburidir.

İlgili Kanun'un 9/A maddesi de özel hayatın gizliliği nedeniyle içeriğe erişimin engellenmesi hususunu düzenlemektedir. Bu maddeye göre *“İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatının gizliliğinin ihlal edildiğini iddia eden kişiler, Kuruma doğrudan başvurarak içeriğe erişimin engellenmesi tedbirinin uygulanmasını isteyebilir.”* şeklinde düzenleme yapılmış olup Kurum da Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu¹⁶⁹'dur. Kurum Birliğe bildirir ve 24 saat içinde erişim sağlayıcılar tedbirin uygulanmasını yerine getirir. Birlik de Erişim Sağlayıcıları Birliğini¹⁷⁰ ifade etmektedir. Aynı zamanda başvuru yapan kişi ilgili Kanun'un 9/A maddesinin 5. fıkrasına göre 24 saat içinde sulh ceza hakimliğine başvurusunu sunmak durumundadır. Hakimlik 48 saat içerisinde sonuca bağlamaktadır. Bu madde açısından da yukarıda açıklandığı üzere iki taraflı sorunlar bulunmaktadır.

Söz konusu Kanun'un incelenmesi bu şekilde olup AYM'nin bu konu hakkında vermiş olduğu bir karar önem arz etmektedir. Çünkü Kanun'un uygulanması açısından açıklandığı üzere birtakım hakların ihlali söz konusu olabilecektir. Ayrıca bahsedilen karar, unutulma hakkının talep edilmesi sonucunda talebin değerlendirilme aşamasına da faydalı olacak detaylar barındırmaktadır. İlgili karar AYM'ye yapılmış olan 2014/5552 başvuru numaralı Ali KIDIK başvurusudur¹⁷¹. AYM'ye yapılan bireysel başvuru incelenmesine bakıldığında ilk olarak somut olayın açıklanması gerekir. Başvurucu 1989 yılından itibaren gazeteci olarak çalışmakta olup bir internet sitesinin sahibi konumundadır. 2014 yılında da sahibi olduğu internet sitesinde Türk Hava Kurumu'nun (THK) başkanlığını yapan bir kişi hakkında beş ayrı yazı yayımlamıştır. Yazılar ilgili kişinin başvurusu üzerine yayımdan kaldırılmıştır. Yazıların içeriğine bakıldığında ilk yazı “THK'yı batırırsan 20 Tırnağımla Yakana Yapışırım” başlığı taşıyan THK'nın İranlılara satılmasının hata olduğunu belirten yazıdır. İkinci yazı ise “Bu Belge Şok Edecek” başlığıyla THK'nın borçlarını içermektedir.

¹⁶⁹ <https://www.btk.gov.tr/> Erişim tarihi: 03.11.2022.

¹⁷⁰ <https://www.esb.org.tr/> Erişim tarihi: 03.11.2022.

¹⁷¹ Anayasa Mahkemesi, 2014/5552 Başvuru Numaralı, 26/10/2015 Karar Tarihli, 14/12/2017 Resmi Gazete Tarihli başvuru. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/5552> Erişim Tarihi: 03.11.2022.

Üçüncü yazı “Ye Babam Ye! Ne Zaman Doyacaksınız” başlığına sahip içerisinde içeriği kaldırtan kişi hakkında THK üzerinden haksız kazanç sağladığını belirten ifadeler yer almaktadır. Dördüncü yazı ise “Türk Hava Kurumu Uçurumun Eşiğinde” başlığıyla okuyuculara sunulmuş, haberin içeriğine bakıldığında da içeriği kaldırtan ve THK’nın o dönem başkanı olan kişiye karşı akrabalarını yüksek maaşlarla işe aldığıyla alakalı iddialara yer verilmiştir. Bu yazılar üzerine THK yöneticisi Ankara 5. Sulh Ceza Mahkemesine başvuruda bulunmuş ve içeriğin kaldırılmasını sağlamıştır. Mahkeme yapılan haberlerin ifade ve haber verme sınırını aştığını, hakaret boyutuna ulaştığını, masumiyet karinesinin ihlal edildiğini belirterek kişilik haklarının ihlal edildiğine karar vermiştir. Ardından bireysel başvuruda bulunan kişi tarafından yayımlanan diğer yazı da THK yöneticisi tarafından talep edilen içeriğin kaldırılması talebinin Ankara 5. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilmesiyle kaldırılmıştır. Bu kararlara karşı itirazlar da Ankara 14. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından gerekçesiz olarak reddedilmiştir. Somut olay bu şekilde olup AYM tarafından ilk olarak 5651 sayılı Kanun’un 9. maddesi belirtilmiştir. Ardından da ifade özgürlüğünün demokratik toplumdaki önemine ilişkin uluslararası hukuktan örnekler verilmiştir. İfade özgürlüğü ve itibarın korunması hakkında da AİHM kararları örnek gösterilerek bir dengelenmenin olması gerektiğine değinmiştir. AYM aynı zamanda gazetecilere iddialarını savunma imkanının da verilmesi gerektiğini önemle belirtmiştir. Ardından, AYM değerlendirmesini Anayasanın 26. ve 28. maddelerinde düzenlenen düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti ve basın hürriyeti açısından yapacağına karar vermiştir. Bu hürriyetlerin kısıtlanması ise Anayasanın 13. maddesinde yer alan hususlara göre olabilecektir. Bu konuda AYM basın özgürlüğünün sınırlandırılmasını demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük esası kapsamında değerlendirmiştir. AYM bu noktada unutulma hakkıyla da bağlantılı olarak internet haberciliğini de basın özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir. İfade özgürlüğü kapsamı kısmında da AYM *“siyasetçilerin, kamuoyunca tanınan kişilerin ve kamusal yetki kullanan görevlilerin gördükleri işlev nedeniyle daha fazla eleştiriye katlanmak durumunda olduğunu ve bunlara yönelik eleştirinin sınırlarının çok daha geniş olduğunu her zaman vurgulamıştır”* şeklinde ifade ederek ifade özgürlüğünün sınırlarının kişiye ve duruma göre değişkenlik göstereceğini belirtmiştir. Bu husus özellikle unutulma hakkı taleplerinde önem arz etmektedir. AYM ardından basının ödev ve sorumlulukları olduğunu, özgürlüğün sınırsız olmadığını ve iyi niyetli şekilde hareket edilerek gerçeğin çarpıtılmasının kabul edilebilir eleştiri sınırlarını aşabileceğini de belirtmiştir. Söz konusu başvurunun incelenmesinde de Anayasanın 17. maddesinde koruma altına alınan kişilerin şeref ve itibarı ile belirtilen basın ve ifade özgürlüğünün dengelenmesi gerektiğini önemle ifade etmiştir. Bu noktada AYM çeşitli kriterler belirleyerek bu dengenin sağlanacağını söylemiştir. Bu kriterler AYM’ye göre şu şekildedir:

“i. Söz konusu yayının gerçek olup olmadığı

- ii. Yayında kamu yararı bulunup bulunmadığı, genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı
- iii. Toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı
- iv. Haber verilirken özle biçim arasındaki dengenin korunup korunmadığı
- v. Haber veya makalenin yayımlanma şartları
- vi. Haber veya makalenin konusu, bunlarda kullanılan ifadelerin türü, yayının içeriği, şekli ve sonuçları
- vii. Habere yönelik kısıtlamaların niteliği ve kapsamı
- viii. Haberde yer alan ifadelerin kim tarafından dile getirildiği
- ix. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük derecesi ile ilgili kişinin önceki davranışları
- x. Kamuoyu ile diğer kişilerin kullanılan ifadeler karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı”.

Belirtilen bu kriterler aynı zamanda unutulma hakkı taleplerinin değerlendirilmesi konusunda önem arz etmektedir. Özellikle kamu yararının bulunup bulunmaması, genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkının olup olmaması, toplumsal ilginin varlığı, ünlülük derecesi kriterleri tamamen unutulma hakkının kabul edilebilirliği ile bağlantılıdır.

AYM aynı zamanda 5651 sayılı Kanun’un 9. maddesi değerlendirmesini yaparak somut olayı değerlendirmiştir. Bu kapsamda da erişimin engellenmesinin bir koruma tedbiri kararı olduğunu belirtmiştir. Bu tedbir kararı tarafımızca da açıklandığı üzere süresiz şekilde uzayabileceğinden, üretilen içeriğe karşı yapılan başvurularda karşı tarafın savunma imkanının bulunmadığını ve bu sebeplerle ilk bakışta haklılık durumu söz konusu olduğunda kanunun ilgili maddesinin uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Tüm bu açıklamalar sonucunda AYM bahsedilen ilkeleri de baz alarak yerinde olarak yapılan bireysel başvuruya kabul edilebilir kararı vermiştir.

Yargıtay, 5651 sayılı Kanun’un değerlendirmesini de içeren birçok karar vermiştir. Bu kararlardan bir tanesinde güncelliğin erişimin engellenmesi talebine ret kararı verilmesi için önemli bir kriter olduğuna karar vermiştir. Yargıtay’ın vermiş olduğu kararın içeriğine bakıldığında, yapılmış olan haberin internet arşivinde yer almasından sonra haberin içeriğine ilişkin yeni gelişmelerin eklenerek

tekrardan haberleştirilmesi haberin güncel olduğunun göstergesi olarak kabul edilmiştir¹⁷². Bu noktada konunun unutulma hakkı ile benzerliği olması sebebiyle şu hususa dikkat edilmesi gerekir. Kişilerin unutulma hakkı talebi olduğunda, talep ettikleri içeriklerin süre açısından değerlendirilmesi yapılırken ilgili içerik konusunda en son yapılan düzenleme tarihi üzerinden değerlendirme yapılmalıdır. Örnek vermek gerekirse birçok sosyal medya platformu kişilerin paylaşımları sonrasında kişilere o paylaşımı düzenleme imkânı tanımaktadır. Bunun sonucunda kişiler örneğin 5 yıl önce yapmış oldukları paylaşımları dahi düzenleme imkânı bulmaktadırlar. Eğer kişilerin o paylaşımları açısından unutulma hakkı talebi söz konusu olursa, bu durumda düzenleme tarihi üzerinden değerlendirme yapılması yerinde olacaktır.

Sonuç olarak unutulma hakkı ile 5651 sayılı Kanun her ne kadar iç içe gözüксе bile hukuka aykırılık ve kişilik haklarının ihlali konularında aralarında ayrılık bulunmaktadır. Kişilik hakları ihlal edilmeden de unutulma hakkına başvuru yapılabilir. Bu yüzden eğer kişilerin kişilik hakları ihlal ediliyorsa 5651 sayılı Kanun'un yöntemi kullanılarak internet ortamında yer alan bilgilerinin silinmesi talep edilebilecektir. Fakat bu durum mümkün değilse, bu durumda unutulma hakkı talebinin gündeme gelmesi söz konusu olacaktır. Ayrıca belirtilen husus dışında iki kurum da birbiri ile benzerlik göstermekte, bu yüzden kanun koyucu tarafından hem unutulma hakkı hem de internet içeriklerinin kaldırılması veya engellenmesi hususunda yeknesak bir düzenleme yapılarak diğer haklarla da çatışmalarının dengelenmesi gerekmektedir.

II. UNUTULMA HAKKININ ULUSAL MAHKEMELERİN KARARLARINDAKİ GÖRÜNÜMÜ

A. Anayasa Mahkemesi Kararları Çerçevesinde Unutulma Hakkı

Bireysel başvuru Türk Hukuk'una 12.09.2010 tarihli referandumla birlikte girmiştir. Buna göre 5982 sayılı Kanun¹⁷³'un 18. maddesi Anayasanın 148. maddesini değiştirmiştir¹⁷⁴. Bu değişiklikle kişilerin belirli şartlar altında AYM'ye bireysel başvuru yaparak temel hak ve hürriyetlerinin daha iyi korunması amaçlanmıştır. AYM'ye bireysel başvuru yapılabilmesi için de hem usule hem esasa ilişkin birtakım şartların birlikte sağlanması gerekir. Unutulma hakkı açısından önemli olan ise esasa ilişkin şartlardır. Bu şartlara bakıldığında başvuru tarafından yapılan başvurunun anayasada güvence altına

¹⁷² Yargıtay 4. H.D., 2016/13753 E., 2018/6374 K. 22.10.2018 Karar Tarihi. <https://ea70330bbfe919e2312426c9be35e661274d7d97.vetisonline.com/> Erişim Tarihi: 03.11.2022.

¹⁷³ 13.05.2010 resmi gazete yayın tarihli 5982 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/05/20100513-1.htm> Erişim Tarihi: 20.10.2022

¹⁷⁴ 1982 Anayasası 148.maddesinin bireysel başvuru ile alakalı olan 3.4. ve 5.fikraları şu şekildedir: “Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır. Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz. Bireysel başvuruya ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.” <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf> Erişim Tarihi: 20.10.2022.

alınmış temel hak ve özgürlüklerden olması veya AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerde yer alan hak ve özgürlükler kapsamında yer alması, yapılmış olan başvurunun kamu gücü işlemlerine karşı olması (kamu gücü geniş bir kavram olup yargı kararları da kamu gücü kavramının içerisinde yer almaktadır), başvuran kişinin ihlal edilen güncel ve kişisel bir hakkının doğrudan etkilenmesi ve son olarak başvurudan önce olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gereklidir¹⁷⁵. Unutulma hakkı da ilk olarak anayasada güvence altına alınmış olan temel hak ve özgürlüklerden olup aynı zamanda AİHS kapsamında da yukarıda açıklandığı üzere korunmaktadır. Bir başka husus ise başvuru yapan kişiler tüm yargı yollarını kullandıktan sonra eğer halen belirtilen hakların ihlal edildiğini düşünüyorlarsa bu durumda AYM'ye usul şartlarına da uyarak başvuru yapabilmektedirler. Bu çerçevede de unutulma hakkı talebiyle AYM'ye birçok başvuru olmuştur. Bu başvuruların sıradaki bölümde kronolojik olarak değerlendirilmesi yapılacaktır.

1. 2013/5653 Başvuru Numaralı 03.03.2016 Tarihli Kararı ve Değerlendirilmesi

AYM'nin unutulma hakkı konusunda vermiş olduğu ilk karar N.B.B. başvurusu hakkında vermiş olduğu karardır¹⁷⁶. Karara konu olan olayın özeti şu şekilde yapılabilir: Başvurucu hakkında ulusal çapta yayın yapan bir gazetenin internet arşivinde 1998 yılına ait 2 ve 1999 yılına ait 1 haber olmak üzere toplamda 3 adet içerik bulunmaktadır. Bu içerikler başvurucunun uyuşturucu kullanma iddiasıyla yapılan bir ceza yargılaması neticesinde almış olduğu adli para cezasına ilişkindir. Başvurucu haber sitesinin internet arşivinde yer alan ve kendisi hakkında bilgiler içeren bu içeriklerin kaldırılmasını 02.04.2013 tarihinde basın kuruluşuna ihtar çekerek talep etmiştir. İçeriklerin internet sitesinin arşivinden kaldırılmaması üzerine İstanbul 36. Sulh Ceza Mahkemesine başvuru yapılmış, mahkeme başvuruyu kişilik haklarının ihlal edildiğini belirtilerek kabul etmiştir. Ardından yapılan itiraz neticesinde İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi 28.05.2013 tarihli 2013/235 değişik iş kararı ile sulh ceza mahkemesinin vermiş olduğu kararı kişilik haklarının ihlal edilmediği gerekçesiyle kaldırmıştır.

AYM kararın ilgili hukuk bölümünde öncelikle *İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun*'un 9. maddesine, sonrasında ise Basın Kanun'un 3. maddesiyle birlikte Yargıtay HGK'nin 7/6/2015 tarihli ve E.2014/4-56, K.2015/1679 sayılı kararına atıf yapmıştır. AYM değerlendirme bölümünde ilk olarak AYM'ye başvuru yapabilmek için olağan hukuk yollarının tüketilip tüketilmediğini tartışmıştır. Bunun sonucunda da başvurucunun internet sitesine başvurmasını ve ardından sulh ceza hakimliğine başvuru yapmasını yeterli olarak kabul etmiştir. Bu konuda kararın ilgili bölümünde yer alan *"bu yayının bir an önce kaldırılması ile sağlanacağı"*¹⁷⁷ şeklinde ifadesi de bunu kanıtlar niteliktedir. Bir başka ifadeyle,

¹⁷⁵ Hamdemir, B. (2018), *Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru* (2.Baskı), s. 179-254.

¹⁷⁶ 2013/5653 Başvuru Numaralı, 03.03.2016 karar tarihli, 24.08.2016 Resmi Gazete tarihli N.B.B. başvurusu. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/5653> Erişim Tarihi: 20.10.2022.

¹⁷⁷ 2013/5653 Başvuru Numaralı, 03.03.2016 karar tarihli, 24.08.2016 Resmi Gazete tarihli N.B.B. başvurusu. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/5653> Erişim Tarihi: 20.10.2022.

unutulma hakkı taleplerinin internet ortamında yer alan bilgilerden oluştuğu, bu bilgilerin kolayca herkes tarafından ulaşılabilceğı ve internette yer aldığı sürece müdahalenin devam ettiğini belirtmiştir. Buradan haber niteliğinde olmayan bilgilerin de unutulma hakkı kapsamında değerdendirebileceğı sonucu çıkmaktadır. Bu durum ise savunduğumuz görüş açısından isabetlidir¹⁷⁸. AYM ardından konuya ilişkin ilkeleri açıklamış, Anayasanın 20. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak Anayasanın 17. maddesi birinci fıkrası bakımından değerdendirme yapmıştır. Bu noktada unutulma hakkıyla alakalı olarak kanaatimizce doğru bir değerdendirme yapmıştır. Bu değerdendirme ise *“şeref ve itibara yönelik bir müdahalenin Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrası kapsamında incelenebilmesi için gerekli olan belirli bir ağırlık eşiğini aşması ve müdahalenin öngörülebilir şekilde kişinin kendi eylemleri sonucu ortaya çıkmaması ön koşulları İnternet üzerinden uzun süredir devam eden yayınlar açısından farklı değerdendirilmelidir. İnternet ortamının sağladığı ulaşılabilirlik, yaygınlık, haber ve fikirlerin depolanmasındaki ve muhafazasındaki kolaylık dikkate alındığında yayımlandığı tarihte belirli ağırlık eşiğini aşmayan veya kişinin kendi eylemlerinden kaynaklanan haberlerin İnternet ortamında uzun süre erişebilir kalması kişilerin şeref ve itibarını zedeleyebilir.”*¹⁷⁹ şeklindedir. Bu noktada kişinin kendi eylemlerinden kaynaklanan hususların ifade edilmesi önem arz etmektedir. Çünkü unutulma hakkının kullanımının bir kısmını da kişilerin kendi rızaları ile paylaşmış olduğu sosyal medya paylaşımları oluşturmaktadır. Bir diğer husus ise; AYM, kişisel verilerin korunması ile de konunun yakından alakalı olduğunu belirterek Anayasanın 20. maddesinin üçüncü fıkrasına atıf yapmıştır. AYM, kişisel verilerin korunmasının kişinin onurunun korunması ve kişiliğini serbestçe geliştirmesiyle alakalı olduğunu belirtmiş, kişisel verilerin işlenmesinden sonra da kişilerin kişisel verilerinin silinmesini talep etme hakkı olduğuna değinmiştir. Bu konuda, unutulma hakkının ilgili olduğu diğer haklar ve koruduğu hukuki değerder bölümünde açıklandığı üzere, AYM kanaatimizce isabetli değerdendirmelerde bulunmuştur.

AYM, kararda unutulma hakkının yeni bir sayfa açma anlamına geldiğini belirtmiş, aynı zamanda unutulma hakkını Anayasanın 5. maddesinde düzenlenen devletin temel amaç ve görevleri ile ilişkilendirerek devlete pozitif bir yükümlülük¹⁸⁰ yüklendiğini belirtmiştir. Bu husus unutulma hakkının uygulanmasına ilişkin önerilerimizde detaylı şekilde anlatılacak olan konu ile yakından ilgilidir. Çünkü unutulma hakkı konusunda devletin pozitif bir yükümlülüğü bulunmakta, bu yükümlülük sonucunda da

¹⁷⁸ Turgut, C. s.160. Benzer şekilde unutulma hakkının sadece internette yer alan haberlerin değil aynı zamanda başka paylaşımlarında unutulma hakkına girebileceğı şeklinde karar verilmesinin doğru olduğu görüşünü desteklemektedir.

¹⁷⁹ 2013/5653 Başvuru Numaralı, 03.03.2016 karar tarihli, 24.08.2016 Resmi Gazete tarihli N.B.B. başvurusu. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/5653> Erişim Tarihi: 20.10.2022.

¹⁸⁰ Işık, S. K. (2020), *Avrupa Veri Koruma Hukukuna Anayasal Bir Bakış*, s.24-32: *Vatandaşın birtakım haklar için devletin yerine getirmesini talep ettiği haklara Jellinek’e göre pozitif statü hakları denilmektedir. Bu haklara örnek olarak eğitim hakkı veya çalışma hakkı verilebilmektedir. Vasak ise hakları kuşaklara ayırarak değerdendirmektedir. Birinci kuşak haklar medeni ve siyasal haklar, ikinci kuşak haklar ise devletten pozitif bir yükümlülüğün yerine getirilmesinin talep edildiğı haklar olarak değerdendirilmekte, üçüncü kuşak haklar ise çevre hakkı ve su hakkı gibi kollektif nitelikte haklardan oluşmaktadır. Son olarak dördüncü kuşak haklar ise üzerinde net bir fikir birliği olmasa da teknolojik gelişmeler ile ortaya çıkan veya çıkacak olan hakları ifade etmektedir.*

kişilerin unutulma hakkını kullanabileceği uygun önlemlerin alınması gerekmektedir. AYM'nin kararında da devlete pozitif yükümlülük yüklemesi bu bakımdan önem arz etmektedir.

AYM, kararda unutulma hakkı konusunda birtakım ilkeler de belirtmiştir. Bu ilkeler AYM'ye göre; *"bir İnternet haberinin unutulma hakkı kapsamında İnternet'ten çıkarılabilmesi için yayının içeriği, yayında kaldığı süre, güncelliğini yitirme, tarihsel bir veri olarak kabul edilememe, kamu yararına katkısı (toplumsal açıdan haberin değeri, haberin geleceğe ışık tutan niteliği) habere konu kişinin siyasetçi veya ünlü olup olmadığı, haber veya makalenin konusu, bu bağlamda haberin olgusal gerçekler ya da değer yargısı içerip içermediği, halkın ilgili veriye yönelik ilgisi gibi"*¹⁸¹ şeklindedir. Kanaatimizce haberin yayında kaldığı süre her ne kadar denge testinde önemli olmuş olsa bile her zaman tek başına bir anlam ifade etmemektedir. Hatta yayında az süreyle kalmış olsa bile bazı durumlarda unutulma hakkı kişiler tarafından kullanılabilirdir. Bu kapsamda, somut olayda 14 yıllık süre konusunda da açıkça bir değerlendirme yapılması yerinde olurdu. Diğer bir ifadeyle, AYM her ne kadar sonuç kısmında 14 yıllık sürenin yeterli bir süre olduğunu belirtmiş olsa da yeterli bir sürenin ne olduğu konusunda değerlendirme yapmamıştır. Somut olaydaki kişinin siyasi veya medyatik kişi olmaması, haberin içerik olarak uzun süreli internet haber arşivinde kalması, kamunun haber alma hakkını tam manasıyla desteklememesi, istatistiki veya bilimsel çalışmalar için kullanılacak bilgileri içermemesi ve son olarak internet üzerinden haber almanın yaygınlaştığı günümüzde bilgilerin güncelliğini çok daha kısa sürede yitirmesi nedenlerinden dolayı somut olayda 5 yıl gibi bir sürenin geçmiş olması bile unutulma hakkının kullanılmasını engellemeyecekti. AYM somut olaya yürürlükteki hukuku uygulamadan önce, unutulma hakkıyla çatışan düşüncüyü açıklama ve yayma özgürlüğü ile basın özgürlüğü konusunda bir denge mekanizması oluşturabilmesi amacıyla değerlendirmelerde bulunmuştur. Bunu da ilk olarak anayasanın 26. ve 28. maddelerinden başlayarak yapmış; internet içerisinde yer alan bilgilerin de anayasanın bu maddelerinin korumasından faydalandığını belirtmiştir. Özellikle internet haber arşivinin de bu korumalardan yararlanacağını ifade etmiştir. Bunun sınırının da anayasa çerçevesinde *"başkalarının şöhret veya haklarının, özel veya aile hayatlarının"* olduğuna dikkat çekmiştir.

AYM somut olay bakımından da ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü, kişilerin haber alma ve fikirlere ulaşma özgürlüğüyle kişilerin manevi varlıklarını geliştirebilmeleri arasında dengenin sağlanması gerektiğini ifade etmiştir. Bu dengenin oluşturabilmesi için de her somut olayda farklı değerlendirme yapılması gerekir. AYM'de somut olaydaki ceza yargılamasının haberini *"haber konusunun, haberin arşivde kolaylıkla ulaşılabilir kılınması için gerekli toplumsal açıdan haber*

¹⁸¹ 2013/5653 Başvuru Numaralı, 03.03.2016 karar tarihli, 24.08.2016 Resmi Gazete tarihli N.B.B. başvurusu. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/5653> Erişim Tarihi: 20.10.2022.

*değerinin devam ettiği veya haberin geleceğe ışık tutacak nitelikte bir haber olduğu söylenemez.*¹⁸² şeklinde ifade etmiştir. Son olarak AYM 14 yıl öncesinin bir haber olması sebebiyle haberin güncel olmadığını, istatistiki veya bilimsel amaçlar ile kullanılamayacağını, başvurunun siyasi veya medyatik kişi olmamasını da göz önünde bulundurarak başvurunun talebini kabul etmiştir.

AYM kararında kanaatimizce dikkat çekici olan bir başka husus *“yapılacak değerlendirme sonucunda unutulmayı etkin kılacak farklı yöntemler benimsenebilir.”* şeklinde ifade edilen bölümdür. Bu bölüm açısından ileride unutulma hakkının uygulanması konusunda açıklayacağımız üzere unutulma hakkının kullanılması sadece bir şekilde olmamaktadır. Çatışan hakların dengelenmesi açısından da en uygulanabilir, diğer haklara en az zarar veren ve kişinin menfaatini en iyi şekilde koruyacak yöntemin uygulanması gerekecektir. AYM’nin de bu konuda vermiş olduğu ilk kararda bu hususun önünü açmış olduğu gözükmektedir. Çünkü unutulma hakkının sadece internette yer alan kişiye ait bilginin silinmesi şeklinde kullanılması kabul edildiğinde ya diğer haklar ile çatışması sonucunda unutulma hakkının kabul edilebilirliği uygulanamayacak düzeyde azalacak ya da diğer hakların özüne zarar verilecektir. Bu bakımdan da unutulma hakkının, açıklanacağı üzere internet platformlarından kaldırma dışındaki yöntemlerin de uygulanarak kullanılması sağlanacaktır.

Bir başka husus ise kararda da ifade edildiği üzere başvurunun ceza yargılaması haberinin gerçeği yansıtmadığının iddia edilmemesi durumudur. Bu yüzden unutulma hakkının gerçeği yansıtan doğru bilgilerden oluştuğu sonucu da çıkmaktadır. Çünkü gerçeği yansıtmayan bir haber söz konusu olduğunda unutulma hakkının kullanılması söz konusu olmayacak, kişilerin kişilik haklarının ihlal edilmesi sebebiyle diğer araçlar kullanılacaktır.

Bu karar için yapılacak bir başka değerlendirme ise bu kararın unutulma hakkına ilişkin ilk karar olmasıdır. Çünkü bu karardan önce AYM’nin kararlarında unutulma hakkının doğrudan kararlara konu olduğu görülmemiştir. Bunun sebebi ise unutulma hakkının mekan unsuru bölümünde de açıklandığı üzere unutulma hakkına sadece internet ortamında yer alan bilgiler için başvurulabilmesidir. AYM de bu konuda kararında *“İnternet’in yaygın kullanımı ile ortaya çıkan bu durum basının İnternet’i etkin olarak kullanmasıyla beraber ifade ve basın özgürlükleri ile şeref ve itibarın korunması arasındaki dengeyi ilkinin lehine bozmuştur. İfade ve basın özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı, eşit düzeyde koruma gerektiren temel hak ve özgürlüklerdir. Bu nedenle bozulan dengenin her iki temel hak arasında tekrar kurulması zorunluluk olmuştur.”*¹⁸³ şeklinde ifade ederek internetin getirdiği bir hak olarak unutulma hakkını tanımlamaktadır.

¹⁸² 2013/5653 Başvuru Numaralı, 03.03.2016 karar tarihli, 24.08.2016 Resmi Gazete tarihli N.B.B. başvurusu. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/5653> Erişim Tarihi: 20.10.2022.

¹⁸³ 2013/5653 Başvuru Numaralı, 03.03.2016 karar tarihli, 24.08.2016 Resmi Gazete tarihli N.B.B. başvurusu. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/5653> Erişim Tarihi: 20.10.2022.

2. 2014/18260 Başvuru Numaralı ve 04.10.2017 Tarihli Kararı ve Değerlendirilmesi¹⁸⁴

AYM'nin kabul edilemez şeklinde vermiş olduğu kararın ilk olarak olay ve olgularına bakıldığında bir öğretmenin başvuru evinde ölü bulunması üzerine iki başvurudan birine beraat diğerine ise mahkûmiyet hükmü kurulmuş olduğu görülmektedir. Karar Yargıtay 1. Ceza Dairesi tarafından 12.11.2012 tarihinde onanarak kesinleşmiştir. Somut olay internet haber sitelerinde "*Yasak aşk cinayetine 10 yıl hapis*", "*Birçok kez cinsel ilişkiye girdim*", "*Yasak aşk cinayetine zanlıları hakim karşısında*", "*Öğretmenin katili sevgilisinin eşi çıktı*", "*Cinsel ilişkiye girdim, dost hayatı yaşamadık*" şeklinde başlıklar kullanılarak haberleştirilmiştir. Bu haberlerin ardından 2014 tarihinde başvuruların kaldırılması amacıyla Adana 5. Sulh Ceza Hakimliği'ne başvuruda bulunmuş, hakimlik 16/9/2014 tarihinde başvuruların talebine ret kararı vermiştir. Hakimlik, kararını yapılmış olan haberin kamunun faydasına olacağı, topluma mal olan kişilerin toplumu ilgilendirdiği ve bu sebeple de ilginç haber başlığı kullanılabileceği şeklinde gerekçelendirmiştir. Başvurular karara itiraz etmiş olsa da Adana 1. Sulh Ceza Hakimliğinin 13/10/2014 tarihli kararı ile itiraz reddedilmiştir.

AYM'nin önüne açıklandığı şekilde gelen başvurunun AYM tarafından değerlendirilmesine bakıldığında da AYM ilk olarak Anayasanın 17. maddesi çerçevesinde kişilerin şeref ve itibarının korunmasını manevi varlık olarak değerlendirmiştir. Ardından Anayasanın 26. maddesinde yer alan "*Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti*" kapsamında internet üzerinden yapılan paylaşımların da ifade özgürlüğünden yararlanacağını belirtmiştir. Bu açıdan AYM haberlere ve fikirlere ulaşma özgürlüğünü de kapsayan bir şekilde ifade özgürlüğünü değerlendirmiştir. Aynı zamanda AYM, basının gözetleyicilik faaliyetini de yerine getirdiğini ve basın faaliyeti içerisinde yer alan internet arşiv bilgilerinin internetten kaldırılmasının basın özgürlüğüne müdahale edeceğini ifade etmiştir. Diğer yandan, basın özgürlüğünün "*başkalarının şöhret veya haklarının, özel veya aile hayatlarının*" korunması söz konusu olduğunda sınırlandırılabileceğini belirterek unutulma hakkı ile ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü arasında bir dengenin kurulması gerektiği konusunda değerlendirme yapmıştır. AYM N.B.B. kararına da atıf yaparak unutulma hakkı konusunda devletin pozitif bir yükümlülüğü olduğunu, kişilerin yeni bir sayfa açma ihtiyacının unutulma hakkı ile sağlanıp Anayasanın koruduğu manevi varlığı geliştirme hakkından kaynaklandığını belirtmiştir. AYM ardından unutulma hakkının uygulanması konusunda her türlü talebin kabul edilemeyeceğini ve belirli kriterlerin olduğunu ifade ederek N.B.B. kararına atıf yapmıştır. Buna göre AYM bu kriterleri "*yayının içeriği, yayında kaldığı süre, güncelliğini yitirme, tarihsel bir veri olarak kabul edilememe, kamu yararına*

¹⁸⁴Anayasa Mahkemesi, 2014/18260 Başvuru Numaralı, 04.10.2017 Tarihli Kararı.
<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/18260> Erişim Tarihi: 27.10.2022.

*katkısı (toplumsal açıdan haberin değeri, haberin geleceğe ışık tutan niteliği) haber veya yazıya konu kişinin siyasetçi veya ünlü olup olmadığı, haber veya yazının konusu, bu bağlamda haber ya da yazının olgusal gerçekler veya değer yargısı içerip içermediği, halkın ilgili veriye yönelik ilgisi*¹⁸⁵ şeklinde ifade etmiştir. AYM somut olay bakımından da başvuru haklarında yapılan haberin arşiv niteliğinde ve cinayete ilişkin olduğunu, haberle kamuoyunun ilgilendiğini belirtmiştir. AYM aynı zamanda başvuru haklarında olayın gerçeği yansıtmadığı iddiasının olmadığını dile getirmiştir. Son olarak AYM başvurunun haber yapıldıktan 5 yıl 3 ay sonra olduğuna dikkat çekip suçun infazının halen devam ettiğini ifade ederek yeterli sürenin geçmediğini, haberin güncelliğini koruduğunu belirtmiş ve kişilerin kimliklerini de dikkate alarak başvuruya karşı kabul edilemez kararı vermiştir. Bir diğer ifadeyle AYM denge testine tabi tuttuğu başvuruyu basın ve ifade özgürlüğünün daha ağır olduğundan bahisle unutulma hakkı talebini kabul etmemiştir.

Kanaatimizce AYM'nin vermiş olduğu karar yerinde olup birtakım eksiklikleri de içinde barındırmaktadır. İlk olarak, AYM'nin unutulma hakkı başvurusu konusunda denge testinin yapılması gerektiğini ve bu kriterleri N.B.B. kararında olduğu gibi belirtmesi hukuki belirlilik açısından önemlidir. Bir başka husus ise karar özelinde kişilerin kimliklerinin önemine değinerek değerlendirme yapması kanaatimizce yerindedir. Fakat AYM'nin N.B.B. kararında olduğu gibi unutulma hakkı konusunda yapılmış olan başvurunun süre konusundaki değerlendirilmesi yeterli değildir. Bu açıdan süre konusunda sadece yeterli sürenin geçmediği belirtilmiş ve toplumsal ilginin devam ettiği üzerinden karar verilmiştir. Fakat süre konusunda kanaatimizce daha detaylı açıklama yapılması yerinde olurdu. Ayrıca N.B.B. kararında olduğu gibi unutulma hakkının sadece internetten kaldırma açısından değil başka yöntemler aracılığıyla kullanılmasının mümkün olduğu dile getirilebilirdi. AYM'nin vermiş olduğu karara denge testi açısından bakıldığında; ifade ve basın özgürlüğünün somut olay bakımından internetten içerik kaldırılmasına oranla daha baskın olduğu açıktır. Fakat unutulma hakkının sadece internetten içerik kaldırılma olarak düşünülmemesi gerekmektedir. Örnek vermek gerekirse bir kişinin arama motoruna adının yazılması neticesinde çıkacak olan haberin ilk sayfalarda çıkmaması da unutulma hakkının, bir diğer ifadeyle yeni bir sayfa açma hakkının karşılanması anlamına gelebilecektir. Özellikle toplumun ilgisine mazhar olmuş bir olayın zaman geçtikten sonra güncelliğini yitirmesi muhtemeldir. Bunun sonucunda da somut olayda olduğu gibi üzerinden yeterli zaman geçmediği kanaatinde olduğunda içerik kaldırmadan daha ziyade içeriğin görünürlüğü zaman değerlendirilmesi

¹⁸⁵ Anayasa Mahkemesi, 2014/18260 Başvuru Numaralı, 04.10.2017 Tarihli Kararı.
<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/18260> Erişim Tarihi: 27.10.2022.

yapılarak azaltılabilecektir. Buna örnek de açıklandığı üzere içeriğin arama motorlarında ilk sayfalarda çıkmaması olabilir. AYM kararında bu konuda değerlendirme yapılmaması bir eksikliktir.

Kanaatimizce AYM'nin vermiş olduğu kararda kişilerin kimliklerinin daha detaylı şekilde incelenmesi gerekirdi. Karar açısından başvuru sahiplerinin öğretmen olması toplumsal olarak bilgi edinme konusunda başvuru sahiplerinin aleyhine bir durum meydana getirmektedir. Fakat bu hususta da sınırın net olması bile kriter ve ilke olarak çizilmesi gerekirdi. Çünkü kişilerin öğretmen olmasının her unutulma hakkı taleplerinin reddedileceği anlamına gelmemesi gerekir. Ayrıca öğretmen ve bir siyasetçinin de unutulma hakkı taleplerinin değerlendirilmesi aynı şekilde olmayacaktır. Bu açıdan AYM'nin bu konuda da bir değerlendirme yapması yerinde olurdu. Kanaatimizce de öğretmen olan kişilerin kamu görevlisi olması sebebiyle unutulma hakkı taleplerinde aleyhlerine bir durum olmuş olsa dahi unutulma hakkından faydalanmaları gerekir. Çünkü kişilerin öğretmen olarak meslek yapmaları, özellikle de devlet kurumlarında çalışmaları çeşitli şartlara bağlanmıştır. Bu şartların içerisinde ceza mahkumiyetinin olmaması da yer almaktadır¹⁸⁶. Bu açıdan zaten kişiler belirli suçlar bakımından memur olup kamu görevi yapamamaktadırlar. Bir diğer husus ise Adli Sicil Kayıtlarının silinmesi bölümünde de detaylıca açıklandığı üzere kişilerin sicillerinde işlenmiş olan suçlar ilelebet yer almamaktadır. İnternet ortamında kişilerin bilgilerine tüm toplumun ulaşabilmesi sebebiyle unutulma hakkı taleplerinin zaman unsurunun daha kısa sürelerde olması gerekir.

Bir başka husus ise her mesleğin kendi özelinde değerlendirilmesi gerekliliğidir. Örnek vermek gerekirse bir doktor ile bir öğretmenin unutulma hakkı talepleri aynı şekilde değerlendirilmeyecektir veya aynı meslek grubunda hiyerarşik olarak farklı konumlarda bulunan kişiler yine aynı şekilde değerlendirilmeyecektir. Çünkü toplumun haber ve bilgi edinme özgürlüğü çerçevesinde verilen örneklerdeki kişiler ayrı konumlarda yer almaktadır. Üst düzey bir bürokrat ile mesleğe yeni başlamış aynı kurumdaki bir memurun unutulma hakkı talepleri, toplum nazarında basın ve ifade özgürlüğü açısından aynı düzeyde olmadığından ötürü değerlendirme de buna göre yapılacaktır. Sonuç olarak, kanaatimizce AYM'nin vermiş olduğu karar her ne kadar doğru olsa da süre ve kişilik konusunda daha detaylı değerlendirme yapılması daha yerinde olurdu.

3. 2014/1808 Başvuru Numaralı ve 04.10.2017 Tarihli Kararının Değerlendirilmesi¹⁸⁷

¹⁸⁶ 657 Sayılı 14.07.1965 tarihli Devlet Memurları Kanunu 48.madde 5.fıkra: “Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak.” <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.657.pdf> Erişim Tarihi:27.10.2022.

¹⁸⁷ Anayasa Mahkemesi, 2014/1808 Başvuru Numaralı, 04.10.2017 tarihli kararı. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/1808> Erişim Tarihi: 30.10.2022.

AYM'nin unutulma hakkına ilişkin vermiş olduğu bu kararın özelliği ise başvurunun kişiliği ile alakalı olmasıdır. Bu bakımdan öncelikle karara konu olayın özeti anlatılacak, ardından AYM'nin olaya ilişkin vermiş olduğu karar ve bu karara ilişkin değerlendirmemiz açıklanacaktır.

AYM'ye yapılan bireysel başvuru, ulusal yayın yapan iki gazetenin internet arşivinde yer alan eski Esenyurt Belediye Başkanı hakkında yapılan haber ile alakalıdır. Başvurucunun belediye eski başkanının kardeşinin olduğu bu haber içeriğinde, başvurunun örgüt üyesi olması sebebiyle on ay hapis cezasına hükmedildiği yazılmıştır. Başvurucu da Yargıtay'ın bu hükmü bozduğunu ve haber içeriğinin kaldırılmasını Büyükçekmece 3. Sulh Ceza Mahkemesi'nden talep etmiş, mahkeme 18/11/2013 tarihinde ret kararı vermiştir. Ret kararına ilişkin yapılan itiraz da Büyükçekmece 6. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından reddedilmiştir.

AYM de diğer unutulma hakkı kararlarında olduğu gibi Anayasanın 17. maddesi kapsamında kişinin manevi varlığını geliştirmesi ve Anayasanın 26. maddesi çerçevesinde düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti üzerinden somut olayı değerlendirmiştir. Bu değerlendirme yapılırken de ifade özgürlüğünün içerisinde haber ve fikirlere ulaşma hürriyetinin de olduğu yine vurgulanmıştır. Bu hürriyetin de sınırlaması yine başkalarının şöhret veya haklarının, özel veya aile hayatlarının korunması olarak belirtmiştir. Bunun için de unutulma hakkı talebi ile ifade özgürlüğü arasında bir dengenin oluşturulması gerektiği konusunda değerlendirme yapmıştır. Dengenin sağlanmasında da diğer kararlarda olduğu gibi temel ilkeler tekrar edilmiştir¹⁸⁸. Bu ilkelerden sonra somut olay değerlendirmesinde AYM, başvurunun haberin gerçeği yansıtmadığı iddiasının olmadığını, söz konusu haberin üzerinden 4 yıl 8 aylık bir süre geçtiğini, Yargıtay'ın vermiş olduğu karar ile bireysel başvuru tarihi arasında 1 yıl 5 aylık bir sürenin olduğunu ve son olarak başvurunun kimliklerinin önemli olduğunu belirtmiştir. Bu yüzden de ifade ve basın özgürlüğü ile unutulma hakkı arasındaki çatışmanın değerlendirilmesinde; ifade ve basın özgürlüğünün somut olay açısından denge testi sonucunda tercih edilmesi gerektiğine karar vererek bireysel başvuruyu reddetmiştir. Ayrıca AYM tüm karar boyunca unutulma hakkı konusunda vermiş olduğu ilk karar olan N.B.B kararına atıflarda bulunmuştur.

Kanaatimizce, AYM'nin vermiş olduğu karar yerindedir. Bu karar özelinde dikkat edilmesi gereken husus başvurunun siyasi bir kişiliğe sahip olmasıdır. Günümüz dünyasında, özellikle internet ortamında yer alan bilgiler ile halk demokratik haklarını daha işlevsel kullanabilmektedir. Bu yüzden siyasi kişiler hakkında yapılmış olan haberler halkın bilgi alma özgürlüğü açısından değerlendirilerek siyasi kişiliğe sahip olan kişilerin unutulma hakkı taleplerinin kabul edilmesi zorlaştırılmalıdır. Fakat

¹⁸⁸ “Bir haber veya yazının unutulma hakkı kapsamında İnternet'ten çıkarılabilmesi için yayının içeriği, yayında kaldığı süre, güncelliğini yitirme, tarihsel bir veri olarak kabul edilememe, kamu yararına katkısı (toplumsal açıdan haberin değeri, haberin geleceğe ışık tutan niteliği) haber veya yazıya konu kişinin siyasetçi veya ünlü olup olmadığı, haber veya yazının konusu, bu bağlamda haber ya da yazının olgusal gerçekler veya değer yargısı içerip içermediği, halkın ilgili veriye yönelik ilgisi”.

bu değerlendirme yapılırken kişilerin başvuru anında ve sonrasında siyasi kişiliklerinin devam edip etmediği de incelenmelidir. Başvurucunun siyasi kişiliğinin devam edip etmemesi de başvurunun kabul edilebilirliği açısından önem arz edecektir. Bir diğer husus ise haberin içeriğinin değerlendirilmesidir. Somut olay bakımından değerlendirme yapılacak olursa, haberin ilk veriliş tarihinde Yargıtay kararı olmadığı için verilmiş olan mahkûmiyet kararı olayı doğru yansıtmaktadır. Fakat eğer kişi hakkında ilk derece mahkemesi mahkûmiyet kararı verirse ve ardından verilen karar bozularak kesinleşirse bu durumda haberin doğruluğu konusunda bir tartışma yapılması gerekebilecektir. Bu durumda da haberin eğer doğruyu yansıtmadığı söylenebilecekse, konu unutulma hakkının dışına çıkıp başka hukuki yöntemlerin kullanılması tartışılacaktır.

4. 2014/19685 Başvuru Numaralı ve 15.03.2018 Tarihli Kararı ve Değerlendirilmesi¹⁸⁹

AYM'nin unutulma hakkı konusunda vermiş bir diğer karar ise C.K. başvurusu hakkındadır. Somut olaya bakıldığında başvuru bir mankenlik ajansı sahibidir. 2004 yılında ajansın bünyesinde bulunan bir manken aşırı doz uyuşturucu sebebiyle hayatını kaybetmiştir. Bunun üzerine yapılan haberlerde; ajansın sahibinin tanık olarak açılmış olan ceza dosyasında dinlenildiği, ölen kişinin akrabasının ajans sahibini ölümden sorumlu tuttuğu, mankenin ajans sahibinin asistanı ile ilişkisi olduğu, ölen mankenin ve ajans sahibinin ortak arkadaşları olan bir transseksüel ile para karşılığı ilişkiye girdiği ve son olarak ajans sahibinin ölen eşinin de aşırı doz uyuşturucu kullanımdan öldüğü yer almıştır. Bu haberlerin internet ortamından kaldırılması amacıyla başvuru İstanbul 2. Sulh Ceza Hakimliği'ne başvuruda bulunmuş, 30/9/2014 tarihinde başvurusu reddedilmiş ve ardından yapmış olduğu itiraz da İstanbul 3. Sulh Ceza Hakimliği tarafından reddedilmiştir.

AYM açıklandığı şekilde olan olayın ilgili hukuk bölümünü ilk olarak 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 9. maddesi üzerinden yapmıştır. Ardından olayın değerlendirilmesine geçildiğinde, AYM diğer unutulma hakkı kararlarında olduğu gibi olayı Anayasanın 17. maddesi üzerinden kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkı ile ilişkilendirmiştir. Ardından bu hakkın somut olay bakımından çatıştığı diğer hak olan ifade ve basın hürriyeti konusunda değerlendirmelerde bulunmuş ve yerinde olarak internet içerisinde yer alan bilgilerin de ifade ve basın özgürlüğüne girdiğini belirtmiştir. Bu değerlendirmenin ardından AYM 5651 Sayılı Kanun'un 9. Maddesi Kapsamında tespitlerini şu şekilde ifade etmiştir: İnternet ortamında yer alan bilgilere erişimin engellenmesinin istisnai bir yol olup internette işlenen suçlarla etkin şekilde mücadele edilmeye yardımcı olduğunu fakat basın ve ifade özgürlüğünün orantısız şekilde kısıtlanmasının da önüne geçilmesi gerektiğini

¹⁸⁹ Anayasa Mahkemesi, 2014/19685 Başvuru Numaralı, 15.03.2018 Karar Tarihli, 17.05.2018 Resmi Gazete Tarihli Kararı. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/19685>.

belirtmiştir. Bu bağlamda, ilk bakışta açık şekilde hukuka uygun olmayan kişilik haklarına zarar veren bir durum söz konusu olduğunda yapılan başvuruya olumlu yanıt verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu konuda AYM'nin değerlendirmesi yerinde olup detaylı açıklama unutulma hakkının 5651 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmesi bölümünde verilmiştir. AYM bu açıklamasının ardından şeref ve itibara ilişkin bir müdahale yapıldığında TMK'nin 24. ve 25. maddelerine dayanılarak dava açılabilceğini ve bu dava içerisinde ihtiyati tedbir kararı alınabileceğini belirtmiş, ayrıca sebepsiz zenginleşme hükümlerine dayanarak da dava açılabilceğini belirtmiştir. Aynı zamanda, başvuruda bulunan kişi kendisine karşı suç işlendiğini düşünüyorsa kişinin Cumhuriyet savcılığına başvuruda bulunabileceğini açıklamıştır.

AYM somut olay değerlendirmesinde ise unutulma hakkı konusunda inceleme yapmaksızın yukarıda açıklandığı üzere diğer hukuki yöntemlerin kullanılmaması sebebiyle başvuru yollarının tüketilmemesi üzerinden kabul edilemezlik kararı vermiştir. Bu kadar, aşağıda açıklanacağı üzere kanaatimizce yerinde bir değerlendirme olmamıştır.

AYM'nin vermiş olduğu kabul edilemezlik kararına iki üye katılmamıştır. Bu konuda karşı oy gerekçesine bakıldığında üyeler, unutulma hakkının Anayasanın 5. maddesi, 17. maddesi ve 20. maddesinin sonucu olarak kişilerin yeni bir sayfa açma ihtiyacı sonucunda ortaya çıktığını belirtmişlerdir. Ardından N.B.B. kararına atıf yapılarak denge testinin uygulanması gerektiğini açıklamışlardır. Bu açıklamaya ek olarak da AYM'nin vermiş olduğu başvuru yollarının tüketilmemesi konusunda makul bir başarı sunacak, çözüm üretebilecek, kullanılabilir ve etkin bir yolun olması gerektiğini vurgulamışlardır. Başvurucunun sulh ceza hakimliğine başvurmasının olağan başvuru yollarını tükettiğinin göstergesi olarak değerlendirmişlerdir. Sonuçta, yerinde bir şekilde AYM'nin N.B.B. kararında olduğu gibi kabul edilebilir kararı verilmesi gerektiğini savunmuşlardır.

AYM'nin vermiş olduğu kabul edilemezlik kararının yerinde olduğu fakat farklı bir gerekçe ile karar verilmesi gerektiği konusunda da bir üyenin ayrı bir değerlendirmesi bulunmaktadır. Bu üyeye göre değerlendirmenin Anayasanın 17. maddesi üzerinden değil anayasanın 20. maddesi üzerinden yapılması gerekirdi. Çünkü Anayasanın 17. maddesinin özel hayatın korunmasını değil tüm hakların özünü düzenlediğini, Anayasanın 20. maddesinin ise özel olarak kişinin şerefini ve itibarını koruduğunu belirtmiştir. Kanaatimizce bu değerlendirme doğru olmayıp unutulma hakkının, tezin unutulma hakkının ilişkili olduğu haklar ile ilgili bölümünde de açıklandığı üzere, Anayasanın 17. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ve bu yüzden karar açısından Anayasanın 17. maddesi üzerinden yapılan değerlendirmenin yerinde olduğunu düşünmekteyiz.

AYM'nin oy çokluğuyla vermiş olduğu kabul edilemez kararının ise yerinde olmadığı görüşündeyiz. Çünkü AYM değerlendirme yaparken hukuki yöntemlerin tüketilmemesi üzerinden karar vermiştir. Fakat karşı oy gerekçesinde de açıklandığı üzere iç hukuktaki yöntemlerden en etkin, en hızlı

ve çözüm üreten yola başvuru sağlanmış ve sonucunda ret kararı alınmıştır. AYM'nin kararında açık şekilde sulh ceza hakimliğine başvurunun en hızlı sonuç veren yöntem olduğu belirtilmesine rağmen kararında başvuru yöntemlerinin tüketilmemesi üzerinden kabul edilemezlik kararı vermesi hukuken yerinde bir karar değildir.

5. 2014/17943 Başvuru Numaralı ve 05.10.2017 Tarihli Kararı ve Değerlendirilmesi¹⁹⁰

AYM unutulma hakkı konusunda bireysel başvuruda bulunan Fahri Göncü'nün başvurusu hakkında kabul edilemez kararı vermiştir. Kararın incelemesine geçmeden önce somut olaya bakıldığında; ulusal ölçekte yayın yapan bir gazetenin internet arşivlerinde Yargıtay'dan Polislere Gözaltı Uyarısı adı altında 18.12.2003 tarihinde bir haber yayınlanmıştır. Bu habere göre gözaltına alınan şahısların ifadesi dahi alınmadan şahıslar 20 saat gözaltında tutulmuş, sanıklardan olan ve aynı zamanda başvuru da olan Fahri Göncü'nün beraatine karar verilmiştir. Başvuruda kişi iş adamı olduğunu söylemiş, yapılan haberlerin maddi ve manevi varlığına zarar verdiğini ifade ederek içeriğin engellenmesi talebinde bulunmuş, Bakırköy 5. Sulh Ceza Hakimliği ise 21/8/2014 tarihinde talebi reddetmiştir. Yapılan itiraz da Bakırköy 1. Sulh Ceza Hakimliğinin 22/9/2014 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

AYM değerlendirilmesine bakıldığında ise; AYM unutulma hakkı konusunda yerinde olarak Anayasanın 17. maddesi üzerinden değerlendirme yapmış, kişinin maddi ve manevi varlığını gelişme hakkından bahsetmiştir. Aynı zamanda diğer unutulma hakkı kararlarında olduğu gibi Anayasanın 26. maddesinde yer alan düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti üzerinden denge testinin yapılacağını belirtmiştir. Bu denge testinin yapılmasından önce N.B.B. kararına atıf yaparak internet ortamında yer alan bilgilerin de ifade ve basın hürriyetine girdiği değerlendirmesini tekrarlamıştır. Ardından denge testinde diğer kararlarında olduğu gibi özellikle N.B.B. kararında kullanılmış olan ilkelere atıf yapmıştır. Son olarak AYM somut olaya ilişkin değerlendirmesinde, yapılmış olan haberin amacının polisin gözaltı tedbiri konusunda Yargıtay'ın görüşünü halka anlatmak ve bilgilendirmek olduğunu belirtmiştir. Haberin üzerinden 10 yılı aşkın süre geçmiş olsa dahi, kişilerin özgürlüğüne ve güvenliğine ilişkin içeriğe sahip olan bir haberin güncelliğini yitirmediğini, başvuru kişinin beraat kararı aldığı da haberde geçtiğini belirterek başvurunun reddine karar vermiştir.

Kanaatimizce AYM'nin vermiş olduğu karar kısmen yerindedir. Yukarıda açıklanan kararlarda da belirtildiği üzere unutulma hakkı sadece içeriğin kaldırılması şeklinde uygulanmamaktadır. Bu yüzden internette yer alan kişiye ait bilgilerin, kişilerin maddi ve manevi varlığının gelişmesi açısından sorun teşkil ettiği durumlarda ifade ve basın özgürlüğüne zarar vermeyecek birçok yöntemin aynı anda

¹⁹⁰ Anayasa Mahkemesi, 2014/17943 Başvuru Numaralı, 05.10.2017 Karar Tarihli Kararı. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/17943>.

düşünülmesi gerekmektedir. Somut olayda internette yer alan bu bilgilerin tamamen silinmesinin ifade ve basın özgürlüğüne net bir şekilde zarar vereceği açıktır. Bunun yerine; AYM'nin de kararında belirttiği üzere haberin içeriği Yargıtay'ın yaklaşımının ne şekilde olduğunu halka yansıtmak ve bilgilendirmek olduğu için kişinin ilgili haberde yer alması halkın bilgilenmesi açısından önem arz etmemektedir. Bu yüzden kişinin isminin anonimleştirilmesi ve haberin sadece isminin bulunduğu kısmının düzeltilmesi sağlanırsa hem unutulma hakkının amaçladığı hukuki korumaya ulaşılmış olacak hem de ifade ve basın özgürlüğü zarar görmeyecektir. AYM'nin kararının son bölümünde yer alan ve tarafımızca doğru bir tespit olmayan husus ise kişinin beraat aldığına ilişkin bilginin belirtilmesi noktasındadır. Yapılan haberde zaten doğru bilgiler yer almak zorundadır. Doğru bilgilerin yer almadığı bir durum söz konusu olduğunda unutulma hakkı değil diğer hukuki yöntemlerin kullanılması gerektiği defalarca açıklanmıştır. Bu yüzden, AYM'nin doğru olan bir bilginin varlığını unutulma hakkının kabul edilmemesine gerekçe göstermesi hukuken doğru olmamıştır. Bir başka husus ise AYM'nin başvurunun kimliği üzerinden değerlendirme yapmamasıdır. Somut olayda başvurunun iş insanı olması, unutulma hakkının diğer haklarla çatışması durumunda yapılan denge testinde önemli olacaktır. Bu konuda AYM'nin değerlendirme yapması da yerinde olurdu.

6. 2014/16026 Başvuru Numaralı ve 05.10.2017 Tarihli Kararı ve Değerlendirilmesi¹⁹¹

AYM unutulma hakkı konusunda vermiş olduğu bu kararda ise açıkça dayanaktan yoksun olması sebebiyle kabul edilemez kararı vermiştir. Somut olaya bakıldığında ise başvuru siyasi bir kişiliğe sahip olup başvuru hakkında bir internet sitesinde 28.06.2010 tarihinde Dede Zora Giriyor başlıklı bir yazı yayınlanmıştır. Yazı içeriğinde birçok akrabasının kamu kurumlarında işe başlamasından bahsedilmiş ve belediye değil aile şirketi şeklinde yazı bitirilmiştir. Aynı zamanda internet sitesinde 20/5/2013 tarihinde "*Büyük Şehrin Yeni Yıldızı*", 24/5/2013 tarihinde *G. Hanım Dava Açabilir*, 25/5/2013 tarihinde *Sabuktay G.yi Savunuyor* ve 26/5/2013 tarihinde *Kocaoğlu Yemeklere Şap Koydursun* başlıklı haberler yayınlanmıştır¹⁹². Haber içeriklerine bakıldığında ise akrabalık ilişkileri belirtilip akrabalarının görev aldığı konulardan bahsedilmiştir. Aynı zamanda internet haberi yapan gazeteci Facebook sayfasında da ilgili haberlere ilişkin yorum yaparak internet sitesinin URL'sini¹⁹³ vermiştir. Başvuru da haberin gerçeği yansıtmadığını belirtmiş, şeref ve itibarının zedelendiğini

¹⁹¹ Anayasa Mahkemesi, 2014/16026 Başvuru Numaralı ve 05.10.2017 Tarihli Kararı (G.Y. Başvurusu).

<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/16026>

¹⁹² Anayasa Mahkemesi, G.Y. başvurusu, paragraf 10.

¹⁹³ URL "Bir web sitesinin veya dosyanın İnternet üzerindeki konumu" şeklinde tanımlanmaktadır. <https://support.google.com/google-ads/answer/14095?hl=tr>
Erişim Tarihi: 30.10.2022

belirterek İzmir 2. Sulh Ceza Hakimliği'ne başvurmuştur. 20/8/2014 tarihinde başvurusu reddedilmiş, itiraz üzerine İzmir 3. Sulh Ceza Hâkimliği 01.10.2014 tarihinde itirazı reddetmiştir.

AYM ise incelemesine Anayasanın 17. maddesi kapsamında kişinin manevi varlığını geliştirmesi açısından değerlendirme yapmıştır. Yine aynı şekilde Anayasanın 26. maddesi çerçevesinde kişilerin ifade özgürlüğünü belirterek internet üzerinden yapılan haberlerin veya paylaşımların da ifade özgürlüğünden faydalanacağını açıklamıştır. Ayrıca AYM basın ve ifade özgürlüğü ile unutulma hakkı taleplerinin birbirleri ile çatıştığından bahisle dengeleme faaliyetinin yapılması gerektiğini ve bu faaliyetin de belirli ilkeler doğrultusunda olacağını N.B.B. kararına atıf yaparak ifade etmiştir. AYM son olarak somut olayın değerlendirmesini yaptığında yapılan haberlerin halkı bilgilendirme amacı taşıdığını, haberin içeriğinde başvurucunun siyasi kişiliğinin ön planda olduğunu ve süre olarak 4 yıl 3 aylık bir sürenin geçtiğini belirtmiş, bu yüzden de başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması sebebiyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Kanaatimizce AYM'nin vermiş olduğu karar yerindedir. AYM'nin değerlendirmesinde haberi yapılan kişinin siyasi bir kişiliğe sahip olmasının üzerinde durması da oldukça doğrudur. Fakat AYM'nin başvuruyu unutulma hakkı kapsamında incelemekten önce başvurucunun haberin gerçeği yansıtmadığı hususu üzerinde de değerlendirme yapması daha yerinde olurdu. Şöyle ki; eğer gerçeği yansıtmayan bir haber iddiası söz konusu ise bu durumda unutulma hakkı değil başka hukuki yöntemlerin kullanılması söz konusu olacaktır.

7. 2014/16026 Başvuru Numaralı ve 04.10.2017 Tarihli Kararı ve Değerlendirilmesi¹⁹⁴

AYM'nin unutulma hakkı konusunda verdiği ve yayınladığı kararlardan incelenecek olan son karar Asım Bayar ve Veysel Bayar Başvurusu kararıdır. Kararın incelenebilmesi amacıyla ilk olarak somut olaya bakılması gerekmektedir. Somut olayda ulusal yayın yapan bir haber sitesinin internet arşivinde 16.02.2007 tarihli "Mimar ve Mühendis Yumruk Yumruğa" şeklinde bir haber yayımlamıştır. Haber içeriğinden ise bir kişinin bir siyasi partinin ilçe belediyesi başkan vekili, diğerinin ise başka bir siyasi partinin ilçe yönetim kurulu üyesi olduğu ve iş ilişkisi sebebiyle kavga ettikleri anlaşılmaktadır. Başvurucular da yapılmış olan haberin üzerinden zaman geçmesi ve itibarlarının zarar görmesi sebebiyle içeriğin yayından kaldırılması amacıyla Kayseri 5. Sulh Ceza Mahkemesi'ne başvuru yapmışlardır fakat başvuru 21.01.2014 tarihinde reddedilmiştir. Başvuruların itirazı neticesinde de Kayseri 3. Asliye Ceza Mahkemesi itirazı reddetmiştir.

AYM diğer unutulma hakkı kararlarında olduğu gibi Anayasanın 17. maddesi, Anayasanın 26. ve 28. maddeleri üzerinden açıklamalarda bulunup bu haklar arasında belirli ilkeler kullanılarak

¹⁹⁴ Anayasa Mahkemesi, 2014/16026 Başvuru Numaralı ve 04.10.2017 Tarihli Kararı. <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/4141> Erişim Tarihi: 30.10.2022.

dengeleme yapılması gerektiğini belirtmiştir. Somut olay değerlendirilmesinde ise AYM; başvurucuların gerçeği yansıtmayan bir haber olduğu iddiasında bulunmadığını, haberin içeriğinin kamuoyunu bilgilendirmek olduğunu, kişilerin siyasi figürler olduğunu, haberin güncelliğini yitirmediğini ve son olarak kişilere ait bilgilerin gizlendiğini belirterek başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olması sebebiyle reddetmiştir.

Kanaatimizce AYM'nin vermiş olduğu karar yerindedir. AYM'nin özellikle kişilere ait kişisel verilerinin gizlenmiş olması üzerinde durması da hukuken doğrudur. Çünkü unutulma hakkının kullanılma yöntemlerinden bir tanesi de kişilerin isimlerinin gizlenmesi olabilecektir. Bu kararda AYM siyasi figür olmalarının önemine dikkat çekerken yapılan haberin içeriği üzerine çok durmamıştır. Bu noktada kanaatimizce siyasi figürlere ait her türlü haberin halkı bilgilendirme amacı taşıyıp taşımadığı konusunda tartışma yapılması gerekir. Çünkü amaç halkın bilgilendirilmesi veya halkın ilgisine matuf olan haberlerin halka ulaştırılmasıdır. Bu noktada, halkı bilgilendirme amacı taşımayan, halkın ilgisini çekmeyen haberlerin siyasi kişiler hakkında olması önem arz etmeyebilecektir. Örnek vermek gerekirse bir siyasi figürün özel yaşamı ile alakalı olarak tek başına bir kafede kahve içmesi haberi ile aynı siyasi kişiliğin bir kafede başka bir siyasi kişilik ile bir arada olması unutulma hakkı açısından aynı değerlendirilemeyecektir.

B. Yargıtay Kararları Çerçevesinde Unutulma Hakkı

Unutulma hakkı konusunda sadece AYM'nin değil Yargıtay'ın da birçok kararı bulunmaktadır. Bu bölümde Yargıtay'ın unutulma hakkı konusunda vermiş olduğu kararlarının incelemesi tarafımızca yapılacaktır. Bu inceleme yapılırken ilk olarak Yargıtay'ın önüne gelmiş olan somut olaylar açıklanacak ardından Yargıtay'ın vermiş olduğu kararın ne olduğu, unutulma hakkı konusundaki tanımı ve görüşü açıklanacaktır. Son olarak da Yargıtay'ın vermiş olduğu kararların tarafımızca değerlendirilmesi yapılacaktır.

Yargıtay'ın unutulma hakkı konusunda vermiş olduğu ilk kararlardan olan karar, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 17.06.2015 tarihli, 2014/56 E. ve 2015/1679¹⁹⁵ kararıdır. Karara konu olay incelendiğinde davacı cinsel taciz suçundan bir dosyada şikayetçi olmuş, ardından Yargıtay davacının şikayetçi olduğu dosya konusunda karar vermiştir. Bu karar, davalılara ait olan Yorumlu-Uygulamalı Ceza Hukuku kitabında davacının ismi açık şekilde yazılarak yayımlanmıştır. Davacı da bu sebeple kişilik haklarına saldırı olduğu gerekçesiyle manevi tazminat talep etmiştir. Davalılar ise AİHM'in bile davacıların ismiyle davaları adlandırdığı, toplumun tamamına hitap eden bir eser olmadığı ve kitapta ismin geçmesinin hukuka aykırı olmadığı savunmasını yapmışlardır. Mahkeme tarafından ise ismin

¹⁹⁵ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 17.06.2015 tarihli ve 2014/56 E., 2015/1679 K. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/hukuk-genel-kurulu-e-2014-56-k-2015-1679-t-17-6-2015>.Erişim Tarihi: 02.11.2022.

yazılmasının kitabın içeriğine bir katkısının olmadığı, ilgili olayın toplum yapısı itibarıyla kişilik haklarına zarar verebileceği ve kitabın yurt çapında satışı yapılması sebebiyle dava kısmen kabul edilmiştir. Fakat Yargıtay’ın ilgili dairesi Anayasanın 27. maddesi¹⁹⁶ ve AB Temel Haklar Bildirgesinin 13. maddesine¹⁹⁷ dayanarak düşünce özgürlüğü ve bilim özgürlüğünün somut olayda kişilik değerlerinden daha üstün olduğunu kabul ederek kararı bozmuş, ilk derece mahkemesi ise vermiş olduğu kararda direnmiştir. Tüm bunların sonucunda Yargıtay HGK, önüne gelen davaya ilişkin ilk derece mahkemesinin vermiş olduğu kararın yerinde olduğuna hükmetmiştir. Yargıtay HGK, gerekçesinde ilk olarak olayı özetlemiştir. Ardından Yargıtay HGK işin esasına girdiğinde AİHS’in özel hayata saygı maddesi¹⁹⁸, Anayasa’nın ilgili maddeleri olan 27. ve 20. maddelerini ve TMK’nin 24. maddesini belirtmiştir. Bunun ardından Yargıtay HGK konunun temelinin unutulma hakkı olduğuna ve bu hak ile bilim ve sanat özgürlüğü arasında adil bir dengenin kurulması gerektiğine karar vermiştir. Bu dengenin kurulması için öncelikle unutulma hakkının temelini kişisel verilerin oluşturduğunu belirterek kişisel verilerin tanımını yapmıştır. Bu tanımlı yaparken de kişisel verilerin korunmasının amaçlarından bir tanesinin de özel yaşamın güvence altına alınmasına dayanmıştır. Bu noktada da Anayasa’nın 20. maddesine dayanmıştır. Yargıtay HGK aynı zamanda kararda unutulma hakkının tanımını “*üstün bir kamu yararı olmadığı sürece, dijital hafızada yer alan geçmişte yaşanan olumsuz olayların bir süre sonra unutulmasını, başkalarının bilmesini istemediği kişisel verilerin silinmesini ve yayılmasının önlenmesini isteme hakkı*” şeklinde yapmıştır. Bu noktada Yargıtay HGK unutulma hakkının tanımı açarak kişinin geçmişini kontrol edebilmesini sağladığına, kişilerin üçüncü kişilerden kendilerine ait bilgileri silmelerini talep edebileceğine ve bu sayede de özel hayatın gizliliğinin korunacağına ilişkin açıklama yapmıştır. Son olarak da somut olay bakımından Yargıtay HGK, davacının kişisel verisinin rızası olmadan davalıların kitabında bulunduğu, unutulma hakkı her ne kadar dijital hafızada yer alan kaynaklar açısından kabul edilse de kamunun kolayca ulaşabileceği bir yerde olan kişisel veriler açısından da kabul edilmesi gerektiğine, olayın üzerinden 4 yıl geçmesinin yeterli olduğuna, üstün kamu yararının olmadığına, kişinin adının rumuzlanma şeklinde kitabın içeriğinde yer alması gerektiğine ve

¹⁹⁶ Anayasa’nın 27.maddesi: “Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir. Yayma hakkı, Anayasanın 1 inci, 2 nci ve 3 üncü maddeleri hükümlerinin değiştirilmesini sağlamak amacıyla kullanılamaz. Bu madde hükmü yabancı yayınların ülkeye girmesi ve dağıtımının kanunla düzenlenmesine engel değildir.” <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf> Erişim Tarihi: 02.11.2022.

¹⁹⁷ AB Temel Haklar Şartı’nın 13.maddesi: “Sanat ve bilimsel araştırma, kısıtlamaya tabi olmamalıdır. Akademik özgürlüğe saygı gösterilmelidir.” <https://www.ab.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 02.11.2022.

¹⁹⁸ AİHS’in 8.maddesi: “1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. 2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir”.

tüm bu sebeplerle unutulma hakkı kapsamında özel hayatın gizliliğinin ihlal edildiğine ilişkin karar vermiştir.

Yargıtay'ın vermiş olduğu karar kanaatimizce yerinde değildir. Çünkü unutulma hakkının mekân unsurunda açıklandığı üzere kişilerin ancak internet ortamında yer alan bilgileri unutulma hakkının konusu olabilecektir. Bu çerçevede, Yargıtay HGK kendi kararında tanımlama yaparken bile unutulma hakkının dijital hafızada yer alan kişisel verilerden oluştuğu konusunda bilgi vermesine rağmen Yargıtay HGK'nin kararın ilerleyen bölümlerinde her ne kadar böyle olmuş olsa da kamunun kolayca ulaşabileceği yerde tutulan kişisel verilerin de unutulma hakkı kapsamına alınmasına karar vermesi doğru değildir. Şöyle ki, açıklandığı üzere kamunun kolayca ulaşabileceği yer olan günümüzdeki tek yer internet ortamıdır. Hatta unutulma hakkının ortaya çıkış süreci de internet ile birlikte olmuştur. Bu çerçevede de Yargıtay HGK'nin konuyu unutulma hakkı kapsamında değil sadece özel hayatın gizliliği kapsamında değerlendirmesi gerekirdi. Ayrıca, Yargıtay HGK somut olay açısından dengeleme faaliyeti yapılacağını belirtmesine rağmen ilke belirtmemesi de bir diğer eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Yargıtay HGK kararın içerisinde denge kurulması gerektiğinden bahsettikten sonra bu dengenin ne şekilde sağlanacağını açıklasaydı daha yerinde olurdu. Son olarak Yargıtay HGK'nin unutulma hakkını sadece özel hayatın gizliliğinin bir görünümü olarak ele alması da unutulma hakkının kapsamını son derece kısıtlamaktadır. Halbuki tarafımızca açıklandığı üzere unutulma hakkının her ne kadar özel hayatın gizliliği ile ilişkili olduğu kısımları bulursa da özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmediği durumlarda dahi kişiler unutulma hakkını kullanabileceklerdir.

Yargıtay HGK'nin vermiş olduğu kararın unutulma hakkı konusunda yol gösterici olabilecek bölümü ise rumuzlanma yapılmasının daha doğru olacağına ilişkin bölümüdür. Çünkü unutulma hakkı kişilerin bilgilerinin sadece silinmesiyle değil aynı zamanda anonimleştirilmesi veya kişilerin rumuzlanmasıyla da kullanılabilir. Bu konuda Yargıtay HGK'nin bu şekilde karar vermesi, unutulma hakkının kullanılma yöntemlerinin çeşitlendirilmesinin de önünü açmıştır. Aynı zamanda, Yargıtay HGK'nin süre konusundaki 4 yıl gibi bir sürenin yeterli olacağına dair belirtmiş olduğu görüşünün doğru olduğu kanaatindeyiz. Bu çerçevede, Yargıtay HGK'nin unutulma hakkı konusunda vermiş olduğu ilk kararlardan olan bu kararın belirli noktalarda eksiklikleri bulunmaktadır fakat karar aynı zamanda bazı noktalarda da açıklandığı üzere yol gösterici olmaktadır.

Yargıtay'ın unutulma hakkına ilişkin vermiş olduğu diğer kararlar genellikle Yargıtay Ceza Dairelerinin vermiş olduğu kararlardan oluşmaktadır. Bu kararlardan bir tanesi Yargıtay 19. Ceza

Dairesinin vermiş olduğu karardır¹⁹⁹. Yargıtay'ın ilgili kararının incelenmesi amacıyla ilk olarak somut olayın açıklanması gerekmektedir. Somut olaya göre bir internet sitesinde yer alan içeriklerin engellenmesine dair davacı tarafından yapılan başvuru reddedilmiştir. Haberlerde ise davacının nitelikli dolandırıcılık ve özel belgede sahtecilik suçları bakımından yürütülen soruşturma ve kovuşturma aşamasına ilişkin içerikler vardır. Davacı hakkında yapılan kovuşturma neticesinde beraat kararı verilmiştir. Yargıtay'ın önüne gelen dosya ise erişimin kaldırılması talebinin reddine ilişkin kararın hukuka aykırı olduğuna ilişkindir. Yargıtay ilk olarak unutulma hakkının tanımını yukarıda açıklanan Yargıtay HGK kararına atıf yaparak açıklamıştır. Ardından 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesi üzerinden değerlendirmelerde bulunmuştur. Buna göre basın ve ifade özgürlüğü ile içeriğin yayından kaldırılması arasında denge sağlanması gerekmektedir. Ayrıca Yargıtay erişimin engellenmesini veya yayından kaldırılmasını bir tedbir olarak değerlendirmiştir. Sonrasında ise Yargıtay tekrar unutulma hakkının içeriğine ilişkin şu şekilde değerlendirmelerde bulunmuştur: *"Unutulma hakkı, Anayasa'mızda veya Kanunlarda açıkça düzenlenmiş bir hak değildir. Bununla birlikte Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve ödevleri" başlığı altında düzenlenen 5. maddesinde "insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak" ifadesi ile devlete pozitif bir yükümlülük yüklenmiştir. Bu yükümlülük bağlamında Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen kişinin manevi bütünlüğü kapsamında değerlendirilen şeref ve itibarının korunması hakkı ve Anayasa'nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile düşünüldüğünde, devletin; bireye - geçmişte yaşadıklarının başkaları tarafından öğrenilmesinin engellenerek "yeni bir sayfa açma" olanağı vermesi- yönünde bir sorumluluğu olduğu açıktır. Özellikle kişisel verilerin korunması hakkı kapsamında kişisel verilerin silinmesini talep edebilme hakkı, kişilerin geçmişlerinde yaşadıkları olumsuzlukların unutulmasına imkân tanımayı kapsamaktadır. Dolayısıyla Anayasa'da açıkça düzenlenmeyen unutulma hakkı, İnternet vasıtasıyla ulaşılması kolay olan ve dijital hafızada bulunan haberlere erişiminin engellenmesi için Anayasa'nın 5., 17. ve 20. maddelerinin doğal bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer taraftan unutulma hakkının kabul edilmemesi, İnternet vasıtasıyla kolayca ulaşılabilir ve uzun süre muhafaza edilebilir kişisel veriler nedeniyle başkaları tarafından kişiler hakkında ön yargı oluşturabilmesine yol açması nedeniyle, kişinin manevi varlığının geliştirilmesi için gerekli olan onurlu bir yaşam sürdürmesine ve manevi bağımsızlığına müdahaleyi sürekli kılacaktır."*²⁰⁰. Yargıtay, AYM'nin yukarıda incelenen kararlarına da atıf yaparak unutulma hakkı taleplerinin değerlendirilme hususunda hangi kriterlerin esas alınacağına değinmiştir. Yargıtay kararın sonuç bölümünde ise yapılan haberde başvuruda bulunan kişinin hedef alıcı olmadığı, somut olgulara

¹⁹⁹ Yargıtay 19. Ceza Dairesi, 10.03.2021 tarihli ve 2020/6232 E., 2021/2772 K. sayılı kararı. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/19-ceza-dairesi-e-2020-6232-k-2021-2772-t-10-3-2021>Erişim Tarihi: 02.11.2022.

²⁰⁰ Yargıtay 19. Ceza Dairesi, 10.03.2021 tarihli ve 2020/6232 E., 2021/2772 K. sayılı kararı. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/19-ceza-dairesi-e-2020-6232-k-2021-2772-t-10-3-2021>Erişim Tarihi: 02.11.2022.

dayalı, güncel, halkın ilgisine mazhar bir haber olduğu, haberin üzerinden uzun bir süre geçmediği ve kamunun menfaatiyle ilişkili olduğu gerekçeleriyle unutulma hakkının kullanılması talebini reddetmiştir.

Kanaatimizce Yargıtay’ın vermiş olduğu karar yerinde değildir. Yargıtay’ın önüne gelmiş olan bu uyuşmazlıkta Yargıtay, kurumları birbirilerine karıştırmış olarak gözükmektedir. Özellikle 5651 sayılı Kanun’un değerlendirilmesinin mi yapılacağı yoksa unutulma hakkı talebinin değerlendirilmesinin mi yapılacağı konusunda bir belirsizlik söz konusudur. Şöyle ki; eğer Yargıtay’ın önüne gelmiş olan dosyada kişilik haklarının ihlal edilmesi veya hukuka aykırılığın incelenmesi söz konusu oluyorsa, bu durumda değerlendirmenin TMK’nin 24. ve 25. maddeleri veya 5651 sayılı Kanun’un 9. maddesi açısından olması gerekirdi. Fakat bu durumda da içerikten kaldırmanın veya erişimin engellenmesinin Yargıtay ceza dairelerinin görev alanına girmesi söz konusu olurdu. Diğer bir konu ise Yargıtay’ın unutulma hakkının kapsamının hukuka aykırı şekilde internette yer alan bilgilerden oluştuğu konusundaki değerlendirmesidir. Açıklandığı üzere unutulma hakkının konusunu internette hukuka uygun şekilde yer alan bilgiler oluşturmaktadır. Bu açıdan da Yargıtay yerinde bir değerlendirme yapmamıştır.

Son olarak, unutulma hakkı konusunda Türk yargısının vermiş olduğu kararlara bakıldığında hem Yargıtay HGK hem de Yargıtay Ceza Daireleri tarafından unutulma hakkının değerlendirilmesi söz konusu olup; hakkın kapsamı, içeriği, başvuru yöntemi veya kararların değerlendirilmesi hususlarında tutarlılık bulunmamaktadır.

III.UNUTULMA HAKKININ BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMELERİNDEKİ GÖRÜNÜMÜ

Unutulma hakkının hem ulusal hem de uluslararası düzenlemeler bakımından tanımı net bir şekilde yapılmamıştır. Fakat unutulma hakkının ilgili olduğu haklara ilişkin birçok düzenleme bulunmaktadır. Özellikle özel hayatın, şeref ve itibarın korunması unutulma hakkı ile doğrudan alakalıdır. Tezin bu bölümünde Birleşmiş Milletler (BM) nezdinde yapılmış olan düzenlemeler unutulma hakkı bakımından incelenecektir. Bu çerçevede ilk olarak İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi²⁰¹’nin (İHEB) 12. Maddesi unutulma hakkıyla ilişkilidir. Bu maddenin düzenlemesi ise

²⁰¹ 16.12.1966 tarihli BM Genel Kurulu’nun 2200 A (21) sayılı kararı <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 12. madde İngilizce metin: “No one shall be subjected to arbitrary interference with his privacy, family, home or correspondence, nor to attacks upon his honour and reputation. Everyone has the right to the protection of the law against such interference or attack” Erişim Tarihi: 08.11.2022.
06.05.1949 tarih, 9119 Sayılı Bakanlar Kurulu, 27.05.1949 tarih ve 7217 Sayılı Resmi Gazete. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7217.pdf> Erişim Tarihi: 08.11.2022.

şu şekildedir: “Kimsenin özel yaşamına, ailesine, konutuna ya da haberleşmesine keyfi olarak karışılmaz, şeref ve adına saldırılamaz. Herkesin bu gibi karışma ve saldırılara karşı yasa tarafından korunmaya hakkı vardır”. İlgili bölümde açıklandığı üzere özel hayatın korunması bir anlamda unutulma hakkının kullanılması sonucu ortaya çıkacak olan hukuki yararlardan bir tanesidir. Bu düzenlemenin ardından bu konuya ilişkin benzer ifadelerle yapılmış bir diğer düzenleme 16.12.1966 tarihinde BM Genel Kurulu kararıyla kabul edilen Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Sözleşmedir.²⁰² Bu sözleşmeyi Türkiye üç beyan ve bir çekince ile 04.06.2003 tarihinde 4868 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla onaylamıştır. Sözleşmenin unutulma hakkı ile alakalı olan düzenlemesi sözleşmenin 17. Maddesidir. Düzenleme ise şu şekildedir: “Hiç kimsenin özel ve aile yaşamına, konutuna veya haberleşmesine keyfi veya hukuka aykırı olarak müdahale edilemez; onuru veya itibarı hukuka aykırı saldırılara maruz bırakılamaz.”, “Herkes bu tür saldırılara veya müdahalelere karşı hukuk tarafından korunma hakkına sahiptir”. Unutulma hakkı ile özel yaşamın korunması hakkının birbiriyle ilişkili olduğu açıklanmıştır. İşbu sözleşmenin belirtilen maddesine göre kişilerin özel yaşamının koruma altına alındığı görülmektedir. Bu korumanın da özellikle kişilerin onurunu ve itibarını koruma konusunda olan kısmı unutulma hakkının doğrudan koruduğu haklardandır. Bu bakımdan her ne kadar unutulma hakkını doğrudan düzenleyen bir madde olmasa da unutulma hakkının koruduğu hukuki değerler ile iç içe bir düzenleme söz konusudur. Bu sebeple unutulma hakkının uluslararası alandaki görünümünden birini de işbu düzenleme oluşturmaktadır. Bu maddenin dikkat çekici diğer bir bölümü ise herhangi bir saldırının engellenmesi konusunda devletin pozitif yükümlülüğünün bulunmasıdır²⁰³. Bu bölüm tarafımızca da kabul edilen görüş ile örtüşmektedir.

Ayrıca, İnsan Hakları Komitesi vermiş olduğu birçok kararda yorum yoluyla maddenin genişletilmesini sağlamıştır²⁰⁴. Unutulma hakkı da bu genişletmeden evleviyetle faydalanmalıdır. Çünkü açıklandığı üzere unutulma hakkı kişilerin özel yaşamının ve itibarının korunmasını internet ortamında yer alan bilgilerin çeşitli yöntemlerle unutulmasını sağlayarak yapmaktadır. Her ne kadar unutulma hakkının konusunu hukuka uygun şekilde internette yer alan bilgiler oluştursa da maddenin geniş yorumlanarak bu maddenin korumasından unutulma hakkının da yararlanması gerekir.

²⁰² Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Sözleşmenin 17. maddesinin İngilizce metni: “No one shall be subjected to arbitrary or unlawful interference with his privacy, family, home or correspondence, nor to unlawful attacks on his honour and reputation. Everyone has the right to the protection of the law against such interference or attacks.” <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%20999/volume-999-I-14668-English.pdf> Erişim Tarihi: 08.11.2022.

Türkçe Metin için bkz:

<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/MedeniVeSiyasiHaklaraIliskinSozlesme.pdf> Erişim Tarihi: 08.11.2022.

²⁰³ Işık, S. K. (2022), “İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nde Özel Yaşam ve Kavramının Sonraki İnsan Hakları Belgelerine Etkisi”, *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10/1, s. 228.

²⁰⁴ Işık, S.. K. s. 229.

İnsan Hakları Komitesi çeşitli sebeplerle kaldırılarak 2006 yılında İnsan Hakları Komisyonu kurulmuştur²⁰⁵. Bu komisyonun insan haklarının geliştirilmesi konusunda Genel Kurul'a tavsiyeler verme ve evrensel düzeyde insan haklarını koruma gibi görevleri bulunmaktadır²⁰⁶. Öneriler ve eleştiriler kısmında değinileceği üzere bu tavsiyelerden bir tanesi de unutulma hakkı konusunda uluslararası alanda çerçeve sözleşmenin yapılması olmalıdır.

Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Sözleşme'nin unutulma hakkı ile dolaylı olarak alakalı olan bir diğer maddesi ise 19. Maddedir. Bu maddeye göre *"Herkes, kimsenin müdahalesi olmaksızın istediği düşünceye sahip olma hakkına sahiptir. Herkes düşüncelerini açıklama hakkına sahiptir; bu hak, herkesin, ülkesel sınırlara bağlı olmaksızın her çeşit bilgiyi ve fikri, sözlü, yazılı ya da basılı biçimde, sanat eserleri biçiminde ya da kendi seçeceği herhangi başka bir biçimde araştırma, edinme ve iletme özgürlüğünü de içerir. Bu maddenin 2. fıkrasında öngörülen hakların kullanılması, özel bazı görev ve sorumlulukları da beraberinde getirir. Dolayısıyla, bunlara bazı sınırlamalar da konulabilir; ancak, bu sınırlamaların yasalarda öngörülmüş olması ve; a) başkalarının haklarına ve şöhretine saygı bakımından ve; b) ulusal güvenliğin, kamu düzeninin ya da kamu sağlığı ve genel ahlakın korunması bakımından gerekli olması zorunlu olmalıdır."* Bu düzenlemenin özellikle 3. Fıkrasının "a" bendi önemlidir. Çünkü başkalarının haklarına ve şöhretine saygı söz konusu olduğunda ifade ve düşünce hürriyeti kısıtlanabilecektir. Unutulma hakkı da ifade ve düşünce hürriyetini kısıtlayıcı bir hak olarak hukuk düzeninde yer almaktadır. Düzenlemeyle bağlantı olarak unutulma hakkının bir işlevinin de kişilerin itibarlarının korunması olduğu açıktır. Bu açıdan bakıldığında BM'nin Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 19. Maddesinin 3. Fıkrası unutulma hakkı konusunda bir koruma sağlamaktadır. Ayrıca unutulma hakkı taleplerinin değerlendirilmesi aşamasında ifade özgürlüğü ile unutulma hakkı arasındaki denge testi açısından da bu madde önem arz etmektedir.

Birleşmiş Milletler özelinde değinilmesi gereken bir diğer husus ise BM İnsan Hakları Komitesi'nin 1988 tarihli 16. Genel yorumudur. Bu hususun unutulma hakkıyla ilgili olan kısmını ise 16. Genel yorumun 7²⁰⁷. ve 10. Maddeleri oluşturmaktadır. Bu maddelere göre ilk olarak devletlere

²⁰⁵ BM İnsan Hakları Komisyonu'nun kuruluşu ile ilgili olarak BM'nin resmi internet sitesinde yer alan bilgi şu şekildedir: *"The Council was created by the United Nations General Assembly on 15 March 2006 by resolution 60/251. Its first session took place from 19 to 30 June 2006."* <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/about-council> Erişim Tarihi: 19.11.2022.

Ayrıca bkz: <http://cenevreofisi.dt.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/353798> Erişim Tarihi: 19.11.2022.

²⁰⁶ Çalık, T. (2015), "Birleşmiş Milletler Organlarının İnsan Hakları ile İlişkisi", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2, s.1115.

²⁰⁷ BM İnsan Hakları Komitesi'nin 16. genel yorumunun 7. maddesinin İngilizce metni: *"As all persons live in society, the protection of privacy is necessarily relative. However, the competent public authorities should only be able to call for such information relating to an individual's private life the knowledge of which is essential in the interests of society as understood under the Covenant. Accordingly, the Committee recommends that States should indicate in their reports the laws and regulations that govern authorized interferences with private life."*

10. maddesi: *"The gathering and holding of personal information on computers, data banks and other devices, whether by public authorities or private individuals or bodies, must be regulated by law. Effective measures have to be taken by States to ensure that information concerning a person's private life does not reach the hands of persons who are not authorized by law"*

kişilerin özel hayatına ilişkin müdahalelere karşı koruma mekanizmaları getirmesi tavsiye edilmektedir. Ayrıca kişisel veriler konusunda düzenleme yapılması gerektiği söylenmektedir. Unutulma hakkıyla daha ilgili olan kısmı ise kişilerin bilgilerinin kimin elinde olduğunu öğrenmesine imkân sağlanması gerektiği kısmıdır. Bu noktada unutulma hakkının kullanılabilmesi için zaten ilk olarak kişilerin kendileri hakkında internet ortamında yer alan bilgilerin neler olduğunu bilmeleri gerekmektedir. Bu nedenle bahsi geçen Genel yorum da dolaylı olarak unutulma hakkının kullanılmasını destekler niteliktedir.

BM nezdinde üzerinde duracağımız bir diğer konu ise 1990 tarihli “Bilgisayara Geçirilmiş Kişisel Veri Dosyalarının Düzenlenmesine İlişkin Rehber”²⁰⁸’dir. Bu rehber ilkeler genel olarak birçok ülkede düzenlenen kişisel verileri koruma kanunlarına örnek olmuştur. Örnek vermek gerekirse bu ilkelerden ilki kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde toplanmaması, ikincisi verilerin doğruluğu ve hukuka uygunluğu konusunda düzenli kontrollerin yapılması gerektiğine ilişkindir. Unutulma hakkıyla ilişkili olarak rehber ilkelerin 3. Maddesinin c bendi önem arz etmektedir. Bu bende göre kişisel verilerin saklama süreleri belirlenmelidir. Bu noktada da unutulma hakkı taleplerinin değerlendirilmesinde süre konusu önemli bir kriter olarak karşımıza çıkmakta, BM’nin rehber ilkelerinde de süre konusunun önemi vurgulanmaktadır. Son olarak ise BM’nin kişisel veriler konusunda düzenlediği ilk belge olması açısından önemli olan bu rehber meşruluk, doğruluk, amacın belirliliği, ayrımcılık yasağı, güvenlik, denetim, yaptırım, kişinin verisine erişebilmesi ilkelerini içermektedir²⁰⁹.

Tüm bu açıklamalar ışığında bakıldığında, BM’nin uluslararası alanda kişisel veriler başta olmak üzere internet ortamında yer alan bilgiler üzerinde devletlere düzenleme yapması konusunda yol gösterici ve tavsiye edici bir konumu bulunmaktadır. Özellikle günümüzde yeni bir hak olarak karşımıza çıkan unutulma hakkı konusunda da BM’nin gerekli çalışmaları yaparak küresel düzeyde bir korumanın sağlanması açısından gerekli adımları atması elzemdir.

IV. RUS HUKUKU VE AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ HUKUK SİSTEMİ ÇERÇEVESİNDE UNUTULMA HAKKI

to receive, process and use it, and is never used for purposes incompatible with the Covenant. In order to have the most effective protection of his private life, every individual should have the right to ascertain in an intelligible form, whether, and if so, what personal data is stored in automatic data files, and for what purposes. Every individual should also be able to ascertain which public authorities or private individuals or bodies control or may control their files. If such files contain incorrect personal data or have been collected or processed contrary to the provisions of the law, every individual should have the right to request rectification or elimination.” <https://www.refworld.org/docid/453883f922.html> Erişim Tarihi: 19.11.2022.

²⁰⁸ BM Genel Kurul’u tarafından “Guidelines for the Regulation of Computerized Personal Data Files Adopted by General Assembly” adıyla 1990 tarihinde düzenlenmiştir. <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?docid=3ddcafaac> Erişim Tarihi: 19.11.2022.

²⁰⁹ Dülger, M. “İnsan Hakları ve Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması”, *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5/1, s.86.

Uluslararası alanda her ne kadar birçok farklı ülkede unutulma hakkına ilişkin düzenlemeler veya kararlar olsa da tezimizin bu kısmında ABD hukuk sistemi içerisindeki unutulma hakkının görünümü ve Rus Hukuku açısından unutulma hakkının mevzuat hükümleri incelenecektir. Unutulma hakkını birçok açıdan farklı şekilde değerlendiren bu iki ülkenin değerlendirilmesi eleştiriler kısmında değineceğimiz üzere uluslararası düzenlemelerin yetersizliği ve yeknesak bir düzenleme olmamasının getirdiği sorunlar üzerine yerinde iki örnek ülke değerlendirmesi olacaktır. Ayrıca ABD hukuk sistemi ve Rus Hukuku açısından unutulma hakkına bakıldığında bu iki ülkenin konumu belirli istisnalar dışında birbirleriyle tamamen zıt konumlardadır. Unutulma hakkı birçok hakkı korumaya imkân tanırken diğer yandan ifade ve basın özgürlüğüne zarar verebilme ihtimali de bulundurması sebebiyle ülkelerin düzenleyeceği mevzuat hükümlerine faydalı olmasını sağlamak amacıyla her iki ülkenin unutulma hakkına ilişkin bakış açısının açıklanması tarafımızca tercih edilmiştir. Bu kapsamda ilk olarak Rus Hukuku'nda unutulma hakkına ilişkin düzenlemeler anlatılacak olup ardından ABD hukuk sisteminin unutulma hakkına ilişkin görüşleri incelenecektir.

Rusya açısından bakıldığında; Rusya'da unutulma hakkına ilişkin doğrudan düzenleme bulunmaktadır. Bu düzenleme ise 01.01.2016 tarihinde yürürlüğe giren 13.07.2015 tarihli unutulma hakkını da barındıran kanundur²¹⁰.

İlgili Kanun'un 20. Maddesi arama motorlarını tanımlamaktadır. Bu tanıma göre “*arama motoru- kullanıcının isteği üzerine, İnternet'te belirli bir içeriğe ilişkin bilgi arayan ve İnternet'teki sitelerde bulunan istenen bilgilere erişmek için kullanıcıya İnternet'teki site sayfa dizini hakkında bilgi sağlayan sistemdir*”²¹¹. Bu tanım yerinde olmuş olup OECD'nin tanımında da internet adreslerinin ve içeriklerinin kapsamlı veri tabanını oluşturup kolayca aranabilir bir formatta sunulduğu internet siteleri²¹² olarak tanımlanmaktadır.

Unutulma hakkıyla ilgili olan kısım Kanun'un 10.3. Maddesidir. Bu maddenin başlığı ise arama motorlarının sorumluluğudur²¹³. Bu noktada kanaatimizce yerinde olmayan husus sadece arama motorlarının sorumlu olduğu bir hak tanımlaması yapılmasıdır. Bu yüzden sorumluluk kapsamının genişletilmesi daha yerinde olurdu. Bu maddenin birinci fıkrasında ise Rusya Federasyonu'nda faaliyet

²¹⁰ Law 264-FZ in Russia, ““On amendments to the Federal law “On information, information technologies and protection of information”: <https://wipo.lex.wipo.int/en/text/580944> Erişim tarihi: 19.11.2022.

²¹¹ Law 264-FZ Kanun'un 20. Maddesi Rusça metni “*поисковая система - информационная система, осуществляющая по запросу пользователя поиск в сети "Интернет" информации определенного содержания и предоставляющая пользователю сведения об указателе страницы сайта в сети "Интернет" для доступа к запрашиваемой информации, расположенной на сайтах в сети "Интернет", принадлежащих иным лицам, за исключением информационных систем, используемых для осуществления государственных и муниципальных функций, оказания государственных и муниципальных услуг, а также для осуществления иных публичных полномочий, установленных федеральными законами.*” Erişim Tarihi: 19.11.2022.

²¹² <https://www.oecd.org/digital/ieconomy/44949023.pdf> Erişim tarihi: 20.11.2022.

²¹³ Law 264-FZ Kanun'un 10.3. başlığı Rusça metni “Обязанности оператора поисковой системы” Erişim tarihi: 19.11.2022.

gösteren arama motorlarının sorumluluğu tanımlanmıştır²¹⁴. İkinci fıkrada ise arama motorlarına başvuru yapacak kişinin başvuru yapabilmek için adı, soyadı, kimlik numarası, iletişim bilgileri, hangi sebeple başvuruyu yaptığı, hangi bilgilerinin kaldırılmasını talep ettiği, kişisel verilerin işlenmesine dair rızasının yer alması gerektiği düzenlenmektedir²¹⁵. Belirtilen Kanun'un üçüncü fıkrasına göre ise arama motorları 10 iş günü içerisinde eksik bilgi veya belge olduğunu başvurucaya gönderebilecektir. Burada eleştirilmesi gereken husus arama motorlarının eksik bilgi olduğunda 10 iş günü içerisinde gönderim zorunluluğunun bulunmasıdır²¹⁶. Bu sürenin konulma amacı her ne kadar kişilerin hak ihlallerinin en kısa sürede sona erdirilmesi olsa da arama motorlarının bu süre içerisinde eksik bilgi veya belgeyi tespit edip bildirimde bulunması uygulama açısından mümkün gözükmemektedir. Aynı Kanun'un 10.5. Maddesine göre ise de arama motorlarının 10 iş günü içerisinde talep edilen kararı onaylayıp erişimi durdurması veya gerekçeli şekilde ret bildirimini yapması gerekmektedir²¹⁷. Aynı zamanda başvuru sahibine arama motoru tarafından ret kararı alırsa bu durumu mahkemeye taşıyabilme hakkı da tanınmıştır²¹⁸. Ayrıca tüm Kanun kapsamından uygulamanın küresel şekilde olması gerektiği de görülmektedir²¹⁹.

²¹⁴ Law 264-FZ Kanun'un 10.3.1. Rusça metni "Оператор поисковой системы, распространяющий в сети "Интернет" рекламу, которая направлена на привлечение внимания потребителей, находящихся на территории Российской Федерации, по требованию гражданина (физического лица) (далее в настоящей статье - заявитель) обязан прекратить выдачу сведений об указателе страницы сайта в сети "Интернет" (далее также - ссылка), позволяющих получить доступ к информации о заявителе, распространяемой с нарушением законодательства Российской Федерации, являющейся недостоверной, а также неактуальной, утратившей значение для заявителя в силу последующих событий или действий заявителя, за исключением информации о событиях, содержащих признаки уголовно наказуемых деяний, сроки привлечения к уголовной ответственности по которым не истекли, и информации о совершении гражданином преступления, по которому не снята или не погашена судимость" Erişim tarihi: 19.11.2022.

²¹⁵ Law 264-FZ Kanun'un 10.2 maddesi Rusça metni "2. Требование заявителя должно содержать:

- 1) фамилию, имя, отчество, паспортные данные, контактную информацию (номера телефона и (или) факса, адрес электронной почты, почтовый адрес);
- 2) информацию о заявителе, указанную в *части 1* настоящей статьи, выдача ссылок на которую подлежит прекращению;
- 3) указатель страницы сайта в сети "Интернет", на которой размещена информация, указанная в *части 1* настоящей статьи;
- 4) основание для прекращения выдачи ссылок поисковой системой;
- 5) согласие заявителя на обработку его персональных данных." Erişim tarihi: 20.11.2022.

²¹⁶ Law 264-FZ Kanun'un 10.3 maddesi Rusça metni: "В случае обнаружения неполноты сведений, неточностей или ошибок в требовании заявителя оператор поисковой системы вправе направить заявителю в течение десяти рабочих дней с момента получения указанного требования уведомление об уточнении представленных сведений. Оператор поисковой системы также вправе направить заявителю уведомление о необходимости предоставления документа, удостоверяющего личность. Указанное уведомление может быть направлено заявителю однократно." Erişim tarihi: 20.11.2022.

²¹⁷ Law 264-FZ Kanun'un 10.5 maddesi Rusça metni: "В течение десяти рабочих дней с момента получения требования заявителя или уточненных заявителем сведений (в случае направления заявителю уведомления, указанного в части 3 настоящей статьи) оператор поисковой системы обязан прекратить выдачу ссылок на информацию, указанную в требовании заявителя, при показе результатов поиска по запросам пользователей поисковой системы, содержащих имя и (или) фамилию заявителя, уведомить об этом заявителя или направить заявителю мотивированный отказ." Erişim tarihi: 20.11.2022.

²¹⁸ Law 264-FZ Kanun'un 10.7 maddesi Rusça metni "Заявитель, считающий отказ оператора поисковой системы необоснованным, вправе обратиться в суд с иском о прекращении выдачи ссылок на информацию, указанную в требовании заявителя." Erişim Tarihi: 20.11.2022.

²¹⁹ Yavuz, C. 95.

Sonuç olarak her ne kadar bir sonraki bölümde açıklanacak olan Mario Costeja Gonzales'in AİHM davası sonrasında çıkan bir Kanun olsa da davayla birçok konuda ayrılmaktadır²²⁰. Öncelikle evrensel bir şekilde unutulma hakkının kullanılıyor olması gerektiğinin savunulması konusunda aralarında fark bulunmaktadır. Bir başka husus ise Rusya'da uygulamaya konulmuş olan unutulma hakkı görüleceği üzere basın ve ifade özgürlüğünden daha baskın olacak şekilde kurgulanmıştır. Bunun sonucunda da denge testinin dikkate alınmaması söz konusu olup ifade ve basın özgürlüğüne zarar verici durumlar meydana gelebilecektir.

Eleştirdiğimiz bir diğer kısım ise arama motorlarına büyük bir sorumluluk yüklenmiş olmasıdır. Bu sorumluluğa ek olarak da arama motorlarının yargı mercii gibi hareket etmelerinin önü açılmıştır. Tüm bu sebeplerle uygulama açısından unutulma hakkının kullanılmasından daha çok ifade ve basın özgürlüğünü kısıtlamaya araç olmaya açık bir Kanun olduğu söylenebilir.

ABD hukuk sistemi açısından değerlendirmelere geçmeden önce, ABD hukuk sisteminin bilindiği üzere tek bir düzene sahip olmadığını ve eyaletten eyalete göre kanunların, kuralların veya mahkemelerin uyumsuzluklara ilişkin bakışlarının farklılık gösterebildiği bir hukuk sistemi olduğunu hatırlatmakta fayda vardır²²¹. Bu kapsamda ilk olarak ABD'deki çeşitli kanunlar incelenecek, ardından da bazı mahkeme kararları anlatılacaktır.

ABD hukuk sisteminin mevzuat hükümlerine bakıldığında ilk olarak ABD Anayasası'nın ilk maddesi önem arz etmektedir²²². Bu maddeye göre ifade özgürlüğü koruma altına alınmıştır. Unutulma hakkının ifade özgürlüğünü sınırlaması söz konusu olduğu için bu madde ABD'nin genel olarak unutulma hakkı konusundaki bakış açısını ortaya koymaktadır. Ayrıca bu maddenin metninde ifade özgürlüğünü kısıtlayıcı bir durum olmadığı görülecektir²²³. Fakat milli güvenlik durumu söz konusu olduğunda yargı kararlarından anlaşılabileceği üzere bazı kısıtlamaların olabileceği görülmektedir²²⁴. Fakat açıklandığı üzere unutulma hakkı hukuka uygun şekilde internet ortamında yer alan bilgilerin kişilerin talepleri doğrultusunda internet ortamından unutulmasının sağlanmasıdır. Bu bakımdan ABD açısından ifade özgürlüğünü istisnai olarak kısıtlayıcı bir durum olan milli güvenlik hususu ile unutulma hakkı arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı için ifade özgürlüğünün unutulma hakkına oranla daha fazla tercih edildiği söylenebilir.

²²⁰ Nurullaev, R. (2015), "Right To Be Forgotten in the European Union and Russia: Comparison and Criticism", *Pravo. Zhurnal Vysshey shkoly ekonomiki*, 3, s. 192.

²²¹ Baló, Y.S. (2012), "Amerika Birleşik Devletleri Mahkeme Teşkilatı", *AUFHD*, 61/3, s. 975.

²²² 1791 tarihli ABD anayasasının ilk maddesi İngilizce metni: "Congress shall make no law respecting an establishment of religion, or prohibiting the free exercise thereof; or abridging the freedom of speech, or of the press; or the right of the people peaceably to assemble, and to petition the government for a redress of grievances" <https://billofrightsinstitute.org/primary-sources/bill-of-rights>. Erişim tarihi: 20.11.2022. Ayrıca bkz: <https://tr.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/91/abd-anayasasi.pdf> Erişim tarihi: 20.11.2022.

²²³ Akgül, M. E. (2012), "İfade Özgürlüğünün Tarihsel Süreci ve Milli Güvenlik Gerekçesiyle İfade Özgürlüğünün Kısıtlanması", *AUFHD*, 61/1, s. 11.

²²⁴ Akgül, M. E. s.12.

Unutulma hakkı açısından ABD hukuk sistemindeki bir diğer mevzuat hükmü ise Bilgi Edinme Kanunu'dur²²⁵. Bu kanun unutulma hakkının kullanılması yönünde aleyhe hükümler içermektedir. Çünkü özellikle devletin sahip olduğu bilgilerin kişiler tarafından talep edilmesi durumunda bu taleplerin karşılanması üzerine düzenlemeler bulunmaktadır. Fakat bunun istisnaları da bulunmaktadır. Bu istisnalar; ulusal savunma içeren bilgiler, diğer yasalar kapsamında muaf tutulan bilgiler, ticari sırlar ve gizli ticari bilgiler, tıbbi kayıtlar, kolluk kayıtları, banka denetimi ile ilgili bilgiler, jeolojik bilgiler, yasal imtiyazlarla korunan kurumlar arası bilgiler, personel kuralları ve uygulamaları içeren bilgilerdir²²⁶. Bu istisnalar dışında genel olarak bakıldığında şeffaflığın sağlanabilmesi ve kişilerin bilgiye özgürce ulaşabilmesi amacıyla getirilmiş olan bu kanunun unutulma hakkıyla çatıştığı görülecektir.

ABD hukuk sistemi açısından unutulma hakkıyla bağlantılı olan bir diğer kanun ise 1974 Tarihli Özel Yaşamın Gizliliği Kanunu'dur²²⁷. Açıklandığı üzere unutulma hakkının koruduğu hukuki değerlerden bir tanesi özel yaşamın korunması hakkıdır. Her ne kadar ABD hukuk sistemi ifade özgürlüğüne unutulma hakkına oranla daha fazla önem verse de, bu kanun bireysel olarak kişilerin özel alanının veya giz alanının korunmasını da korumaya çalışmaktadır. İlgili kanun kapsamında kişilerin rızası olmaksızın kişilere ait bilgilerin ifşası belirli istisnalar dışında yasaklanmıştır²²⁸. Bu noktada unutulma hakkı ile tamamen örtüşme bile kişilerin özel yaşamlarının korunması düşüncesi sonucunda birtakım taleplerin kabul edilebilirliği gündeme gelebilecektir. Özellikle kişilerin özel yaşamlarına ait bilgilerin kendi rızaları olmaksızın paylaşılmasının şartlarına bakıldığında kısmen unutulma hakkı taleplerinin değerlendirilme kriterlerine benzediği görülmektedir. Bu şartlardan ikisi istatistiki veriler için tutulan bilgiler veya mahkeme kararlarıdır²²⁹.

ABD hukuk sistemi açısından unutulma hakkı konusunda en önemli kanunlardan olan biri olan kanun ise Megan Kanunları'dır²³⁰. ABD'de Megan Kanunu'ndan önce 1994 tarihli Jacob Wetterling Yasası²³¹ uygulanmaktaydı. Bu yasaya göre her eyalet çocuklara karşı işlenen suçlara dair sicil tutmaktaydı ve bu sicil sadece kolluk kuvvetlerine karşı açıktı. Fakat Megan Kanunlarıyla birlikte cinsel suçlara yönelik hüküm giymiş kişilerin halk tarafından bilinebilmesinin önü açılmıştır. Bu noktada değinilmesi gereken konu ise adli sicil kayıtlarının silinmesinin unutulma hakkının temelleri olduğu ve

²²⁵The Freedom of Information Act. <https://foia.state.gov/learn/foia.aspx> Erişim tarihi: 20.11.2022. İngilizce tam metin için: <https://www.justice.gov/oip/freedom-information-act-5-usc-552>. Erişim tarihi: 20.11.2022.

²²⁶ <https://foia.state.gov/learn/foia.aspx> Erişim tarihi: 20.11.2022.

²²⁷ The Privacy Act. <https://www.justice.gov/opcl/overview-privacy-act-1974-2020-edition> Erişim Tarihi: 20.11.2022.

²²⁸ İngilizce tam metni: ““No agency shall disclose any record which is contained in a system of records by any means of communication to any person, or to another agency, except pursuant to a written request by, or with the prior written consent of, the individual to whom the record pertains [subject to 12 exceptions].” <https://www.justice.gov/opcl/overview-privacy-act-1974-2020-edition/disclosures-third-parties#consentrules> Erişim tarihi: 20.11.2022.

²²⁹ <https://www.justice.gov/opcl/overview-privacy-act-1974-2020-edition> Erişim tarihi: 20.11.2022.

²³⁰ <https://www.thoughtco.com/history-of-megans-law-973197> Erişim Tarihi: 15.11.2022.

²³¹ The Jacob Wetterling Crimes Against Children and Sexually Violent Offender Registration Act. <https://www.govtrack.us/congress/bills/103/hr324/summary> Erişim tarihi: 20.11.2022.

insanların yapmış oldukları fiillerin sonuçlarına hayatları boyunca katlanmalarının anlamlı olmadığıdır. ABD hukuk sistemi açısından Megan Kanunları, unutulma hakkının temellerinin oluşmasını bile engelleyecek şekilde ABD hukuk sistemi içerisinde yer almaktadır.

ABD’de unutulma hakkına ilişkin taleplerin kabul edilmemesi açıklandığı üzere her ne kadar doğal olsa da bazı kanunları kişilerin yeni bir sayfa açmasına imkân sağlama konusunda hükümler barındırmaktadır. The California Rights for Minors in the Digital World Act unutulma hakkıyla birebir ilgili olmasa da ABD açısından unutulma hakkının tamamen yok sayılmadığını göstermektedir.²³² Bu kanun 18 yaşından küçük kişilerin internet ortamında korunmasını amaçlamakta, özellikle 18 yaşından küçük çocukların paylaşmış oldukları bilgilerin ilerleyen yıllarda internet ortamından kaldırılabilmesinin önünü açmakta ve unutulma hakkıyla bu konuda paralellik göstermektedir. ABD’de ayrıca “Restatement of the Law” adlı düzenleme bulunmaktadır²³³. Bu düzenlemede, özel hayat mahremiyetinin ihlali söz konusu olduğunda kişilerin bu ihlalden sorumlu olduğu belirtilmiştir.

Unutulma hakkına ilişkin dolaylı olarak verilmiş en önemli karar Melvin v. Reid davasıdır²³⁴. 1931 yılında görülen davada davacı eskiden seks işçisi olarak çalışan Melvin’dir. Melvin’in talebi ise cinayet ile yargılanıp beraat ettikten sonra geçmişini geride bırakıp yeni bir hayat kurmak istemesidir. Fakat yeni bir hayat kurarken geçmişine dair bilgileri yeni çevresine söylememiştir. Davaya konu olan husus Melvin’in hayatını anlatan bir filmin²³⁵ Melvin’in rızası olmadan çekilmiş olmasıdır. Bu nedenle Melvin, özel hayatının ihlal edilmesi başta olmak üzere çeşitli sebeplerle film yapımcılarına karşı maddi ve manevi tazminat davası açmıştır. Yerel mahkemece Melvin’in talebi reddedilmiştir. Temyiz mahkemesinde ise Melvin’in talepleri kısmen kabul edilmiştir. Karar’da önemli olan kısımlar “şu anda oluşturulduğu şekliyle toplumun ve ceza sistemimizin idaresinin ana hedeflerinden biri, rehabilitasyon ve suçluların ıslahıdır.”²³⁶ ve “...kendini iyileştirdiği ve toplumun saygın ve onurlu bir üyesi olarak yerini aldığı sonucuna varmalıyız”²³⁷ kısımlarıdır. Her ne kadar internet ortamında yer alan bilgilerin unutulması konusu olmasa da bu karar, ABD hukuk sistemi içerisinde de bu tür kararların var olabileceğini göstermektedir.

Tüm bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere Avrupa hukukunun ABD hukuk sistemine göre unutulma hakkına daha ılımlı yaklaştığı görülmektedir. Bunun nedeni ise geçmişlerinde yaşamış

²³² Privacy Rights for California Minors in the Digital World.

http://leginfo.ca.gov/faces/codes_displayText.xhtml?division=8.&chapter=22.1.&lawCode=BPC Erişim Tarihi: 15.11.2022.

²³³ Restatement of the Law, İngilizce metni: ““One who gives publicity to a matter concerning the private life of another is subject to liability to the other for invasion of his privacy, if the matter publicized is of a kind that (a) would be highly offensive to a reasonable person, and (b) is not of legitimate concern to the public.”” https://cyber.harvard.edu/privacy/Privacy_R2d_Torts_Sections.htm Erişim tarihi: 20.11.2022.

²³⁴ Melvin v. Reid, 112 Cal.App. 285, 297 S. 91 (1931) <https://casetext.com/case/melvin-v-reid> Erişim tarihi: 15.11.2022.

²³⁵ The Red Kimono isimli filmin içeriği için bkz: <https://www.imdb.com/title/tt0016276/> Erişim tarihi: 20.11.2022.

²³⁶ <https://casetext.com/case/melvin-v-reid> Erişim tarihi: 20.11.2022.

²³⁷ <https://casetext.com/case/melvin-v-reid> Erişim tarihi: 20.11.2022.

oldukları soykırım gibi suçlardan ötürü insanların kişisel verilerine kolayca ulaşmanın getirmiş olduğu birtakım sorunların farkında olmalarıdır²³⁸.

Sonuç olarak, ABD’de düşünce ve basın özgürlüğü unutulma hakkına oranla daha ağır şekilde kabul edilmektedir. Bu yüzden unutulma hakkı taleplerin kabul edilebilirlik oranları düşmektedir. Fakat burada bir husus bulunmaktadır. Unutulma hakkı talepleri konusunda Google bir arama motoru olmaktan ziyade daha çok yargı mercii gibi hareket etmektedir. Bunun sonucunda ABD vatandaşlarının unutulma hakkı taleplerini Google değerlendirebilmektedir. Bu da ABD vatandaşları için bir avantaj olarak görülebilir. Fakat eğer unutulma hakkı talebi Google tarafından reddedilirse, ABD’nin çeşitli eyaletlerine göre başvuruclar tarafından açılacak olan davalarda verilecek kararlar değişkenlik gösterecektir.

V. AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU ÇERÇEVESİNDE UNUTULMA HAKKI

Unutulma hakkının gelişim süreci açısından AB hukuku önem arz etmektedir. Özellikle Google davası unutulma hakkı açısından dönüm noktası olmuştur. Bu yüzden tezin bu bölümünde AB hukuku kapsamında unutulma hakkı incelenecektir. Bu incelemede unutulma hakkının diğer haklarla ilişkisi bölümünde incelenen AİHS’in 8. Maddesi kapsamında özel hayatın gizliliği hususuna detaylı şekilde değinilmeyecektir. İlk olarak tarihsel olarak daha erken döneme denk gelen 108 sayılı sözleşme açıklanıp ardından unutulma hakkının gündeme gelmesinde rolü olan ABAD’ın Agencia Española De Protección De Datos, Mario Costeja González V. Google Spain Sl, Google Inc. Davası hakkında vermiş olduğu kararın içeriğini oluşturan Yönerge incelenecektir. Ardından ABAD’ın Google davası incelenecek ve son olarak AB Genel Veri Koruma Tüzüğü’nün 17. Maddesi özelinde unutulma hakkı anlatılacaktır.

A. “Kişisel Nitelikteki Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Şahısların Korunmasına Dair 108 sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi²³⁹” (108 sayılı sözleşme) ve “Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bu Tür Verilerin Serbest Dolaşımına Dair Bireylerin Korunmasına İlişkin 95/46 sayılı AB Yönergesi (Yönerge)”²⁴⁰

Avrupa Konseyi tarafından 28.01.1981 tarihinde “Kişisel Nitelikteki Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Şahısların Korunmasına Dair Sözleşme” düzenlenmiştir. AB hukuku açısından başka düzenlemeler bu sözleşmeden önce de bulunmaktaydı fakat 108 sayılı sözleşme ile veri

²³⁸ Yavuz, C. s.79.

²³⁹ 28.01.1981 tarihli Avrupa Konseyi 108 sayılı sözleşme. Sözleşmenin tam metni için bkz: https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2712020140848108_tur.pdf Erişim tarihi:22.11.2022.

²⁴⁰ 24 Ekim 1995 tarihli Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bu Türdeki Verilerin Serbest Dolaşımı Bağlamında Bireylerin Korunmasına İlişkin 95/46 sayılı AB Yönergesi. İngilizce metni için bkz: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31995L0046> Erişim tarihi: 20.11.2022.

hukukuna ilişkin korumanın ve sorumluluğunun kapsamı genişletilmiştir²⁴¹. Bir diğer nokta ise her ne kadar sözleşmenin düzenlenmesinden sonra aşağıda inceleneceği üzere farklı düzenlemeler yapılmış olsa da AB hukuku açısından kişisel verilere yönelik ilk kapsamlı düzenleme olması incelenmesini gerektirmektedir. Ayrıca 108 sayılı sözleşme Türkiye’de 17.03.2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir²⁴².

108 sayılı sözleşme; kişisel verilerin tanımı, sözleşmenin kapsamı, kişisel verilerin işlenmesinin temel ilkeleri, özel verilerin neler olduğu, veri güvenliğinin nasıl sağlanacağı gibi hususlarda düzenlemeler içermektedir. 108 sayılı sözleşmenin unutulma hakkıyla ilgili olan kısmı ise 8. Maddesinde yer almaktadır. Bu maddenin c ve d bendine göre; *“Herkes, gerekli durumlarda, bu verileri düzelttirmek veya bunların, işbu Sözleşmenin 5. ve 6. maddelerinde belirtilen temel ilkelere işlerlik sağlayan iç hukuk hükümlerinin ihlali suretiyle işlenmiş olması halinde, söz konusu verileri sildirtmek; İşbu maddenin b ve c fıkralarında öngörülen teyit talebinin veya duruma göre bildirim, düzeltme veya silme talebinin yerine getirilmemesi halinde bir başvuru yolundan yararlanmak hakkına sahiptir”*²⁴³. Bu fıkralardan anlaşılabileceği üzere unutulma hakkı isim olarak doğrudan düzenlenmiyor olsa da kişilerin, kişisel verilerini sildirebilme talebinin önü açılmıştır. 8. Maddesinde geçen 5. ve 6. Maddesinde belirtilen ilkeler konusu ise unutulma hakkı açısından da yol gösterici olacak şekilde düzenlenmiştir. Bu ilkelerin tezin kapsamının genişletilmemesi amacıyla sadece unutulma hakkıyla ilgili olan kısımlarına değinilecektir. İlgili maddelerde *“kişisel verilerin gerektiğinde güncellenmesi”*²⁴⁴ ve *“kaydedilme amaçlarını gerçekleştirmek için gerekli süreyi aşmayacak şekilde ilgili kişilerin kimliklerini belirlemeye yarayan bir biçimde saklanır”* şeklinde düzenlemeler bulunmaktadır. Her ne kadar unutulma hakkı sadece kişisel verilerden oluşmasa da bu maddeler unutulma hakkıyla örtüşmektedir. Kişisel verilerin güncellenmesi aslında verilerin zaman içerisinde güncelliğini yitirebileceği, bu açıdan da güncel olmayan verilerin silinebileceği anlamını taşımaktadır. Unutulma hakkı da tez boyunca açıklandığı üzere kişilerin internet ortamında yer alan bilgilerini silerek, sildirerek, anonimleştirerek veya listelenmemesi sağlayarak güncellemesinden oluşmaktadır. Bir diğer dikkat edilmesi gereken husus ise verilerin bir son kullanma tarihi olduğu anlamı çıkartabilecek olan gerekli süreyi aşmayacak şekilde ibaresidir. Unutulma hakkı insanların bilgilerinin internet ortamında sonsuza kadar yer almamasını sağlayan bir araç olarak bu madde ile de örtüşmektedir.

AB hukuku açısından bir diğer önemli düzenleme ise 24.10.1995 tarihli “Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bu Tür Verilerin Serbest Dolaşımına Dair Bireylerin Korunmasına İlişkin 95/46 sayılı AB Yönergesi”²⁴⁵’dir. Yönerge GVKT’ün düzenlemesiyle birlikte mülga olmuş olsa da incelenmesi önem arz

²⁴¹ Hoşnut, Y. (2019), “Uluslararası Düzenlemelerde ve Türkiye’de Kişisel Verilerin Korunması”, *Yeni Medya*, 6, s. 37.

²⁴² 17 Mart 2016 Tarihli ve 29656 Sayılı Resmi Gazete. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317.htm> Erişim tarihi: 22.11.2022.

²⁴³ 108 sayılı sözleşmenin 8.maddesinin c ve d fıkraları.

https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2712020140848108_tur.pdf Erişim tarihi: 22.11.2022.

²⁴⁴ 108 sayılı sözleşmenin 5.maddesinin d fıkrası.

https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2712020140848108_tur.pdf Erişim tarihi: 22.11.2022.

etmektedir. Çünkü özellikle ABAD'ın Google kararı açısından Yönerge özel bir yere sahiptir. ABAD Google kararında Yönerge hükümleri üzerinden karar vermiştir. Yönergenin unutulma hakkı ile alakalı olan kısımlarının ilki ise 108 sayılı sözleşmede olduğu gibi ilkeler kısmıdır. Yönergenin 6-1-d fıkrasına bakıldığında kişisel verilerin gerektiğinde güncel olması düzenlenmiştir. 108 sayılı sözleşme kısmında açıklandığı üzere kişilere ait bilgilerin gerektiğinde güncel olması²⁴⁵ unutulma hakkıyla da paralellik göstermektedir. Ayrıca aynı fıkra da verilerin gerektiğinde silinmesi veya düzeltilmesi²⁴⁶ gerektiği de belirtilmiştir. Bu çerçevede internet ortamında yer alan bilgilerin silinmesi veya düzeltilmesi aynı unutulma hakkında olduğu gibi sağlanabilecektir. Yönerge'de ayrıca özel nitelikli verilerin tanımı da yapılmıştır ve bu verilerin ne şekilde işlenebileceği anlatılmıştır. Unutulma hakkıyla bağlantısı ise unutulma hakkının konusunu özel nitelikli bilgiler oluşturduğunda denge testinde özel nitelikli bilgilerin diğer bilgilere göre daha farklı değerlendirilmesi gerekecektir. Çünkü AB hukuku açısından birtakım verilerin özellik arz ettiği bu madde kapsamında düzenlenmiştir²⁴⁷. Unutulma hakkıyla birebir ilgili olan kısmı ise Yönerge'nin 12. Maddesinde yer alan düzenlemedir²⁴⁸. 12-1-b fıkrasına göre kişilerin özellikle eksik veya yanlış şekilde işlenen verileri varsa bu verilerin düzeltilmesi, silinmesi veya bloke edilmesi sağlanacaktır. Bu durum da unutulma hakkıyla kısmen paralellik göstermektedir.

B. Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın Agencia Española De Protección De Datos, Mario Costeja González V. Google Spain Sl, Google Inc. Kararı (Google Kararı)

ABAD'ın 13.05.2014 tarihinde vermiş olduğu karar unutulma hakkı bakımından bir dönüm noktası oluşturmaktadır. Bu kararın incelemesine geçilmeden önce ilk olarak olay özetinin anlatılması

²⁴⁵ Yönerge'nin 6-1-d fıkrası. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31995L0046> Erişim Tarihi: 22.11.2022.

²⁴⁶ Yönerge'nin 6-1-e fıkrası. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31995L0046> Erişim Tarihi: 22.11.2022.

²⁴⁷ Yönerge'nin 8.maddesi. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31995L0046> Erişim Tarihi: 22.11.2022.

²⁴⁸ Yönerge'nin 12.maddesi İngilizce metni: "Right of access

Member States shall guarantee every data subject the right to obtain from the controller:

(a) without constraint at reasonable intervals and without excessive delay or expense:

- confirmation as to whether or not data relating to him are being processed and information at least as to the purposes of the processing, the categories of data concerned, and the recipients or categories of recipients to whom the data are disclosed,

- communication to him in an intelligible form of the data undergoing processing and of any available information as to their source,

- knowledge of the logic involved in any automatic processing of data concerning him at least in the case of the automated decisions referred to in Article 15 (1);

(b) as appropriate the rectification, erasure or blocking of data the processing of which does not comply with the provisions of this Directive, in particular because of the incomplete or inaccurate nature of the data;

(c) notification to third parties to whom the data have been disclosed of any rectification, erasure or blocking carried out in compliance with (b), unless this proves impossible or involves a disproportionate effort." <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31995L0046> Erişim tarihi: 22.11.2022.

gereklidir. Başvurucu olan Avukat Costeja Gonzalez hakkında 1998 tarihinde La Vanguardia Ediciones SL gazetesinde 2 adet haber yapılmış ve 2008 tarihinde de haber sitesinin arşivine bu haberler eklenmiştir. Bu haberlerin içeriği başvurucunun adının geçirilerek borçlarının tahsili amacıyla haciz işlemlerinin yapıldığına ilişkindir²⁴⁹. Bu haberler Google arama motoruna başvurucunun ismi yazıldığına listelenmektedir. Başvuran talebini haber sitesinin reddetmesinin ardından başvuru haber sitesinin, Google Inc. ve Google İspanya şirketlerinin aleyhine 05.03.2010 tarihinde İspanya Kişisel Verileri Koruma Kurumu²⁵⁰'na başvuruda bulunmuştur. İspanya Kişisel Verileri Koruma Kurumu ise söz konusu bilgilerin yayınlanması Çalışma Bakanlığı'nın emriyle gerçekleştiği için gazetenin yasal olarak haklı olduğu görüşünden hareketle şikâyeti reddetmiştir²⁵¹. Fakat somut olay bakımından Google Inc. ve Google İspanya'yı veri sorumlusu olarak kabul edip başvuruyu kabul etmiştir²⁵². Başvurunun bu şekilde kabul edilmesinin ardından Google İspanya ve Google Inc. İspanya Ulusal Mahkemesinde dava açmıştır²⁵³. İspanya Ulusal Mahkemesi de görüş bildirmesi amacıyla ABAD'a başvuru yapmıştır²⁵⁴. İspanya Ulusal Mahkemesinin görüş talep ettiği konular kapsamında ABAD somut uyumsuzluğa ilişkin değerlendirmelerde bulunmuştur. Bu değerlendirmelere geçmeden önce ABAD'ın değerlendirmesini Yönergeye göre yaptığını belirtmek gerekir. Çünkü karar verildiği sırada GVKT yürürlükte değildir. ABAD'ın değerlendirmesinde ilk değinilecek husus arama motorlarının yapmış oldukları faaliyetin hukuksal tanımlamasına ilişkindir. Bir başka şekilde ifade edilecek olursa, arama motorlarının yapmış oldukları işlemin veri işleme faaliyeti olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğine ilişkindir. Bu da arama motorlarının veri sorumlusu olup olamayacağı sonucunu doğurmaktadır²⁵⁵. Buna ilişkin olarak Google yapmış oldukları faaliyetin veri işleme faaliyeti olmadığını; veri işleme faaliyeti olarak değerlendirilse dahi bu veriler üzerinde hakimiyetleri olmadıklarını ve bu yüzden denetleyemediklerini ifade etmişlerdir²⁵⁶. ABAD bu konuda hem veri işleme faaliyeti olduğu hem de Google'ın veri sorumlusu olduğu görüşünde bulunmuştur²⁵⁷. Bunu da Yönerge'nin 2(b) maddesiyle ilişkilendirmiştir. Unutulma hakkına ilişkin olarak ise İspanya Ulusal Mahkemesi, Yönerge'nin 12. ve 14. Maddelerine

²⁴⁹ Google Kararı. Paragraf 15. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131>Erişim tarihi: 22.11.2022.

²⁵⁰ <https://www.aepd.es/es> Erişim tarihi: 22.11.2022.

²⁵¹ Google Kararı. Paragraf 16. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131>Erişim tarihi: 22.11.2022.

²⁵² Google Kararı. Paragraf 17. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131>Erişim tarihi: 22.11.2022.

²⁵³ Google Kararı. Paragraf 18. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131>Erişim tarihi: 22.11.2022.

²⁵⁴ Google Kararı. Paragraf 19. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131>Erişim tarihi: 22.11.2022.

²⁵⁵ Google Kararı. Paragraf 20/2. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131>Erişim tarihi: 22.11.2022.

²⁵⁶ Google Kararı. Paragraf 22. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131>Erişim tarihi: 22.11.2022.

²⁵⁷ Google Kararı. Paragraf 23,24,25,26. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131>Erişim tarihi: 22.11.2022.

göre görüş talep etmiştir. Yukarıda açıklandığı üzere Yönerge'nin 12. Maddesine göre başvuruçuların silinme talebinde bulunma hakkı vardır.

ABAD unutulma hakkı konusunda değerlendirmesini yaparken Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'na atıf yapmıştır. Bu atıflar Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nın 7. Maddesinde²⁵⁸ yer alan özel hayatın gizliliği ve 8. Maddesinde bulunan kişisel verilerin korunması ile ilgilidir²⁵⁹. Yönergenin de bu düzlemde düzenlendiğini belirtmiştir. Diğer bir şekilde ifade edilecek olursa, unutulma hakkının kullanılması aynı zamanda özel hayatın gizliliğini ve kişisel verilerin korunmasını sağlayacaktır. Bu koruma sağlanırken diğer kişilerin haber alma özgürlüğü ile aralarında bir dengenin kurulması gerektiğine de değinmiştir²⁶⁰.

ABAD'ın unutulma hakkına ilişkin değerlendirmesinin önemli olan bir diğer kısmı da internet ortamında yer alan bilgilerin zaman içerisinde hukuka aykırı hale gelebileceğine ilişkindir. İnternet ortamında yer alan bilgiler tarihsel, istatistiksel veya bilimsel amaçlarla saklanmıyorsa ve güncelliğini yitiriyorsa, bu durumda internet ortamından silinme taleplerinin kabul edilebilmesi gerektiğine karar vermiştir²⁶¹. ABAD, internet ortamında yer alan bilgilerin ilk işlendikleri zaman hukuka uygunlukları olsa bile zaman içerisinde güncellikten uzak, ilgisiz ve yetersiz bir hale gelebileceklerini de belirtmiştir²⁶².

ABAD'ın vermiş olduğu kararda bir başka değerlendirilen husus ise süre konusuna ilişkindir. ABAD başvuruçunun yapmış olduğu başvuruya konu haberlerin üzerinden 16 yıl geçmiş olduğunu belirterek arama sonuçlarında başvuruçunun listelenmemesi gerektiğine karar vermiştir²⁶³.

ABAD'ın değindiği bir diğer konu ise Google İspanya'nın sorumlu tutulup tutulamayacağına ilişkindir. Google İspanya'nın ticari bir kuruluş olarak İspanya'da var olması, ayrı bir tüzel kişiliği olsa bile Google Inc.'e ayrılmaz şekilde bağlı olması, Google'ın faaliyetlerinin Google İspanya aracılığıyla

²⁵⁸ Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı 7. madde İngilizce metni "Everyone has the right to respect for his or her private and family life, home and communications". 8. madde İngilizce metni: "1. 2. Everyone has the right to the protection of personal data concerning him or her. Such data must be processed fairly for specified purposes and on the basis of the consent of the person concerned or some other legitimate basis laid down by law. Everyone has the right of access to data which has been collected concerning him or her, and the right to have it rectified. 3. Compliance with these rules shall be subject to control by an independent authority." https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/01/AB_TemelHaklarSarti.pdf Erişim tarihi: 22.11.2022.

²⁵⁹ Google Kararı. Paragraf 68,69. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131> Erişim tarihi: 22.11.2022.

²⁶⁰ Google Kararı. Paragraf 81. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131> Erişim tarihi: 22.11.2022.

²⁶¹ Google Kararı. Paragraf 92. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131> Erişim tarihi: 22.11.2022.

²⁶² Google Kararı. Paragraf 93. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131> Erişim tarihi: 22.11.2022.

²⁶³ Google Kararı. Paragraf 98. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131> Erişim tarihi: 22.11.2022.

yapılması gibi sebeplerle Google'ın sorumlu olacağına karar vermiştir²⁶⁴. Eğer böyle bir değerlendirme yapılmazsa şirketlerin kişilerin mahremiyet ve verilerinin korunmasından kaçınabileceğini belirterek dar yorum yapılmaması gerektiğine karar vermiştir²⁶⁵.

Kanaatimizce ABAD'ın vermiş olduğu karar kısmen yerindedir. Unutulma hakkı konusunda AB hukuku açısından verilmiş olan ilk karar olması sebebiyle ayrıca öneme de sahiptir. Bu karar sonucunda GVKT'ün aşağıda açıklanacağı üzere 17. Maddesinde unutulma hakkı düzenlenmiştir. Fakat kararda birtakım eksiklikler de bulunmaktadır. İlk olarak, değerlendirmesini başlangıçta hukuka uygun şekilde işlenmiş veriler olsa dahi zaman içerisinde hukuka uygunluk sebeplerinin ortadan kalkması sonucunda artık verilerin internet ortamında bulunmaması gerektiği üzerinden yapmıştır. Fakat günümüz dünyasında, bir bilgi hukuka uygun şekilde işlenmiş olsa ve halen hukuka uygun şekilde internet ortamında bulunsu dahi unutulma hakkından faydalanabiliyor olması gerekmektedir. Bir başka şekilde ifade edecek olursak, unutulma hakkı adı altında bir hakkın olmasının temel sebebi hukuka uygun verilerin internet ortamından unutulmasını sağlamaktır. Eğer internet ortamında hukuka aykırı şekilde bulunan bilgiler söz konusu ise bu bilgilerin talep olmasa dahi internette kaldırılması gerekmektedir. Bu yüzden değerlendirmenin hukuka uygun şekilde internet ortamında bulunan bilgiler üzerinden yapılması daha yerinde olurdu.

İkinci olarak, eksiklik olarak değerlendirilebilecek diğer konu ise süre konusunda gerekli kriterlerin belirtilmemiş olmasıdır. Çünkü sadece 16 yıllık sürenin geçmesinin yeterli olduğuna hükmedilmiştir. Fakat bazı durumlarda 16 yıllık sürenin geçmiş olması dahi yeterli olmayabilir veya 1 yıllık sürenin geçmiş olması bile yeterli olabilir. Bu yüzden, bu konuda değerlendirme yaparak daha yönlendirici bir karar verebilirdi.

Son olarak, Google Inc. ve Google İspanya'nın sorumluluğunu değerlendirirken internet ortamında yer alan bilgilerin tüm internet kullanıcıları tarafından görülebilmesi üzerine yorum yapmaması bir eksikliktir. Unutulma hakkının Rus Hukuku kapsamında değerlendirmesi yapılırken Rusya Federasyonu'na göre kabul edilen unutulma hakkının evrensel olması gerektiğinin savunulduğu açıklanmıştı. Bu hususta, unutulma hakkının bölgesel düzeyde uygulanmasının yol açabileceği sorunlara dair yorumda bulunmaması yerinde olmamıştır.

²⁶⁴ Google Kararı. Paragraf 52. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131>Erişim tarihi: 22.11.2022.

²⁶⁵ Google Kararı. Paragraf 53. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0131>Erişim tarihi: 22.11.2022.

C. Genel Veri Koruma Tüzüğü (GVKT)²⁶⁶ Çerçevesinde Unutulma Hakkının Değerlendirilmesi

İnternetin insan hayatında oldukça fazla yer almasıyla birlikte birtakım ihtiyaçlar da değişmektedir. Hukuk da bu konuda devamlı değişim göstermektedir. Genel Veri Koruma Tüzüğü 2016 yılında bu çerçevede AB tarafından kabul edilmiştir. Her ne kadar kişisel veriler unutulma hakkını tamamen kapsamasa da yine de örtüşen yanları olduğu için bu tüzük de tarafımızca incelenecektir. Bu incelemenin kapsamı GVKT'nin 17. Maddesi üzerinden olacaktır. İlgili maddenin başlığı "Right to Erasure (Right to be Forgotten)"²⁶⁷ şeklinde düzenlenmiş olup unutulma hakkını doğrudan düzenlediği düşünülmektedir. Fakat unutulma hakkı sadece silinmeyi içermediği için unutulma hakkına daha geniş şekilde bakılmalıdır²⁶⁸. Fakat yine de unutulma hakkını doğrudan düzenleyen bir hüküm olduğu için yol gösterici birçok hususu içerisinde barındırmaktadır.

İlk olarak, GVKT'nin 17. Maddesine göre 6 durumda veri sorumlusunun verileri silmesi gerekecektir. Bu durumlardan ilki kişisel verilerin işlenmesinin veya toplanmasının belirli amaçlar doğrultusunda yapılması söz konusu olduğu için bu amaçlar sona erdiğinde veri sorumlusu kişisel verileri silmekle sorumlu olacaktır²⁶⁹. İkinci durum ise rıza ile ilgilidir. Kişisel verilerin işlenmesinde rızanın önemi KVKK bölümünde açıklanmıştı, GVKT çerçevesinde de açık rıza önem arz etmektedir. Eğer kişi rızasını geri aldıysa ve veri işleyenin kişisel verileri işlemesi için başka herhangi bir dayanağı bulunmuyorsa verilerin silinmesi gerekecektir²⁷⁰. Ayrıca rıza geri alındığında verilerin silinmesi veri sorumlusu tarafından yapılacaktır, diğer bir ifadeyle silinme talebi olmasa dahi bu durumu veri sorumlusu kendisi değerlendirecektir²⁷¹. Üçüncü durumda ise veri sahibinin veri işleme faaliyete ilişkin bir itirazı söz konusu oluyorsa ve bu itiraz kişisel veri işleme faaliyetine göre daha ağır meşru gerekçeler barındırıyorsa, bu durumda kişisel verilerin silinmesi zorunlu olacaktır.²⁷² Bu husus özellikle unutulma hakkının özünü de oluşturabilecek şekilde düzenlenmiştir. Dördüncü silinme sebebi ise kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde işlenmiş olmasıdır²⁷³. Beşinci durum ise veri sorumlusunun tabi olduğu ülkenin veya Birliğin kuralları gereği kişisel verileri silmesinin zorunlu olması şeklinde düzenlenmiştir²⁷⁴. Son

²⁶⁶ 27.04.2016 tarihli, 2016/679 sayılı General Data Protection Regulation. İngilizce metni için bkz: <https://gdpr-info.eu/> Erişim tarihi: 20.11.2022.

²⁶⁷ GDPR'nin 17. Maddesinin başlığı. <https://gdpr-info.eu/art-17-gdpr/> Erişim Tarihi: 22.11.2022.

²⁶⁸ Dülger, M. V. (2019), "Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması", *Yaşar Hukuk Dergisi*, 1/2 s. 156.

²⁶⁹ GDPR'nin 17-1-a fıkrası. <https://gdpr-info.eu/art-17-gdpr/> Erişim Tarihi: 22.11.2022.

²⁷⁰ GDPR'nin 17-1-b fıkrası.. <https://gdpr-info.eu/art-17-gdpr/> Erişim Tarihi: 22.11.2022.

²⁷¹ Selek, O. (2019), "Genel Veri Koruma Tüzüğü Işığında Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rıza", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21/2, s. 941.

²⁷² GDPR'nin 17-1-c fıkrası. <https://gdpr-info.eu/art-17-gdpr/> Erişim Tarihi: 22.11.2022.

²⁷³ GDPR'nin 17-1-d fıkrası. <https://gdpr-info.eu/art-17-gdpr/> Erişim Tarihi: 22.11.2022.

²⁷⁴ GDPR'nin 17-1-e fıkrası. <https://gdpr-info.eu/art-17-gdpr/> Erişim Tarihi: 22.11.2022.

olarak da kişisel verilerin Tüzüğün 8 (1)²⁷⁵ Maddesine göre bilgi toplumu hizmetlerinin sağlanması amacıyla toplanmış olması silinme sebebidir²⁷⁶.

GVKT'nin 17. Maddesinin 3. Fıkrası da unutulma hakkı taleplerinin değerlendirilme aşamasında dikkate alınacak hususları düzenlemektedir. Bu fıkra göre çeşitli durumlarda unutulma hakkı kullanılamayacaktır. Bu durumlardan bir tanesi ifade ve basın özgürlüğü kapsamında yer alan bir kişisel verinin silinmesinin mümkün olmayacak olmasıdır. Bir diğer durumda ise veri sorumlusunun yasal yükümlülüklerini yerine getirmesi amacıyla işlenmeye devam eden verilerin silinmesi talebi karşılanmayacaktır. Halk sağlığı kapsamında kamu yararının gerektirdiği durumlarda da silinme talebine olumlu cevap verilemeyecektir. Bir başka husus ise yasal iddialar kapsamında bu iddiaların uygulanması veya savunulması amacıyla gerekli olan durumlarda silinme talebinin karşılanmayacak olmasıdır. Son olarak, istatistiki, tarihsel veya bilimsel amaçlarla işlenen veriler konusunda da silinme söz konusu olmayacaktır²⁷⁷.

GVKT'nin açıklandığı üzere unutulma hakkını doğrudan düzenleyen bu hükmü barındırması olumlu olsa bile birçok eksikliği içerisinde barındırmaktadır. İlk olarak, unutulma hakkının konu açısından kapsamını sadece kişisel veriler olarak değerlendirmek yerinde değildir. Çünkü unutulma hakkının konusunu sadece kişisel veriler oluşturduğunda tüzel kişilerin ve anonim hesapların unutulma hakkı talebi söz konusu olamayacaktır. Bu da kanaatimizce doğru bir değerlendirme değildir. Bir diğer husus ise unutulma hakkının sadece silinme açısından değerlendirilmesinin yerinde olmamasıdır. Çünkü unutulma hakkı ifade ve basın özgürlüğü gibi haklarla çatışabilmektedir. Bu çatışma söz konusu olduğunda; unutulma hakkının sadece kişilerin bilgilerinin silinmesinden ibaret olmaması, çatışmayı en aza indirerek hem unutulma hakkının kullanılmasını sağlayabilecek hem de diğer haklarla olan çatışma sonucunda diğer hakların kullanılmasının engellenmesini en aza indirecektir. Bu yüzden silinme dışında da düzenlemelerin yapılması daha yerinde olurdu. Silinme sebebi olarak küçükler konusunda da düzenlemenin yer alması önemlidir. Unutulma hakkının uygulanmasına ilişkin eleştiriler ve öneriler kısmında açıklayacağımız üzere unutulma hakkına özellikle ilerleyen yıllarda günümüzde çocuk olan kişilerin başvurması söz konusu olacaktır. Bu yüzden düzenlemenin bu kısmı yerinde olmuştur.

²⁷⁵ GDPR 8(1) maddesi İngilizce tam metni: "Where point (a) of Article 6(1) applies, in relation to the offer of information society services directly to a child, the processing of the personal data of a child shall be lawful where the child is at least 16 years old. ²Where the child is below the age of 16 years, such processing shall be lawful only if and to the extent that consent is given or authorised by the holder of parental responsibility over the child." Erişim tarihi: 22.11.2022.

²⁷⁶ GDPR'nin 17-1-f fıkrası. <https://gdpr-info.eu/art-17-gdpr/> Erişim Tarihi: 22.11.2022.

²⁷⁷ GDPR'nin 17-3 fıkrası. <https://gdpr-info.eu/art-17-gdpr/> Erişim Tarihi: 22.11.2022.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UNUTULMA HAKKININ UYGULANMASI

I. GENEL OLARAK

Unutulma hakkı çeşitli şekillerde uygulanabilmektedir. Bu uygulama yöntemleri kişilerin taleplerine göre değişebileceği gibi talebi değerlendirecek olan kurumlara veya yargı mercilerine göre de değişebilmektedir. Bu bölümde ilk olarak unutulma hakkının kullanılma yöntemleri anlatılacaktır. Bu çerçevede de kişilerin internette yer alan bilgilerini kendilerinin silmesi, kişilerin talebi üzerine ilgili kurum veya yargı kararları ile sildirme, anonimleştirme veya listelenmeme yöntemleri açıklanacaktır. Ardından Türk Hukuku kapsamında bu yöntemlerin ne şekilde uygulanabileceği incelenecektir. Sonrasında arama motorlarına ve içerik sağlayıcıya başvuru yöntemi ile unutulma hakkının kullanılması üzerine bilgiler verilmeye çalışılacaktır. Bu taleplerin değerlendirilmesinin hangi kriterlere göre olduğu ve diğer haklarla çatışma durumunda ne şekilde değerlendirme yapılması gerektiği de sonraki bölümde açıklanacaktır. Tezin son bölümünde ise unutulma hakkının uygulanmasına ilişkin eleştirilerimiz ve önerilerimize yer verilecektir.

II. UNUTULMA HAKKININ TALEP EDİLEBİLECEĞİ YÖNTEMLER

Unutulma hakkının kullanılması konusunda tez boyunca çeşitli yöntemlerin olduğu tarafımızca dile getirilmiştir. Özellikle yargı kararlarında unutulma hakkının talep edilebileceği yöntem; sadece kişilerin talepleri doğrultusunda internet ortamındaki içeriklerin kaldırılması olarak algılanıp buna göre karar verilmiştir. Halbuki unutulma hakkının tezin giriş bölümünde açıklandığı üzere amacı, kişilerin internet ortamında yer alan bilgilerinin hem kendileri hem de başkaları tarafından yeni bir sayfa açmasına engel olarak bulunmamasının sağlanmasıdır. Bir diğer şekilde ifade edilecek olunursa kişilerin unutulma hakkını kullanmaları sonucunda internet ortamında yer alan bilgilere kendileri dahil herhangi bir kişinin ulaşmasının önüne geçilmesi sağlanacak ve kişiler geçmişinin üstüne bir sünger çekebilecektir. Bu da sadece kişilerin belirli kurumlara unutulma hakkı talebini iletmesi ile değil diğer yöntemlerle de karşılanabilir. Bu yöntemler sırasıyla kişilerin kendi isteğiyle internet ortamındaki bilgilerini silmesi veya görünürlüğünü kısıtlaması, çeşitli kurumlara veya yargı mercilerine başvuru yaparak bilgilerin sildirilmesi, anonimleştirilmesi veya listelenmemesidir.

A. Unutulma Hakkının Silme Yöntemi ile Kullanılması

Unutulma hakkının başlıca kullanılma yöntemlerinden bir tanesi silme yönteminin kullanılarak unutulma hakkının uygulanmasıdır. Silme ise internette yer alan bir kişiye ait bir bilginin kişinin kendi isteğiyle kendi bilgilerini internet ortamından kaldırması ile sağlanmaktadır. İlk olarak silme çeşitli şekillerde uygulanabilmektedir. Kişiler internette yer alan bilgilerin yer aldığı profilleri tamamen silebilme imkanına sahiptirler. Örnek vermek gerekirse sosyal medya platformu Facebook'ta kişiler profillerini tamamen silebilmektedir²⁷⁸. Bu silme işlemi sonucunda profilin içerisinde yer alan kullanıcıya ait tüm bilgiler silinmektedir. Bir başka sosyal medya platformu olan Twitter'da da profillerin silinebileceğini belirten bilgilendirme metni yer almaktadır²⁷⁹. Bu bilgilendirme metnine göre hesap kullanıcı tarafından silinse bile arama motorlarında bazı durumlarda kullanıcıların bilgilerinin gözükmeye devam edebileceği belirtilmiştir. Twitter, arama motorlarının güncelleme yapması durumunda kişilerin profillerinin silinebileceğini veya diğer kişilerin arama motorunda çıkan linke tıkladıklarında böyle bir sayfa yok ibaresiyle karşılaşacaklarını belirtmiştir²⁸⁰. Bu bilgilendirme metni yerinde olup kişilerin sosyal medya platformlarını silmelerinin ardından belirli bir süre geçtikten sonra arama motorlarında da kişilerin profillerinin gözükmemesi unutulma hakkının kullanılmasını sağlayacaktır. Unutulma hakkının silme yöntemiyle kullanılmasını bir diğer yöntemi ise kullanıcıların profillerini tamamen silmesi ile değil, internet ortamındaki belirli bilgilerin silinmesi ile olabilmektedir. Bu duruma örnek ise Twitter adlı sosyal medya platformunda paylaşılmış olan bir tweet'in kullanıcının isteği doğrultusunda kendisi tarafından silinmesidir. Bir başka örnek ise Instagram adlı fotoğraf paylaşımı yapılan sosyal medya platformunda paylaşılmış olan fotoğrafın kullanıcı tarafından silinmesidir.

Silme yöntemi yukarıda açıklandığı üzere kişilerin kendi bilgilerini internet ortamından kaldırması anlamına gelmektedir. Bunun sonucunda da diğer kişilerin internet ortamında yer alan o kişiye ait bilgiye ulaşma imkanı büyük ölçüde azalacaktır. Bu yöntemin amacına bir başka yöntem olan görünürlüğün kısıtlanması yöntemiyle de ulaşılabilecektir. Görünürlüğün kısıtlanması, profillerinin içerisinde yer alan bilgilerinin görünürlüğünü çeşitli platformlarda kısıtlayarak kişilerin internette yer alan bilgilerinin hatırlanmaya mahal vermeyecek şekilde engellenmesidir. Bu yöntemin kullanılması sonucunda unutulma hakkının hem diğer haklarla çatışmasının önüne geçilmesi sağlanacak hem de unutulma hakkının getirmiş olduğu hukuki koruma oluşacaktır. Bu yöntem için çeşitli örnekler

²⁷⁸ Facebook'un kullanıcıların profillerini silmeye imkan tanıyan bilgilendirme metni: <https://www.facebook.com/help/224562897555674> Erişim tarihi: 25.11.2022.

²⁷⁹ Twitter'ın kullanıcıların hesaplarını silmeleri konusunda bilgilendirme metni için: <https://help.twitter.com/tr/managing-your-account/how-to-deactivate-twitter-account#:~:text=%C3%9Cst%20men%C3%BCde%2C%20gezinti%20men%C3%BCs%C3%BC%20simgesini,Devre%20d%C4%B1%C5%9F%C4%B1%20b%C4%B1rak%20%C3%B6%C4%9Fesine%20dokunun>. Erişim tarihi: 25.11.2022.

²⁸⁰ <https://help.twitter.com/tr/safety-and-security/remove-twitter-profile-from-google-search> Erişim tarihi: 25.11.2022.

verilebilir. İlk olarak sosyal medya platformu olan Facebook bu imkanı kullanıcılarına sağlamaktadır²⁸¹. Bu bölüm sayesinde kullanıcılar Facebook'ta kimlerin onları aratabileceğini düzenleyebilmektedir²⁸². Aynı zamanda Facebook kullanıcıları yapmış oldukları paylaşımların kimler tarafından görülebileceğini de düzenleyebilmektedir²⁸³. Bu bölümde Facebook ile alakalı en önemli kısım ise arama motorlarında Facebook profilinin görünmesinin engellenebilmesidir²⁸⁴. Bir diğer sosyal medya platformu olan LinkedIn'da da kullanıcılar görünürlük ayarlarını düzenleyebilmektedir²⁸⁵.

Sonuç olarak unutulma hakkının silme yöntemiyle kullanılması kişilerin profillerini silerek, profillerindeki bilgileri kaldırarak veya görünürlük ayarlarını değiştirerek olmaktadır. Unutulma hakkı tanımı gereği hukuka uygun şekilde internette bulunan bilgilerin kaldırılmasını içerdiği için en kullanışlı yöntemin unutulma hakkının silme yöntemiyle kullanılması olduğu da açıktır.

B. Unutulma Hakkının Sildirme Yöntemi ile Kullanılması

Unutulma hakkının sildirme yöntemi ile kullanılması da bir diğer yöntemdir. Bu yöntemi diğer yöntemlerden ayıran husus unutulma hakkının çatıştığı diğer hakları en fazla sınırlandıran yöntem olmasıdır. Çünkü internet ortamında yer alan bir bilginin silinmesi sonucunda diğer kişilerin ifade

²⁸¹ Sosyal medya platformu Facebook'un kullanıcılara sunduğu görünürlük ayarları bölümü: <https://www.facebook.com/help/392235220834308> Erişim tarihi: 25.11.2022.

²⁸² Facebook'un bilgilendirme metni şu şekildedir: "Facebook, arama hareketlerinizin söz konusu olduğu durumlar dahil olmak üzere gizlilikle ilgili endişeleri ciddiye alır. Engellediğiniz kişiler haricinde herkes sizi aratabilir ve profilinize tıklayabilir ancak arama sonuçlarında sizin hakkınızda neler görebilecekleri kendileriyle neler paylaştığınıza göre değişir. Arama sonuçları bizzat sizin paylaştığınız bilgiler veya başkalarının paylaştığı etiketlendiğiniz gönderiler fark etmeksizin, gizlilik ayarlarınıza tabidir. Başkalarının profilinizde ve zaman tünelinizde neleri görebileceğini ve paylaştıklarını kimlerin görebileceğini ayarlayabilirsiniz. Gönderileri ve fotoğrafları zaman tünelinizde gizleseniz de bunların Haber Kaynağı ve arama gibi Facebook'taki diğer yerlerde paylaşıldığı hedef kitle tarafından görülebileceğini unutmayın. Profilinizde ve zaman tünelinizde insanların neler göreceğini nasıl kontrol edebileceğiniz hakkında daha fazla bilgi alın." <https://www.facebook.com/help/392235220834308> Erişim tarihi: 25.11.2022.

²⁸³ "İçeriklerinizi (ör. durum güncellemeleri, fotoğraflar, beğenmeler) paylaşmayı seçtiğiniz kişiler, bu içerikleri arama sonuçlarında görebilir. Örneğin, herkese açık paylaştığınız şeyler herkesin arama sonuçlarında çıkabilir, ancak arkadaşlarınızla paylaştığınız şeyler sadece arkadaşlarınızın arama sonuçlarında çıkabilir. Bir gönderide telefon numaranızı veya e-postanızı paylaşırsanız insanların e-postanızı veya telefon numaranızı kullanarak gönderinizi aratabileceğini aklınızda bulundurun. Paylaştığınız şeyleri görebilmesini istediğiniz kişileri seçmek için hedef kitle seçiciyi kullanın. Zaman tünelinizde gizlediğiniz gönderileri görmek için Hareketler Dökümünüze gidin." <https://www.facebook.com/help/392235220834308> Erişim tarihi: 25.11.2022.

²⁸⁴ "Facebook'un dışındaki arama motorlarının doğrudan profilinize bağlantı vermesini istemiyorsanız bu uyarı gizlilik ayarlarınızdan değiştirebilirsiniz. Bu uyarı açmak veya kapatmak için: Facebook'un sağ üst kısmındaki profil resminize tıklayın. Ayarlar ve gizlilik'i seçin ve sonra Ayarlar'a tıklayın. Sol sütunda Gizlilik'e tıklayın. Facebook'un dışındaki arama motorlarının, profile bağlantı vermesini istiyor musun? seçeneğinin yanındaki Düzenle'ye tıklayın. Mevcut ayarlarınızı gözden geçirin ve seçiminizi yapın. Bu uyarı değiştirdiğinizde şunları aklınızda bulundurun: Bu uyarı kapattığınızda sadece bir arama motorunun kendi arama sonuçlarında profilinize bağlantı verip vermeyeceğini kontrol etmiş olursunuz. Hayır'ı seçerseniz bile profilinizdeki bilgiler ve paylaştığınız bazı şeyler (herkese açık bilgiler gibi) yine de arama motoru sonuçlarında görünebilir. Bunlar hedef kitlesini herkese açık yaparak paylaştığınız içerikler, Sayfalardaki ve herkese açık gruplardaki gönderi ve yorumlar ile Yardım Merkezi'nin Topluluk Forumu kısmındaki gönderiler gibi bilgileri içerir." <https://www.facebook.com/help/392235220834308> Erişim tarihi: 25.11.2022.

²⁸⁵ LinkedIn internet sitesinde kullanıcıların görünürlük ayarlarını yapabilecekleri internet sekmesi bölümü: <https://www.linkedin.com/help/linkedin/answer/a518980?lang=tr> Erişim tarihi: 25.11.2022.

özgürlüğü, basın özgürlüğü veya haber alma özgürlüğü kısıtlanmış olacaktır. Bu yüzden tarafımızca en son tercih edilmesi gereken yöntemin sildirme yöntemi ile unutulma hakkının kullanılmasıdır.

Unutulma hakkının uygulanmasına yönelik tartışmalara bakıldığında unutulma hakkını silme hakkı olarak da nitelendiren birtakım görüşler olduğu gibi²⁸⁶ listeden çıkarma hakkı veya unutma hakkı olarak da nitelendiren görüşler bulunmaktadır²⁸⁷. Tarafımızca sildirme yöntemi internet ortamında yer alan bilgilerin diğer kişiler tarafından ulaşılma imkanının ortadan kaldırıldığı yöntemdir. Aşağıda açıklanacağı üzere kişisel verilerin silinmesi veya yok edilmesi yahut içerikten kaldırılması bu bakımdan unutulma hakkının sildirme yöntemiyle kullanılması anlamını taşımaktadır.

Sildirme yönteminin mevzuat bakımından düzenlenmesine bakıldığında hem Türk Hukuku'nda hem de Avrupa Birliği Hukuku'nda düzenlenmiş bir yöntem olduğu görülecektir. Her ne kadar kişisel verilerin silinmesi unutulma hakkının kullanılmasını tam manasıyla sağlamadığı açıklanmış olsa da bu yöntem yürürlükteki mevzuat hükümleri çerçevesinde bulunduğu için tarafımızca açıklanacaktır.

İlk olarak Türk Hukuku'na bakıldığında KVKK'nin ²⁸⁸ 7. Maddesinde düzenlenen hüküm kişisel verilerin hukuka uygun şekilde işlenmesine rağmen aradan geçen süre ile bu sebeplerin ortadan kalkabileceği, bunun sonucunda da veri sorumluları tarafından re'sen veya kişilerin talebi üzerine kişisel verilerin silinebileceği, yok edilebileceği veya anonimleştirilebileceği üzerinedir. KVKK'nin bu maddesi üzerine çıkarılan Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik²⁸⁹'te de kişisel verilerin silinmesine veya yok edilmesine ilişkin hükümler bulunmaktadır. Bu hükümlere bakıldığında Yönetmeliğin 8. Maddesinde kişisel verilerin silinmesinin düzenlendiği görülecektir. Bu maddeye göre “*kişisel verilerin silinmesi, kişisel verilerin ilgili kullanıcılar için hiçbir şekilde erişilemez ve tekrar kullanılamaz hale getirilmesi işlemi*²⁹⁰” şeklinde tanımlanmıştır. Kişisel verilerin yok edilmesi de Yönetmeliğin 9. Maddesinde “*kişisel verilerin yok edilmesi, kişisel verilerin hiç kimse tarafından hiçbir şekilde erişilemez, geri getirilemez ve tekrar kullanılamaz hale getirilmesi işlemi*²⁹¹” şeklinde tanımlanmıştır. Bu iki hükmün arasındaki fark; kişisel verilerin silinmesinde ilgili kullanıcılar kişisel verilere erişememekteyken, kişisel verilerin yok edilmesinde ise hiç kimse kişisel verilere erişememektedir. Bu noktada kanun koyucu tarafından kişisel verilerin silinmesinin ve yok edilmesinin ayrı şekilde düzenlenmesi unutulma hakkının kullanılması bir anlam ifade etmemektedir. Her iki hüküm de aslında unutulma hakkının sildirilmesi anlamını

²⁸⁶ GDPR'ın 17.maddesi right to erasure (right to be forgotten) şeklinde düzenlemektedir: <https://gdpr-info.eu/art-17-gdpr/> Erişim tarihi: 25.11.2022.

²⁸⁷ Öksüzöğlu, S. (2019), “6998 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Avrupa Birliği Hukukunda Kişisel Verilerin Silinme ve Düzeltilmesi”, *Bilişim Hukuku Dergisi*, 1, 199.

²⁸⁸ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6698.pdf> Erişim tarihi: 25.11.2022.

²⁸⁹ Kişisel Verileri Koruma Kurumu tarafından çıkarılan 28.10.2017 tarihli 302224 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan yönetmelik. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/10/20171028-10.htm> Erişim tarihi: 25.11.2022.

²⁹⁰ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/10/20171028-10.htm> Erişim tarihi: 25.11.2022.

²⁹¹ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/10/20171028-10.htm> Erişim tarihi: 25.11.2022.

taşımaktadır. Çünkü sildirme yöntemiyle unutulma hakkının kullanılması sonucunda kişinin internette yer alan bilgilerine diğer kişilerin ulaşamaması sağlanacaktır. Bu husus kişisel veriler hukuku açısından önem arz edebilecek olsa da unutulma hakkı açısından açıklandığı üzere bir fark oluşturmamaktadır. Bu uygulama KVKK ve Yönetmelik açısından kişilerin talebiyle veya re'sen veri sorumlusu tarafından yapılacaktır. Örnek vermek gerekirse işçiye ait bilgiler internet ortamında ilk başta hukuka uygun şekilde işlenerek yer alabilmektedir. İşçinin şirket ile aralarında olan iş sözleşmesinin feshedilmesinin ardından hukuka uygunluk sebebi ortadan kalkabilecektir. Bu noktada da işçinin talebiyle veya şirketin re'sen harekete geçerek işçiye ait bilgilerin internet ortamından kaldırılması söz konusu olacaktır.

Yönetmelik açısından unutulma hakkıyla ilgili olan bir diğer maddesi ise Yönetmeliğin 11. Maddesidir. Bu madde “*kişisel veri saklama ve imha politikası hazırlamış olan veri sorumlusu, kişisel verileri silme, yok etme veya anonim hale getirme yükümlülüğünün ortaya çıktığı tarihi takip eden ilk periyodik imha işleminde, kişisel verileri siler, yok eder veya anonim hale getirir*”. Belirli bir süre geçtikten sonra yapması gerekir. 2. fıkrası “*Periyodik imhanın gerçekleştirileceği zaman aralığı, veri sorumlusu tarafından kişisel veri saklama ve imha politikasında belirlenir. Bu süre her halde altı ayı geçemez.*²⁹²” şeklinde düzenlenmiştir. Kişilerin talebi doğrultusunda veri sorumlusunun yükümlülüğünü düzenleyen madde de Yönetmeliğin 12. Maddesidir. Bu maddeye göre “*a) Kişisel verileri işleme şartlarının tamamı ortadan kalkmışsa; veri sorumlusu talebe konu kişisel verileri siler, yok eder veya anonim hale getirir. Veri sorumlusu, ilgili kişinin talebini en geç otuz gün içinde sonuçlandırır ve ilgili kişiye bilgi verir. b) Kişisel verileri işleme şartlarının tamamı ortadan kalkmış ve talebe konu olan kişisel veriler üçüncü kişilere aktarılmışsa veri sorumlusu bu durumu üçüncü kişiye bildirir; üçüncü kişi nezdinde bu Yönetmelik kapsamında gerekli işlemlerin yapılmasını temin eder. c) Kişisel verileri işleme şartlarının tamamı ortadan kalkmamışsa, bu talep veri sorumlusunca Kanunun 13'üncü maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca gerekçesi açıklanarak reddedilebilir ve ret cevabı ilgili kişiye en geç otuz gün içinde yazılı olarak ya da elektronik ortamda bildirilir.*²⁹³” Her iki madde de dikkat çeken husus sürenin önem arz etmesidir. Bu noktada unutulma hakkını tamamen kapsamasa bile kanun koyucu internette yer alan bilgilerin sonsuza kadar internette yer almaması gerektiği konusunda bir irade göstermiştir. Bu da tarafımızca unutulma hakkı konusunda yerinde bir düzenleme olarak görülmektedir.

Türk hukuku açısından unutulma hakkının sildirme yöntemiyle kullanılmasına ilişkin bir diğer yöntem ise 5651 sayılı Kanun'dur. 5651 sayılı Kanun'un iki maddesi internette yer alan bilgilerin sildirme yöntemiyle internette ulaşımının engellenmesini sağlamaktadır. 5651 sayılı Kanun'un 9. ve 9/A. Maddeleri kişilik hakları ihlal edildiği durumlarda söz konusu olmaktadır. Bu durum unutulma

²⁹² <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/10/20171028-10.htm> Erişim tarihi: 25.11.2022.

²⁹³ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/10/20171028-10.htm> Erişim tarihi: 25.11.2022.

hakkıyla bağdaşmasa bile²⁹⁴ internette yer alan bilgilerin sildirilmesine ilişkin olduğu için bu bölümde açıklanacaktır. 5651 sayılı Kanun'un 8. ve 8/A. Maddeleri ceza hukukunu ilgilendiren düzenlemeler barındırdığı²⁹⁵ ve kişilerin internette yer alan bilgileri kaldırma taleplerini düzenlemediği için tezin kapsamı dışında bırakılmıştır.

Belirtilen bu iki maddeye göre içeriğin çıkarılması ve erişimin engellenmesi ayrı iki tedbir olarak düzenlenmiştir. Erişimin engellenmesi 5651 sayılı Kanuna göre *“alan adından erişimin engellenmesi, IP adresinden erişimin engellenmesi, içeriğe (URL) erişimin engellenmesi ve benzeri yöntemler kullanılarak erişimin engellenmesini”* ifade ederken içeriğin çıkarılması *“içerik veya yer sağlayıcılar tarafından içeriğin sunuculardan veya barındırılan içerikten çıkarılmasını”* ifade etmektedir. Unutulma hakkı açısından kişisel verilerin yok edilmesi veya silinmesi nasıl ki unutulma hakkının sildirme yoluyla kullanılması yöntemi anlamına geliyorsa; erişimin engellenmesi ve içeriğin kaldırılması da aynı şekilde tarafımızca yerinde olmasa da uygulama açısından unutulma hakkının sildirme yöntemiyle kullanılması anlamına gelmektedir. Bu iki hükmün amacı, kişilik hakları ihlal edilen kişilerin dava yoluyla uzun sürecek olan hak ihlalini sonlandırmasının daha hızlı şekilde kullanılmasıdır.²⁹⁶

5651 sayılı Kanun'un 9/1. Maddesinin lafzına bakıldığında²⁹⁷ *“İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden gerçek ve tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşlar, içerik sağlayıcısına, buna ulaşamaması hâlinde yer sağlayıcısına başvurarak uyarı yöntemi ile içeriğin yayından çıkarılmasını isteyebileceği gibi doğrudan sulh ceza hâkimine başvurarak içeriğin çıkarılmasını ve/veya erişimin engellenmesini de isteyebilir”* şeklinde düzenleme yapıldığı görülecektir. Bu düzenlemeye göre kişiler, kişilik hakları ihlal edildiğinde içerik sağlayıcısına veya buna ulaşamadıkları durumlarda yer sağlayıcısına uyarı yöntemini kullanarak içeriğin yayından çıkarılmasını talep edebileceklerdir. Bu taleplerinin başvurdıkları kuruluş tarafından yirmi dört saat içinde cevaplandırılması gerekmektedir.

Unutulma hakkı internette yer alan hukuka uygun bilgilerden oluştuğu için bu noktada ayırım olduğu göze çarpmaktadır. Çünkü hukuka uygun şekilde internette bulunan bilgilerin incelenip

²⁹⁴ Her ne kadar unutulma hakkını da dolaylı olarak düzenlediği söylene de idarenin keyfi olarak beğenmediği hususlarda engelleme kararı getirmesi Anayasanın 22. ve 26. Maddelerine aykırı olabileceği konusundaki görüşler için bkz: Arslan, Ç., Özel, K. C. (2021), "Dillere Pelesenk Bir Tartışma: “Sosyal Medya Düzenlemeleri” (Dünü, Bugünü ve Yarını)", *Ankara Barosu Dergisi*, 79, s. 272.

²⁹⁵ Özkaya, Y. (2022), "5651 Sayılı Kanun Kapsamında Suç İşlenmesinin Önlenmesi Amacıyla İnternet Erişiminin Engellenmesi", *Bilişim Hukuku Dergisi*, 4, s.141-190

²⁹⁶ Doğan, A. S. (2020), "Kişilik Hakkının 5651 Sayılı Kanun'un 9. Maddesi Kapsamında Korunması", *Bilişim Hukuku Dergisi*, 2, s. 154.

²⁹⁷ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5651.pdf> Erişim tarihi: 25.11.2022. Aynı zamanda 5651 sayılı Kanun 7253 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle açıklanan halini almıştır. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5651.pdf>. Erişim tarihi: 25.11.2022.

değerlendirilip cevaplandırılması için bu kadar kısa sürenin öngörülmesi yerinde değildir. Ancak hukuka aykırı şekilde veya diğer bir şekilde ifade edilecek olursa kişilik hakları ihlal edildiğinde hızlı şekilde hareket edilmesi gerekir. Bu yüzden de unutulma hakkından ayrılmaktadır. Dikkat çekilmesi gereken husus, kişilerin bilgilerinin internet ortamında sonsuza kadar kalmaması ama değerlendirme sürecinin de bu kadar hızlı yapılarak diğer haklara zarar vermemesidir. Diğer bir konu ise içerik veya yer sağlayıcıya başvuru yönteminin düzenlenmiş olması, kişilerin unutulma hakkı talebini arama motorlarına iletebilme düzenlemesinin olduğunu göstermektedir. Başvurucular aynı zamanda sulh ceza hakimine de başvuru yapabileceklerdir. Bu başvuruda arama motorlarına başvuru yapılırken olduğu gibi kişilerin kişilik haklarının ihlal edildiğini düşündüğü URL’leri belirterek başvuru yapması gerekecektir. Hakimin karar vermesi de yine yirmi dört saat içinde olacaktır. Bu durum açıklandığı üzere unutulma hakkıyla ayrıştığı noktalardan biridir.

Unutulma hakkıyla dolaylı olarak ilgili olan diğer madde 5651 sayılı Kanun’un 9/A-1 Maddesinde²⁹⁸ yer alan “*İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatının gizliliğinin ihlal edildiğini iddia eden kişiler, Kuruma doğrudan başvurarak içeriğe erişimin engellenmesi tedbirinin uygulanmasını isteyebilir*” şeklindeki düzenlemedir. Bu maddeye göre kişiler BTK’ye doğrudan başvuru yapabilmektedir. Burada unutulma hakkıyla doğrudan ilgili olan husus özel hayatın gizliliğini ihlal ettiği hususudur. Unutulma hakkıyla aynı hukuki değeri koruyan 5651 sayılı Kanun’da yer alan bu düzenlemenin unutulma hakkından ayrıştığı nokta yine yirmi dört saat içerisinde başvuru tarafından sulh ceza hakimliğine talebin sunulmasının gerekmesidir.

Hem KVKK hem de 5651 sayılı Kanun açısından bakıldığında veri sorumlusu olarak içerik sağlayıcıya veya yer sağlayıcıya başvuru yaparak unutulma hakkının sildirme yöntemiyle kullanılması sağlanabilecektir. Fakat açıklandığı üzere uygulama bu şekilde olmuş olsa dahi unutulma hakkını tam manasıyla karşılamayan bu hüküm hem ifade özgürlüğüne hem de basın özgürlüğüne zarar verici nitelikte sonuçlara yol açabilecektir. Bu yüzden unutulma hakkının tanımı tezimizde açıklandığı üzere hukuka uygun veriler üzerinden yapılmalı ve ayrı bir başvuru yöntemi düzenlenmelidir.

Unutulma hakkının sildirme yöntemiyle kullanılması AB Hukuku’nda da düzenlenmiştir. Bu yöntem de GVKT kapsamında Avrupa Birliği Hukuku’na girmiştir. GVKT’nın 17. Maddesi açıklandığı üzere unutulma hakkını düzenlemektedir. Tezin Avrupa Birliği Hukuku Kapsamında Unutulma Hakkı’nın değerlendirilmesi bölümünde tarafımızca bu konu detaylı şekilde açıklanmıştır. Bu yüzden

²⁹⁸ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5651.pdf> Erişim tarihi: 25.11.2022. Aynı zamanda 5651 sayılı Kanun 7253 sayılı Kanun’un 5. maddesiyle açıklanan halini almıştır. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5651.pdf>. Erişim tarihi: 25.11.2022.

bu husus açıklanmayacak olup GVKT'ün unutulma hakkının sildirme yöntemiyle kullanılmasını içerdiğini belirtmek yeterli olacaktır.

Son olarak sildirme yöntemi içerisinde değinilmesi gereken husus silme yöntemi kullanıldıktan sonraki durumdur. Silme yöntemi ile unutulma hakkının kullanılması sonucunda internette yer alan bilgi tamamen yok olmayabilir. Örnek vermek gerekirse sosyal medya platformu olan Facebook'ta bir paylaşım yapan kişinin o paylaşımı silmeden önce diğer kişilerin ekran görüntüsü alarak²⁹⁹ o bilgiyi paylaşabilmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır. Eğer kişiler o paylaşımı silmesine rağmen diğer kişilerin profillerinde kendilerine ait bilgiler bulunuyorsa aşağıda açıklanan sildirme yöntemi ile unutulma hakkının kullanılmasını sağlayabileceklerdir. Özellikle unutulma hakkı talebinin değerlendirmesi aşamasında kişilerin kendi profilinden silme tarihi önem arz edecektir. Çünkü kişi artık internet ortamında kendisine ait o bilginin yer almamasını istemekte ve bunu bir fiil ile göstermektedir. Bunun aleyhine bir durumun bulunuyor olması unutulma hakkının sildirme yöntemi ile kullanılması konusunda başvuru lehine olumlu etkiye sahip olacaktır. Fakat dikkat edilmesi gereken husus kişilerin profillerinden sildiği bilginin başkaları tarafından paylaşılma durumu söz konusu olduğunda unutulma hakkının kesinlikle kabul edilemez olmadığı gerektiği hususudur. Bu durumu bir örnek ile açıklamak gerekirse aktif siyasetin içerisinde yer alan bir kişinin görüşlerini değiştirmesi neticesinde geçmişinde paylaşmış olduğu bilgileri internet ortamından sildikten sonra diğer kişilerin o bilgileri ekran görüntüsü alarak kendi profillerinde paylaşmasını siyasetçinin unutulma hakkı kullanarak engelleyememesi gerekmektedir. Denge testinde de açıklanacağı üzere kişilerin siyasetçi olması o kişiler hakkında kamunun diğer kişilere oranla daha çok bilgi edinme hakkının olduğu anlamına gelmektedir. Bunun sonucunda da siyasetçilerin özellikle kendi görüşlerini ifade ettiği paylaşımları için unutulma hakkının sildirme yöntemiyle kullanılması talebinin olumlu sonuçlandırılmaması kamu yararı açısından önemlidir.

C. Unutulma Hakkının Anonimleştirme Yöntemi ile Kullanılması

Unutulma hakkının kullanılması yöntemlerinden bir tanesi de anonimleştirmedir. Unutulma hakkı talebi sonucunda eğer unutulma hakkından beklenen hukuki sonuçlar sağlanabiliyorsa ilk olarak tercih edilmesi gereken yöntemin listelenmeme yöntemiyle birlikte anonimleştirme yöntemi olması gerekmektedir. Çünkü sildirme hakkının bir üstteki bölümde açıklandığı üzere diğer haklarla çatışması imkan dahilinde olduğundan, anonimleştirme yönteminde diğer haklarla unutulma hakkının çatışması daha az olmaktadır.

²⁹⁹ Ekran görüntüsü iki farklı şekilde olabilmektedir. Bu iki farklı durumun birincisi ekranın sayısal çıktısı olarak adlandırılabilir olup tezin bu bölümünde açıklanan ekran görüntüsü ile ilgisi bulunmamaktadır. İkinci husus ise teknolojik aletlerin ekranında yer alan o anki bilgilerin yer aldığı görüntülerdir. Gedik, D. (2019), "Bilişim Suçlarında IP Tespiti İle Ekran Görüntüleri Çıktılarının İspat Değeri", *Bilişim Hukuku Dergisi*, 1/1, s. 69.

Anonimleştirme ile unutulma hakkının kullanılması açıklamadan önce bir hususun tarafımızca açıklanması gerekmektedir. Kişisel veriler hukukunun tamamen unutulma hakkını kapsamadığını açıklayan sebeplerden biri anonim hesapların da unutulma hakkına sahip olmasıdır³⁰⁰. Anonim hesapları oluşturan kişiler, internet ortamında oluşturdıkları anonim profilleri sayesinde internet ortamı dışındaki kişilikleri ile anonim profilleri arasında bağlantı kurulmasını engellemektedirler. Bir diğer şekilde ifade edilecek olursa, anonim hesapların sahipleri, hesap isimleri³⁰¹, paylaştıkları paylaşımda yer alan bilgiler gibi hususlarda gerçek kimliklerini gizlemeye çalışmaktadır. Fakat IP adresinin tespit edilebilmesi, anonim hesap sahiplerinin kendi isteğiyle kendi kimliğini açıklaması, çevresindeki kişilerin anonim hesap sahibinin gerçek kimliğini ifşa etmesi gibi sebeplerle anonimlik durumu son bulabilmektedir. Ayrıca, hukuken de anonim hesapların anonim olarak adlandırılması yürürlükteki mevzuat hükümleri açısından doğru bir tanımlama olmamaktadır. Çünkü anonimleştirme faaliyeti Yönetmeliğin 10/1. Maddesine göre *“kişisel verilerin anonim hale getirilmesi, kişisel verilerin başka verilerle eşleştirilse dahi hiçbir surette kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilemeyecek hale getirilmesi”*³⁰²ni ifade etmektedir. İlgili maddenin ikinci fıkrasında ise *“kişisel verilerin anonim hale getirilmiş olması için; kişisel verilerin, veri sorumlusu, alıcı veya alıcı grupları tarafından geri döndürme ve verilerin başka verilerle eşleştirilmesi gibi kayıt ortamı ve ilgili faaliyet alanı açısından uygun tekniklerin kullanılması yoluyla dahi kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilemez hale getirilmesi”* şeklinde düzenleme bulunmaktadır. Bu iki fıkradan da anlaşılacağı üzere anonim hesaplar ile anonimleştirme arasında fark bulunmaktadır. Özellikle ikinci fıkrasında düzenlenmiş olan kişinin verileri anonimleştirildiğinde teknik imkanlar kullanılsa dahi kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilemez durumuna gelmesi bu farkı net bir şekilde ortaya koymaktadır. Ayrıca anonimleştirme yönteminin uygulanmasının da birçok yöntemi bulunmaktadır. Bu yöntemlerin birçoğu teknik imkanlar kullanılarak yapılmaktadır.³⁰³

Anonimleştirme yönteminde sildirme yönteminde olduğu gibi süre önem arz etmektedir. Yönetmeliğin 11. Maddesinde süre konusunda düzenlemeler getirilmiştir. Buna göre veri sorumlusunun belirli süreler içerisinde kişilere ait verileri anonimleştirmesi gerekmektedir. Bu durum re’sen veri sorumlusu tarafından yapılabileceği gibi kişisel veri sahibinin talebi doğrultusunda da yapılabilmektedir³⁰⁴. Sonuç olarak yürürlükteki uygulama her ne kadar kişisel verilere ilişkin olsa dahi unutulma hakkı ve kişisel verilerin kesiştiği birçok durumda anonimleştirme yöntemiyle unutulma

³⁰⁰ Daha detaylı bilgi için bkz: Birinci Bölüm, III, A, 1.

³⁰¹ Genellikle sosyal medya hesaplarında kişiler takma ad kullanarak anonim hesaplar açmaktadır. Örnek vermek gerekirse Donald Trump’ın saçları adı altında Twitter’da bir hesap açılabilir: <https://twitter.com/TrumpHair> Erişim tarihi: 27.11.2022.

³⁰² <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/10/20171028-10.htm> Erişim tarihi: 27.11.2022.

³⁰³ Afyonluoğlu, M. (2019), “Kişisel Verilerin Anonimleştirilmesinin İyileştirilmesine Yönelik Bir Model Geliştirilmesi ve E-Devlet Alanında Uygulanması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, s. 88.

³⁰⁴ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/10/20171028-10.htm> Erişim tarihi: 27.11.2022.

hakkının kullanılması mümkündür. Bu yöntem de hem kişilere unutulma hakkından beklenen faydayı sağlamakta hem de basın ve ifade özgürlüğüyle çatışmayı asgari düzeye indirmektedir.

D. Unutulma Hakkının Listelenmeme Yöntemi ile Kullanılması

Unutulma hakkının hem ulusal hem uluslararası alanda gündeme gelmesi Google kararı ile birlikte olmuştur. Google kararı açıklandığı üzere³⁰⁵ başvurucunun Google arama motorunda listelenmemesini istemesi üzerine verilmiştir. Bu yüzden unutulma hakkının gündeme gelmesini sağlayan husus da arama motorlarındaki listelenmenin engellenmesinin yapılması üzerinedir. Listelenmenin ne şekilde olduğunu Google arama motoru kendi internet sitesinde açıklamaktadır³⁰⁶. Buna göre kişiler Google gibi arama motorlarını kullanırken ilk olarak arama bölümüne aramak istedikleri bilgiyi yazarak arama tuşuna tıklamaktadırlar. Bunun sonucunda da Google algoritmalar yardımıyla liste halinde sonuçları getirmektedir³⁰⁷. Unutulma hakkının kullanılmasıyla oluşturulan arama listesinden kaldırılma işlemi yapılmaktadır³⁰⁸.

Bu konuya ilişkin bir diğer husus ise listelenmeme yönteminin Google kararında açıklandığı üzere bölgesel düzeyde yapılması tercih edilmiştir. Hem Google arama motoru hem de Avrupa Birliği Hukuku açısından unutulma hakkının uygulanması bu şekildedir. Bu durumda İtalya'daki³⁰⁹ Google listesinden kaldırılan bir içeriğe Türkiye'den ulaşılabilecektir. Unutulma hakkının bölgesel şekilde kullanılıyor olması unutulma hakkının ortaya çıkaracağı faydayı son derece azaltmaktadır.

Bir başka husus ise listelenmeme yönteminde arama sonuçlarından kaldırılan içerik liste olarak gözükmese de asıl kaynak durmaktadır. Arama motorlarında arama faaliyetinde bulunan kullanıcılar listeden çıkarılan bilgileri görememekte³¹⁰ fakat içeriğin kendi internet sitesinin URL'si yazıldığında içeriğe ulaşabilmektedirler.

Türk Hukuku'nda da listelenmeme yöntemi düzenlenmiştir. 5651 sayılı Kanun'un 9. Maddesine 10. Fıkra hükmü eklenmiş bu fıkra *“internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik hakları*

³⁰⁵ Daha detaylı bilgi için bkz: İkinci Bölüm, V.

³⁰⁶ https://developers.google.com/search/docs/fundamentals/how-search-works?hl=tr&visit_id=638051484378591112-174019898&rd=1 Erişim tarihi: 27.11.2022.

³⁰⁷ “Kullanıcı bir sorgu girdiği zaman, makinelerimiz, dizinde eşleşen sayfa olup olmadığını anlamak için arama yapar ve kullanıcıyla en alakalı olduğunu düşündüğümüz en yüksek kaliteye sahip sonuçları döndürür. Alaka düzeyi belirlenirken kullanıcının konumu, dili ve cihazı (masaüstü veya telefon) gibi bilgileri içerebilen yüzlerce faktörden yararlanılır. Örneğin, “bisiklet tamircisi” araması, Paris'teki bir kullanıcıyla Hong Kong'daki bir kullanıcıya farklı sonuçlar gösterecektir.” https://developers.google.com/search/docs/fundamentals/how-search-works?hl=tr&visit_id=638051484378591112-174019898&rd=1 Erişim tarihi: 27.11.2022.

³⁰⁸ Daha detaylı bilgi için bkz: Üçüncü Bölüm, IV.

³⁰⁹ İtalya'da listeden kaldırılması talep edilen bir içerik olarak başvuru “Popüler bir İtalyan modacısından, aile hayatıyla ilgili bir anlaşmazlığı konu edinen 2009 tarihli bir makaleyi Google Arama'dan kaldırılması yönünde bir talep”te bulunmuştur. Google arama motoru da özel hayatın gizliliği söz konusu olduğu için talebi kabul etmiştir. https://transparencyreport.google.com/eu-privacy/overview?impacted_sites=country:IT&lu=impacted_sites Erişim tarihi: 27.11.2022.

³¹⁰ Turgut, C. s.36.

*ihlal edilenlerin talep etmesi durumunda hâkim tarafından, başvuranın adının bu madde kapsamındaki karara konu internet adresleri ile ilişkilendirilmemesine karar verilebilir. Kararda, Birlik tarafından hangi arama motorlarına bildirim yapılacağı gösterilir.*³¹¹” şeklinde düzenlenmiştir. Bu fıkraya göre, kişilik hakkı ihlali söz konusu olduğunda talep doğrultusunda internet adresleri ile kişilerin ilişkilendirilmemesi sağlanacaktır. Bu yöntemin ise arama motorları ile yapılacağı düzenlenmiştir. Türk hukukundaki bu düzenleme her ne kadar yerinde olsa da düzenlenmenin kullanılması kişilik haklarının ihlal edilmesiyle sınırlandırılmıştır. Unutulma hakkı ise tez boyunca açıklandığı üzere kişilik hakları ihlali durumunda kullanılabilecek bir hak değildir.

III. UNUTULMA HAKKININ KULLANILMASININ TÜRK MEDENİ HUKUKU KAPSAMINDA TALEP EDİLEBİLECEĞİ YÖNTEMLER

Türk hukuku açısından unutulma hakkının kullanılabileceği yöntemler genel olarak yukarıda açıklanmıştır. Bu bölümde sadece TMK kapsamında unutulma hakkının talep edilebileceği yöntemler anlatılacaktır. TMK açısından da değerlendirmemiz ilk olarak saldırının önlenmesi davası, ikinci olarak saldırıya son verme davası ve son olarak da hukuka aykırılığın tespiti davası üzerinden olacaktır. Fakat bu noktada açıklanması gereken, TMK kapsamında değerlendirmenin yapılabilmesi için TMK’de korunan ve unutulma hakkıyla dolaylı şekilde ilgili olan konu sadece gerçek kişilere ait verilerin TMK’de düzenlenen korumadan faydalanacağı hususudur. Çünkü TMK kişiliği koruyucu davaları³¹² düzenlemektedir. Kişisel verilerin KVKK çerçevesinde sadece gerçek kişilere ait olabileceği, bu yüzden TMK kapsamında sadece gerçek kişilere ait kişisel verilerin korunabileceği unutulmamalıdır³¹³. Ayrıca TMK’nin düzenlemesine göre kişiliği koruyucu davaların açılabilmesinin şartı hukuka aykırı davranışların mevcut olmasıdır. Bu hususlar kanaatimizce yerinde olmamasına rağmen yürürlükteki mevzuat hükümleri bu doğrultuda olduğu için açıklamamız da bu yönde olacaktır.

İlk olarak saldırının önlenmesi davası ile unutulma hakkı dolaylı olarak ilgilidir. Bu dava, henüz hukuka aykırı fiil bulunmamakla birlikte hukuka aykırı şekilde bir davranışta bulunma ihtimali pek olası ise açılacaktır³¹⁴. Unutulma hakkı konusunda her ne kadar yerinde bir örnek olmasa da yayımlanmamış bir kitabın internet ortamında yayımlanacağı bilgisi üzerine kişinin bu davayı açması örnek verilebilir³¹⁵. Bu dava sonucu ile ileride meydana gelecek hukuka aykırı saldırıların önüne

³¹¹ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5651.pdf> Erişim tarihi: 27.11.2022.

³¹² TMK 25. maddesi: “Davacı, hâkimden saldırı tehlikesinin önlenmesini, sürmekte olan saldırıya son verilmesini, sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırılığının tespitini isteyebilir.” [/https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf](https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf)

³¹³ Yücedağ, N. (2017), “Medeni Hukuk Açısından Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun Uygulama Alanı ve Genel Hukuka Uygunluk Sebepleri”, *IÜHFM*, 75/2, s. 766.

³¹⁴ Dural, M., Ögüz, T. (2022), *Kişiler Hukuku*, s. 148.

³¹⁵ Turgut, C. s. 401.

geçilmiş olunmaktadır³¹⁶. Bu durum unutulma hakkı açısından makul bir durum oluşturmamaktadır. Çünkü unutulma hakkı kişinin hali hazırda internette yer alan hukuka uygun bilgilerinden oluştuğu için internet ortamında yer almayan bir bilgi için unutulma talebinde bulunulması yerinde gözükmemektedir. Bu yüzden tarafımızca bu durum unutulma hakkı yöntemi olarak görülmemektedir.

İkinci olarak ise saldırıya son verme davası, hukuka aykırı şekilde gerçekleşen bir davranışın dava açıldığı tarihe kadar sürmesi sonucunda kişilerin bu davayı açarak saldırının durdurulmasını sağladığı dava türüdür³¹⁷. Bu dava aynı zamanda durdurma davası olarak da isimlendirilebilmektedir³¹⁸. Bu davanın şartları ise kişilik haklarına saldırı olması, saldırının hukuka aykırı olması ve saldırının halen sürmekte olmasıdır³¹⁹. Eğer saldırı sona erdiyse açılması gereken dava açıklanacak son dava türü olan hukuka aykırılığın tespiti davasıdır³²⁰. Bu iki dava türünün unutulma hakkıyla ilgili olan kısmı, unutulma hakkının koruduğu hukuki değerler ile ortak paydaya sahip olabilmeye ihtimalleridir. Örnek vermek gerekirse, kişinin özel hayatına, mahremiyet hakkına veya insan onuruna aykırı şekilde internette yer alan bir bilgisinin bu davalar ile internet ortamından kaldırılması sağlandığında unutulma hakkının koruduğu hukuki değerler de korunmuş olacaktır. Üçüncü olarak TMK kapsamında tespit davası açılabilir olsa da unutulma hakkının kapsamında yer almamaktadır.

Sonuç olarak bu davalar sonucunda tazminat istenebilmesi durumu söz konusu olacaktır³²¹. Unutulma hakkı açısından ise tazminat isteme durumunun söz konusu olmaması gerekmektedir. Çünkü hukuka uygun şekilde internet ortamında yer alan bilgilerin unutulması unutulma hakkıyla talep edilmektedir. Bu durumda hukuka uygun şekilde diğer kişilerin bilgilerini internet sitesinde bulunduran veri sorumlusunun tazminat sorumlusu olma ihtimali doğacaktır. Bu yüzden unutulma hakkının kabul edilmesi sonucunda ayrıca tazminata hükmedilmemesi gerekir. Tezin eleştiriler ve öneriler kısmında açıklanacağı üzere, unutulma hakkıyla alakalı getirilmesi tarafımızca önerilen düzenlemenin içerisinde unutulma hakkı talebinin veri sorumlusu tarafından hukuka aykırı şekilde reddedilmesi sonucunda başvuru lehine tazminata hükmedilmesi düzenlemesi yer almalıdır.

IV. ARAMA MOTORLARINA VE İÇERİK SAĞLAYICIYA BAŞVURU YOLUYLA UNUTULMA HAKKININ KULLANILMASI YÖNTEMİ

Unutulma hakkı talepleri hem ulusal hem uluslararası mevzuat hükümleri ve yargı kararları kapsamında tarafımızca değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede dikkat çekici kısım arama motorlarının

³¹⁶ Akipek, J., Akıntürk, T., Ateş, D. s. 400.

³¹⁷ Akipek, J., Akıntürk, T., Ateş, D. s. 398.

³¹⁸ Dural, M., Ögüz, T. (2022), *Kişiler Hukuku*, s. 156.

³¹⁹ Akipek, J., Akıntürk, T., Ateş, D. s. 398.

³²⁰ Akipek, J., Akıntürk, T., Ateş, D. s. 400.

³²¹ Akipek, J., Akıntürk, T., Ateş, D. s. 405.

adeta bir yargı merci gibi unutulma hakkı taleplerini değerlendirip sonuçlandırabileceği üzerinedir. Bir başka şekilde açıklanacak olursa Google kararı unutulma hakkı konusunda bir dönüm noktası olarak görülmektedir. Bu karar neticesinde Google'ın unutulma hakkı talepleri konusunda değerlendirme yapabilmesinin önü açılmıştır. Ayrıca, hem KVKK hem GVKT kapsamında arama motorlarının kişisel verileri işlediği ve bunun sonucunda da veri sorumlusu olarak kabul edilmesi gerektiği açıklanmıştır. Bu yüzden arama motorlarına başvuru yöntemiyle unutulma hakkı talep edilebilmektedir. Tarafımızca bu durum hukuk güvenliği açısından eleştirilse de yürürlükteki uygulama bu şekilde olduğu için arama motorlarına başvuru yöntemi değerlendirilecektir. Ardından da içerik sağlayıcılara başvuru yöntemi ile unutulma hakkının kullanılması açıklanacaktır.

İlk olarak Google arama motoruna yapılacak unutulma hakkı talepleri incelenecektir. Google unutulma hakkı konusunda ayrı bir bilgilendirme metni ve videosu hazırlayarak kişilerin ne şekilde unutulma hakkını kullanacağını açıklamıştır³²². Google bu bilgilendirme metninde ilk olarak ABAD'ın kararına atıf yaparak *"hatalı, yetersiz, alakasız veya ölçüsüz"*³²³ şekilde internet ortamında yer alan bilgileri liste dışı bırakabileceğini belirtmiştir. Ardından GVKT üzerine bilgilendirme yaparak GVKT'nin 17. Maddesi kapsamında unutulma hakkı kullanılacağını açıklamıştır. Google'ın açıklamalarına bakıldığında, Google sadece kişisel verilerin unutulma hakkının konusunu oluşturabileceğini ve bu yüzden kurumların veya tüzel kişilerin unutulma hakkı talebinde bulunamayacağını belirtmiştir³²⁴. Kanaatimizce Google'ın bu yaklaşımı ulusal ve uluslararası kararlardan da anlaşılabileceği üzere unutulma hakkının kişisel veriler açısından kabul edilme görüşü üzerine şekillendirilmiştir. Bu düşünce de açıkladığımız sebeplerden ötürü yerinde değildir.

Google unutulma hakkını açıkladığı bilgilendirme sayfasında ayrıca kişilerin unutulma hakkı taleplerini iletmeden önce kendilerinin silme imkanı varsa kendilerinin silmesini veya doğrudan o sayfayla iletişime geçerek içeriğin kaldırılmasının talep edilmesini açıklamaktadır³²⁵. Eğer bu yöntemi kullanmak yerine kişiler doğrudan Google aramalarında bilgilerinin listelenmemesini veya kaldırılmasını talep ediyorsa Google üzerinden form doldurmaları gerekmektedir³²⁶. Bu formu

³²²Google arama motorunun unutulma hakkı konusundaki bilgilendirme sayfası: <https://support.google.com/legal/answer/10769224?hl=tr#zippy=%2Cyayg%C4%B1n-ara%C3%A7lar%C4%B1n-bir-listesini-burada-bulabilirsiniz> Erişim tarihi: 23.11.2022.

³²³<https://support.google.com/legal/answer/10769224?hl=tr#zippy=%2Cyayg%C4%B1n-ara%C3%A7lar%C4%B1n-bir-listesini-burada-bulabilirsiniz>.

³²⁴<https://support.google.com/legal/answer/10769224?hl=tr#zippy=%2Cyayg%C4%B1n-ara%C3%A7lar%C4%B1n-bir-listesini-burada-bulabilirsiniz> “Genel olarak veri koruma kuralları yalnızca şahıslarla ilgili kişisel verilerin işlenmesini kapsar. Genellikle kurumların ve diğer tüzel kişilerin, kurumsal adlarıyla ilgili aramalarda listelenen içerikleri liste dışı bırakma hakları bulunmaz.” Erişim tarihi: 23.11.2022.

³²⁵<https://support.google.com/legal/answer/10769224?hl=tr#zippy=%2Cyayg%C4%B1n-ara%C3%A7lar%C4%B1n-bir-listesini-burada-bulabilirsiniz> “İçeriği kendiniz yayınladıysanız web'den kaldırmanız veya arama sonuçlarında görünmesini engellemeniz mümkün olabilir. Çoğu sosyal ağda, oluşturduğunuz içerikleri koruyan gizlilik denetimlerinin yanı sıra başkalarının yayınladığı kötüye kullanım amaçlı içeriklerin kaldırılması için izleyebileceğiniz yollar mevcuttur.” Erişim tarihi: 23.11.2022.

³²⁶ Google'dan içerik kaldırma formu: <https://reportcontent.google.com/forms/rtbf> Erişim tarihi: 23.11.2022.

doldurmadan önce Google çeşitli bilgileri kullanıcılara sunmuştur. Bunlar arasında en önemlisi Google'ın "*Talepte bulunduğunuzda, gizlilik ve veri koruma haklarınız ile bilgilere erişim konusunda kamu yararı olup olmadığı ve başkalarının bu bilgileri dağıtma hakkı arasında denge oluştururuz. Örneğin, mali dolandırıcılık, mesleki uygulama hatası, cezai hüküm veya kamu yetkililerinin kamusal alandaki davranışları hakkındaki bazı bilgileri kaldırmayı reddedebiliriz*" şeklindeki açıklamasıdır. Bu açıklamaya göre kendisinin denetleyici bir kurum olduğunu ve taleplerin çeşitli sebeplerle reddedebileceğini açıklamaktadır. Ardından form için çeşitli bilgilerin talepte bulunacak kişi tarafından doldurulması gerekmektedir. İlk olarak hangi ülkenin yasalarına tabi olduğu bilgisi Google tarafından istenmektedir. Bu noktada sadece Avrupa Birliği'nden başvurular yapılabilmektedir³²⁷. Bu da kanaatimizce yerinde olmayan bir uygulamadır. Örnek vermek gerekirse KVKK kapsamında da kişilerin verilerin silinmesini, anonimleştirilmesini isteme hakkı bulunmaktadır³²⁸. GVKT'ün 17. Maddesi kapsamında unutulma hakkı nasıl kullanılıyorsa aynı şekilde KVKK çerçevesinde de Türkiye'den başvuru alınması gerekirdi. Google ardından başvuruda bulunacak olan kişinin yasal ad, soy ad ve iletişim bilgilerini talep etmektedir. Esasında yapılan bu işlem veri işleme faaliyetidir. Aynı zamanda Google kişilerin kendilerinin dışında yasal temsilcilerinin de talepte bulunacak kişi adına başvuru yapabileceğini belirtmiştir³²⁹. Sonrasında unutulma hakkı talep formu için kaldırılması istenen URL'lerin yazılması gerekmektedir. URL bulma konusunda da Google'ın yönlendirici sayfası bulunmaktadır³³⁰. Bu URL'lerin neden kaldırılması gerektiğini de açıkladıktan sonra Google'da arama bölümüne ne yazıldığında kaldırılması istenen bilgilerin arama sonucunda çıktığının belirtilmesi gerekmektedir. Son olarak Google çeşitli kutucukların onaylanmasını istemektedir³³¹. Bu işlemin de ardından gönder bağlantısına tıklanıldığında talep

³²⁷ <https://reportcontent.google.com/forms/rtbf> Erişim tarihi: 23.11.2022.

³²⁸ KVKK MADDE 7- "(1) Bu Kanun ve ilgili diğer kanun hükümlerine uygun olarak işlenmiş olmasına rağmen, işlenmesini gerektiren sebeplerin ortadan kalkması hâlinde kişisel veriler resen veya ilgili kişinin talebi üzerine veri sorumlusu tarafından silinir, yok edilir veya anonim hâle getirilir. (2) Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesine ilişkin diğer kanunlarda yer alan hükümler saklıdır. (3) Kişisel verilerin silinmesine, yok edilmesine veya anonim hâle getirilmesine ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir." <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6698.pdf> Erişim tarihi: 23.11.2022.

³²⁹ <https://reportcontent.google.com/forms/rtbf> Erişim tarihi: 23.11.2022.

³³⁰ "Bir görselin URL'sini alma; bilgisayarınızda images.google.com adresine gidin, görseli arayın, görsel arama sonuçlarında görseli tıklayın, sağ panelde Diğer > paylaş > tıklayın, bağlantıyı kopyalamak için tıklayın" seçeneğinin altındaki URL'yi tıklayın. İpucu: Görsel URL'si, <https://images.app.goo.gl/> veya <https://www.google.com/imgres?imgurl> şeklinde başlar."

"Kopyalanan URL'yi ekleme; kopyaladığınız URL, cihazınızın panosuna kaydedilir, URL'yi eklemek veya kopyalamak için: metin alanını sağ tıklayın, yapıştır'a dokununuz", "Bir sayfanın URL'sini alma; bilgisayarınızda google.com adresine gidin, sayfayı arayın, arama sonuçlarında sayfanın başlığını tıklayın, URL'nin tamamını seçmek için tarayıcınızın üst tarafındaki

adres çubuğunu tıklayın, seçilen URL'yi sağ tıklayın > Kopyala'yı seçin". <https://support.google.com/websearch/answer/118238> Erişim Tarihi: 23.11.2022.

³³¹ İlk onaylanması gereken husus: "Gönderdiğim kişisel bilgilerin işlenmesi ile ilgili, aşağıda ana hatlarıyla belirtilen açıklamayı okudum ve kabul ediyorum: Google LLC bu formda sağladığınız kişisel bilgilerin (e-posta adresiniz ve tüm kimlik bilgileriniz dahil) yanı sıra, talebinizin işleme alınması ve yasal yükümlülüklerimizi yerine getirmemiz amacıyla daha sonraki yazışmalarımızda göndereceğiniz tüm kişisel bilgilerinizi kullanacaktır. Talebinizle ilgili ayrıntıları, veri koruma yetkilileriyle paylaşabiliriz. Ancak bu sadece, yetkililerin, aldığımız bir kararı soruşturmak veya incelemek üzere söz konusu ayrıntılara ihtiyaç duyduklarında yapılır. Talebiniz üzerine URL'lerin Arama sonuçlarımızdan kaldırıldığı durumlarda, ayrıntıları, kaldırılan URL'lerin ilgili web yöneticilerine verebiliriz."

Google'a ulaşacaktır. Bu şekilde Google'a başvuru yaparak kişiler unutulma hakkı taleplerini kullanabilmektedir.

Google kendisine unutulma hakkı talepleri geldiğinde ise çeşitli kriterlerle değerlendirme yapmaktadır. Bu değerlendirmeler her olayın özelinde değişmektedir³³². Bir başka husus ise Google bazı kararlarını şeffaflık raporu sayfasında yayınlamaktadır. Bu kararları da ülkeler bazında aramaya imkan tanımaktadır.

Örnek vermek gerekirse Almanya'dan Google'a gelen bir talepte iki resmin arama motorlarında listelenmemesi talep edilmiştir. Bu iki resmin içeriğini ise başvurunun 2016'da Berlin'de Yahudi karşıtı gösterilerde olması ve siyasi geçmişi hakkında bilgiler içeren blog yazısına bağlantı vermesi oluşturmaktadır.³³³ Bu talebi değerlendiren Google unutulma hakkı başvurusunu olumlu sonuçlandırmıştır. Sebebini ise başvurunun artık siyasette aktif şekilde rol oynamaması olarak göstermiştir. Bu konuda özellikle dikkat çeken husus 2016 gibi yeni tarihli içeriğin de yayından kaldırılabilceğidir.

Bir başka talep ise Yunanistan'dan başvuran başvurunun cinsel saldırı soruşturmasına konu olan 36 adet haberin listelenmemesini içermektedir.³³⁴ Bu talebi Google içeriklerin yeni tarihli olması sebebiyle kabul etmemiştir. Aynı zamanda Google reddetme sebeplerini de şu şekilde açıklamıştır: *"Sayfaların arama sonuçlarından kaldırılmaması kararlarında etkili olan bazı genel faktörler şunlardır: alternatif çözümlerin olması, teknik nedenler veya yinelenen URL'ler. Ayrıca, sayfanın içerdiği bilgilerin kamu yararı için önemli olduğunu belirleyebiliriz. İçeriğin kamu yararına olup olmadığının belirlenmesi karmaşık bir süreçtir ve talepte bulunan kişinin mesleki yaşamı, eski bir suç olup olmadığı, siyasi mevkisi, kamu hayatındaki konumu veya içeriğin ilgili kişinin kendisi tarafından yazılmış olup olmadığı, devlet belgelerinden oluşması ya da gazetecilik niteliği taşıması gibi ancak bunlarla sınırlı olmaksızın birçok farklı etkenin dikkate alınması anlamına gelebilir."*³³⁵

Google'a Birleşik Krallık'tan gelen ve özellikle denge testi açısından dikkate alınması gereken bir başka karar şu şekildedir: İngiltere'de bir siyasi kuruluşun üst düzey bürokratı 2004 yılında ABD'de yayımlanan bir haberin kaldırılmasını talep etmiştir. Bu haberin içeriğinde başvuru için diploma fabrikası şeklinde ifadeler kullanılarak para karşılığı diploma dağıttığı söylenmiştir. Aynı zamanda haber içeriğinde başvurunun profesör olduğu ve sahte eğitim kurumları açtığı

İkinci onaylanması gereken durum: *"İşbu talepteki bilgilerin doğru olduğunu ve bu talebi göndermek için yetkili olduğumu onaylıyorum."*

Üçüncü onaylanması gereken nokta: *"Formun uygun şekilde doldurulmaması veya talepte eksiklik olması durumunda Google LLC'nin talebimi işleyemeyeceğini anlıyorum."* <https://reportcontent.google.com/forms/rtbf> Erişim tarihi: 23.11.2022.

³³² Google Şeffaflık Raporu: <https://transparencyreport.google.com/eu-privacy/overview?hl=tr> Erişim tarihi: 23.11.2022.

³³³ <https://transparencyreport.google.com/eu-privacy/overview?hl=tr> Erişim tarihi: 23.11.2022.

³³⁴ <https://transparencyreport.google.com/eu-privacy/overview?hl=tr> Erişim tarihi: 23.11.2022.

³³⁵ <https://transparencyreport.google.com/eu-privacy/overview?hl=tr> Erişim tarihi: 23.11.2022.

yazmaktadır. Son olarak başvuru bir kilisede dini karakteri olduğu belirtilmiştir. Google kişinin mesleğini, toplum hayatındaki rolünü dikkate alarak talebi kabul etmemiştir.

Son örnek ise Finlandiya'dan gelen bir başvuru ile alakalıdır. Bu başvuru talebinin içeriğini başvuru aile kurmayla ilgili bir röportajında küçük çocuklarının fotoğraflarının yer aldığı bir blog yazısı oluşturmaktadır.³³⁶ Google bu talebi özel hayatın gizliliği, sürenin uzun süre geçmiş olması ve kamuyu ilgilendirmedikleri gerekçeleriyle kabul etmiştir.

Tüm bu kararlardan anlaşılacağı üzere Google, kişilerin unutulma hakkı taleplerini değerlendirirken kişilerin taleplerine konu olan içeriklerin ne olduğuna dikkat ederek karar vermektedir. Google her olayın özelinde değerlendirme yaparak karar vermeye çalışmaktadır. Bu noktada da kamu yararının gerektirdiği konularda talepleri reddetme eğilimi göstermektedir. Bir kişinin mesleği bu konuda önemli yer tutmaktadır. Bir başka değerlendirme kriteri ise kişilerin başvuru yaptıkları içeriğin üzerinden geçen süredir. Fakat bu konuda net bir çizgi çizmeyip yeni tarihli içerikleri de kaldırabilmektedir. Son olarak Google başvuru sahiplerinin özel hayatının diğer kişilerin ifade özgürlüğünden daha baskın olduğu durumlarda unutulma hakkı taleplerini olumlu sonuçlandırmaktadır.

Google arama motorunun unutulma hakkıyla alakalı birçok raporu da bulunmaktadır. Bu raporları Google Şeffaflık Raporu adı altında belirli aralıklarla kamuoyu ile paylaşmaktadır. Bunlardan bir tanesi “*Avrupa gizlilik yasası kapsamında içerik kaldırma talepleri*” başlıklı rapordur.³³⁷ Bu rapora göre 2014-2022 yılları arasında 1.345.767 içerik kaldırma talebi doğrultusunda 5.234.521 URL'nin kaldırılması talep edilmiştir. Sadece Avrupa'dan başvuruların alındığı göz önünde bulundurulduğunda bu sayının çok yüksek olduğu anlaşılmaktadır.³³⁸ Google'ın şeffaflık raporunda görüleceği üzere gelen taleplerin yüzde 50,8'i olumsuz sonuçlandırılmış, yüzde 49,2'si ise olumlu sonuçlandırılarak listeden kaldırılmıştır.³³⁹ Google aynı zamanda resmi makamların taleplerini içeren verilerin sonuçlarını da yayınlamıştır.³⁴⁰ Google Şeffaflık Raporunda içerik kategorisine göre de URL'den kaldırma oranlarını paylaşmıştır. Buna göre Google hassas bilgilerin yer aldığı URL kaldırma taleplerini yüzde 90 oranında kabul etmektedir.³⁴¹ Bu da tarafımızca tezimizin hem KVKK hem de GVKT bölümünde açıklandığı üzere kişilere ait hassas verilerin unutulma hakkı taleplerinde daha çok kabul edilebilir olduğu görüşünü destekler niteliktedir. En düşük kabul edilme oranının ise yüzde yirmi oranıyla siyasi içerikli URL'lerin

³³⁶ <https://transparencyreport.google.com/eu-privacy/overview?hl=tr> Erişim tarihi: 23.11.2022.

³³⁷ Google Şeffaflık Raporu: <https://transparencyreport.google.com/eu-privacy/overview?hl=tr> Erişim tarihi: 23.11.2022.

³³⁸ Avrupa'nın nüfusu 513 milyon olduğu açıklanmıştır. Bu noktada her 400 kişiden birisi unutulma hakkı talebinde bulunduğu görülecektir. İlerleyen yıllardan bu sayının geometrik şekilde artarak ilerleyeceği tarafımızca tahmin edilmektedir. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abn-n-nufusu-447-7-milyona-geriledi/1905893> Erişim tarihi: 23.11.2022.

³³⁹ <https://transparencyreport.google.com/eu-privacy/overview?hl=tr> Erişim tarihi: 23.11.2022.

³⁴⁰ <https://transparencyreport.google.com/government-removals/overview?hl=tr> “İçerik kaldırma talepleri bize çeşitli yerlerden ve resmi makamların her seviyesinden (ör. mahkeme emirleri, ulusal ve yerel devlet kurumlarından yazılı talepler ve kolluk kuvveti memurlarının talepleri) gelir. Bazen kullanıcılar, belirli bir içeriğin yasa dışı olduğunu gösteren bir mahkeme emrinin eklenmesi gibi resmi kaldırma taleplerini bize iletirler. Bazı taleplerde, birden çok içerik parçasının kaldırılması talep edilirken, bazen de birden çok talepte aynı içerik parçasının kaldırılması talep edilebilmektedir.” Erişim tarihi: 23.11.2022.

³⁴¹ <https://transparencyreport.google.com/eu-privacy/overview?hl=tr> Erişim tarihi: 23.11.2022.

olması kamu yararı açısından yerinde olmuştur³⁴². Özellikle denge testinde açıklanacağı üzere kamunun siyasi kişilikler hakkındaki içerikler konusunda bilgi edinme hakkı, o kişilerin unutulma hakkı taleplerinden daha fazla korunması gerektiği için bu şekilde kararların olması doğru olmuştur.

Google arama motoru dışında diğer arama motorları da çeşitli şekillerde unutulma hakkı talepleri konusunda çalışma yürütmektedir. Örneğin Bing arama motoru³⁴³ kişisel verilerin arama sonuçlarından kaldırılması için talep almaktadır. Fakat Google’da olduğu gibi unutulma hakkı talebi konusunda daha iyi bir sonuç alınabilmesi için ilk olarak içerik yöneticisiyle iletişime geçilmesi gerektiğini belirtmektedir³⁴⁴. Başvurucunun çeşitli sebeplerle kendilerine başvuruda bulunabileceğini belirtmiş olup aynı Google arama motorundaki olduğu gibi başvuruları kabul etmektedir. Bir başka arama motoru olan Yandex’te de unutulma hakkına ilişkin çeşitli çalışmalar bulunmaktadır³⁴⁵.

Unutulma hakkı sadece arama motorlarına başvuru yöntemiyle kullanılmıyor olup yukarıda açıklandığı üzere içerik sağlayıcılara başvuru yaparak da kullanılabilir. Bu konuda, arama motorlarının bilgilendirme metinlerinden de anlaşılabileceği üzere, kişilerin arama motorlarında listelenmesinin kaldırılması her ne kadar belirli oranda bir koruma sağlasa da içeriğin kaldırılması içerik sağlayıcı aracılığıyla yapıldığında hem arama motorlarından listelenmesi kaldırılmış olacak hem de diğer kişilerin içerik sağlayan internet sitesine giriş yaparak kişilerin bilgilerine ulaşması engellenecektir. Bu konuda KVKK³⁴⁶ kapsamında internet siteleri gerekli bilgilendirme metinlerini sitelerine koymaktadırlar. Bu bilgilendirme metni kapsamında internet siteleri, kişilerin verilerini silmelerine olanak tanıyan gerekli imkanları sunmaktadırlar.

Bu bölümde üç farklı alanda örnek verilerek kişilerin ne şekilde içerik sağlayıcıya başvuru yapabileceği anlatılacaktır. İlk örnek bir haber sitesi üzerinden olacaktır. Hürriyet Gazetesi’nin haber sitesinde yer alan bilgilendirmede kişilerin silme başvurusu talebi yapabileceği belirtilmiştir.³⁴⁷ Bunun için ayrıca başvuru formu bölümünü sitelerinde oluşturmuşlardır³⁴⁸. İkinci örnek ise sosyal medya

³⁴² <https://transparencyreport.google.com/eu-privacy/overview?hl=tr> Erişim tarihi: 23.11.2022.

³⁴³ <https://www.microsoft.com/tr-tr/concern/privacy> Erişim tarihi: 23.11.2022.

³⁴⁴ “Bing’in web sitelerinin yayınladığı veya arama sonuçlarında görüntülenen içeriği kontrol etmediğini lütfen unutmayın. Bir web sitesi, arama sonuçlarından kaldırıldığında, içerik web’den kaldırılmaz. Siteye gidilerek içeriğe erişilebilir. Bir web sitesinden içeriği kaldırmak için en iyi seçenek genellikle sitenin web uzmanıyla görüşüp içeriğin silinmesini veya kaldırılmasını istemektir.” <https://www.microsoft.com/tr-tr/concern/bing> Erişim tarihi: 23.11.2022.

³⁴⁵ <https://yandex.com.tr/support/abuse/troubleshooting/search/personal.html> Erişim tarihi: 23.11.2022.

³⁴⁶ KVKK MADDE 10 “(1) Kişisel verilerin elde edilmesi sırasında veri sorumlusu veya yetkilendirdiği kişi, ilgili kişilere; a) Veri sorumlusunun ve varsa temsilcisinin kimliği, b) Kişisel verilerin hangi amaçla işleneceği, c) İşlenen kişisel verilerin kimlere ve hangi amaçla aktarılacağı, ç) Kişisel veri toplamanın yöntemi ve hukuki sebebi, d) 11 inci maddede sayılan diğer hakları, konusunda bilgi vermekle yükümlüdür.” <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6698.pdf> Erişim tarihi: 23.11.2022.

³⁴⁷ “Kişisel Veri Sahibi kişisel verileri üzerinde; kişisel verilerin işlenip işlenmediğini öğrenme, kişisel veriler işlenmişse buna ilişkin bilgi talep etme, kişisel verilerin işlenme amacını ve bunların amacına uygun kullanılıp kullanılmadığını öğrenme, yurt içinde veya yurt dışında kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişileri bilme, kişisel verilerin eksik veya yanlış işlenmiş olması halinde bunların düzeltilmesini isteme, kişisel verilerin işlenmesini gerektiren sebeplerin ortadan kalkması halinde kişisel verilerin silinmesini veya yok edilmesini isteme, yukarıda bahsedilen düzeltme, silme veya yok etme işlemlerinin, kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişilere bildirilmesini isteme,” <https://www.hurriyet.com.tr/kisisel-verilerin-korunmasi/> Erişim tarihi: 23.11.2022.

³⁴⁸ <https://www.hurriyet.com.tr/ilgili-kisi-basvuru-formu/> Erişim tarihi: 23.11.2022.

platformu olan Facebook'tur. Facebook da içerikten kaldırma taleplerini kabul etmektedir. Fakat Facebook tarafından yapılan bilgilendirmeye bakıldığında bunun sadece telif hakkı ihlali durumu olduğunda söz konusu olduğu görülmektedir³⁴⁹. Facebook, içerik kaldırma konusunda içeriği kişilerin kendilerinin silebileceğini belirterek tezin unutulma hakkının silme yöntemiyle kullanılması bölümünde açıklandığı bölüme yönlendirme yapmaktadır. Üçüncü örnek ise alışveriş sitesi olan Trendyol'dur. İçerik sağlayıcıya başvuru imkanı tanıyan Trendyol, kişisel verilerin işlenmesi konusunda sitesinde bulundurduğu aydınlatma metni içerisinde kişisel veriler konusundaki başvuruları aldığını belirtmiştir. Bunların içerisinde kişisel verilerin silinmesi talebi de yer almaktadır³⁵⁰.

Arama motorlarına ve içerik sağlayıcılara yukarıda açıklandığı şekilde başvuru yapılarak unutulma hakkı talebinde bulunulabilecektir. Fakat görüleceği üzere hem arama motorları hem de içerik sağlayıcılar kendi inisiyatiflerinde olarak çeşitli şekillerde unutulma hakkı taleplerini almaktadır. Diğer bir şekilde ifade edilecek olursa, internet sitelerinde bilgileri yer alan kişilerin her internet sitesi için veya her arama motoru için ayrı bir başvuru yapması gerekecektir. Bu başvuruların ne şekilde olacağı da her internet sitesine göre değişmektedir. Yeknesak bir düzenlemenin olmaması sebebiyle kişilerin hak kaybına uğraması bu durumda olasıdır. Özellikle içerik sağlayıcılarının veya arama motorlarının talepleri kendilerinin değerlendirmesi zarar verici sonuçlara yol açabilecektir. Bu durum hem başvuru açısından hem de içeriği kaldırılacak kişi açısından söz konusu olabilecektir. Bir yandan ifade özgürlüğü veya basın özgürlüğü kısıtlanabilirken diğer yandan kişilerin unutulma hakkını kullanamaması sonucunda unutulma hakkının koruduğu hukuki değerler zarar görebilecektir. Hukuki güvenlik açısından da bu durum tehlike arz etmektedir. Aynı başvurunun bir arama motorunda kabul edilip diğer arama motorunda kabul edilmeme ihtimali bulunmaktadır³⁵¹.

V. UNUTULMA HAKKI BAŞVURUSUNUN DEĞERLENDİRME AŞAMASINDAKİ TEMEL İLKELER VE DENGİ TESTİ

Unutulma hakkının konusunu hukuka uygun şekilde internette yer alan bilgiler oluşturduğu için diğer hukuki taleplerden ayrı bir değerlendirmeye tabi tutulması gerekmektedir. Bu değerlendirmenin çeşitli kriterleri bulunmaktadır. Hem Google Kararında hem de AYM'nin N.B.B. kararında yerinde

³⁴⁹ <https://www.facebook.com/business/help/288857145107870?id=708699556338610> Erişim tarihi: 23.11.2022.

³⁵⁰ Trendyol'un kişisel verilerin işlenmesi konusunda aydınlatma metni içeriğinde yer alan kişisel verileri işlenen kişilerin haklarını belirten bölümü: *"Bu Aydınlatma Metni'nin 'Hak ve Talepleriniz İçin İletişim' bölümünde yer alan yöntemlerle Şirketimize başvurarak, kişisel verilerinizin işlenip işlenmediğini öğrenme, işlenmişse buna ilişkin bilgi talep etme, kişisel verilerinizin işlenme amacını ve bunların amacına uygun kullanılıp kullanılmadığını öğrenme, yurt içinde veya yurt dışında aktarıldığı üçüncü kişileri bilme, kişisel verilerin eksik veya yanlış işlenmiş olması halinde bunların düzeltilmesini isteme, KVKK'da öngörülen şartlar çerçevesinde kişisel verilerinizin silinmesini veya yok edilmesini isteme, yukarıda belirtilen düzeltme, silinme ve yok edilme şeklindeki haklarınız uyarınca yapılan işlemlerin, kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişilere bildirilmesini isteme, işlenen kişisel verilerinizin münhasıran otomatik sistemler ile analiz edilmesi sureti ile aleyhinize bir sonucun ortaya çıkmasına itiraz etme, kişisel verilerinizin ilgili mevzuata aykırı olarak işlenmesi sebebiyle zarara uğramanız hâlinde zararınızın giderilmesini talep etme haklarına sahiptir."* https://www.trendyol.com/kisisel_verilerin_korunmasi Erişim tarihi: 23.11.2022.

³⁵¹ Daha detaylı bilgi için bkz: Üçüncü Bölüm, VI.

olacak şekilde unutulma hakkının değerlendirmesinde çeşitli kriterlerin olması gerektiği açıklanmıştır. Bu kriterler sırasıyla aşağıda açıklanmaya çalışılacaktır. Bu kriterlerin belirlenmesi hususunda Google arama motoru danışma kurulunun yapmış olduğu çalışma da önemli yer tutmaktadır³⁵².

A. Bilginin Niteliği

İlk olarak unutulma hakkı internette yer alan kişilere ait bilgilerden oluştuğu için bilginin ne olduğu önem taşımaktadır. Eğer bilgiler kişilerin özel hayatıyla alakalı olup bilgilerin unutulması korunması gereken daha üstün haklara hizmet ediyorsa, bu durumda unutulma hakkı talebi kabul edilmelidir. Bu noktada unutulma hakkının koruduğu hukuki değerlerden olan özel hayatın gizliliği önem taşımaktadır³⁵³. Örnek vermek gerekirse kişilerin cinsel hayatına, banka hesaplarına, kimlik numaralarına ilişkin bilgiler bu değerlere girmektedir. Ama unutulma hakkının konusunun bu belirtilen hususlardan oluşması talebin kabul edileceği anlamına gelmemektedir. Örnek vermek gerekirse bir siyasetçinin servetiyle alakalı bir bilgi, banka hesapları ile ilgili olsa da kamunun bilgi alma ihtiyacı ve yararı neticesinde unutulma hakkı talebi reddedilmelidir.

Bir başka konu ise KVKK'nin ve GVKT'nin özel olarak düzenlediği hassas verilerdir. Kişilerin ırkının, etnik kökeninin, dini veya felsefi inançlarının bu düzenlemeler kapsamında değerlendirildiği tarafımızca açıklanmıştır. Bu değerlendirmenin sınırlarının iyi tespit edilmesi gerekmektedir. Bir kişinin siyasi söylemlerinin internet ortamından kaldırılması demokrasi açısından olumsuz bir durumdur. Bu yüzden kişinin yapmış olduğu talebin konusunu oluşturan içeriğin bir siyasi yorum mu olduğu yoksa felsefi veya dini bir görüş mü belirttiği konusunda ayırım yapılması gerekmektedir. Bir başka düzenleme ise çocuklara ilişkin bilgileri içeren taleplerin kabul edilebilirliğinin daha yüksek olması gerektiğine ilişkindir³⁵⁴.

Bir başka konu ise unutulma hakkının konusunu oluşturan bilginin içeriğindeki kişinin suçlu veya mağdur olduğu durumların değerlendirilmesidir. Bu noktada mağdurların unutulma hakkı taleplerinin daha kabul edilebilir olması gerekir. Google arama motoruna Belçika'dan gelen bir başvuruda istismara maruz kalan bir kişi internette yer alan bu haberin listelenmemesi talep etmiş ve Google tarafından bu talep kabul edilmiştir³⁵⁵. Fakat her suçlunun da unutulma hakkı talebinin

³⁵² The Advisory Council to Google on the Right to be Forgotten <https://static.googleusercontent.com/media/archive.google.com/tr//advisorycouncil/advisement/advisory-report.pdf> (Danışma Kurulu) Erişim tarihi: 27.11.2022.

³⁵³ Danışma kurulu, s. 9.

<https://static.googleusercontent.com/media/archive.google.com/tr//advisorycouncil/advisement/advisory-report.pdf> Erişim tarihi: 27.11.2022.

³⁵⁴ Danışma kurulu, s. 10.

<https://static.googleusercontent.com/media/archive.google.com/tr//advisorycouncil/advisement/advisory-report.pdf> Erişim tarihi: 27.11.2022.

³⁵⁵ https://transparencyreport.google.com/eu-privacy/overview?impacted_sites=country:IT&lu=privacy_requests&privacy_requests=country:BE;year;;decision: Erişim tarihi: 27.11.2022.

reddedilmemesi elzemdir. Açıklandığı üzere rehabilitasyon hakkı veya adli sicilden bilgilerin silinmesi unutulma hakkının internet öncesi dönemdeki temellerini oluşturmaktadır. Bu çerçevede Google yerinde olarak böyle kararlar vermektedir. Örnek vermek gerekirse Google arama motoruna gelen bir başvuruda *“yaşlı kişilerin banka hesaplarından para çalma suçundan mahkum edilen eski bir banka veznedarı, mahkumiyetiyle ilgili 2008 yılına ait haber makalelerinin arama sonuçlarından kaldırılmasını istedi. Mahkumiyeti, İngiliz yasalarına göre 2013'te sona ermiş.”*³⁵⁶ şeklinde alınan talebi Google olumlu yanıtlamıştır. Son olarak unutulma hakkı talebinin konusunu oluşturan bilgi tez boyunca defalarca açıklandığı üzere istatistiki, bilimsel veya sanatsal amaçlar içeriyorsa unutulma hakkı talebinin reddedilmesi gerekmektedir.

B. Kişinin Toplumdaki Konumu

İkinci olarak unutulma hakkı kişiler tarafından talep edildiği için kişilerin kim olduğu da unutulma hakkı açısından önem arz etmektedir. Kişilerin toplum hayatındaki rolleri unutulma hakkı talebinin değerlendirilmesinde önemli rol oynamaktadır³⁵⁷. Çünkü talepte bulunan kişilerin kamu görevlerinin olması veya siyasetçi olması, o kişiler hakkında toplumun geri kalanının daha çok bilgi edinme hakkına sahip olduğu anlamına gelmektedir. Google arama motoruna İsveç'ten yapılan bir başvuruda, başvuru parti üyelerine cinsel tacizde bulunduğu hakkındaki iddiaların haberleştirilmesinin listelenmemesi talebinde bulunmuştur. Google ise eski meclis üyesi olmasına rağmen önemli bir konumda olması sebebiyle talebi reddetmiştir³⁵⁸. Fakat bu durumun her siyasetçi veya her kamu önünde önemli bir figüre sahip olan kişi bakımından uygulanacağını düşünmek doğru değildir. Çünkü denge testinin ilk bölümünde açıklandığı üzere unutulma hakkının bilgi unsuru da değerlendirmeye katılacaktır. Bu yüzden bir siyasetçi veya kamu için önemli bir figür hakkında kamunun bilgi alma hakkıyla ilgisi olmayan bir konunun sırf kişi unsuru sebebiyle reddedilmesi yerinde olmayacaktır.

Google arama motoruna İspanya'dan gelen bir başvuruda, başvuru eski bir sporcu olup partnerine saldırıda bulunduğu hakkındaki haberlerin listelenmemesini talep etmiştir. Google bu talebi kişinin eski bir sporcu olması ve artık ünlü bir figür olmaması sebebiyle kabul etmiştir³⁵⁹.

³⁵⁶ https://transparencyreport.google.com/eu-privacy/overview?impacted_sites=country:IT&lu=privacy_requests&privacy_requests=country:BE;year;;decision: Erişim tarihi: 27.11.2022.

³⁵⁷ Danışma kurulu, s. 7.

<https://static.googleusercontent.com/media/archive.google.com/tr//advisorycouncil/advisement/advisory-report.pdf> Erişim tarihi: 27.11.2022.

³⁵⁸ https://transparencyreport.google.com/eu-privacy/overview?impacted_sites=country:IT&lu=privacy_requests&privacy_requests=country:SE;year;;decision: Erişim tarihi: 27.11.2022.

³⁵⁹ https://transparencyreport.google.com/eu-privacy/overview?impacted_sites=country:IT&lu=privacy_requests&privacy_requests=country:SE;year;;decision: Erişim tarihi: 27.11.2022.

Bu nokta tüzel kişiler için ayrı başlık açmak gerekmektedir. Çünkü tüzel kişilerin de açıklandığı üzere unutulma hakkına sahip olması gerekmektedir. Fakat tüzel kişilerin sahip oldukları ekonomik güç sebebiyle yapmış oldukları başvuruların değerlendirme kriterlerinin daha ağır olması gerekmektedir. Çünkü özellikle ekonomik amaçlarla kurulmuş olan tüzel kişilerin unutulma hakkı taleplerinin gerçek kişiler gibi değerlendirilmesi gerçek kişilerin bu tüzel kişiler hakkında bilgi edinmesine ciddi zararlar verebilecektir. Örnek vermek gerekirse, gerçek kişinin yatırım yapmayı düşündüğü bir şirketin olumsuz geçmişi ile ilgili tüm konularda unutulma hakkını kullanarak internet ortamında yer alan bilgilerini kaldırması, bu gerçek kişiye ekonomik olarak zarar verebilecektir. Bu yüzden tüzel kişilerin değerlendirilmesinde talepte bulunan tüzel kişinin ekonomik büyüklüğü, bilginin diğer insanlar tarafından ne derece elzem olduğu gibi konular derinlemesine incelenmelidir. Bir başka ifadeyle, Instagram adlı sosyal medya platformunda yasal gerekliliklerden ötürü birden fazla kişi ile kurulan bir şirketin unutulma hakkı talebi ile borsada işlem gören bir şirketin unutulma hakkı talebinin değerlendirilmesinin aynı kriterlerde olmaması gerekir.

C. Bilginin Amacı ve Zaman Unsuru

Üçüncü olarak internette yer alan bilginin amacı, unutulma hakkı talebinin değerlendirmesinde önemli yer tutmaktadır. Daha farklı şekilde ifade edilecek olursa, internet ortamında bilginin bulunma amacı gazetecilik veya haber verme faaliyeti ise bu durumda unutulma hakkı talebinin kabul edilme ihtimali düşecektir³⁶⁰. Son olarak unutulma hakkının değerlendirilmesinde denge testinde dikkate alınacak husus zaman olarak karşımıza çıkmaktadır³⁶¹. Hem AYM'nin N.B.B kararında hem de Google Kararı'nda aradan geçen zaman ibaresi defalarca kullanılmıştır. Tezin AYM kararları incelemesi bölümünde de AYM bütün kararlarında zaman unsurunu dikkate alarak karar vermiştir. Unutulma hakkı konusunda doktrinde de bu husus kabul edilmiştir³⁶². Fakat tarafımızca zaman unsurunun unutulma hakkının denge testinde kriter olarak değil yardımcı unsur olarak bulunması gerektiğidir. Çünkü açıklandığı üzere insan psikolojisi gereği, bir insan bir gün öncesinde bile yapmış olduğu paylaşımı internetten kaldırma ihtiyacı duyabilmektedir. Bu durumda denge testi açısından sadece zaman unsuru sağlanmıyor diye unutulma hakkı talebinin reddedilmesi hak kayıplarına yol açabilecektir. Bu yüzden unutulma hakkının zaman unsurunda eğer aradan dikkate değer bir zaman geçmişse unutulma hakkı talebini olumlu şekilde etkilemesi fakat kısa zaman geçmişse olumsuz şekilde etkilememesi gerektiği

³⁶⁰ Danışma kurulu, s. 13.

<https://static.googleusercontent.com/media/archive.google.com/tr//advisorycouncil/advisement/advisory-report.pdf> Erişim tarihi: 27.11.2022

³⁶¹ Danışma kurulu, s. 14.

<https://static.googleusercontent.com/media/archive.google.com/tr//advisorycouncil/advisement/advisory-report.pdf> Erişim tarihi: 27.11.2022.

³⁶² Ayrıca bkz: Yavuz, C. s. 139. Turgut, C.

görüşündeyiz. Açıklanan kriterlerden başarılı şekilde denge testini geçebilecek taleplere, kurumlardan veya mahkemelerden olumlu şekilde yanıt gelmesi gerekmektedir.

D. İfade ve Basın Özgürlüğünün Rolü

Unutulma hakkı taleplerinin değerlendirilmesinde denge testi açıklandığı şekilde olup bu taleplerin değerlendirilmesinde özellikle değinilmesi gereken konu unutulma hakkı ile ifade özgürlüğü çatışması durumudur. Çünkü unutulma hakkı talebi kabul edildiğinde internette yer alan bir bilgi silinecek, sildirilecek, anonimleştirilecek veya listelenmeyecektir. Bu durumda ifade özgürlüğü sınırlandırılmış olacaktır. İfade özgürlüğünün unutulma hakkıyla sınırlandırılması mümkün olup bunun sınırlarının doğru şekilde çizilmesi gerekir.

İlk olarak ifade özgürlüğü Anayasanın 25. ve 26. Maddelerinde³⁶³ koruma altına alınmıştır. Bu korumanın çeşitli durumlarda sınırlandırılması söz konusu olabilir. Bu sınırlandırma ise Anayasanın 13. Maddesinde düzenlenmiştir. *“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”*³⁶⁴ Buna göre sınırlama kanuni şekilde olmalı, demokratik toplum düzeni gereklerine aykırı olmamalı, ölçülü ve hakkın özüne müdahale etmemelidir. İlk olarak, kanunilik konusu incelenecek olursa kanunla yapılmayacak bir sınırlama hukuka aykırı olacaktır. Bir diğer şekilde düzenleyici işlemler³⁶⁵ ile ifade özgürlüğü sınırlandırmayacaktır. Bu noktada tezin öneriler kısmında da açıklanacağı üzere unutulma hakkıyla alakalı yapılacak olan düzenleme mutlaka kanun ile yapılması gerekmektedir. Kanun ile yapılmayacak bir düzenleme Anayasaya aykırı olacaktır.

Diğer değinilmesi gereken sınırlandırma ölçütü ise ölçülülük ilkesidir. Bu ilke konusunda birçok AYM kararı bulunmaktadır. Bu kararların bir tanesinde AYM *“Anayasa Mahkemesinin kararlarına göre ölçülülük, temel hak ve özgürlüklerin sınırlanma amaçları ile araç arasındaki ilişkiyi yansıtır. Ölçülülük denetimi, ulaşılmak istenen amaçtan yola çıkılarak bu amaca ulaşılmak için seçilen aracın*

³⁶³ 1982 Anayasası 25. ve 26. maddeleri: *“Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz”* ve *“Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir. Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulince belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir. 15 (Mülga fıkra: 3/10/2001-4709/9 md.) Haber ve düşünceleri yayma araçlarının kullanılmasına ilişkin düzenleyici hükümler, bunların yayımını engellemek kaydıyla, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin sınırlanması sayılmaz. (Ek fıkra: 3/10/2001-4709/9 md.) Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir”* Erişim tarihi: 27.11.2022.

³⁶⁴ <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf> Erişim tarihi: 27.11.2022.

³⁶⁵ İdarenin düzenleyici işlemleri ile sınırlamaların getirilemeyeceğine ilişkin bkz: Özbudun, E. (2021), *Türk Anayasa Hukuku*, s. 113.

denetlenmesidir. Bu sebeple ifade özgürlüğü alanında getirilen müdahalelerde, hedeflenen amaca ulaşabilmek için seçilen müdahalenin elverişli, gerekli ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmelidir”³⁶⁶ şekilde ifade etmiştir. Bu ifadeye göre, anlaşılabacağı üzere amaç ile araç arasındaki ilişkinin incelenmesi gerekmektedir. Ölçülülük kriteri ise, ulaşmak istenen amaç ile kullanılan araç arasındaki dengedir. Unutulma hakkı açısından da kanuni düzenlemenin zorunlu olduğu belirtilmişti. Bu düzenlemenin aynı zamanda ölçülülük kriterini karşılayabilmesi için mutlaka yukarıdaki bölümde açıklanan denge testi unsurlarına dikkat edilmesi gerekmektedir.

Basın özgürlüğü konusunda da yukarıda açıklanan sınırlama ölçütlerine uygun şekilde değerlendirilme yapılması gerekmektedir. Bu husus konusunda ifade özgürlüğünden ayrılan bir noktaya değinilmesi gerekmektedir. İnternet ortamında gazetecilik faaliyeti günümüzde artarak devam etmektedir. Bu konuda yukarıda açıklanan 5661 sayılı Kanun’da veya başka bir kanunda doğrudan ve net bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu yasal boşluğun doldurulması hem basın özgürlüğü açısından hem de unutulma hakkı açısından önemlidir³⁶⁷.

İfade özgürlüğü ve basın özgürlüğü ile bu şekilde çatışması bulunan unutulma hakkına başka bir açıdan da bakılması gerekmektedir. Açıklandığı üzere denge testinden geçebilen unutulma hakkı talebi söz konusu olduğunda, unutulma hakkı bu çatışan haklardan daha baskın konumda bulunacaktır. Fakat ifade özgürlüğü konusunda bir hususa daha değinilmesi gerekmektedir. İfade özgürlüğü sadece bir düşüncüyü açıklama hürriyetini içermemekte, aynı zamanda bir düşüncüyü açıklamama hürriyetini de içinde barındırmaktadır³⁶⁸. Unutulma hakkı da tam bu noktada ortaya çıkmaktadır. Kişilerin bilgilerinin internet ortamında yer alması kişiler tarafından sağlanmış olabilir. Kişiler internet ortamında yer alan o bilgiyi artık diğerleriyle paylaşmamayı tercih edebilmelidir. Bu da unutulma hakkıyla korunmuş olacaktır. Bir diğer şekilde ifade edilecek olursa unutulma hakkının ifade özgürlüğünü koruyucu yanı da bulunmaktadır.

VI. UNUTULMA HAKKINA YÖNELİK ELEŞTİRİLERİMİZ, ÖNERİLERİMİZ VE SONUÇ

Unutulma hakkı, tez boyunca açıklanmaya çalışılmış ve bu açıklama yapılırken öğretiden ve yargı kararlarından faydalanılmış, tarafımızca da yerinde olan veya olmayan hususlar üzerine değerlendirilmelerde bulunulmuştur. Tezin bu bölümünde, unutulma hakkının hem uluslararası alandaki

³⁶⁶ AYM 2013/1821 Başvuru Numaralı, 05.11.2014 tarihli, 30/01/2015 Resmi Gazete tarihli Özkan Kart Başvurusu: <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2013/1821> Erişim tarihi: 27.11.2022.

³⁶⁷ Özırmak, M. (2021), “Türkiye’deki İnternet Gazeteciliğin Etik Değerleri: 5651 ve 7253 Sayılı Kanunların İncelenmesi”, *Kesin Akademi Dergisi*, 7/27, s. 361.

³⁶⁸ Zarifoğlu, A. E. (2019), “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Türk Hukukunda İnternet Özgürlüğü”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 90.

hem de ulusal alandaki eksiklikleri tespit edilmeye çalışılıp eleştirilecek hem de önerilerimiz sunularak tez sonlandırılacaktır.

Unutulma hakkı konusunda devletin hem pozitif yükümlülüğü³⁶⁹ hem de negatif yükümlülüğü³⁷⁰ bulunmaktadır. Bu da ancak devletlerin düzenleme yaparak yerine getirebilecekleri yükümlülüktür. İlk eleştiri unutulma hakkına ilişkin yeknesak bir düzenlemenin bulunmaması üzerine olacaktır. Ülkemiz adına ulusal bir düzenleme getirilmelidir. Bu düzenleme de kanun yolu ile olmalıdır. Çünkü ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü gibi unutulma hakkıyla çatışan hakların sınırlandırılması Anayasanın 13. Maddesine göre ancak kanun yoluyla olabilecektir.

Bu kanun çerçevesinde düzenlenmesi gereken hususlar da diğer eleştirimizi oluşturmaktadır. Unutulma hakkı açıklandığı üzere hem arama motorlarına hem mahkeme kararlarına hem de uluslararası mahkemelerin kararlarına göre değişiklik göstermektedir. Bu noktada tezin giriş bölümünde açıklandığı üzere unutulma hakkının tanımının yapılması gerekmektedir. Çünkü tanımlı doğru ve net şekilde yapılmayan bir hakkın kullanımı mümkün olmayacak veya mümkün olsa dahi diğer haklara daha çok zarar verecektir. Bu çerçevede unutulma hakkının tanımının kişilere ait her türlü bilginin, daha üstün bir menfaat bulunmadığı durumlarda diğer haklarla en az çatışabilecek yöntemlerden başlamak üzere internet ortamından erişiminin önüne geçilmesini amaçlayan bir hak şeklinde yapılması yerinde olacaktır.

Bir başka önerimiz ise kanun ile getirilecek olan düzenlemenin içerisinde Kurum çatısı altında unutulma hakkına ilişkin taleplerin ve değerlendirmelerin yapılacağı bir birimin oluşturulmasıdır. Bu da hem hukuki güvenliğin sağlanmasını hem de organizasyonun daha kolay yapılmasını sağlayacaktır. Ayrıca bu birimin kurulmasındaki bir diğer amaç, Google gibi arama motorlarının yargı mercii gibi davranmalarının önüne geçilmesidir. Günümüzde hızlı ve etkin bir yol olarak arama motorlarına başvuru ile unutulma hakkının kullanılması kabul edilse de arama motorlarının bu işlevi tarafımızca hukuki bulunmamaktadır. Bu yüzden oluşturulacak birim Google'ın yapmış olduğu yargı faaliyetinin aynısını yaparak hukuki güvenliği de sağlamış olacaktır.

Unutulma hakkına yöneltilen bir diğer eleştiri ise içeriğe sahip olan kişilerin kendilerinin haberi olmaksızın ifade özgürlüğünü sınırlayarak bilgilerinin internetten kaldırılmasıdır. Bir başka şekilde ifade edilecek olursa, eğer kişilerin unutulma hakkı talebi doğrultusunda içerikler unutulursa, kaldırılan içerikleri paylaşan kişilerin haberleri dahi olmamakta, bildirim yapılmamaktadır. Kanun ile oluşturulacak birimin içeriği kaldırılan kişilere içeriğin kaldırıldığına dair bildirim yapması uygun

³⁶⁹ Devletin pozitif yükümlülüğü olduğu konusunda bkz: Kaya, K. (2022), “Özel Hayatın Gizliliği Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması Hakkı Bağlamın Ortaya Çıkan Bir Olarak Unutulma Hakkının Değerlendirilmesi”, *TİHEK*, 5/8, s.181.

³⁷⁰ Sultanlı, İ. (2021), “Anayasal Bir Hak Olan Kişisel Verilerin Korunması Hakkı ve Mahremiyet il İlişkisi”, *SÜAMYOD*, 4/1, s.28.

olacaktır. Bu noktada ayrıca, oluşturulan bu birime içeriği kaldırılan, silinen, anonimleştirilen veya listelenmeyen kişiler başvuru yapabilecekler, itiraz edebilecekler ve hızlı sonuç alabileceklerdir. Son olarak bu birim aynı Google'ın şeffaflık raporlarında olduğu gibi raporlar hazırlayarak toplumu bilgilendirecek, hangi başvurulara ne şekilde cevap verildiği gibi hususlar açıklanacaktır. Bu da hukuki belirlilik ilkesini unutulma hakkı açısından sağlayacaktır.

Bir başka eleştirimiz ve önerimiz uluslararası alan kapsamında unutulma hakkının uygulanışına ilişkin olacaktır. Unutulma hakkı açıklandığı üzere birçok kararda ve mevzuat hükmünde bölgesel olarak uygulanmaktadır. Her ne kadar Rus Hukuku açısından uluslararası koruma sağlanması gerektiği kabul edilse de tüm dünyada böyle bir uygulamanın olmaması sonucunda unutulma hakkı sadece bölgesel düzeyde bir koruma sağlamaktadır. Bir diğer ifadeyle başvuru olumlu sonuçlansa bile sadece o ülkede veya bölgede başvurunun sonuçları uygulama bulacaktır. Bunun sonucunda unutulma hakkı ile talep edilen hukuki koruma sağlanamamış olacaktır. Şöyle ki açıklandığı üzere internet kullanımı tüm dünyada artarak devam etmektedir ve internetin en önemli özelliklerinden bir tanesi de sınırsız bir bilgi paylaşımı ortamının bulunmasıdır. Bu sınırsızlıktan anlaşılması gereken kelime anlamıyla da sınırların olmadığıdır. Bir ülke vatandaşı diğer ülke vatandaşlarının paylaşımlarına ulaşabilmektedir. Karşılaştırma yaparak anlatılacak olursa şu an bu tezin yazımı sırasında kullanılan birçok kaynak başka bir ülkede üretilmiş ve o ülkenin kurallarına göre oluşturulmuş sitelerden alınmıştır. Ayrıca kişiler internete bağlandıkları ülke konumlarını bile değiştirebilmektedirler. İnternet olmamış olsaydı bu imkan çok sınırlı şekilde olacaktı. İşte bu noktada internetin ortaya çıkması bu pozitif durumu ortaya çıkarmış olsa da unutulma hakkını doğuran sebepleri de meydana getirmiştir. Bu çerçevede unutulma hakkının uygulamasının coğrafi olarak bir sınır içerisinde yapılması bir anlam ifade etmemektedir. Diğer bir şekilde ifade edilecek olursa, unutulma hakkının ortaya çıkışının temel sebebi fiziki ortama kıyasla kişilerin diğer kişiler hakkında daha çok bilgiye daha hızlı şekilde internet ile ulaşabilmeleridir. Çıkış sebebi bu olmasına rağmen unutulma hakkının coğrafi olarak sınırlandırılması hakkın kullanım alanını fazlasıyla daraltmaktadır.

Unutulma hakkının coğrafi olarak sınırlandırılmasına karşı önerimiz, nasıl ki ulusal düzenleme yapılması elzemse; uluslararası düzenleme yapılması da aynı şekilde elzem olduğundan bu konuda düzenleme yapılmasıdır. Bu düzenleme unutulma hakkının evrensel şekilde uygulama alanı bulacağı şekilde olmalıdır. Daha detaylı şekilde açıklanacak olursa, çerçevesi oluşturulmuş bir uluslararası anlaşma ile tüm ülkelere yol gösterici şekilde bir düzenleme getirilebilir. Bu düzenlemenin her ülkeye göre farklı olabilecek yanları olsa da unutulma hakkının kullanımının evrensel olması genel kural olarak kabul edilebilir. Bu noktada bu öneriye ilişkin bir hususun netleştirilmesi gerekmektedir. Bir ülkenin kanunları ile diğer ülkenin kanunları aynı olmayıp ülkelerin rejimleri bile farklı olabilecek ve bunun sonucunda da demokratik olmayan bir ülkede unutulma hakkı adı altında gelen talepler kabul edilerek

evrensel düzeyde ifade ve basın özgürlüğü kısıtlanabilecektir. Bu tehlikeli durumu engellemenin yolu ise unutulma hakkının kullanıldığı ülke açısından bölgesel koruma sağlandıktan sonra evrensel düzeyde korumanın yine ülkelerin kanunlarına göre olmasıdır. Kişilerin unutulma hakkına başvuru yapması ve bu başvurunun kabul edilmesi sonucunda bölgesel koruma sağlanmış olacaktır. Ardından başka ülkelerin kurumları aracılığıyla bu başvuru değerlendirilip o ülkelerde de unutulma hakkı talebinin kabul edilmesi sonucunda evrensel koruma sağlanacaktır. Bu durumun ülkemiz açısından karşılığı ise; açıklandığı üzere kurulacak olan birimin arama motorları ile devamlı şekilde bir iletişim kanalının bulunması ile sağlanabilecektir. Unutulma hakkı talebinin kabul edilmesi ile unutulma hakkı yöntemlerinden biri kullanılarak arama motorlarından bilgiler silinebilecek, listelenmeyecek veya anonimleştirilebilecektir. Bu başka ülkede yapıldığında arama motorları, kurulacak olan birime kabul edilen unutulma hakkı talebini aktaracaktır. Bu birim gerekli incelemeleri yapıp unutulma hakkı talebinin sonucunda verilen kararın ülkemizde de uygulanıp uygulanmayacağına karar verecektir. Bu birim aynı zamanda diğer ülkedeki unutulma hakkı talebinin hangi yöntemle kullanıldığına bağlı olmadığı için başka bir yöntem ile de unutulma hakkını kullanılabilecektir. Örneğin bir ülkede sildirme yöntemi ile kullanılan bir unutulma hakkı listelenmeme yöntemi ile kullanılabilecektir. Açıklanan bu öneri günümüz şartlarına bakılarak değerlendirildiğinde uygulanması zor gözükse de günümüzden yirmi yıl önce birçok ülkede kişisel verilerin korunması amacıyla kurumların oluşturulacağı fikri de aynı şekilde zor gözükmekteydi. Tarafımızca tahminimiz, ilerleyen yıllarda unutulma hakkı konusunda da birçok ülke tarafından bir birim oluşturularak sorunların çözümüne yönelik adımlar atılacağı üzerinedir.

Bir diğer değinilmesi gereken nokta ise unutulma hakkının ilerleyen yıllardaki durumuna ilişkin öngörülerde bulunularak düzenleme yapılmasıdır. Bu konuda iki durum özellikle unutulma hakkı açısından önem arz etmektedir. Bunlardan ilki çocuk yaştaki kişilerin kendi rızaları olup olmadığına bakılmaksızın internet ortamına yüklenen bilgilerinden oluşmaktadır. Günümüzde birçok aile özellikle maddi kazanç elde edebilmek amacıyla bebeklikten itibaren çocuklarının bilgilerini internet ortamına yüklemektedirler. Bu bilgilerin ilerleyen yıllarda o çocuğun maddi ve manevi gelişim hakkına etki edeceği açıktır. Bu kapsamda unutulma hakkı talebinin konusunu bu tür bilgilerin oluşturması durumunda, kriterlerin daha az zorlayıcı olması gerekmektedir. Değerlendirme aşamasında bu konuya dikkat edilerek talebin sonuçlandırılması daha doğru olacaktır.

İkinci durum ise internet ortamında yer alan profillerin kullanıcıları öldükten sonra ne olacağına ilişkindir. Çünkü bu durum doğrudan unutulma hakkıyla ilgilidir. Bu noktada sosyal medya platformu olan Facebook'un anıtlştırma³⁷¹ veya hesabı silme ayarları bulunmaktadır. Fakat bu durum her ne kadar

³⁷¹ Facebook'un vefat eden kişiler için anıtlştırma talebi içeren bir linki bulunmaktadır. Bu linkin içeriği şu şekildedir: "Kaybınızı duyduğumuz için çok üzgünüz ve şikayetinizin incelendiğinden emin olmak için çalışıyoruz. Koronavirüs (COVID-19) salgını nedeniyle şikayetleri inceleyen çalışan sayımızın azaldığını ve dolayısıyla talep ettiğiniz hesabı anıtlştırmamızın veya silmemizin daha uzun sürebileceğini lütfen unutmayın. Özür diler ve kaybınız için taziyelerimizi sunarız. Anıtlştırma ve

çözüm sunuyor olarak gözüксе de birçok insan bu ayarları yapmamaktadır. Ayrıca unutulma hakkının konusunu sadece Facebook gibi sosyal medya platformlarının içerisinde yer alan bilgiler değil internet ortamında yer alan tüm bilgiler oluşturmaktadır. Bu çerçevede yapılacak olan düzenlemeye ölü kişilerin hesapları konusunda bir madde getirilerek birinci dereceden yakınlarının unutulma hakkı talebinde bulunmasının önünün açılması gerekmektedir³⁷².

Bir diğer öneri ise getirilecek olan düzenlemenin içerik ve yer sağlayıcılara ilişkin olması üzerinedir. KVKK kapsamında açıklandığı üzere bilgilendirme metni neredeyse tüm internet sitelerinde bulunmaktadır. Unutulma hakkı konusunda tarafımızca yapılması önerilen kanun metninin içerisinde, içerik ve yer sağlayıcıların internet sitelerinde unutulma hakkına ilişkin bir sekmenin bulunmasıdır. Bu sekme ile kişiler, kişisel veriler konusunda olduğu gibi unutulma hakkı konusunda da bilgilenebilecek ve o sekme aracılığıyla kanun ile oluşturulacak olan birimden o sitede yer alan bilginin unutulmasını talep edebileceklerdir.

Bir başka husus ise unutulma hakkı konusunda denge testi bölümünde anlatılan kriterlerin düzenlenecek olan kanun metninde yer almasına ilişkindir. Burada birkaç nokta önem arz etmektedir. Düzenlenecek olan kanun ile unutulma hakkı, açıklandığı üzere, kişisel veriler hukukundan ayrılmalıdır. Bunun sonucunda da tüzel kişiler ve anonim hesaplar unutulma hakkını kullanabilecek şekilde kanun metninde yer almalıdır. Ayrıca, çerez bilgiler unutulma hakkının konusunu oluşturan bilgilerdendir. Bu yüzden çerez bilgiler de kanun kapsamına alınmalıdır. Bir başka nokta, değerlendirme kriterlerinden olan süre konusunda net bir sınırlamanın yapılmaması gerektiğidir. Unutulma hakkı talebine karşı tüm kriterler birlikte değerlendirilerek karar verilmesi gerekir.

Sonuç olarak, unutulma hakkı henüz çok yeni bir hak olması sebebiyle üzerinde yeterince çalışma bulunmamaktadır. Mevzuat hükümleri doğrudan unutulma hakkını düzenlememektedir. Bu sebeple, önerilerimizi de içeren bir kanunun düzenlenmesiyle unutulma hakkının hem diğer haklarla çatışması en aza indirilebilecek hem de sınırları belirlenmiş bir insan hakkı meydana getirilebilecektir.

hesap silme taleplerini göndermeye ilişkin en güncel bilgiler için lütfen Yardım Merkezimizi ziyaret edin. Birisi vefat ettikten sonra, kişinin hesabına ne olacağına ilişkin isteklerine saygı duymak isteriz. Vefat eden kişinin bir aile üyesi veya arkadaşı bu formu kullanarak başvuruda bulunursa ve kişi vefat ettikten sonra hesabının kalıcı olarak silinmesini talep etmediyse hesabı anıtlştırılır. Anıtlştırmanın önemli bir karar olduğunu lütfen aklınızdan bulundurun. Vefat eden kişinin akrabası ya da yakın arkadaşı değilseniz anıtlştırma talebinde bulunmadan önce kişinin ailesiyle iletişime geçmenizi tavsiye ederiz. Bir hesabın anıtlştırılması hesaba giriş yapılmasını engelleyerek hesabın güvende tutulmasını sağlar. Hesap Facebook'ta görünmeye devam eder ancak anıtlştırılmış bir hesabı yönetebilecek tek kişi hesap sahibinin belirlediği bir hesap vârisidir. Hesap sahibi yasal bir vâris belirlemediyse anıtlştırma talebinden sonra hiç kimse hesapla aktif olarak ilgilenemez. Hesap sahibi vefat ettikten sonra hesabının kalıcı olarak silinmesini talep ettiyse kişinin vefat ettiği bilgisi elimize ulaştığında hesabı kaldıracağımızı aklınızda bulundurun. Bir hesabının anıtlştırılmasını istiyorsanız lütfen bu formu kullanarak bize bildirin.” https://www.facebook.com/help/contact/651319028315841?locale2=tr_TR Erişim Tarihi: 13.11.2022.

³⁷² Ölen kişilerin kişisel verileri hakkındaki öneriler için bkz: Uçak, M. (2021), “Kişisel Verilerin Ölümünden Sonra Korunması”, *İMİHD*, 6/10, s. 111. s.

KAYNAKÇA

- Afyonluoğlu, M. (2019), “Kişisel Verilerin Anonimleştirilmesinin İyileştirilmesine Yönelik Bir Model Geliştirilmesi ve E-Devlet Alanında Uygulanması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü
- Akgül, M. E. (2012), “İfade Özgürlüğünün Tarihsel Süreci ve Milli Güvenlik Gerekçesiyle İfade Özgürlüğünün Kısıtlanması”, *AUHFD*, 61/1: 1-42.
- Akıncı, F. (2020), “Lekelenmeme Hakkı”, *TAAD*, 11/43: s.177-199.
- Akipek, J., Akıntürk, T., Ateş, D. (2021), *Kişiler Hukuku*, Ankara: Beta Yayıncılık.
- Akyılmaz, B. (2022), “Pandemi Sonrası Tüketicilerin Teknoloji Kullanımı”, Tor Kadioğlu, C. (Ed.), *Pandemi Sonrası Tüketim Araştırmaları*, Ankara: Gazi Kitabevi: 1-19.
- Altındere, M. (2020), *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku ve Uygulanması*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Anayurt, Ö. (2021), *Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları* (21.Baskı), Seçkin Yayıncılık.
- Antalya, G. O. (2020), “*Hukuk Bilimine Katkı Olarak*” *Hukuk Teorisi ve Hukuk Metodolojisi* (2.Baskı) *Hukuk Teorisi Cilt 1*, Seçkin Yayıncılık.
- Arslan, Ç., Özel, K. C. (2021), "Dillere Pelesenk Bir Tartışma: “Sosyal Medya Düzenlemeleri” (Dünü, Bugünü ve Yarını)", *Ankara Barosu Dergisi*, 79: 255-284.
- Avcı, Y. (2019), “Kişisel Verilerin Korunması”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ayan, M., Ayan N. (2016), *Kişiler Hukuku* (16.Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Baddeley, A. D. (2000), “The Episodic Buffer: A New Component Of Working Memory?”, *Trends In Cognitive Sciences*, 4: 417–423.
- Bahtiyar, M. *Ortaklıklar Hukuku* (15.Baskı), İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Balo, Y.S. (2012), “Amerika Birleşik Devletleri Mahkeme Teşkilatı”, *AUFHD*, 61/3: 973-1015.
- Baysal, M. (2022), *Kişisel Verilerin Korunması Kanunu El Kitabı* (5.Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bozkurt, H. (2009), *Kişisel Verilerin İşlenmesinin Hukuki Boyutu*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Bozlak, Ay. (2013), Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Çerçevesinde Türk Ceza Hukukunda Özel Hayatın Korunması, Doktora Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü.
- Büyük, S. (2019), Özel Hayatın Gizliliğini İhlal Suçu: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Yargıtay Kararları Işığında, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çalık, T. (2015), “Birleşmiş Milletler Organlarının İnsan Hakları ile İlişkisi”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2: 1091-1134.
- Çelik, R. (2022), “Metaverse Nedir? Kavramsal Değerlendirme ve Genel Bakış”, *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 8/1: 67-75.
- Çelikel, S. (2022), *Kişisel Verileri Koruma Hukuku Kapsamında Veri Sorumlusu ve Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Craik, F. I. M. ve Tulving, E. (1975), “Depth of processing and retention of words in episodic memory”, *Journal of Experimental Psychology: General*, 104: 268–294.
- Cülcüloğlu, E. (2013), “İnsan Kaynaklarında Yakın Dönem”, *Bilişim Dergisi*, 41/153, s.18-19.
- Demir, E. (2014), İnternet Aracılığı İle Kişilik Haklarına Saldırı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, A. S. (2020), "Kişilik Hakkının 5651 Sayılı Kanun'un 9. Maddesi Kapsamında Korunması", *Bilişim Hukuku Dergisi*, 2: 143-180.
- Doğan, B. *Karşılaştırmalı Hukukta Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel verilerin Korunması*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Dural, M., Ögüz, T. (2022), *Kişiler Hukuku*, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Durmaz, B. Z. (2021), “Ceza Muhakemesi Hukukunda İspat Bakımından İfade ve Sorgu”, İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık.
- Dülger, M. “İnsan Hakları ve Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması”, *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5/1: 71-142.
- Dülger, M. V. (2019), “Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması”, *Yaşar Hukuk Dergisi*, 1/2: 71-174.
- Earhard, M. (1967), “Cued recall and free recall as a function of the number of items per cue”, *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*, 6/2: 257-263.
- Ebbinghaus, H. (1913), *Memory: A contribution to experimental psychology* (Çev: H. A. Ruger & C.E.Bussenius), New York: Teachers College, Columbia University. (Orijinal çalışma, *Über das Gedächtnis*, yayın tarihi:1885).

- Ekici, Ş. (2022), “*Bilişim ve Teknoloji Hukuku*”, Seçkin Yayıncılık.
- Elmalica, H. (2016), “Bilişimin Çağının Ortaya Çıkardığı Temel Bir İnsan Hakkı Olarak Unutulma Hakkı”, *Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi* 65/4: 1603-1636.
- Erçetingöz S. E. (2019) İnternet Ortamında Şeref ve Haysiyetin Korunmasında Uygulanacak Hukuk, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdoğan, İ., Keskin, A. D. (2019), *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku* (2.Baskı), Ankara: Gazi Kitabevi.
- Ericsson, K. A., Chase, W. G. ve Falloon, F. (1980), “Acquisition of a memory skill”, *Science*, 208: 1181–1182.
- Ergün, F. K. (2019) Benzersiz Olma Hakkı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ersöz, B. (2020), “Yeni Nesil Web Paradigması: Web 4.0”, *Bilgisayar Bilimleri ve Teknolojileri Dergisi*, 1/2: 58-65.
- Fawcett, J. M., & Hulbert, J. C. (2020), “The many faces of forgetting: Toward a Constructive View of Forgetting in Everyday Life”, *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 9/1: 1–18. <https://doi.org/10.1016/j.jarmac.2019.11.002>
- Gedik, D. (2019), “Bilişim Suçlarında IP Tespiti İle Ekran Görüntüleri Çıktılarının İspat Değeri”, *Bilişim Hukuku Dergisi*, 1/1: 51-84.
- Goldstein, E. B. (2014), *Cognitive psychology: Connecting mind, research and everyday experience*, Belmont: Cengage Learning.
- Gümüş, A. T. (2005), “*Türk Anayasasında Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Koruma ve Geliştirme Hakkı*”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 13/2: 133-172. <https://doi.org/10.15337/SUHFD.2017.183>
- Güntürk, M. S. (2012), *Özel Hayatın Gizliliğinin Korunması*, Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Hamdemir, B. (2018), *Anayasa Mahkemesi’ne Bireysel Başvuru* (2.Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Helvacı, S. (2016), *Gerçek Kişiler*, İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Henkel, L. A. ve Coffman, K. J. (2004), “Memory distortions in coerced false confessions: A source monitoring framework analysis”, *Applied Cognitive Psychology*, 10: 567–588.

- Hermans, D., De Houwer, J. ve Eelen, P. (2001), “A time course analysis of the affective priming effect”, *Cognition & Emotion*, 15/2: 143-165.
- Hoşnut, Y. (2019), “Uluslararası Düzenlemelerde ve Türkiye’de Kişisel Verilerin Korunması”, *Yeni Medya*, 6: 32-45.
- Iyengar, Shanto, Donald R. Kinder, Mark D. Peters ve Jon A. Krosnick, (1984), “The Evening News and Presidential Evaluations’,’ *Journal of Personality and Social Psychology*, 44/4: 778–87.
- Işık, S. K. (2020), *Avrupa Veri Koruma Hukukuna Anayasal Bir Bakış, İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık*.
- Işık, S. K. (2022), “İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nde Özel Yaşam ve Kavramının Sonraki İnsan Hakları Belgelerine Etkisi”, *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10/1, 217-250.
- İspir, Z. (2017), İnsan Haklarının Temeli Olarak İnsan Onuru Kavramı, Doktora Tezi, Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kalabalık, H. (2017), *İnsan Hakları Hukuku* (5.Baskı), Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Kaya, İ. S., Tolun, Y. (2022), *Türkiye’de, Avrupa’da ve California’da Kişisel Verilerin İşlenmesi* (2.Baskı), Ankara: Adalet Yayınevi.
- Kaya, K. (2022), “Özel Hayatın Gizliliği Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması Hakkı Bağlamın Ortaya Çıkan Bir Olarak Unutulma Hakkının Değerlendirilmesi”, *TİHEK*, 5/8: 177-196.
- Kaya, M. (2015), *Elektronik Ortamda “Elektronik Haberleşme-İnternet-Sosyal Medya) Kişilik Haklarının Korunması* (1.Baskı), Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Keklikkiran, D. A. (2021), “Genel İlkeler Bağlamında Kişisel Verilerin İşlenmesi”, *Kişisel Verilerin Korunması Alanında Yeni Gelişmeler Sempozyumu*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Keser, Y. (2020), “Tüketicinin Kişisel Verilerinin İşlenmesinde Rıza”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 28/3, 1181-1215.
- Kırmızı, Ö. (2022), “Dijital Kültür Ortamında Mizahın Yeni Bir Mecrası: Twitterdaki Anonim Hesaplar”, *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 12/1: 1-17.
- Nath, K. (2015), “What Comes after Web 3.0? Web 4.0 and the Future”, *International Conference on Computing and Communication Systems (I3CS’15)*, 2. Shillong: India: 337-341.
- Neisser, U., ve Harsch, N. (1992), “Phantom Flashbulbs: False Recollections Of Hearing The News About Challenger”, Winograd E. ve Neisser, U. (Ed.), *Affect And Accuracy In Recall: Studies Of “Flashbulb” Memories* New York: Cambridge University Press: 9–31.

- Nurullaev, R. (2015), “Right To Be Forgotten in the European Union and Russia: Comparison and Criticism”, *Pravo. Zhurnal Vysshey shkoly ekonomiki*, 3:181-193.
- Oğuzman, M. K., Öz, M. T. (2020), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I*, İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Okur, N. (2010), Anayasa Hukuku Açısından Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öksüzoğlu, S. (2019), “6998 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Avrupa Birliği Hukukunda Kişisel Verilerin Silinme ve Düzeltilmesi”, *Bilişim Hukuku Dergisi*, 1:185-242.
- Özbakır, A. F. (2019), *Sosyal Medyada ve İnternette Sorumluluk*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Özbudun, E. (2021), *Türk Anayasa Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Özdemir, H. (2021), Türkiye’de Kişisel Verilerin Korunması, *Kişisel Verilerin Korunması Alanında Yeni Gelişmeler Sempozyumu*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Özırmak, M. (2021), “Türkiye’deki İnternet Gazeteciliğinin Etik Değerleri: 5651 ve 7253 Sayılı Kanunlarının İncelemesi”, *Kesin Akademi Dergisi*, 7/27: 352-362.
- Özkaya, Y. (2022), "5651 Sayılı Kanun Kapsamında Suç İşlenmesinin Önlenmesi Amacıyla İnternet Erişiminin Engellenmesi", *Bilişim Hukuku Dergisi*, 4: 141-190.
- Özkan, O. (2020), Kişisel Verilerin Korunması, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, B., Çalışkan E. A., Seyhan, S. (2022), *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Teorik ve Pratik Çalışma Kitabı*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Roediger, H. L. ve McDermott, K. B. (1995), “Creating false memories: Remembering words not presented in lists”, *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 21: 803–814.
- Serozan, R. (2006), Kişiyi Sıkı Biçimde Bağlı Sayılan Manevi Hakların Mirasçıya Geçebilirliği, *Prof. Dr. Özer 40 Seliçi’ye Armağan*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ross, D. F., Ceci, S. J., Dunning, D., ve Toglia, M. P. (1994), “Unconscious trans ference and mistaken identity: When a witness misidentifies a familiar but innocent person”, *Journal of Applied Psychology*, 79: 918–930.
- Rovee-Collier, C. K., Hayne, H. ve Colombo, M. (2001), *The development of implicit and explicit memory* (24. Baskı), John Benjamins Publishing.
- Sağlam, İ. (2007), *Elektronik Sözleşmeler*, İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Selek. O. (2019), “Genel Veri Koruma Tüzüğü Işığında Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rıza”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 21/2: 911-951.
- Schacter, D. L. (2001), *The seven sins of memory*, New York: Houghton Mifflin.

- Schmolck, H., Buffalo, E. A., ve Squire, L. R. (2000), “Memory Distortions Develop Over Time: Recollections Of The O. J. Simpson Trial Verdict After 15 And 32 Months”, *Psychological Science*, 11: 39–45.
- Smith, E. E., & Kosslyn, S. M. (2014), *Bilişsel psikoloji*. (Çev. Ed.: M. Şahin). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Sultanlı, İ. (2021), “Anayasal Bir Hak Olan Kişisel Verilerin Korunması Hakkı ve Mahremiyet il İlişkisi”, *SÜAMYOD*, 4/1: 23-34.
- Tekin, G. (2020), *Anayasa Hukuku Açısından Unutulma Hakkı*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turan, M. (2021), *Karşılaştırmalı Hukukta Kişisel Verilerin Korunması* (4.Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Turgut, C. (2021), *Kişilik Hakkının Bir Görünümü Olarak Unutulma Hakkı*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tuzcuoğlu, T. (2020), *Avrupa Birliği Normları ve 6998 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Işığında Genel İşlem Şartları*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Uçak, M. (2021), “Kişisel Verilerin Ölümden Sonra Korunması”, *İMHFD*, 6/10, s. 111. s. 97-123.
- Uncular, S. (2018), *İş İlişkisinde Kişisel Verilerin Korunması*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Uyarer, S. G. (2020), *Kişisel Verilerin Korunması ve Türk Ceza Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yavuz, C. (2020), *İnternet’teki Arama Sonuçlarından Kişisel Verilerin Kaldırılması Unutulma Hakkı* (3. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, Ç. (2019), *Kişiliğin Korunmasında Unutulma Hakkı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Lisansüstü Programları Enstitüsü.
- Yeşilorman, M. ve Koç, F. (2014), “Bilgi Toplumunun Teknolojik Temelleri Üzerine Eleştirel Bir Bakış”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24/1: 117-133.
- Yücedağ, N. (2017), “Medeni Hukuk Açısından Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun Uygulama Alanı ve Genel Hukuka Uygunluk Sebepleri”, *İÜHFM*, 75/2: 765-790.
- Zarifioğlu, A. E. (2019), “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Türk Hukukunda İnternet Özgürlüğü”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İnternet Kaynakları

<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr>

<https://support.google.com/>

<https://reportcontent.google.com/forms/rtbf>

<https://www.un.org/>

<https://cyber.harvard.edu>

<https://data.worldbank.org>

<https://www.hurriyet.com.tr/>

<https://www.trendyol.com/>

<https://data.tuik.gov.tr/>

<https://www.statista.com>

<https://eur-lex.europa.eu>

<https://sozluk.gov.tr>

<https://www.eticaret.gov.tr/>

<https://legalbank.net/>

<https://juris.ohchr.org>

www.mevzuat.gov.tr/

www.hsk.gov.tr

<https://katalog.marmara.edu.tr>

<https://www.microsoft.com/>

<https://yandex.com.tr/>

<https://fularsizentellik.com/>

<https://www.youtube.com>

<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>

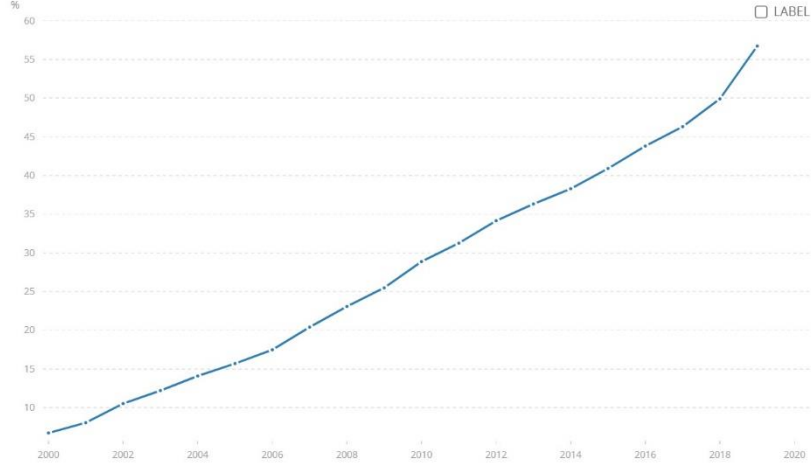
<https://karararama.yargitay.gov.tr/>

<https://vetisonline.com>
<https://bireyselbasvurukararlari.com/>
<https://www.resmigazete.gov.tr>
<https://www.tbmm.gov.tr/>
<https://treaties.un.org>
<https://www.refworld.org>
<https://tr.usembassy.gov>
<https://supreme.justia.com>
<https://law.justia.com>
<http://leginfo.legislature.ca.gov>
<https://www.thoughtco.com>
<https://billofrightsinstitute.org>
<http://cenevreofisi.dt.mfa.gov.tr>
<https://treaties.un.org/>
<https://foia.state.gov>
<https://www.justice.gov>
<https://digitallibrary.un.org>

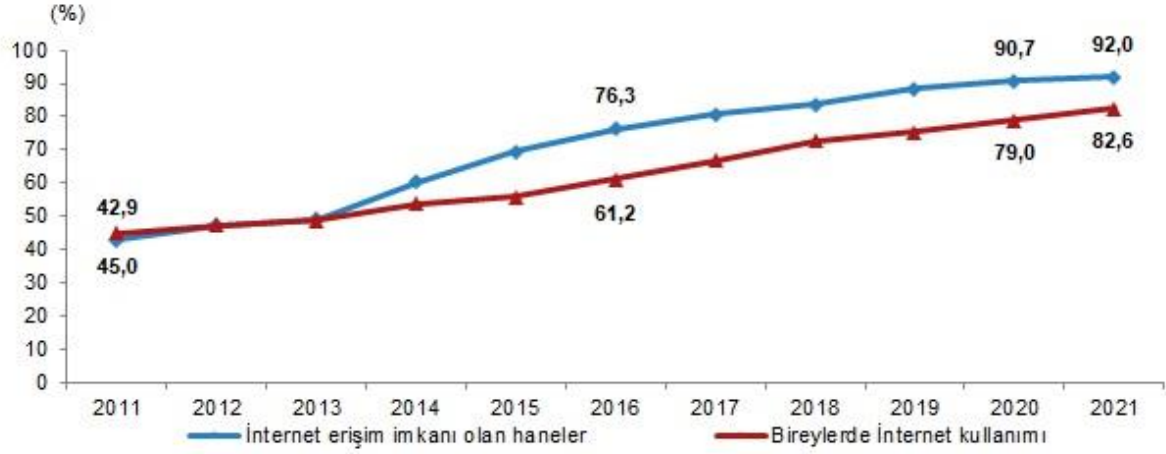
EKLER

Ek1 : Tablolar

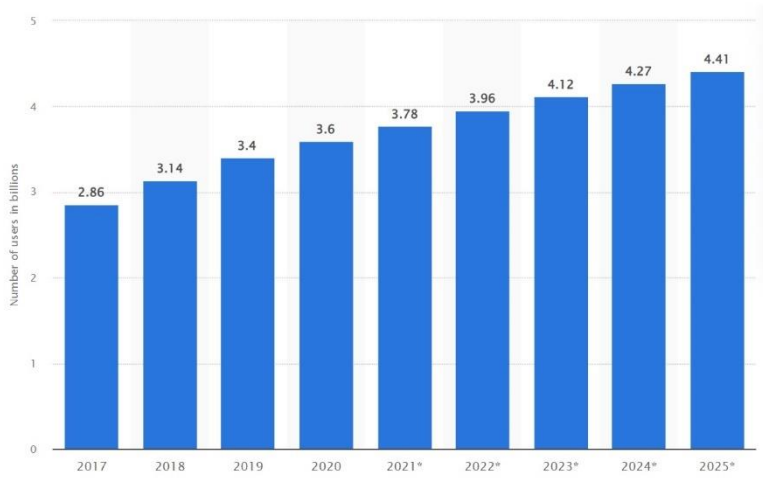
Tablo 1: Dünyada internet kullanım sayısını göstermektedir.

Tablo 2: Türkiye’de internet kullanım oranlarını göstermektedir.

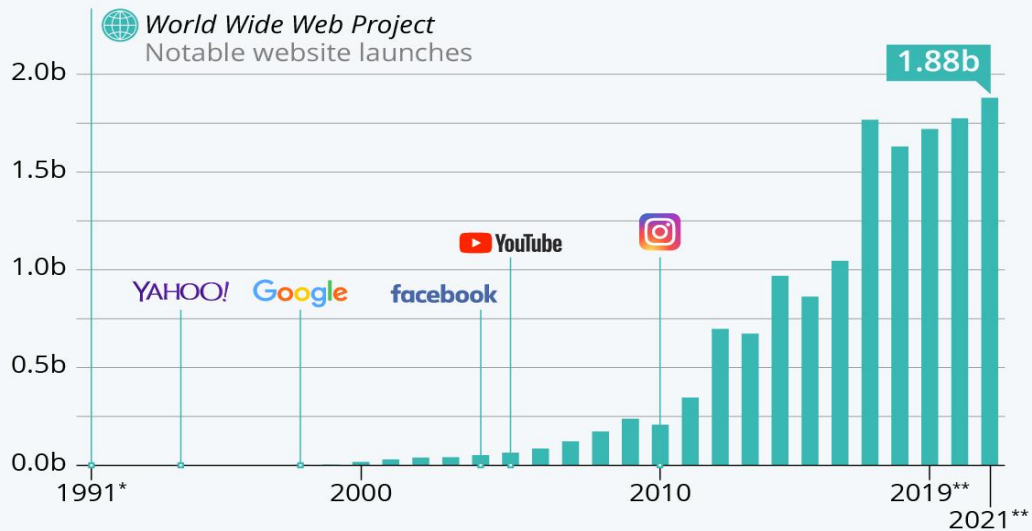
Tablo 3: Dünyada sosyal medya kullanın insan sayısını göstermektedir.

Tablo 4: Kaç adet internet sitesi olduğunu göstermektedir.

How Many Websites Are There?

Number of websites online from 1991 to 2021

* As of August 1, 1991.

** Latest available data for 2019: October 28, for 2020: June 2, for 2021: August 6.

Source: Internet Live Stats

statista